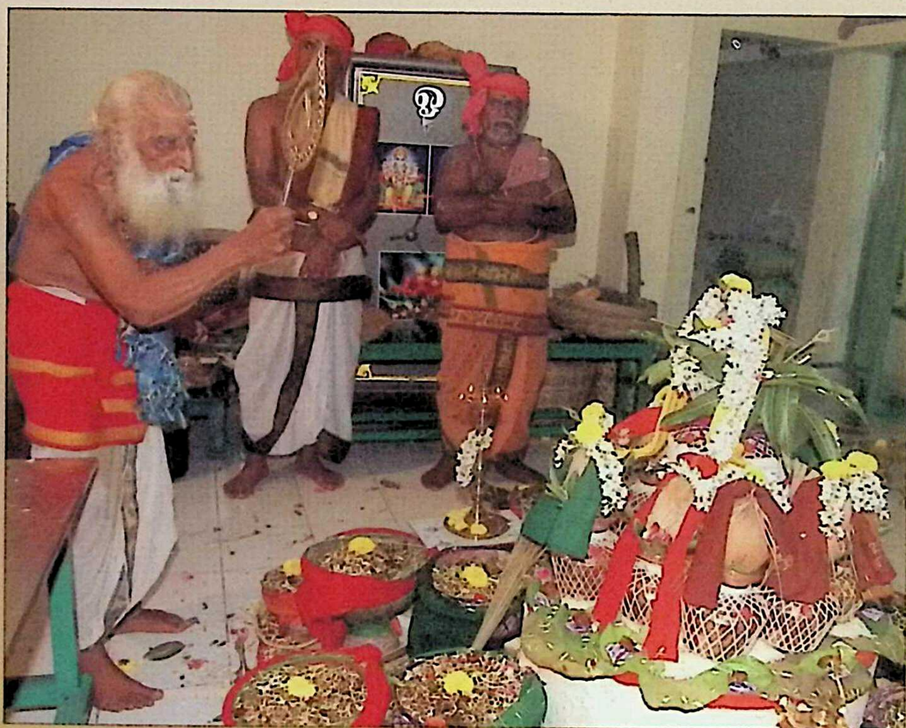
ifp
Research on Culture
Environment & Society

EFEO
École française
d'Extrême-Orient

Collection Indologie - 144

FLOWERS IN CUPPED HANDS FOR ŚIVA

A Critical Edition of the *Śambhupuṣpāñjali*, a Seventeenth-Century Manual of Private Worship by Saundaranātha

by DEVIPRASAD MISHRA
with the help of the Late S. SAMBANDHAŚIVĀCĀRYA
& with an Introduction by DOMINIC GOODALL

Deviprasad Mishra joined the IFP in September 1999, where he has been cataloguing the IFP's collection of predominantly Śaiva manuscripts, recognised as a "Memory of the World" collection by UNESCO in 2005. He took his doctorate in 2004 and published his doctoral work in 2011, namely a critical edition of the previously unpublished commentaries of Madhusūdana and Vaidyanātha on the *Sūryaśataka*, a century of Sanskrit stanzas in praise of the sun by the poet Mayūra. In 2015, he was honoured by the Government of India with the Maharshi Badrayan Vyas Samman for his contribution as a young scholar to Sanskrit studies.

From 1969 until his death in 2019, S. Sambandhaśivācārya worked at the French Institute of Pondicherry in the project of critically editing Śaiva literature. Coming from a family of Śaiva priests well-versed in the domain of temple rituals, and with a long experience in reading various ancient scripts, he made innumerable significant contributions, particularly in the preparation of the first critical editions of ground-breaking theological works such as Rāmakaṇṭha's commentaries on the *Mataṅga-pārameśvara*, *Sārdhatriśatikālottara*, and *āgamas* such as the *Rauravottara*, *Ajita*, *Sūkṣmāgama* and *Dīptāgama*.

After studies in Oxford and Hamburg, Dominic Goodall was head of the Pondicherry Centre of the EFEO from 2002 to 2011. He has published critical editions of Śaiva works and of classical Sanskrit poetry. During four years in Paris, he gave lectures on Indian and Cambodian Sanskrit literature at the École pratique des hautes études (EPHE), before returning to Pondicherry in 2015.

Deviprasad Mishra a rejoint l'IFP en septembre 1999 pour travailler au catalogage de la collection des « Manuscrits śivaïtes de Pondichéry » reconnus comme « Mémoire du monde » par l'UNESCO en 2005. Il a soutenu sa thèse en 2004, et l'a publiée en 2011 sous forme d'une édition critique des commentaires inédits de Madhusūdana et Vaidyanātha sur le Sūryaśataka*, une centurie sanskrite faisant l'éloge du soleil par le poète Mayūra. En 2015, il a été honoré par le gouvernement de l'Inde du Maharshi Badrayan Vyas Samman pour sa contribution, en tant que jeune érudit, aux études sanskrites.*

De 1969 jusqu'à son décès en 2019, S. Sambandhaśivācārya a travaillé à l'Institut Français de Pondichéry au projet de réédition critique du corpus śivaïte. Issu d'une famille de prêtres śivaïtes connaissant bien les rituels des temples, et possédant une longue expérience du déchiffrement de diverses écritures anciennes, sa contribution aux études śivaïtes est considérable, en particulier la préparation des premières éditions critiques d'ouvrages théologiques tels que les commentaires de Rāmakaṇṭha sur le Mataṅgapārameśvara, *le* Sārdhatriśatikālottara, *ainsi que d'āgamas tels le* Rauravottara, *l'*Ajita, *le* Sūkṣmāgama *et le* Dīptāgama.

Après avoir étudié à Oxford et à Hambourg, Dominic Goodall a été responsable du Centre EFEO de Pondichéry de 2002 à 2011. Il a publié des éditions critiques d'ouvrages śivaïtes et poétiques en sanskrit. Après quatre ans à Paris, où il a animé à l'EPHE (V^e section) des séminaires de littérature sanskrite d'Inde et du Cambodge, il est retourné à Pondichéry en 2015.

Deviprasad Mishra joined the IFP in September 1999, where he has been cataloguing the IFP's collection of predominantly Śaiva manuscripts, recognised as a "Memory of the World" collection by UNESCO in 2005. He took his doctorate in 2004 and published his doctoral work in 2011, namely a critical edition of the previously unpublished commentaries of Madhusūdana and Vaidyanātha on the *Sūryaśataka*, a century of Sanskrit stanzas in praise of the sun by the poet Mayūra. In 2015, he was honoured by the Government of India with the Maharshi Badrayan Vyas Samman for his contribution as a young scholar to Sanskrit studies.

From 1969 until his death in 2019, S. Sambandhaśivācārya worked at the French Institute of Pondicherry in the project of critically editing Śaiva literature. Coming from a family of Śaiva priests well-versed in the domain of temple rituals, and with a long experience in reading various ancient scripts, he made innumerable significant contributions, particularly in the preparation of the first critical editions of ground-breaking theological works such as Rāmakaṇṭha's commentaries on the *Mataṅga-pārameśvara*, *Sārdhatriśatikālottara*, and *āgamas* such as the *Rauravottara*, *Ajita*, *Sūkṣmāgama* and *Dīptāgama*.

After studies in Oxford and Hamburg, Dominic Goodall was head of the Pondicherry Centre of the EFEO from 2002 to 2011. He has published critical editions of Śaiva works and of classical Sanskrit poetry. During four years in Paris, he gave lectures on Indian and Cambodian Sanskrit literature at the École pratique des hautes études (EPHE), before returning to Pondicherry in 2015.

Deviprasad Mishra a rejoint l'IFP en septembre 1999 pour travailler au catalogage de la collection des « Manuscrits śivaïtes de Pondichéry » reconnus comme « Mémoire du monde » par l'UNESCO en 2005. Il a soutenu sa thèse en 2004, et l'a publiée en 2011 sous forme d'une édition critique des commentaires inédits de Madhusūdana et Vaidyanātha sur le Sūryaśataka, *une centurie sanskrite faisant l'éloge du soleil par le poète Mayūra. En 2015, il a été honoré par le gouvernement de l'Inde du Maharshi Badrayan Vyas Samman pour sa contribution, en tant que jeune érudit, aux études sanskrites.*

De 1969 jusqu'à son décès en 2019, S. Sambandhaśivācārya a travaillé à l'Institut Français de Pondichéry au projet de réédition critique du corpus śivaïte. Issu d'une famille de prêtres śivaïtes connaissant bien les rituels des temples, et possédant une longue expérience du déchiffrement de diverses écritures anciennes, sa contribution aux études śivaïtes est considérable, en particulier la préparation des premières éditions critiques d'ouvrages théologiques tels que les commentaires de Rāmakaṇṭha sur le Mataṅgapārameśvara, *le* Sārdhatriśatikālottara, *ainsi que d'āgamas tels le* Rauravottara, *l'*Ajita, *le* Sūkṣmāgama *et le* Dīptāgama.

Après avoir étudié à Oxford et à Hambourg, Dominic Goodall a été responsable du Centre EFEO de Pondichéry de 2002 à 2011. Il a publié des éditions critiques d'ouvrages śivaïtes et poétiques en sanskrit. Après quatre ans à Paris, où il a animé à l'EPHE (Ve section) des séminaires de littérature sanskrite d'Inde et du Cambodge, il est retourné à Pondichéry en 2015.

Flowers in Cupped Hands for Śiva

A critical edition of the

Śambhupuṣpāñjali

A seventeenth-century manual of private worship by

Saundaranātha

L'Institut Français de Pondichéry (IFP), UMIFRE 21 CNRS-MAE, est un établissement à autonomie financière sous la double tutelle du Ministère français des Affaires Etrangères (MAE) et du Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS). Il est partie intégrante du réseau des 27 centres de recherche de ce Ministère. Avec le Centre de Sciences Humaines (CSH) à New Delhi, il forme l'USR 3330 du CNRS «Savoirs et Mondes Indiens». Il remplit des missions de recherche, d'expertise et de formation en Sciences Humaines et Sociales et en Ecologie en Asie du Sud. Il s'intéresse particulièrement aux savoirs et patrimoines culturels indiens (langue et littérature sanskrite, histoire des religions, études tamoules...), aux dynamiques sociales contemporaines, et aux écosystèmes naturels de l'Inde du Sud.

The French Institute of Pondicherry (IFP), UMIFRE 21 CNRS-MAE, is a financially autonomous institution under the joint supervision of the French Ministry of Foreign Affairs (MAE) and the French National Centre of Scientific Research (CNRS). It is a part of the network of 27 research centres under this Ministry. It also forms part of the research unit 3330 "Savoirs et Mondes Indiens" of the CNRS, along with the Centre de Sciences Humaines (CSH) in New Delhi. It fulfils its missions of research, expertise and training in Human and Social Sciences and Ecology in South Asia. It works particularly in the fields of Indian cultural knowledge and heritage (Sanskrit language and literature, history of religions, Tamil studies...), contemporary social dynamics and the natural ecosystems of South India.

French Institute of Pondicherry, 11, St. Louis Street, P.B. 33, Pondicherry—605001, India
Tel: (413) 2231600, Email: ifpdir@ifpindia.org Website: http://www.ifpindia.org

L'École française d'Extrême-Orient (EFEO), fondée en 1900 à Hanoï, est un établissement relevant du ministère français de l'Enseignement supérieur et de la Recherche dont la mission scientifique est l'étude des civilisations classiques de l'Asie. Son champ de recherches s'étend de l'Inde à la Chine et au Japon et, englobant l'ensemble du Sud-Est asiatique, comprend la plupart des sociétés qui furent indianisées ou sinisées au cours de l'histoire. Autour de ses dix-sept centres et antennes, installés dans douze pays d'Asie, se sont constitués des réseaux de chercheurs locaux et internationaux sur lesquels l'École a pu s'appuyer pour construire son essor. L'EFEO aborde l'Asie par des recherches pluridisciplinaires et comparatistes, associant l'archéologie, l'histoire, l'anthropologie, la philologie, et les sciences religieuses. À Pondichéry, les projets de l'EFEO portent essentiellement sur l' «indologie» classique: sanskrit, tamoul ancien, histoire, histoire de l'art et des religions.

The mission of The French School of Asian Studies (EFEO), founded in 1900 in Hanoi and today under the aegis of the French Ministry of Higher Education and Research, is to study the classical civilizations of Asia. Stretching from India, in the West, across the whole of South-East Asia to China and Japan, the EFEO's research areas cover most of the societies which have been 'Indianised' or 'Sinicised' over the course of history. A network of international scholars working at the EFEO's seventeen centres and branch offices, which are spread across twelve Asian countries, has been essential in the development of the School's research programme. Interdisciplinary projects bring together leading scholars in the fields of anthropology, archaeology, history, philology and religious studies. In Pondicherry, the projects of the EFEO focus mainly on classical Indology: Sanskrit, Old Tamil, History and History of art and of religions.

École française d'Extrême-Orient,
22, avenue du Président Wilson,
75116 Paris, France.
Tel: (33) 153 70 18 60
Website: http://www.efeo.fr/

Pondicherry Centre of the EFEO
16 & 19, Dumas Street,
Pondicherry—605001, India.
Tel: (91) (413) 2334539/2332504
Email: administration@efeo-pondicherry.org

COLLECTION INDOLOGIE 144

FLOWERS IN CUPPED HANDS FOR ŚIVA

A CRITICAL EDITION OF THE

ŚAMBHUPUṢPĀÑJALI

A SEVENTEENTH-CENTURY MANUAL OF PRIVATE WORSHIP BY

SAUNDARANĀTHA

EDITED BY

DEVIPRASAD MISHRA

WITH THE HELP OF THE LATE S. SAMBANDHAŚIVĀCĀRYA

& WITH AN INTRODUCTION BY

DOMINIC GOODALL

INSTITUT FRANÇAIS DE PONDICHÉRY
ÉCOLE FRANÇAISE D'EXTRÊME-ORIENT

Comité de rédaction / Editorial Board
Anne CASILE, Hugo DAVID, T. GANESAN, Dominic GOODALL, FrédéricLANDY

Comité scientifique / Advisory Board

Diwakar ACHARYA (Oxford University),
Nalini BALBIR (Université de Paris III et École pratique des hautes études),
Peter BISSCHOP (Leiden University),
Eloïse BRAC DE LA PERRIERE (Université de Paris IV),
Sylvain BROCQUET (Université d'Aix-Marseille),
Whitney COX (Chicago University),
Richard DAVIS (Bard College, New York),
Alexander DUBIANSKIY (Moscow State University),
Arlo GRIFFITHS (École française d'Extrême-Orient),
François GROS (École pratique des hautes études, retired),
Oskar von HINÜBER (University of Freiburg im Breisgau, retired),
Padma KAIMAL (Colgate University),
Kei KATAOKA (Kyushu University),
Vempati KUTUMBA SASTRY (Rashtriya Sanskrit Sansthan, retired),
Leslie ORR (Concordia University),
Parul PANDYA DHAR (Delhi University),
Aloka PARASHER-SEN (University of Hyderabad),
V. SELVAKUMAR (Thanjavur University),
Kesavan VELUTHAT (Delhi University, retired).

Comité de Lecture / Peer-review
Les éditeurs font appel à des spécialistes de leur choix pour l'évaluation des manuscrits soumis.
The publishers of the series call on experts of their choice for the evaluation of manuscripts submitted.

©Institut Français de Pondichéry, 2020 (ISBN 978-81-8470-236-1)
©École française d'Extrême-Orient, 2020(ISBN 978-2-85539-239-4)

Typeset by Deviprasad MISHRA.
Cover design: Ink & Paper, Pondicherry.

Cover photo: Sambandhaśivācārya holding up an *ālavaṭṭa*. Photo: G. Ravindran.
Printed at the Sri Aurobindo Ashram Press, Pondicherry.

Contents

Acknowledgements 7
Introduction 9
Conspectus in Sanskrit 73
शिवसूर्यपूजाविधिः – प्रथमाधिकारः 85
आत्मपूजाविधिः – द्वितीयाधिकारः 103
शिवार्चनपूजाविधिः – तृतीयाधिकारः 155
अग्निकार्यगुरुपूजाविद्यापीठपूजाविधिः – चतुर्थाधिकारः 265
Appendix I. South Indian Terms and Spellings 321
Appendix II. Quotations 323
Works Consulted 357
Half-verse Index 373
List of Plates 407
Plates 409

ACKNOWLEDGEMENTS

The *Śambhupuṣpāñjali* is a seventeenth-century Śaiva manual almost entirely in Sanskrit verse that prescribes private worship of Śiva. It is full of quotations, both attributed and unacknowledged, from a broad range of scriptures and manuals of the Śaivasiddhānta, most notably the eleventh-century *Kriyākāṇḍakramāvali* of Somaśambhu, the twelfth-century *Kriyākramadyotikā* by the theologian Aghoraśiva, and the sixteenth-century *Ātmārthapūjāpaddhati* of Vedajñāna. About the author, Saundaranātha, we can deduce little, but he tells us that he also wrote a manual for the Śaiva worship of the sun in Maṇipravāḷa. That work has not come to light. In this first edition of the work, I have introduced a division of the text into four chapters, roughly devoted respectively to the worship of Śivasūrya (78 verses), internal worship of Śiva (178 verses), external worship of Śiva (401 verses), and a combination of *gurupūjā, pustakapujā, agnikārya* and *caṇḍapūjā* (166 verses). The first chapter is actually followed by a chapter-colophon, but the others are not. Altogether, it thus comprises 824 verses, with a few passages in prose, and expounds the performance of regular daily worship as it might have been commonly performed in a South Indian domestic context in the seventeenth century.

I am grateful to many persons for their help in the realisation of this book. Other than the late S. Sambandhaśivācārya (IFP) and Dominic Goodall (EFEO), who are mentioned on the title-page, and with whom I read through each line of the text together more than once, and who helped me to resolve many matters of interpretation of the text, I wish especially to thank T. Ganesan, head of the department of Indology, IFP, who informed me of the existence of

one of the two manuscripts consulted for the edition, and who inspired me to work on this text. Other scholars gave encouragement and assistance of various kinds along the way, such as Diwakar Acharya (Oxford), Hugo David (EFEO), Nirajan Kafle (L'Orientale, Naples), S.A.S. Sarma (EFEO) and R. Sathyanarayanan (EFEO). My thanks are also due to my brother Godavarisha Mishra (retd., Radhakrishnan Institute of Advanced Study in Philosophy, University of Madras) and C.S. Radhakrishnan (retd., Pondicherry University) for their constant help and encouragement in all my academic endeavours, and to S. Gowri Shankaran (EFEO) and K. Thirukumaran (IFP), both on scholarships generously funded by the Murugappa Foundation, who have helped in various ways in the final stages of the production of this book. I am grateful also to the director of the IFP, Frédéric Landy, for his institutional and motivational support. Finally, for actually seeing the book through the press, I wish to express my gratitude to Anurupa Naik (IFP) and Prerana Patel (EFEO), whose invaluable work of budgeting, checking and liaising behind the scenes makes the publications of the *Collection Indologie* possible.

Deviprasad Mishra,
Pondicherry, November 2019.

Introduction

Some justification may seem necessary for the publication of another Śaiva ritual manual, after that of Somaśambhu, published in 4 substantial volumes over a period of 26 years by Hélène BRUNNER in the same series here in Pondicherry (1963–1998). After all, are such ritual manuals not all very similar? Do they not all borrow from each other, regurgitating, in various permutations, exactly the same elements — the same mantras, the same ritual formulae to be uttered, the same ritual actions, the same ritual substances? If one has carefully studied and thoroughly annotated one such work, does this not throw enough light upon the subject to illuminate the whole genre for potentially interested readers?

The author himself, Saundaranātha, reflects an awareness of a need to justify his work, given that *paddhati*s such as that by the illustrious Aghoraśiva are already known (1.3–4). His reply:

> Even when the full moon is present, there are lamps in every house: so too this manual will be a help to all Śaivas. Besides, [it will be] a pair of spectacles (*upanetrikā*[1]) for those of

[1] Where and when spectacles are first attested is not known to us, but they seem to have been known in India from at least the fourteenth century according to AGARWAL (1971), who thinks they may have been invented there. Among the names in Indian languages that he records (1971:128, footnote) are *upalocana* and *upanetra*, of which *upanetrikā* may be regarded as a variant. Writing a couple of decades earlier, P.K. GODE (1947:32–46) instead thought spectacles were introduced by the Portuguese in the fifteenth century, and cites the expression *upalocanagolaka* from a work of the fifteenth or sixteenth century by a certain Somanāthakavi. BIRCH (2011:540, fn. 98) alludes to GODE's article in discussion of an allusion to

weakened vision (*mandadṛśām*) for an overview of worship (*pūjāvalokane*). (1.5c–6)

Certainly, the degree of acknowledged and unacknowledged sharing between different works of the *paddhati*-genre — what some call intertextuality — is remarkable. And it is true that the same ritual elements are endlessly reprised and that many of these have been painstakingly analysed and described in BRUNNER's magisterial work. Nonetheless, the changes in Śaiva ritual within exactly the same school, the Śaivasiddhānta, are in fact very considerable, and they reflect wider social change within the religion.

This is a theme that has already been frequently addressed, to some extent by BRUNNER herself, the introduction to whose fourth volume (BRUNNER 1998) devotes some pages to the conclusion of a debate that she had long held open about whether or not the eleventh-century North Indian abbot of Golagi monastery Somaśambhu prescribed public rituals of the type that came to be known as *parārtha-pūjā*, in other words temple-liturgy performed "for the sake of others". Her conclusion, after decades of study, was that Somaśambhu did not: he belonged to a phase in the development of the Mantramārga in which rituals were prescribed primarily for the benefit of individual seekers of spiritual powers and salvation, at a time when the terms *ātmārtha* ("for the sake of individual souls") and *parārtha* ("for the sake of others") had not yet come to be used to distinguish between private ritual and public worship in temples. To be clear, temple-liturgy had of course long existed, but pre-twelfth-century works of the Śaivasiddhānta — the dominant school of Mantramārga Śaivism — have not survived that are devoted to such liturgy. It seems reasonable to assume that this

spectacles (*upanetra*) in verse 81 of a work of uncertain date called the *Aparokṣānubhūti*.

is because they were probably never produced: the central tenet of the religion, as presented more or less unanimously in the pre-twelfth-century literature of the school, was that liberation was possible through a ritual initiation that involved mantrically "processing" all the births and experiences that a soul's *karman* required. This was achieved through oblations using mantras. Once the retributive force of all a soul's morally significant actions had been thus burnt off, the now unbound soul realised, at the moment of death, his innate powers of omniscience and omnipotence. (I say "his" because souls are here conceived of as masculine, unlike in, say, French, in which they are, at least grammatically, feminine.)

Since this was, at least for theologians, the defining doctrine of the Śaivasiddhānta, its ritual treatises naturally focussed upon the central rite of initiation (*dīkṣā*) and had little to say about public ritual. They spoke of temples principally in the context of explaining how the *ācārya* should consecrate them. Beyond that, temples — along with their daily activities and their cycle of calendrical festivals — were ignored. For temples had no soteriological role, and the theologians give an account of the Śaivasiddhānta as first and foremost a soteriology.

By the end of the twelfth century, this situation had clearly changed entirely, at least in the Tamil-speaking South, for it is from that area and that period that a large corpus of Saiddhāntika scriptures have been transmitted to us whose principal focus is precisely the liturgical life of a large South Indian temple — a miniature city ringed by multiple enclosure-walls and peopled by a court of temple-priests, drummers, garland-makers, cooks, musicians and dancers. The importance of a salvific ritual initiation, conversely, declined: although the ritual in question has survived until the present day, it appears today to be regarded as a qualifying step on the way to becoming a temple-priest. Numerous factors, no doubt,

led to these developments, but it seems to me that it is probable that they happened in large part because the religion was successful, grew larger, put down more and more institutional roots and therefore greatly expanded its social base. With this expansion, *ācāryas* gradually took on authority for a larger range of socio-religious activities and, in consequence, authoritative writings came to be composed that regulated a domain that had previously been beyond their scope: that of temple life.

So to return to the question of whether or not Śaiva ritual remained static for centuries, although the once epicentral rite of *dīkṣā* still perdures, and although the mantras, ritual substances, ritual gestures (*mudrā*) and many ritual elements remain largely the same, the purposes have changed radically and many ritual elements were tweaked, interchanged and redeployed to produce a Saiddhāntika temple liturgy, perhaps principally in the twelfth and thirteenth centuries. Some of this voluminous liturgical literature has been printed (often in editions that do not reflect the huge variation in manuscripts), but only two South Indian Temple Āgamas have hitherto been edited from a broad range of manuscript sources and fully translated into European languages: the *Raurava*, into French, and the *Ajita* into English. To this it may be added that successive volumes of the editions of *Dīpta* and the *Sūkṣmaśāstra* have appeared with increasingly detailed chapter-summaries in English. Furthermore, as an appendix to the third volume of the broad and deep five-volume study in French of the South Indian temple-town of Tiruvaṇṇāmalai, BRUNNER has also produced an annotated French translation of a ritual manual devoted to temple literature, the *Parārthanityapūjāvidhi* (BRUNNER 1999).

In other words, although very large quantities of the data are accessible only through manuscripts or "popular" editions in Grantha script, it is nonetheless possible to get something of a picture

of the twelfth- and post-twelfth-century prescriptive literature that reflects the transformation of mainstream Mantramārga, namely the Śaivasiddhānta, from a religion whose principal rituals concerned individual aspirants for liberation (and, to a steadily diminishing extent, aspirants for supernatural powers, to be enjoyed before the attainment of full liberation), to a religion that attempted to document and prescribe the priestly liturgy and socio-religious life of the large public temples that were built in the heyday of what we may loosely call the "Chola period".

The ritual manual edited in this volume, however, reflects a further shift, this time back from the public sphere of temple liturgy to private worship in a domestic context. Numerous indicators of this domestic context could be cited, but the most obvious is that figurines of the deities are to be taken out of a special box (*peṭī, peṭikā*) before worship (3.12ff), and returned to the box when the worship is over (4.129ff), where they remain when not in use. For examples of such boxes, all apparently made of brass and designed to be lockable with a padlock, that are currently in private use in the Kumbhakonam area, see Plates 1a and 1b, 1c and 1d, 2a and 2b, and 2c and 2d. Now it is true that the use of figurines for the pantheon of Saiddhāntika worship may actually have very old precedents, notably the sculptures of the anthropomorphic forms of the principal mantras of other members of Sadāśiva's retinue that are to be made one span in height (*vaitastika, kriyāpāda* 14.1ff) and out of specified precious materials, according to the prescriptions of the pre-tenth-century *Mataṅgapārameśvara*. In that case, the worshipper must be assumed to be a well-to-do initiate, presumably of the kind for whom the *Kiraṇatantra* prescribes the construction of a temple in the north-eastern corner of his own house (*Kiraṇa* 19.14).[2] Furthermore, it

[2] As noted in GOODALL 2017:78, the *Sarvajñānottara* is another pre-tenth-century scripture that alludes to the possibility of a shrine inside a private house.

is of course not impossible that temples too should house boxes with figurines of deities whose worship is required, and this seems to be what is actually documented in the *Aṃśumattantra*, which, in a verse that Saundaranātha quotes, speaks of the box being opened after one has entered the sanctum (3.8), thus arguably implying, perhaps, that the temple might have been the original context for this sort of practice.

But having said all this, it should be observed that the creations of such figurines are not commonly mentioned in early Saiddhāntika literature (the *Mataṅgapārameśvara*'s prescriptions are one-of-a-kind), which seems typically to have assumed visualisation only, without sculptural representation, of many of its deities. And keeping sculptures in a box when not in use seems a decidedly odd practice in a public temple, unless perhaps the deities in question are deemed esoteric or dangerous,[3] or unless they are fashioned of precious or semi-precious materials and there is fear of theft (*liṅga*s and sculpted figures of crystal, for instance, seem to be particularly prized), but we would not expect such a boxed up precious *liṅga* or sculpture to be the principal support of daily worship (though there may be exceptional cases, such as in Chidambaram).

Keeping deities stored away like chess-pieces sounds, in short, like a domestic practice, like the practice that we may observe in the homes of many Hindus today, in which a small room or cupboard or miniature model of a house or temple is maintained as a *pūjā*-room or *pūjā-kakṣa*. Once again, the mantras and other ritual elements may have changed relatively little to suit this new context, but we will see that there are innovations. For the protection of the box, for instance,

---

[3] Sculptures of esoteric Śaiva deities may not be common, but Shaman HATLEY has suggested that the images of fierce deities that are to be placed on a *maṇḍala* and that are described in the still unpublished chapter 4 of the *Brahmayāmalatantra*, for instance, may have been three-dimensional statuettes (KISS 2015:20).

a guardian deity unknown to early Siddhāntatantras makes his appearance, called Bhīmarudra. Despite his fierce name, he seems not to be ferocious in aspect, perhaps because he belongs typically to a domestic context, even if he should also be invoked (according to 3.12) for public worship.

> One should figure Bhīmarudra as four-armed, three-eyed, with the gestures of giving and of absence of danger and holding peacock-feather-fan and yak-tail-fly-whisk. (3.9)

It is also apparent that, in harmony with the use of figurines, there is considerable attention paid to a number of other small ritual implements that suit a domestic context. The series of sixteen lamps fashioned in the shape of sixteen different animals and objects that are to be presented in sequence to the deity are an example of this (4:10–13). I first became aware of the existence of these objects from correspondence with Corinna WESSELS-MEVISSEN, who wrote to me (email of 28.viii.2008) to ask for textual allusions to such lamps:

> Some stray references can be found, which could not be traced back to original texts so far (cf. F. L'Hernault / M.-L. Reiniche: Tiruvannamalai, 3: Rites et Fêtes, Paris 1999, p. 322[4]). In present-day worship, temples in Tamilnadu generally keep 16 or more lamps to be used during elaborate pujas. Anthony Good has given four lists of such lamps in his article 'The

---

[4] This is in fact a reference to the appendix by BRUNNER (1999), a presentation in French of the instructions of the *Parārthanityapūjāvidhi*, which gives the following overlapping but different list of sixteen lamps: *puṣpa, puruṣa, nāga, gaja, vyāghra, haṃsa, vāji, siṃha, [tri-]śūla*, Ketu, *vṛṣabha, bhramara, kukkuṭa, kūrma, sruk, śakti*. By 'original texts', what was meant was scriptures or, presumably, ancient manuals such as the eleventh-century work of Somaśambhu.

> Structure and Meaning of Daily Worship in a South Indian Temple', *Anthropos* 96, 2001, p. 506.[5] I wonder whether there would be any textual corroboration, or at least, approximation.

I was able to write back at once that the only list I had come across was that of the *Śambhupuṣpāñjali*: these sixteen lamps seem not to be described in South Indian Temple Āgamas, and seem, as mentioned above, rather appropriate to a context of domestic worship. Nonetheless, once again, they are apparently now commonly part of the equipment of Śaiva temples today. On this point too, my informant was Corinna WESSELS-MEVISSEN (but see also GOOD 2011:505–506), in a second email of 28.viii.2008:

> The lamps are, in principle, common to present-day Saiva temples. (I just did my "fieldwork" in the Kamaksi temple at Hamm / Germany and photographed 16+ lamps.) I don't know whether this is of interest to you, but it is significant that the lamps of this particular series differ from other lamps in that they do not have a reservoir for oil, but they have an arch (*tiruvacci*) around or behind the representation of the object. The wicks are inserted into a lug on the arch, or, if it is absent, just pinched into its jagged part. Thus, they are obviously intended to burn only for a short moment.

Since that exchange, Corinna WESSELS-MEVISSEN has published an article on the subject (2011), which contains not only a fuller

---

[5] These four lists tabulated by GOOD (2001:506) are really three (the first and second being different orderings of the same list) and they are the sixteen lamps observed in use in the 1980s by GOOD, FULLER and KALYĀṆASUNTARAM respectively in temples in Kalugumalai, Madurai and Tiruchendur.

discussion, but also photographs of numerous lamps of this type that are presently in use in the great temple at Madurai. Photographs of two such lamps, a *nāgadīpa* and a *vṛṣadīpa*, may be found in this volume as Plates 6a and 6b respectively. Furthermore, four more unpublished passages have been identified by Deviprasad MISHRA, and these are quoted in the apparatus to his edition below. Only one of them claims to be scriptural, for it is in a manuscript that purports to transmit the *Kāraṇa*. The passage in question cannot, however, be found in either the printed *Pūrva-Kāraṇa* or the printed *Uttara-Kāraṇa*: we shall have more to say below on the transmission of South Indian Temple Āgamas in general, and on that of the *Kāraṇa* in particular.

Other small ritual objects that receive attention are, for instance, the conch, in 1:141ff, a passage that echoes descriptions in certain South Indian Temple Āgamas (e.g. *Dīpta* 98:8ff, *Sūkṣma* 4:65ff), and most particularly echoes the *Ātmārthapūjāpaddhati* (T. 55, pp. 321–322). Ritual uses of the conch are ancient and ubiquitous, and they must have been used in thousands of temples from early times, both for sounding and for using for libations (see, e.g. SOUTIF 2009:260–265), as is testified to, for instance, by the survival of mounts for conches fashioned in bronze or in precious metals: for an inscribed Cambodian conch mount for example, see, for instance, Dominique SOUTIF's description of the inscription K. 779 (2009:614ff and the illustrations on pp. LVIII–LIX). See also Plate 5a below. The motivation for such mounting in precious metals is incidentally partly explained by Saundaranātha in 1:143, a verse that we quote here in the form in which it appears when quoted, ascribed to the *Niśvāsa*, in the *Ātmārthapūjāpaddhati* (T. 55, p. 322):

> *śaṅkham antaś śucikaraṃ bahir asthivad ācaret*
> *tasmāt sarvaprayatnena kartavyaṃ kanakādinā*

> The conch, in its interior, is purificatory; outside, one should approach it [as being as impure] as bone. Therefore, one should make every effort to render it [encased] with gold or such like [precious metal].

In spite of its ubiquity in ritual, there seem not to be detailed descriptions of the conch in early Śaiva literature. We do find an increasing tendency to give detailed recipes for ritual substances and painstaking descriptions of small ritual objects in the South Indian Temple Āgamas, some of which gather them together in long chapters of descriptions of 'instruments', like the eighty-verse *karaṇalakṣaṇavidhi* of the *Kāmika* (*Uttara-Kāmika* 71) or the 284-verse *karaṇalakṣaṇavidhi* of the *Kumāratantra* (chapter 35), which may derive from what has been printed as chapter 18 of the *Pūrva-Kāraṇa*. But it is perhaps particularly in the domestic context of *pūjā*-room worship that such cookery-book minutiae seem naturally to belong.

That the worship that Saundaranātha describes is private in nature is alluded to explicitly from time to time by formulations involving the expression *ātmārtha* (e.g. 1:15, 2:2, 2:26, 2:139, 3:27, 3:50, 3:61, 3:68–69, 3:242, 3:364). To take just two examples, 1:61 emphasises that the worship of Caṇḍa is to be performed after the worship of Śiva for private purposes:

> From such statements [we learn] that one must definitely perform the worship of Caṇḍa at the end of the worship of Śambhu [in the context of worship peformed] for personal benefit (*ātmārthe*) in order to obtain the fruits of worship of Śambhu.

3:68 is a warning against using a sort of sieve that may be used to pour water in a thousand streams over a *liṅga* in private worship (for

an image of such a *sahasradhāra* sieve, from the Tanjore Museum, see SOUTIF 2009:LVII):

> Bathing [the *liṅga*, in the context of worship] for oneself, [should] not [be performed] with a thousand-stream sieve, [but] with a hundred-stream sieve. For [in the context of worship] for oneself, the thousand-stream sieve destroys length of life and reputation.

But what such allusions all also underline is that the kind of Śaiva worship that is dominant and present in all readers' minds as the default is public worship in temples (*parārtha*), rather than private worship for salvation-seeking individuals wealthy enough to pay for the expensive rites of initiation, as it appears to have been in Saiddhāntika works up until the eleventh century. Public temple-liturgy is what is being described by the overwhelming majority of scriptural sources upon which Saundaranātha has drawn, and he is adapting that back again to a domestic context.

The new small-scale domesticity of the worship described by Saundaranātha is arguably also suggested by the brief and low-key treatment (4:97–104) — so brief that it would be impossible to understand even how to begin to perform the rite from reading it — of what must once, in another era, have typically been lavish daily fire-oblations (*agnikārya*). Alternatively, one could consider this diminution in importance to be in part the result of Saundaranātha's manual having been composed to describe a private worship that was shaped and influenced by centuries in which temple-worship was dominant, and quoting scriptures that had adapted a temple-independent system of worship to a South Indian temple context. For, although fire-rites are certainly present in temple rituals, particularly in large festivals (see, for instance, the account of the

yāgaśāla and its use in the *brahmotsava* at Tiruvaṇṇālai given by L'HERNAULT and REINICHE 1999:83ff), the daily *agnikārya* is no longer a dominant element in the daily programme, as can be seen, for example, both from its rapid treatment in such prescriptive accounts as that of the *Parārthanityāpūjā* (see BRUNNER 1999:309), which omits (as does Saundaranātha!) even the usually crucial invitation of Śiva into the fire (BRUNNER 1999:309, fn. 270), and also from its minor rôle in modern descriptive accounts based on observation of practice in particular temples, such as that of Anthony GOOD (2001). The treatment of *agnikārya* in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, however, is relatively elaborate, and so perhaps no conclusion is possible on what the brevity of Saundaranātha's account might indicate.

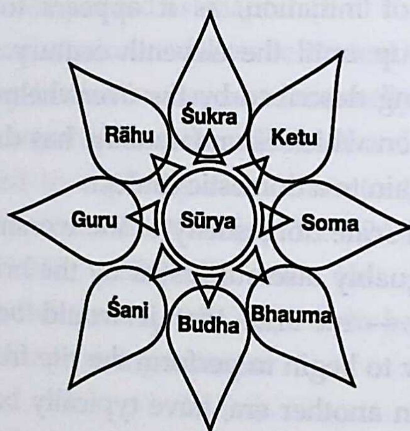

Figure 1. ***sūryāvaraṇārcana* (1:67–70)**

We have mentioned above the inclusion of Bhīmarudra, a deity who does not seem to feature in the scriptures and *paddhatis* that predate Śomaśambhu, but we should add that the pantheon and the ways in which it may be laid out for worship is very largely unchanged from what Aghoraśiva prescribed in the twelfth century. In fact for giving the positioning and visualisations of the deities of the five circuits

around Sadāśiva, most of the verses have simply been incorporated from Aghoraśiva's twelfth-century *Pañcāvaraṇastava* or from his *Kriyākramadyotikā* (see *Śambhupuṣpāñjali* 3:101–149 and see our figure 4). Similarly, the *yāga* of the sun surrounded by a retinue of planets is unchanged (see our figure 1).

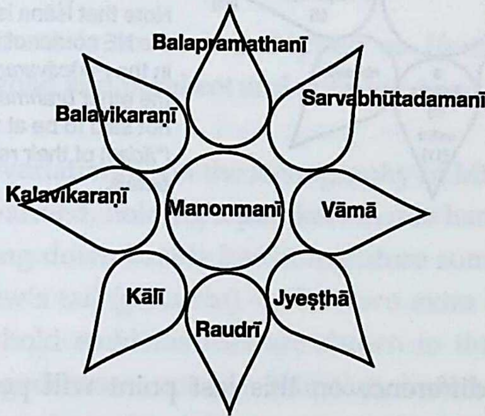
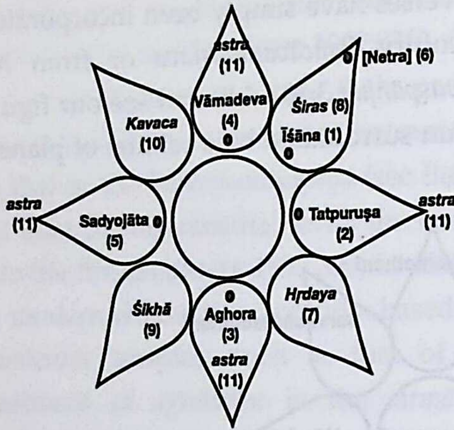

Figure 2. ***vāmādiśaktayaḥ* (3:95–102)**

For the inner circuit of *brahmamantras* and body-part-mantras (see our figure 3), there are some small differences, not in terms of the directions occupied by the mantra-deities, but in terms of their precise positions on the lotus-throne: whereas ĪŚĀNA is placed in the North East corner of the pericarpel of the lotus in *Pañcāvaraṇastava* 47, in *Śambhupuṣpāñjali* 3:250, ĪŚĀNA is instead to be positioned at the base of the North East petal (*padmeśānadalādau*), and each of the other *brahmamantras* is thereafter similarly placed at the base (°*ādau*) of the petal to which the mantra belongs, a detail which is not specified in the *Pañcāvaraṇastava*. And there is no change, once again, in the disposition of the nine *śaktis* (from Vāmā to Manonmanī) who occupy the petals of the lotus throne before Sadāśiva is enthroned upon it (see our figure 2).

***brahmāṅgāni* (3:248–275)**

Note that Īśāna is rather in the NE corner of the *karṇikā* in the *Pañcāvaraṇastava*, and the other *brahmamantra*s are not said to be at the base (*°ādau*) of their respective petals.

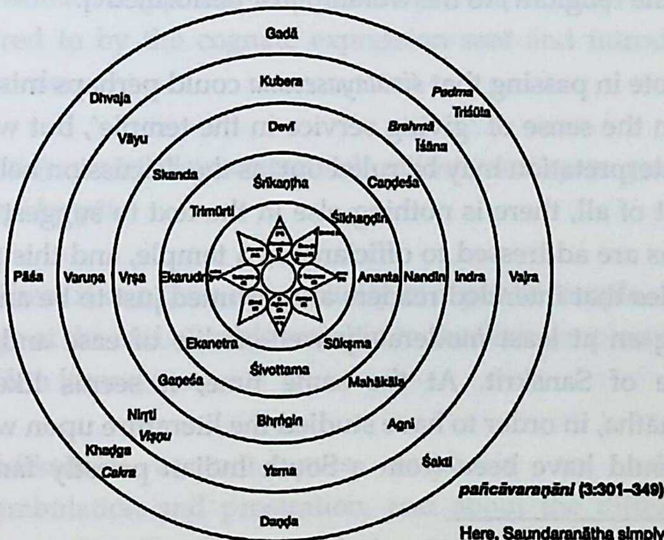
Figure 3.

The absence of difference on this last point will perhaps surprise some, since one might have expected a continuation of the tendency to 'feminise' the pantheon, first by elevating Manonmanī to the status of a consort of Sadāśiva (see GOODALL et al. 2005:130–131 and 150–151), and secondly by supplying consort-deities for each of the outer deities of the retinue (2005:25). We may document a gradual growth up to the twelfth century in the importance of women within the Śaivasiddhānta (see pp. 30ff of GOODALL's introduction to SATHYANARAYANAN 2015), but Saundaranātha's work five centuries later seems not to reflect any continuation or extension of this trend: no instructions specific to women are mentioned, and the pantheon still contains only a handful of female deities: the spouse of Śiva, the anthropomorphic weapons of Agni and Kubera (because they are personifications of weapons referred to by grammatically feminine words), and the *śakti*s in the throne, namely Ādhāraśakti (3.78) and the set of nine beginning with Vāmā. One small development, however, is in the visualisation of Manonmanī, who is here set apart

iconographically from the other eight *śakti*s in a manner that recalls her augmented importance in neighbouring traditions of worship (3:102ab):

> *pāśāṅkuśaśukālambahastābhyarcyā manonmanī*
>
> Manonmanī is to be worshipped as [four-armed] holding noose, goad and parakeet and with one hand hanging down.

Here we see a variation upon the iconography of Mīnākṣī of Madurai — who is two-armed, holding a parakeet in one hand and letting her other hand hang down beside her in a gesture sometimes described as that of a cow's tail (*gopuccha*) —, but two extra hands have been added. These hold emblems that are shown in the hands of many South Indian goddesses, notably Kāmākṣī, but that perhaps come from Tripurasundarī, since they evoke (among other things) the controlling power of love, namely the noose and the goad.

pañcāvaraṇāni (3:301–349)

Figure 4.

Here, Saundaranātha simply follows the *Pañcāvaraṇastava*.

Returning to the question of the relation of our work to temple-worship, the temple itself appears again in view towards the very end of Saundaranātha's text, when, after the entire process of veneration of Śiva has been completed, the guru and his family are to be revered, and worship must be offered in the nearby public shrine (4:160–162):

> Afterwards, he should prostrate before his guru and his guru's wife: in that [latter case], however, the best prostration is when there is no touching of her pair of lotus-feet. After that, prostration before his [viz. the guru's] sons, and speaking to his servants (*taddāsaparibhāṣaṇam*). Then, one should look at the sun, and then one should worship in the temple of Śiva (*śivālayasevanam*). After that, upon reaching back home, he should recite/study Śaiva scripture (*śivāgamapārāyaṇam*).[6] Then, upon getting up (*utthāya*) [from that session of study], [there follows] the noon Sandhyā and the feeding of witnesses [to the religion?/to the worship just performed?].

We may note in passing that *śivālayasevana* could perhaps mistakenly be taken in the sense of 'giving service in the temple', but we think that this interpretation may be ruled out, as the discussion below will show. First of all, there is nothing else in the text to suggest that its instructions are addressed to officiants in a temple, and this passage itself implies that intended readers are assumed just to be any pious men living an at least moderately well-off life of ease and with a knowledge of Sanskrit. At the same time, it seems likely that Saundaranātha, in order to have studied the literature upon which he draws, should have been from a South Indian priestly family, an

[6] In fact °*parāyaṇam* is what is written, doubtless with the sense of °*pārāyaṇam*, in order to fit the metrical cadence.

Ādiśaiva or Śivabrāhmaṇa, and he may therefore have been writing for those of the same community. Nonetheless, it is equally possible that he, although an Ādiśaiva, should have been writing for others, bearing in mind that for instance the *Kāmika*, most famously, formulates the following rule (1:125c–126b)

> *tasmāt parārtham ātmārthaṃ sthāpanaṃ yajanaṃ tathā*
> *śivaviprеṇa kartavyam anyeṣāṃ svārtham eva hi*
>
> Therefore, installation and worship for others and for oneself may be performed by a Śivabrāhmaṇa; for others, [these two activities may be performed] only for themselves.

In further support of understanding this to be a reference to visiting a temple (and not offering professional services of worship there), we may note that there is also a (much more detailed) description of visiting a temple appended in a similar way to Appayadīkṣita's *Śivārcanacandrikā* (pp. 108–111), where private worship in the temple is referred to by the cognate expression *sevā* and introduced with these words:

> *tataḥ parārthālayasamīpasthaḥ pūjānte śivālayaṃ gatvā tatsevām api kuryāt*
>
> Then, if one lives in proximity to a public temple, one should go at the end of one's worship to the Śiva temple and worship Him [there] too.

Appayadīkṣita's account puts emphasis on rules about circumambulation and prostration, and about the different points

within the temple up to which people of different status can penetrate, as for example here on p. 110:

> *tatrācāryasyaiva garbhagṛhaṃ praviśya sevā. itareṣāṃ brāhmaṇānām ardhamaṇḍapaṃ praviśya; kṣatriyāṇām ardhamaṇḍapadvāramukhe 'vasthāya; vaiśyānāṃ vṛṣāgre; śūdrāṇāṃ vṛṣapṛṣṭhe. vaiśyaśūdrāṇāṃ vṛṣāgre vṛṣapṛṣṭhe ca gomayena caturaśramaṇḍalaṃ kṛtvā tatraiva puṣpāñjalir dātavyaḥ.*
>
> Here only the *ācārya* may enter the inner shrine and worship; other brahmins may enter the *ardhamaṇḍapa*; Kṣatriyas may stay in the doorway to the *ardhamaṇḍapa*; Vaiśyas in front of the bull; Śūdras behind the bull. Vaiśyas and Śūdras should make a square *maṇḍala* in front of or behind the bull with cowdung and offer a handful of flowers upon that.

In giving such instructions Appayadīkṣita might seem to imply that he is addressing all sorts of worshippers, but this is revealed not to be the case later on the same page (p. 110):

> *tataḥ gṛham āgatya yathāvasaraṃ svalpamātraṃ vā siddhāntaśāstraśravaṇaṃ tadabhyāsaṃ vā dīkṣitais sahādīkṣitasannidhiṃ parihṛtya kuryāt*
>
> Then, on reaching home, according to opportunity, or [at least] just a little, he should listen to or practise [what is taught in] Saiddhāntika scripture in the company of initiates, avoiding the proximity of non-initiates.

The implication then is that, even if Appayadīkṣita is not exclusively addressing initiate Ādiśaiva priests, he is nonetheless speaking to

those who have received some sort of Śaiva initiation. We may imagine that Saundaranātha had the same audience in mind.

As an aside, it is worth mentioning that one might reasonably doubt whether this account in the *Śivārcanacandrikā* is in fact Appayadīkṣita's at all, for the whole passage is found almost *verbatim* in Nīlakaṇṭha's *Kriyāsāra*, vol. 2, pp.311 ff. Now BRUNNER (1969:251–252) has raised the difficulty of deciding whether the passages found shared almost identically in the *Kriyāsāra* and the *Śivārcanacandrikā* were copied by Nīlakaṇṭha from Appayadīkṣita or the other way round. In a forthcoming article, Jonathan DUQUETTE has resolved most doubts on the matter and shown that Nīlakaṇṭha reused Appayadīkṣita's entire text by working it into the 14th section of the *Kriyāsāra*, ostensibly as the presentation of a rival view (*pakṣāntara*). In the case of the passage that immediately concerns us, the confirmatory evidence seems rather clear. Nīlakaṇṭha's *Kriyāsāra* is a work from Karnataka associated with the Vīraśaivas, whereas Appayadīkṣita, as we have just seen, ostensibly aligns himself in this work with a form of the Śaivasiddhānta belonging to the Tamil-country. Now Nīlakaṇṭha's work seems, as we have remarked, identical here for many pages at a stretch, and includes even the sentence we have just quoted, which alludes to the study of Saiddhāntika scripture; but just before it there is an additional sentence that seems clearly to be an insertion of Nīlakaṇṭha's, from which we can deduce that Nīlakaṇṭha is certainly the borrower. Just before the additional sentence is a short passage about the benefits of worship in the temple daily or on particular days, which concludes with the statement *viṣuvāyanoparāgamahotsavādiṣu sevayā śivapadaprāptiḥ*, 'By worshipping [in the temple] at the equinoctial and solstitial points, during eclipses and major festivals, one may attain the state of Śiva.' Nīlakaṇṭha's additional sentence itself reads as follows:

> *etat sarvaṃ vīraśaivavyatiriktānām avaśyācaraṇīyam. teṣāṃ tu tat sarva[ṃ] parijñānamātram, na tu kriyāntam, svaśarīrasyaiva śivālayatvena bhāvitatvāt.*
>
> All this must definitely be followed for those other than Vīraśaivas. For them, however, all of this is just something they should know; they do not go so far as to put it into practice, since they have cultivated the awareness that their own body is the temple of Śiva.

A final word on Saundaranātha's allusion to worshipping privately in the temple (not as an officiating priest) after the completion of one's private worship: it seems probable that he is, once again, drawing upon the *Ātmārthapūjāpaddhati*, which here devotes nearly fifty pages to the subject, under the heading *śivālayasevākramaḥ* (T. 55, pp. 576–624), after which there is a digression about the extent, content and transmission of Śaiva scripture (*siddhāntaśravaṇam*, pp. 625–668), followed by the rules for eating, feeding others and seeking alms, which take us to the end of that text (T. 55, p. 719). What covers nearly 150 pages in the *Ātmārthapūjāpaddhati* (T. 55, pp. 576–719) is thus condensed into just six *pāda*s (4:161c–162) by Saundaranātha.

Quotation and Reuse of Earlier Writings

Saundaranātha's manual is written in *anuṣṭubh* verses in Sanskrit, with occasional portions in prose. There are liberal quotations, not always labelled, from a wide range of Siddhāntatantras and *paddhati*s. The labelled quotations are drawn from all periods of Saiddhāntika literature: pre-tenth-century scriptures such as the *Kiraṇa*, *Niśvāsakārikā*, *Parākhya*, *Mṛgendra* and unspecified recensions

of the *Kālottara* are cited, as well as South Indian Temple Āgamas of the type that came to be composed from the twelfth century onwards, namely the *Aṃśumat, Acintyaviśvasādākhya, Ajita, Kāmika, Kāraṇa, Dīpta, Makuṭa, Vijayottara, Santāna, Sahasra, Suprabheda, Sūkṣma*. There are also quotations from scriptures that fall between these two periods, namely the *Ṣaṭsāhasrikakālottara* (=*Bṛhatkālottara*) and *Mohacūḍottara*, from the *Svāyambhuvāgama*, which, as reflected in T. 39 and T. 40, is a mixture of seventh-century and post-twelfth-century material (see GOODALL 1998: xlix–li, fn. 111), and from the *Vātulaśuddhākhya*, which seems to have been popular both among Vīraśaivas and Saiddhāntikas. A few works that are unknown to to us appear: the *Tantrasārāgama*, the *Kāmikatantrasāra*, and the *Śiva-tantrarahasyasāra*.

Works of the twelfth-century *paddhati*-writers, perhaps the most effective systematisers of Saiddhāntika ritual are also prominent: thus the authority of Aghoraśiva's *Kriyākramadyotika* is emphasised at the outset (1.3), and both this and his *Pañcāvaraṇastava* are quoted from, as we have seen above; similarly Jñānaśambhu's *Jñānaratnāvalī* is appealed to and there are quotations too from his *Śivapūjāstava*; the *Siddhāntasārāvalī*, a work by a disciple of both these *ācāryas*, namely Trilocanaśiva, is also drawn upon. Moving later, the thirteenth-century *Śiddhāntaśekhara* appears, as well as a few *paddhati*-works whose date is not known to us, such as the *Śivapratiṣṭhāvidhi*. The latest dated work that is quoted is the *Śaivabhūṣaṇa*, a versified *paddhati* whose conclusion mentions *śaka* 1521 as its date of composition, in other words 1598/9 CE (thus GOODALL 2009:356, fn. 9). In passing, we should mention however that, although the verse giving the work's date features in the published version of the *Śaiva-bhūṣaṇa*, we are aware of a manuscript that transmits what may be an earlier draft of the text, for it is a version that seems to contain 193 verses, rather than the 355 of the published text, and that lacks the

verse that gives the date.[7] In other words, it is conceivable that Saundaranātha might have known the text in something like its printed form or in a shorter recension that predated the version of 1598/1599.

In addition to all of these specifically Saiddhāntika works, it is not surprising to find also quotations from two influential old works of broad authority across the whole of Śaivism: the *Śivadharmaśāstra* and *Śivadharmottara*.

Quotations of old Siddhāntatantras

Kālottara [untraced] 3:239–241; [untraced] 3:390–391b; [untraced] 4:34–42b; [untraced] 4:115ab; [untraced] 4:122–123; [untraced] 4:149; [untraced] 4:151.

Kiraṇa [59:29–32] 2:111ff; [not traced in *Kiraṇa*] 3:205; [14:39–40] 4:81–82b.

Niśvāsakārikā [36:12ab, T. 17, p. 320] 2:100ab.

Parākhya [unattributed, but see 132–134, on p. 437 of Appendix I to the *Parākhya*] 3:156–158; [untraced] 3:168ff; [untraced] 3:176.

Mṛgendra [*kp* 3:56c–58b] 4:87.

Mohacūḍottara 3:282ab.

Saurasaṃhitā [unattributed, 2.39c–40b] 1:46c–47b.

Svāyambhuvasūtrasaṅgraha [15:10–11] 4: 154–155.

---

[7] See SATHYANARAYANAN and GOODALL, *forthcoming*. We have not, however, checked through the whole manuscript, IFP RE 19028, to see whether the verses that Saundaranātha quotes are in fact in it.

Quotations of Siddhāntatantras known to C12th South Indian exegetes but not to C10th Kashmirian ones

Bṛhatkālottara (=*Ṣaṭsahasrakālottara*) [13:96c–97] 3:222–223b; [lines found on f. 133v of the Nepalese palm-leaf MS on NGMPP microfilm No. A 24/59] 4:47–49b; [13:121] 4:144; [NGMPP 24/59, ff. 81v] 4:147–148; [misattributed to *Kāmika*, NGMPP 24/59, f. 43v] 4:152–153; [NGMPP 24/59, f. 254r] 4:156.

Mohaśūrottara [not traced in the *Mohacūḍottara* as transmitted in Nepalese MSS, but often quoted without attribution, e.g. in the *Jñānaratnāvalī*, GOML MS, p., and quoted with attribution to the *Mohaśūrottara* in the *Ātmārthapūjāpaddhati* (T. 55, p. 152)] 1:12.

Quotations of South Indian Temple Āgamas

Acintyaviśvasādākhya [misattributed to *Santānasaṃhitā*, T. 7, p. 211] 3:127–128; [unattributed, but quotationends with the distinctive vocative *nandikeśvara*, T. 7, pp. 212–213] 3:129–133.

Ajita [22:33a–50] 3:208–220; [unattributed, 20:244c–245b] 4:59; [20:240] 4:60.

Aṃśumat [untraced] 2:31cd;[8] [T. 4, p. 134] 3:8–9; [T. 4, pp. 134–135] 3:11; [T. 4, p. 135–136] 3:13–18; [T. 4, p. 137] 3:29; [untraced] 3:163; [untraced] 3:184–186; [untraced] 3:167c ff; [untraced] 4:107–110; [T. 273, pp. 98–99] 4:111–112; [T. 273,

[8] The half-line in question expresses a widely repeated injunction: cf., e.g., *Somaśambhupaddhati* volume 4, 2:118cd.

p. 99] 4:128–129b; [untraced] 4:130–131; [T. 273, pp. 99–100] 4:136–137.

Kāmika (the identified quotations are divided below into *Pūrva-* and *Uttara-Kāmika*, but wherever there are attributions, the quotations are in fact attributed simply to the *Kāmika*):

> *Kāmika* [untraced] 3:348; [untraced] 4:156–157.
>
> *Pūrva-Kāmika* [4:20ab] 2:31ab; [4:325] 3:125; [4:492] 3:244–245b; [4:460ab, 4:559cd] 3:277; [6:8–9] 3:352–353; [unattributed, 6:1c–5b] 3:355c–359b; [unattributed, 6:13c–14b] 3:359c–360b; [misattributed to the *Kāraṇa*, 6:24–25b] 3:365–366b; [4:498] 3:387–388b; [unattributed, 4:505] 4:32; [4:508cd] 4:67ab; [4:518cd] 4:114ab; [4:522] 4:120; [4:536ab, 537ab] 4:145.
>
> *Uttara-Kāmika* [3:26] 3:139; [3:15] 3:146; [unattributed, 68:2c–4b] 3:346–347d; [4:246] 3:388c–389b; [7:24c–28] 4:24–27b; [33:17–20] 4:73–76; [misattributed to the *Mṛgendra*, 67:45cd] 4:88ab.

Kāraṇa [untraced] 3:95ff; [untraced] 4:58.[9]

Pūrva-Kāraṇa [unattributed, 102:23cd] 2:45cd.

Cintyaviśva (see also under *Acintyaviśvasādākhya* above) [untraced] 3:4; [untraced] 3:5c–6b; [untraced] 4:45; [untraced] 4:61cd.

Makuṭa [3:82c-84b] 2:28–29b.

Vijaya [untraced] 3:248.

Santānasaṃhitā [untraced: see under *Acintyaviśvasādākhya* above] 3:127–128b, 3:140ff; [unattributed here, but quoted

[9] Note that the vocative *prajāpate* in this quotation suggests the same speaker-situation as in the printed *Pūrva-Kāraṇa*.

elsewhere with attribution to *Santāna*, for which see apparatus] 3:245ef.

Sahasra [T. 33, p. 5; T. 190, p. 70] 1:17ab.

Suprabheda [*kp* 8:100–102ab] 3:119–121b; [*kp* 8:150cd] 3:305cd and 3:312ab; [*kp* 8:151ab] 3:349; [*kp* 9:15] 4:113.

Sūkṣmaśāstra [40:47c–48] 1:33–34b; [40:73cd, 75ab, 78ab, without attribution] 3:19c–20; [40:81c–82] 3:35–36b;[10] [40:122ab, 123ab] 4:44.

Quotations of Śivadharma works

Śivadharmaśāstra [7:2–5] 2:4–7; [7:22–23] 2:8–9; [7:25–33] 2:10–18; [5:88cd & 89cd, unattributed] 3:223c–224b; [5:94c–95b, unattributed] 3:230c–231b.

Śivadharmottara [11:8] 3:206; [2:15] 4:84.

Quotations of other sorts of Śaiva scripture

Vātulaśuddhākhya [1:91–97] 3:284c–289; [1:100] 3:295.

Vātula [not traced in *Vātulaśuddhākhya*] 2:65cd;[11] [not traced in *Vātulaśuddhākhya*] 3:236–236.

---

[10] Here Saundaranātha's reading of the *Sūkṣma* seems more polished and more informative than the edition's, but this might be the result of his having reworked the text to 'improve' it.

[11] The half-verse in question is quoted with the same attribution (*vātule*) in the *Ātmārthapūjāpaddhati* (T. 55, p. 249). It may be also be found in the *Ṣatsahasra-kālottara*, as transmitted in T. 767, p. 65, which, since it is a recension of the *Kālottara*, might have been referred to deliberately by the expression *vātule*.

Quotations of other ritual manuals

Unknown work, perhaps a manual, of Aghoraśiva 2:78–80.

Kriyākramadyotikā [unattributed, verse on p. 51] 1:77; [unattributeed, pp. 78–79] 3:78abcdef; [unattributed, 12 half-lines from verses on p. 226] 3:300–301b, 306c–307b, 308, 309c–310b, 311–312b; [unattributed, 8 verses from p. 227] 3:313, 314c–315b, 316, 317c–319b, 320, 322c–324b; [unattributed, 8 verses from p. 228] 3:324c–330b, 331, 332cdef.

Jñānaratnāvali [T. 231, p. 76] 3:40–43b.

Pañcāvaraṇastava [3–4] 1:70–71; [65] 3:302; [unattributed, 84–85b] 3:333–334b; [unattributed, 86–95] 3:335c–345b.

Śivapūjāstava [41] 3:275.

Śaivabhūṣaṇa [76] 3:54; [81] 3:148.

Siddhāntaśekhara [paraphrase of 2:99ff] 2:66–73b.

Siddhāntasārāvalī [*kriyāpāda* 44] 3:134.

Somaśambhupaddhati [unattributed, SP1.2:7] 1:47cd; [unattributeed, SP1.2:8–9] 1:52c–54b; [unattributed, ≈ SP1.2:13–15] 1:66–69b; [unattributed, SP1.3:18ab] 2:82cd; [unattributed, SP1.5:2, 4ab, 3] 4:133–135; [unattributed, SP1.5:7] 4:139; [unattributed, SP1.5:8] 4:140c–141b.

Quotations of unidentified works

Kāmikatantrasāra (?) 3:290.

Śivatantrarahasyasāra (?) 3:204.

The above evidence shows us that Saundaranātha has drawn on roughly ten centuries of Śaiva ritual literature and that he probably could not have written before the seventeenth century. Some of this

quoted literature was clearly filtered to him through earlier *paddhatis*. We have mentioned just above that the twelfth-century *paddhati*-compilers may have been particularly significant for their role in settling the dominant form of Śaiva ritual (see also GOODALL forthcoming A); but their works actually do not really reflect the two "revolutions" within Saiddhāntika Śaivism that we have alluded to above, namely the adaptation of a vocabulary of private salvific ritual to the public liturgy of South Indian temples,[12] and secondly the re-domestication of this liturgy for the home.

In writing a *paddhati* that belongs after both these changes had transformed Saiddhāntika ritual, Saundaranātha had one important precursor, who, although he is not repeatedly named and appealed to as an authority, nonetheless exerts a fundamental influence on Saundaranātha's work. Once aware of this influence, the reader may discern that many passages in the *Śambhupuṣpāñjali* are palpably versified passages of Vedajñāna's unpublished sixteenth-century manual, the *Ātmārthapūjāpaddhati*. This is particularly noticeable when Saundaranātha deploys a string of the same quotations as can

---

[12] Some rules for the observance of impurity by temple-staff, as we have pointed out in a lengthy excursus about the growing prominence of women in the Śaivasiddhānta up into the twelfth century (GOODALL 2015:23–49), have crept into Trilocanaśiva's *Prāyaścittasamuccaya*. But otherwise, even on topics where we might reasonably expect allusions to or quotations from the South Indian Temple Āgamas in twelfth-century writings by South Indian authors, they tend to be absent. The twelfth-century *Jñānaratnāvalī*, for instance, quotes scriptural and other authorities copiously in his presentation of *pratiṣṭhā*-related matters, including image-types and temple-types (GOML MS, pp. 458ff), but we have to date identified nothing quoted on such topics from South Indian Temples Āgamas. Instead, Jñānaśambhu's principal sources for *pratiṣṭhā*-related matters seem to be the *Mohacūḍottara*, the *Pratiṣṭhālakṣaṇasāra* and the *Piṅgalāmata*. (For a discussion of the reliability of the transmitted *Jñānaratnāvalī* as a twelfth-century testimony for the sources it quotes, see GOODALL forthcoming B.)

be found in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, but with some of the intervening prose transformed into verse.

Perhaps this can be most clearly shown by quoting one lengthy passage from the *Ātmārthapūjāpaddhati* and highlighting all the portions that have been adopted by Saundaranātha. There therefore follows below an unedited transcription from pp. 503–507 of T. 55, in which the text quoted verbatim by Saundaranātha has been placed in bold, and in which paraphrases or portions of prose that have been taken over and versified by Saundaranātha are marked both in bold and in italics:

sūkṣme -
kaniṣṭhānāmikāmadhye puṣpaṃ saṃgṛhya buddhimān |
pracchannapaṭam ācchādya mūlamantram anusmaran || [=SP 4.44]
(p. 504)
tathā cintyaviśvasādākhye -
mūlamantraṃ japet paścād akṣamālāsamanvitam |
vāmahaste tu kusumaṃ nikṣiped dakṣapāṇinā ||
dakṣahastre paṭe nyasya japaṃ kuryād viśeṣataḥ | [=SP 4.45]
mānasopāṃśubhāṣyāṇāṃ prathamaṃ cottamottamam ||
upāṃśu madhyamaṃ proktam adhamaṃ bhāṣyam eva hi |
tasmād bhāṣyaṃ samutsṛjya mānasopāṃśu vā japet ||
bhīmasaṃhitāyām -
upāṃśu yajane proktaṃ vācikaṃ homakarmaṇi |
mānasaṃ mantrajaptena sarvamantram udāhṛtam ||
kālottare -
aṅguṣṭhānāmikā caiva nityam eva japed budhaḥ | (p. 505)
aṅguṣṭhānāmikā caiva sarvakāmaphalapradā | [=SP 4.46]
tathā ṣaṭsahasre -

aṅguṣṭhānāmikāgrasya japaṃ kuryāt tu mānasam |
aṣṭottaraśatenaiva phalaṃ koṭiguṇaṃ bhavet ||
akṣarākṣarasandhānaṃ na drutaṃ na vilambitam |
phalaṃ sahasraguṇitaṃ prāpnayān nānṛtaṃ vacaḥ ||
bhuktaye sṛṣṭimārgeṇa gharṣayed akṣasūtrake |
ūrdhvamārgeṇa muktyarthaṃ gharṣayet tu śanaiḥ śanaiḥ || [=SP 4.47–49b]
merum na laṅghayen mantrī laṅghanād doṣabhāg bhavet |
sahasraṃ bahurūpasya japtavyaṃ tena śudhyati ||
pramādāt patitaṃ bhūmau japtavyaṃ tu śatadvayam |
patane ca tathānyatra prāyaścittaṃ na ceṣyate || (p. 506)
meruhīnākṣamāle(lā?) tu kartavyā vā prayatnataḥ |
na syād ullaṅghano doṣo yato meruvivarjitaḥ ||

tathā -
svaṃ mantraṃ cākṣasūtraṃ ca guror api na darśayet | [=SP 4.49cd]
japakāle tu goptavyā japamālā ca ṣaṇmukha ||
paradṛṣṭigatā mālā syān niṣphalayo japaḥ | [=SP 4.50ab]

evaṃ yathoktaṃ cāṣṭaśataṃ sa puṣpaṃ japtvā ***tatpuṣpaṃ*** japakāri svadakṣiṇakaratalād ***vāmakaratale sthāpya astrakavacahṛdayāny*** upary upari vinyasya hṛdayakavacāstraiḥ ***saṃpūṭīkṛtya astreṇa rakṣitaṃ kavacenā vakuṇṭhitaṃ dakṣiṇahaste gṛhītvā*** (p. 507) hṛtpradeśe nidhāya pūrṇacandropamaṃ hṛdayacandrikāṇkuraśaktisthaṃ japaṃ dhyātvā ***arghyajalam*** udbhavamudrayā bhūmiṣṭhadakṣajānur bhūtvā praṇavahṛdayasahitaṃ ***ślokatrayamantram uccārya*** japakarma ca ātmānaṃ ca krameṇa ***culukodakena*** śivasya varadahaste nivedayet || ***[≈ SP 4.51–53]***

Further pages from the same lengthy passage could be quoted. So, for example, more of such versification can be seen further down in the text in Saundaranātha's passage beginning with 4:67ff, which contains a half-line quoted from the *Pūrva-Kāmika* and then a versified version of the prose instructions that immediately follow that quotation in the *Ātmārthapūjāpaddhati* (T. 55, p. 512). We also find occasional evidence of confusion resulting from such adoptions of quotations from the *Ātmārthapūjāpaddhati*.[13] Sometimes we can see the same process of intermittent versification being applied to other borrowed texts: Saundaranātha's passage 3:306–308, for example, incorporates three of the five half-lines of verse at the top of p. 226 of the *Kriyākramadyotikā*, as well as the prose explanation that precedes them.[14]

With the *Ātmārthapūjāpaddhati* then, as the title of his manual suggests, Vedajñāna seems to be the first to attempt to write a new work of private ritual at a time when the great mass of ritual works of authority that were in circulation were devoted instead to the public liturgy of temples. The result is a truly enormous compilation:

---

[13] For instance, we find a quotation of three verses quoted with attribution to the *Parākhya* (see *Parākhya* Appendix I, I:132–134) in the *Ātmārthapūjāpaddhati* (T. 371, p. 879), followed by another half-verse that is introduced just by the word *tathā* (which could mean that it is another half-verse quoted from the same text or from another source). Now Saundaranātha has adopted both the three verses that are explicitly attributed to the *Parākhya*, where they appear as 3.156–158 of his text, as well as the extra half-verse (3.159ab), but prefaced by the observation *tathānyatra*, a label that seems to make explicit that that half-verse comes from another source. After that, in 3.159c (*evaṃ parākhyavacanāt*), he speaks of the preceding lines as all coming from the *Parākhya*.

[14] Here, the two lines omitted give special instructions for the weapons, which are probably deliberately omitted here so that Saundaranātha does not need to present the visualisation that he afterwards quotes from the *Pañcāvaraṇastava* as a variant to this one (in the *Kriyākramadyotikā*, however, two options are given for their visualisations).

in T. 1056, for example, which is one of the Pondicherry transcripts in Devanāgarī script that transmits it, it covers 633 sides of foolscap paper. A detailed précis in English covering nearly 80 pages has been drawn up by GANESAN, based largely on the text as it is transmitted in IFP T. 321, which covers 378 rather fuller pages (GANESAN 2009:49–127). Saundaranātha has effectively refashioned and reduced this bulky composition to a work of more easily readable length.

What do Saundaranātha's quotations tell us about the transmission of South Indian Temple Āgamas?

Before we leave the discussion of Saundaranātha's quotations entirely, it is worth just considering for a moment what his testimony might be able to tell us about the state of transmission of some of the South Indian Temple Āgamas that he quotes. An attentive reader may have noted that, while the quotations attributed to some scriptures, such as the *Ajita*, are invariably traceable in the texts that have been transmitted to us, there are also quotations attributed here to certain other scriptures, such as the *Kāraṇa* and the *Cintyaviśva*, that are never identified in texts transmitted with these titles, even though we have plentiful manuscripts that purport to transmit those scriptures. Furthermore, it may be noticed that quotations from certain scriptures seem always to come from one particular chapter. Thus, it is always the 20th chapter of the *Ajita* that is quoted, and almost always the 8th chapter of the *kriyāpāda* of the *Suprabheda*, and always the 40th chapter of the *Sūkṣma*. Now in part this is perhaps simply because of the subject-matter of those chapters: *Ajita* 20 and *Suprabheda kriyāpāda* 8 are both about regular obligatory worship of Śiva (*nityapūjā*) in a public context, whereas chapter 40 of the *Sūkṣma* announces in its first verse that it is to be about *ātmārthayajana*,

"private worship [of Śiva]". There is also a preponderance of quotations from chapter 4 of the *Pūrva-Kāmika,* which is also about regular obligatory worship. But in that last case there are also quotations from chapter 6 of the *Pūrva-Kāmika,* and there are several other chapters of the *Uttara-Kāmika* from which we find labeled quotations. Incidentally, Saundaranātha's quotations from both *Pūrva-* and *Uttara- Kāmika* are announced as belonging simply to the *Kāmika*: he does not mark the distinction that we find, already in many manuscripts that transmit them, between *Pūrva-* and *Uttara-* sections.

So perhaps it is simply their subject-matter that dictates that only one chapter each from the *Ajita, Suprabheda* and *Sūkṣma* is quoted. Nonetheless, given that chapters of some of these works evidently circulated independently or in clumps in which the individual chapters were variously ordered, one may wonder which other parts, if any, Saundaranātha had access to of, for instance, the *Sūkṣmaśāstra* as now printed. Might he not in fact have had a manuscript that only transmitted chapter 40? As the editors of the *Sūkṣma* remark, the end of chapter 39 announces that the next chapter is to be about *nirmālya,* a subject upon which no chapter has been found, and several manuscripts evidently do not transmit chapter 40 following on from chapter 39. Even if it should turn out that all Saundaranātha's quotations of the *Sūkṣma* were derived second-hand from the *Ātmārthapūjāpaddhati,* then that would simply push the question back by a generation: in what form did Vedajñāna have the *Sūkṣma* before him.

The untraceable quotations attributed to the *Cintyaviśva* and the *Kāraṇa* are a degree more mysterious. Given how many faithfully reported quotations we find in Saundaranātha's work, and given that these quotations do not seem to be adduced to prop up contentious or otherwise unfamiliar ideas, there seems no need to assume that

they should have been pseudepigraphal inventions.[15] Can we therefore infer that the texts transmitted with those titles that have reached us today are simply not the same texts that were known to Saundaranātha three centuries ago? Such an apparently obvious "solution", however, simply cannot explain the complexity of the situation, as we shall see below.

To take the first case first, a work called the *Cintya* or the *Acintya* features as the third in almost all pre-twelfth-century lists of the canon of twenty-eight scriptures (see the table of GOODALL 1998:402), the exception being the list of the *Uttarasūtra* of the *Niśvāsa* (whose third work is instead called the *Divya*). No ancient Nepalese manuscript has survived transmitting any of the first ten scriptures of the canon of twenty-eight. South Indian manuscripts are known that transmit to us two different works, one of which is referred to in chapter-colophons as the *Cintyaśāstra* (e.g. in T. 13), and the other is known from chapter-colophons (e.g. in T. 7) as the *Acintyaviśvasādākhya*. If we judge on the basis of e-texts based on T. 13 and T. 7 (the latter e-text helpfully distributed on line in 2012 by the Muktabodha Research Institute), it appears that Saundaranātha's quotations attributed to the *Cintyaviśva* cannot be found in either of these works. Of them, the *Acintyaviśvasādākhya* was for some decades thought to be a first-millennium scripture, for BRUNNER (1977:liii–liv), noting that large portions of it were found almost verbatim in Somaśambhu's eleventh-century *paddhati*, had originally supposed that the *Acintyaviśvasādākhya* was sufficiently ancient to have served as Somaśambhu's source. She subsequently revised this opinion (1998:lviii), judging that the many nearly identical passages were instead the result of (occasionally careless) adaptation of Somaśambhu's wording by the redactor of the *Acintyaviśvasādākhya*.

[15]For a brief discussion of pseudepigraphal quotation of scripture in South Indian Śaiva literature, see GOODALL 2018, fn. 59.

BRUNNER was also aware of numerous quotations in Southern commentarial works that were attributed to the *Cintyaviśva*, and opined that the quoted *Cintyaviśva* and the *Acintyaviśvasādākhya* were related, but could not decide whether or not the two works were to be identified (1977:liv). This indecision might seem odd at first blush. But we should bear in mind that T. 7, although large (the text covers pp. 1–1231), may be littered with small corruptions and lacunae throughout, and may not be complete to the end. Further, when one sees the truly wild variation with which some South Indian Temple Āgamas are transmitted, one may legitimately wonder how vast the disparity is between the different manuscripts: might we not in fact find there all or nearly all the quotations attributed to the *Cintyaviśva* if we were to read every line of every manuscript purporting to transmit the *Acintyaviśvasādākhya*? A further complicating factor is the inconsistency over who is speaking to whom: Nandikeśvara is clearly Śiva's interlocutor in the *Acintyaviśvasādākhya* as transmitted in T. 7, as he is in some chapters of the *Cintyaśāstra* as transmitted in T. 13, e.g. chapters 12, 16 and 17, but the earlier chapters of T. 13 instead typically contain the vocatives *priye* and *śivapriye*, thus presenting Śiva in conversation with the goddess. This suggests two different texts whose transmissions have become muddled together, at least in T. 13. But of course it is not impossible that one dialogue should have been nested within the other, as we find also in epic and Purāṇic literature. As a final observation on the question, we note that, although the quotations that Saundaranātha attributes to the *Cintya* are found in neither T. 7 nor in T. 13, there is a long quotation that he attributes to the *Santānasaṃhitā* (*Śambhupuṣpāñjali* 3:127–128b, 129–133) which is actually found instead in the *Acintyaviśvasādākhya* as transmitted in T. 7. The subject-matter (names of mantra-divisions) is one that may be treated formulaically and so could be found identically in more than one source, but the passage concludes

(3:133d) with the vocative *nandikeśvara*, which is, as we have just observed, a standard vocative address in the *Acintyaviśvasādākhya*. The *Santānasaṃhitā*, by contrast, at least as it is transmitted in T. 67 and T. 881, is a conversation between Śiva and the goddess.

The transmission of the *Kāraṇa* is similarly tangled. Once again, its name falls in the list of ten Śivabhedas, the first group of ten among the twenty-eight scriptures of the Śaiva canon, in every early list but one (in this case, the exception is the list of the *Śrīkaṇṭhīya*: see GOODALL 1998:402). Once again, we have no early Northern manuscript witness to a text that could be described as a *Kāraṇatantra*, and once again we have more than one text transmitted in South Indian manuscripts that purport to transmit a *Kāraṇa*. In this case, there are also two different printed South Indian works claiming to be the *Kāraṇa*, one published (repeatedly) under the title *Pūrvakāraṇāgama* and the other under the title *Uttarakāraṇāgama*. There are overlaps between the two works, but they are nonetheless different and are even presented as being the exchanges of different interlocutors: the frame-story of the *Pūrva-Kāraṇa* presents the text as the teaching of Śarvarudra to Brahmā, whereas the *Uttara-Kāraṇa* is the teaching of Īśvara to his son Skanda. The chapter-colophons in the manuscripts that transmit both works tend to begin with the title-formula *iti kāraṇe pratiṣṭhātantre*. Once again, there are many quotations in sixteenth and post-sixteenth-century commentarial and *paddhati*-type literature that are attributed simply to the *Kāraṇa*, and once again the quoted passages seem very often not to be traceable in the works widely recognised today as the *Pūrva-Kāraṇa* and *Uttara-Kāraṇa*. (To cite an example, a lengthy passage about Rudragaṇikās that is quoted with attribution to the *Kāraṇa* in the sixteenth-century *Āśaucadīpikā* but found in neither printed *Kāraṇa* has been discussed in GOODALL 2018.)

Now it so happens that a project to launch a critical edition of the *Pūrva-Kāraṇa* has recently begun at the French institutions of research in Pondicherry, sponsored by the generosity of the Murugappa Foundation, which we hope will throw light upon the transmission of the *Kāraṇa*: two young researchers, Gowri Shankaran and Thirukumaran, have begun to seek out the many dozens of manuscripts transmitting the *Kāraṇa* or chapters attributed to it. From the work they have done so far, it is already clear that the manuscripts are extraordinarily diverse: not only do they transmit differing clusters of chapters that are variously ordered, but the tally of verses in any given chapter may vary wildly. The second chapter of the *Pūrva-Kāraṇa*, for instance, contains 54 *anuṣṭubh* verses, but in some manuscripts it contains more than 250 verses.

So might we not, as with the "Cintya/Acintya", find all or nearly all the quotations attributed to the *Kāraṇa* if we were to read every line of every manuscript purporting to transmit the *Kāraṇa*? The task would be Herculean, but perhaps we cannot know without undertaking it. As mentioned in GOODALL 2018 (fn. 59), there is actually a quotation attributed to the *Kāraṇa* in South Indian inscription dated on palaeographical grounds to the twelfth-century that quotation we can find in the *Pūrva-Kāraṇa* (it corresponds to 10cd and 11ab of what is chapter 9 in the printed edition). This might seem to suggest that the *Pūrva-Kāraṇa* that we know was known in the twelfth century. But the passage is very short (just one verse) and is actually not unique to the *Kāraṇa*. Furthermore, so much of the later evidence of manuscripts and quotations suggests that the contents of the *Kāraṇa* were far from fixed. In short, there is still such confusion about the transmission and about the many still unidentified quotations that are attributed to the *Kāraṇa*.

Summarising this transmissional complexity it has been suggested in the conclusion to GOODALL 2018, that South Indian Temple Āgamas

> … circulate primarily in variously ordered fragments of varying size. It is therefore possible that the various larger manuscript-versions that have come down to us are the end-results of streams not only of transmission but also of processes of accretion and editorial reorganisation. In other words, in the case of the *Kiraṇa*, the manuscripts that transmit the text to us (the earliest of which dates to 924 CE) appear all to go back to a time when the basic shape of the text had already been settled; for some South Indian Temple Āgamas, however, such as the *Sūkṣmaśāstra* and, in differing degrees, also the *Kāmika* and *Kāraṇa*, some manuscripts of the transmission may reflect different moments in a stop-start editorial process that never actually reached a smooth finish.

Of course we cannot entirely rule out the possibility that Saundaranātha's quotations are sometimes unrecognisable because he, like Abhinavagupta in the *Tantrāloka*, had the habit of making small "improving" adjustments to their wording. The quotation of *Sūkṣma* 40:80c–81 in *Śambhupuṣpāñjali* 3:35–36b may serve as an example. The text of 4:81 in the edition has too many particles and an odd or superfluous *tat* in *tatkāle* (one suspects a mental conflation in the redactor's mind of *kāle*, "at the time [of]" and of the indeclinable *tatkālam*, "at that time"):

> *aṅguṣṭhatarjanībhyāṃ tu nirmālyaṃ ca visarjayet*
> *visarjanasya tatkāle puṣpaṃ mūrdhni ca vinyaset*

Using the thumb and index finger, however, one should remove the used [flower-] offering. At that time of removal one should also place a flower on the head.

The small infelicities here are tidied away and information about the mantras to be used is deftly integrated in Saundaranātha's text, which instead reads:

aṅguṣṭhatarjanībhyāṃ hṛdā nirmālyamocanam
puṣpotsarjanakāle tat puṣpaṃ mūrdhni hṛdā nyaset

Removing the used [flower-] offering [should be done] with the thumb and index finger, along with the heart-mantra. At the time of removal of the [old] flowers, one should then place a flower on the head, along with the heart-mantra.

Of course one could suppose that Saundaranātha's smoother text was in fact original and that he just happened to have access to a source that transmitted this portion of the *Sūkṣmā* better than any of the ten used for the edition. But this seems to us less likely. And its unlikelihood is underscored by the appearance of a quotation in the *Ātmārthapūjāpaddhati* (T. 55, pp. 374–375) of the same passage, again attributed to the *Sūkṣma*, in which we find the same awkwardnesses as in the edited text.

Grammar

A brief discussion of Saundaranātha's usages may be useful to readers whose notions of Sanskrit have been trained by study of the classical canon.

One morphological oddity is the treatment of the mantra *oṃ* as a noun with a consonantal stem, yielding the instrumental *omā*, which we find in 1:75 and in 1:91. Otherwise, Saundaranātha's Sanskrit is generally morphologically correct (we shall speak of some peculiarities of vocabulary below), but his syntax is often odd and abrupt, perhaps particularly in these versified passages, with the result that it is not smooth reading and the reader must often know the message that must be intended in order to be able to decode it. Occasionally, he appears arbitrarily to have lengthened or shortened a syllable for metrical convenience. In 4:61b, for example, we assume that *kuñcitāvāmajānukam* (a *bahuvrīhi* adjective) stands for *kuñcita-vāmajānukam*, and that the third syllable has been lengthened to avoid the metrical fault of both the second and third syllables being short. As 4:158a, what we have transmitted to us, by contrast, is *tasmāt kapilapūjāyai*, where what we must understand is *tasmāt kapilāpūjāyai*, since the topic is the veneration of a tawny cow (*kapilā*, f.). If, however, we emend to this, then what results is a *ma-vipulā* preceded by a metrically irregular preamble. It is possible that Saundaranātha would not have been troubled by this metrical irregularity, but it seems also not unlikely that he simply shortened *kapilā* to *kapila* since he could not easily think of a way of getting both the grammar and the metre to work. An even clearer case of this occurs in the metrical cadence, where the rhythm is inviolable, of 4:162b, which reads *śivāgamaparāyaṇam*. The sense, however, as T. Ganesan has pointed out to us, requires the metrically impossible *°pārāyaṇam*, "study", and not *°parāyaṇam*, "intent upon".

Another sign that Saundaranātha has struggled with the metre from time to time is his predilection for possible but rather rare short forms of common words. Once such is *suma* (in 1:56, 2:116, 2:123, 3:47, 3:386, 4:103, 4:122), which he uses about as frequently as the much more common longer noun *kusuma*. Another is *bhūṣā*

(2:169, 3:237, 3:263), instead of *bhūṣaṇa*. Similarly, while the authors of several *paddhati*s use the expression *nirīkṣaṇādi* to refer to a series of four purificatory procedures that begin with looking at the thing that is to be purified with a divinely charged gaze (see 4:161 for the list of four), Saundaranātha uses such shortened forms as *īkṣādi* (in 4:33c) and *vīkṣādi* (in 2:133c).

Saundaranātha's use of cases can be confusing. The ablative, for instance, may be used as though it were an instrumental, as in 4.116cd: *kṛtvā vauṣaḍyujaḥ śaktimantrād dhenuṃ pradarśya tu*. Here, once again, this is part of a versification of a prose passage in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, where we read (T. 55, p. 549) the following: *vauṣaḍantaśaktimantreṇa dhenumudrāṃ pradarśya*. This parallel thus helps us understand that Saundaranātha must mean: "Using the *śakti*-mantra ending with VAUṢAṬ, he should show the *dhenumudrā*".

A few minor grammatical slips are of a kind that we find in a broad range of epic, Purāṇic and Āgamic writing, such as confusion over whether to form an absolutive with the Pāṇinian suffix *lyap* or *ktvā*. Thus we find, for instance, a few usages of *nyastvā* (3:7, 3:15, 3:376) for *nyasya*, several instances of *prerayitvā* instead of *prerya* in the prose after 2:85, an instance of *sthāpya* (2:158) for *sthāpayitvā*, and an instance of *santoṣayitvā* in the prose after 4:97. There is also an instance of *bhāvya*, where we would expect either *vibhāvya* or *bhāvayitvā*, in 2:97, but it occurs there inside a scriptural quotation.

The Southern flavour of Saundaranātha's style

Apart from the content of the manual, there is another aspect that sets it apart and makes it of interest to those led to ponder about the linguistic interactions between Sanskrit and the Dravidian world, for while Somaśambhu, Jñānaśambhu and Aghoraśiva all write in a style that could have been used in any part of India, in a Sanskrit without

any distinctive local flavour and quoting a range of Sanskrit works of no obvious regional provenance, Saundaranātha's work is patently South Indian in several respects. The regionally undetermined character of Somaśambhu's manual is such that attempts have been made to claim him for Kashmir (see SANDERSON 2007:245–247), and when BRUNNER first began to study his ritual manual, she was led to believe by those who knew and used the work in South India that he was from the South (BRUNNER 1963), whereas it has now been determined that he was from neither (introduction to BRUNNER 1998 and again SANDERSON 2007:245–247). Jñānaśambhu's is of course a more complicated case, since he appears to have been a South Indian writing in Benares (GOODALL 2000), so it is perhaps less surprising that there is not one clear regional flavour to his work. In the case of Saundaranātha, however, it is clear first of all that he quotes predominantly from scriptural sources that are Southern and that betray this in several features that I have explored in a recent article (see GOODALL forthcoming C). This is evident from the tabulation of labelled or identified sources that we have given above. Secondly Saundaranātha uses a Sanskrit that is full of expressions and items of vocabulary that reveal the influence of Tamil. Several instances of Southern vocabulary favoured by Saundaranātha have been included in the above-mentioned article (GOODALL forthcoming C):

> In 4:29, the *ālavaṭṭakam* appears to be a ritual object, a sort of brass banyan-leaf-shaped fan-like object, the name of which is related to the expression *ālavaṭṭam*, which we find used of a circular fan made of peacock feathers both in Malaiyāḷam and in medieval Tamil literature. This *ālavaṭṭaka* is one of a sequence of objects that must be shown to the deity, the others being a mirror (*darpaṇa*: see Plates 3a, 4a, 4b, 5b and 8b below), an ornamental parasol (*chatra*: Plates 3b, 4a, 4b, and 8c) a fly-

whisk (*cāmara*: Plate 3c and 8d), a fan (*vyajana*: Plates 3d, 4a, 4b and 8e), a flag (*dhvaja*, for which see Plates 3e, 4a and 8f), although this is replaced in the ritual sequence given by Saundaranātha in 4:29b by *tālavṛnta*, which one would expect to be merely a synonym of the preceding term, *vyajana*) and finally the *ālavaṭṭaka* (Plate 3f and 4b).

In 3:234 and in the prose before 4:139 (in the compound *puṣpeṇḍāmālikā*) we find the word *iṇḍā*, which is used of chaplet or garland both in old Tamil and old Malaiyāḷam literature, and once in Aghoraśiva's *Kriyākramadyotikā* (p. 106).

In 4:17 and 4:21–23, we find the word *taṭṭī*, presumably a Sanskritisation of the Tamil word *taṭṭu*, used of certain platters employed in ritual (see, e.g., the platters used for lamps in Plate 7b).

In 2:119 and 4:95, we find *tevāra*, inflected as a Sanskrit word, referring apparently to the Tamil devotional hymns anthologised in what is today most commonly called the *Tēvāram*.

In 3:372 we find *paccaḍikā*, which, according to the *Tamil Lexicon*, *paccaṭi* is Tamil, Telugu and Malaiyalam for 'A kind of relish generally made of minced vegetables'.

In 1:78, Saundaranātha declares that he had earlier written a ritual manual specifically in Maṇipravāḷam, which in Tamil Nadu (but not in Kerala) typically refers to a literary register of language in which the vocabulary is drawn from Sanskrit while the inflections and syntax are drawn from Tamil:

> "Earlier, I produced instructions for worshipping Sūrya in Maṇipravāḷam; now I have proclaimed the same in the language of the Gods [*scil.* Sanskrit]." As an aside, we may observe that the usage of the expression Maṇipravāḷam for a highly Sanskritised register of Tamil prose is typically associated with Śrīvaiṣṇava commentaries, but, as for instance CIOTTI points out in his article on 'Teaching and Learning Sanskrit through Tamil' (2017), such a register has in fact long been widely used in other contexts too, and we have noticed the label Maṇipravāḷam used of one other Śaiva work, a commentary on the *Śivajñānabodha* transmitted in IFP RE 10851 (see SATHYANARAYANAN and GOODALL, forthcoming).

To this list of terms discussed by GOODALL (forthcoming C) we may add also the following:

> The term *bera*, used of images, is now in widespread use, but it seems that it is never used before the twelfth- and post-twelfth-century Southern Temple Āgamas of the Pāñcarātra and Śaivasiddhānta. Saundaranātha uses it not infrequently, for instance in 3:13, 3:21–22, 4:27.

We may also add a few Southern orthographies:

> Whereas *nimbu* is commonly used for "limes", a few Southern works use *timbū* (/*timbu*/*timpu*/*tiṃvū*) instead, e.g. in *Dīptatantra* 61:33, in *Sūkṣmāgama* 53:28 and thrice on p. 33 of the *Śivārcanacandrikā*. Saundaranātha displays the same usage in 2:154ab, a half-line that occurs elsewhere in several variant forms, e.g. *Dīptatantra* 94:177cd (see apparatus to 2:154ab).

Whereas *māṇikya* may be standard Sanskrit, in the Tamil-speaking South, the form *māṇikka* (used in 3:89) seems also acceptable.

Similarly, *dhurddhūra* (used in 3:112) seems a possible Southern orthography for the plant variously known as *dhattūra*, *dhuttūra* and so forth.

Although *mātuluṅga*, *mātuliṅga*, *mātulāṅga* and *mātulaṅga* are all mentioned as possible spellings by MONIER-WILLIAMS, editors seem to tend to correct to what is perhaps the commonest Northern spelling, *mātuluṅga*, which appears in 3:253, whereas the commonest spelling in Grantha manuscripts seems to be *mātulaṅga* or *mātuḷaṅga*, which we find here in 3:291.

Along with such items of vocabulary, we might draw into consideration a few oddities of usage, for instance:

There is a tendency to use what should formally be accusatives even for words that are not the object of a transitive verb. One such example is the use of the usually masculine word *abhiṣekam* as the subject of a sentence in 3:69c. Now of course this could be the result of a transmissional mistake (it would be easy, after all, to assume *abhiṣekañ ca* to be a mistake here for *abhiṣekaś ca*) and in any case masculine nouns frequently receive neuter endings in Northern texts as well (see, e.g., GOODALL et al. 2015:116, §2.5), particularly in the case of nominatives of stems ending in °*a*. But one may observe that this kind of usage might be particularly easy in the mind of a Tamil-speaker, since in Tamil nouns that refer to

non-sentient things are by default neuter. There are however other cases of such "hanging" accusatives, for instance *śaktim* in 3:77d, along with all the adjectives that describe her in 3:78. Of course one could object that the accusatives are here simply because 3:78abcdef is a quotation of a visualisation used in Aghoraśiva's *Kriyākramadyotikā* (p. 78–79). But this does not quite explain the oddity away, for the quotation is not marked and has been built into a larger unit: it therefore seems to me that one may conclude that there must be a higher tolerance for dangling, ungoverned accusatives in Saundaranātha's mind.

An irregular deployment of case-endings may be in part the result of thinking "in" Tamil, whose agglutinative aspect often allows for more than one alternative suffix-like element being used to express a relationship. We have alluded above, for instance, to the use of the ablative as though it were an instrumental in 4:116cd. In that case, there may also have been some influence of the sound of the Tamil °*āl*, which is typically taken to be an instrumental suffix.

We notice also that the conjunction *yadi* ("if") seems to have been used as though it were equivalent to *iti cet* ("if you say that..."), for instance in the formulation *tat kathaṃ yadi* ("if you ask how,..."), which occurs in 3:249b and 3:298c. This too might be an echo of a Tamil-style conditional, which may be expressed using with a conditional form of a quotative verb: *eṉṟāl*.

Other than minor metrical irregularities of various kinds,[16] we also find what could be regarded as a Dravidian

[16] There are, for instance, cases of hypermetry where the first two syllables are separated by a semi-vowel and must be read over quickly, as in 3:247b. Another

manner of integrating syntax with metre that consists in placing introductory connectives at the ends of lines. For example, in 2:93d, 2:155d, 3:12d, 3:32b, 3:61b, 3:254b, we find instances of *atho* at the end of a line. Another instance that long confused us (and evidently also confused the scribes) of this sort of phenomenon, in which a new syntactical structure is introduced by the final word of a stanza, is to be found in 3:53cd, which reads:

abhiṣekakramo 'smābhir vyākhyātaḥ śaivabhūṣaṇe

This looks like a single sentence, except that it doesn't seem to make sense for Saundaranātha to say that he explained the sequence of ablutions in the *Śaivabhūṣaṇa*, since he is not the author of the *Śaivabhūṣaṇa*. And we do not think that he wrote a commentary on the *Śaivabhūṣaṇa* either. In other words, we must therefore assume that the locative expression *śaivabhūṣaṇe* does not belong to this sentence and is rather here to introduce the following quotation, which is indeed a quotation from the *Śaivabhūṣaṇa*. We may accordingly interpret the half-line as follows:

> The sequence of ablutions is [now] explained by us. In the *Śaivabhūṣaṇa* [we read the following:]

Of course such enjambement is possible in *kārikā*-style composition in Sanskrit, but this particular sort of enjambement is perhaps distinctive, for it is rather typical of Tamil prosody to have such forward-pointing connectives

---

hypermetrical *pāda*, in this case one that does not begin with two short syllables, is 3:292d.

either forming a *kūṉ* (extra metrical foot tagged on before a line) or, as here, left hanging at the ends of lines. And there are examples involving other particles that could be cited, such as the *tadā* at the end of 4:99d.

Sources for the edition

The edition below is based on two palm-leaf manuscripts written in Grantha script, one of which is manifestly older, and slightly more damaged than the other. To these we have assigned the sigla O (for 'old') and N ('new'). Both belong to the French Institute of Pondicherry. In spite of persistent searches over several years, not only in Pondicherry but also in libraries elsewhere, no other manuscripts transmitting the *Śambhupuṣpāñjali* have come to light. The manuscript O has the shelf-mark RE 45946 and the manuscript N bears the shelf-mark RE 45963. It seems that N was copied from O, and both bundles transmit exactly the same sequence of texts in the same order. We have accordingly given greater weight to the readings of O. But since both manuscripts are damaged in different places, and since O is more damaged than N, the testimony of N is nonetheless invaluable. We have therefore recorded its readings throughout, so that the reader may have an idea of its overall faithfulness, rather than just seeing the portions of text that correspond to damaged patches in O. Alas, more of some folios was visible to the editor when he first collated the manuscripts a decade ago than is visible today or even than was visible when the San Marga Trust took digital photographs of the entire manuscript collection in 2009–2011 (for an example, see the bottom of RE45963-26.jpg).

o French Institute of Pondicherry RE 45946 has a paper label attached to it that gives the names of two the texts that it contains, namely the *Prāyaścittasamuccaya* and the *Ātmārthapūjāpaddhati*. There are 140 folios in the bundle and the texts transmitted are as follows:

1. RE 45946a *Prāyaścittasamuccaya* (ff. 1–46v)
2. RE 45946b *Śambhupuṣpāñjali* (ff. 46v–97r)
3. RE 45946c *Kāraṇāgama - mudrālakṣaṇa* (ff. 98r–100r)
4. RE 45946d *Ajitāgama - mudrālakṣaṇa* (ff. 100r–104r)
5. RE 45946e *Ātmārthapūjāpaddhati* of Nigamajñāna (ff. 105r–140v)

The leaves are of 36 cm by 2.5 cm. There are about 6 lines on each folio, each line consisting of 50–55 letters in Grantha characters typical of the nineteenth century. The *Śambhupuṣpāñjali* of Saundaranāthadeva or Saundaranāthadeśika covers 51 folios. The material is palm-leaf, yellowish in appearance and except in a few places the text is good in condition. Fortunately the work is complete. On some folios there are marginal corrections, perhaps by a later hand. The manuscript has been used for SATHYANARAYANAN's edition of Trilocanaśivācārya's *Prāyaścittasamuccaya,* where it has been assigned the siglum E, and it is mentioned in the description given of it there (2015:58) that its provenance might be Thiruvaiyaru (Tiruvaiyāṟu), on the grounds that in a list of more generic obeisances after the end of the text of the *Prāyaścittasamuccaya* we find *namaḥ pañcanadīśāya*, Pañcanadīśa being a Sanskrit name of the Śiva of that place (*ai-āṟu* = *pañcanadī*).

N French Institute of Pondicherry RE 45963 has a paper label attached to it that has the legend *prāyaścittasamuccayaḥ trilocanācāryakṛtaḥ* written upon it in Devanāgarī, along with the shelf-mark. The total number of folios in the bundle is 105 and the texts transmitted are as follows:

1. RE 45963a *Prāyaścittasamuccaya* (ff. 1–44r)
2. RE 45963b *Śambhupuṣpāñjali* (ff. 45r–76v)
3. RE 45963c *Kāraṇāgama* and *Ajitāgama* – *mudrālakṣaṇa* (ff. 77r-78v; ff. 78v–80v)
4. RE 45963e *Ātmārthapūjāpaddhati* (ff. 81r–100v)
5. RE 45963f *Āgamavacanāni* (ff. 101r–105v)

The leaves are of 39.5 cm by 2.5 cm. There are about 8 lines to a side, each line containing 55–60 Grantha characters. The text of the *Śambhupuṣpāñjali* covers 32 folios. The material is palm-leaf, yellowish in appearance. The text is slightly injured by insects. Fortunately the work is complete. The same manuscript has been used for Sathyanarayanan's edition of Trilocanaśivācārya's *Prāyaścittasamuccaya*, where it has been assigned the siglum F. In the description given of it there (2015:58), no mention is made of its being likely to be an apograph of O (RE 45946), but the close agreement between the two sources is noted in the discussion of the relationships of the manuscripts (GOODALL 2015:61–62 in SATHYANARAYANAN 2015).

Editorial Policies

The apparatus is intended to be fully positive, giving a lemma for each piece of text for which there is variation, followed by a lemma-sign ( ]), followed by the siglum of the manuscript that reads the accepted text, or by an indication to the effect that the accepted text is

an emendation (*em.*) or a conjecture (*conj.*) and followed then by variant readings. The difference between emendations and conjectures is a subjective one: emendations here are minor corrections that are not much in doubt; conjectures, however, involve a greater degree of uncertainty and, sometimes, of guesswork. Where it is possible to discern that a given manuscript wrote one thing and then corrected it to another, the reading before correction is marked "ac" (for the Latin *ante correctionem*) and the reading after correction is marked "pc" (*post correctionem*).

The register of the apparatus that records variants is printed at the bottom of each page. Above it is often another register of apparatus, in which we have, where possible, identified both attributed and unattributed quotations and recorded some other relevant parallels. Often, alas, Saundaranātha indicates that he is quoting something, but we have been unable to find the source or unable to find the quotation in a source with the title that he indicates. In such cases, we have left such indications as "Source unknown" or "Untraced in...".

A special remark is called for concerning one of Saundaranātha's particularly important sources, namely the *Ātmārthapūjāpaddhati*. Ideal practice, no doubt, would be to edit from the manuscripts all the various passages of that text that Saundaranātha has quoted from or succinctly paraphrased. But this would be a Herculean task, given that the *Ātmārthapūjāpaddhati* is an extremely voluminous prose *paddhati* which is transmitted with a great deal of variation in a large number of manuscripts (more than a dozen are kept in Pondicherry alone). Furthermore, Saundaranātha has drawn so much upon this work, that to edit all the passages that might be relevant would almost be tantamount to editing the whole book. This therefore seemed to us a separate task for another publication. Readers may be disappointed not to find, for instance, a

large appendix quoting all the passage of the *Ātmārthapūjāpaddhati* that might have been relevant to the consitution of Saundaranātha's text. But they may console themselves with the knowledge that Deviprasad Mishra has now embarked upon a complete critical edition of that richly detailed work.

Two minor points of orthography may be noted. We sometimes (particularly when reproducing quotations from manuscripts in the upper register of the apparatus) print a double sibilant (e.g. ss) where a *visarga* followed by a sibilant would be the regular orthography in modern printed Devanāgarī. Doubled sibilants are, however, extremely commonly used in Southern manuscripts. And wherever the syllable OṂ occurs, we have not printed it using the symbol that is most commonly used in Devanāgarī editions these days, which resembles a modern Devanāgarī Ū marked with a *candrabindu*, but which, historically, must actually be an old Northern graph for an O surmounted by a *candrabindu*. We have simply used an O with an anusvāra, which is the way in which the syllable OṂ is typically written in countless Indian scripts, including Grantha.

Remarks on the structure of the text in this edition

Both the verse-numeration and the chapterisation are editorial and have been added purely for the convenience of readers. Neither manuscript includes verse-numbers and both contain only two colophon-like statements that mark the conclusions of chapters.

The first of these is at the end of the first chapter:

> *iti saundaranāthadevaviracite śambhupuṣpāñjalau śivasūryapūjā-vidhir nāma adhikāro 'yam*

In the manuscripts, nothing marks the ends of the units that we have demarcated as the second and third chapters, and the next such statement is the final colophon, which reads:

iti saundaranāthadeśikaviracite śivapūjāsatkusumāñjaliḥ samāptaḥ

The name *Śivapūjāsatkusumāñjali* given in this paratextual indication is, however, not confirmed anywhere in the principal text, which gives the work's name as *Śambhupuṣpāñjali* both in 1:2 and in 4:170. We may note also a small discrepancy in the presentation of the author's name, which is Saundaranāthadeva in the paratextual prose statement at the end of chapter 1 and Saundaranāthadeśika at the very end of the text. In this case, no confirmation can be found of either ending in the verses of the text itself, but the author does refer to himself as Saundara in 1:78.

Not much can be deduced from this name: it does not clearly indicate a particular caste or religious affiliation. Saundaranātha might be a Sanskritised form of Cokkanātaṉ, a Tamil name of the principal Śiva of Madurai, who is more usually called Sundareśa in Sanskrit. The element *deśika* labels him as a teacher, and therefore perhaps a brahmin; the element *deva*, however, if it is the ending of an initiation name, would be for a non-brahmin (see *Tāntrikābhidhānakośa* 3, s.v. *dīkṣānāman*, and see also GOODALL 2014:192–195). Rāmanātha, the author of the first dated South Indian paddhati, belonged to a non-brahmin lineage (see appendix to GOODALL 2014), and so this would not be impossible.

The first chapter, as its internal colophon declares, deals with the worship of Śiva as the sun in 80 verses; what we have marked up as the second chapter covers, in 177 verses, the preparatory rites of worship of the guardians of the door and of Brahmā as Vāstu (§ 7ff), the preparation of materials (§ 10) and the purification of the worshipper (*bhūtaśuddhi*), of the place of worship (*sthānaśuddhi*), and of the materials used for worship (§ 11). In 392 verses, chapter 3

covers the purification of the mantras (*mantraśuddhi*), the removal of the images from their box, the purification of the images (*beraśuddhi*) and of the *liṅga* (*liṅgaśuddhi*), bathing (§ 12), the throne of worship (§ 13), the visualisation of Sadāśiva (§ 14), his worship (§ 15), the worship of his retinue (§ 16), the food-offering (§ 17). Finally, in 170 verses, chapter 4 gives an account of what follows the principal rites of worship, namely the showing of lamps and mirrors and the like (§ 18), the offering of recitation (§ 19); it then touches upon the worship of Śiva in the substrate of a sacred book or in that of the guru (§ 20), gives a strikingly brief account of the fire-rituals known as *agnikārya* (§ 21), then of the invitation to the deity to depart (§ 22), and of the concluding rituals (§ 23), including the worship of Caṇḍeśa.

From the above extremely succinct résumé, it will be clear that, while the unity of the first chapter is plain, the divisions that mark off the second from the third and the third from the fourth are somewhat arbitrary. As mentioned above, our numbering is to aid the reader in navigating the text and does not neatly reflect the way the text's structure was conceived.

Summary

Below there follows a more detailed break-down of the contents of the *Śambhupuṣpāñjali*, created by using the numbered sub-titles that we have inserted in the edition to guide readers. The numbering and the Sanskrit titles used in the edition have been retained, and English renderings of these titles have been added, as well as the corresponding verse numbers, so that readers may easily locate topics of interest from the break-down below.

1. *maṅgalācaraṇam*, Opening prayer 1.1

2. *granthanāmadheyam* Name of the work 1.2

3. *granthaprayojanam* Purpose of the work 1.3–6

4. *prātaḥsandhyāvandanam* Morning *sandhyā* worship 1.7–11b

5. *sūryapūjā* Worship of the Sun
    5.1. *sūryapūjā* Worship of the Sun 1.11cd
        5.1.1. *ṣaḍādhāraśivārcanam* Six substrates for the worship of Śiva 1.12–16
        5.1.2. *sūryāṅganyāsam* Imposition of the limb–mantras of the Sun 1.17–32
        5.1.3. *dvārapūjādi* Worship of the door etc. 1.33–42
        5.1.4. *prabhūtāsanam* The throne of the Sun 1.43–50
        5.1.5. *bhogakāminaḥ sūryadhyānam* Meditation on the sun for seekers of *siddhi* 1.51
        5.1.6. *muktikāminaḥ sūryadhyānam* Meditation on the sun for seekers of liberation 1.52
        5.1.7. *sūryamūrtimantraḥ* Mantra of the body of the Sun 1.53
        5.1.8. *sūryasyāvāhanādinirodhāntam* Procedure from the invocation up to the *nirodha* of the Sun 1.54–55
        5.1.9. *sūryasthāpanādi* Fixing of the Sun etc. 1.56–57
        5.1.10. *mudrāpradarśanaṃ svāgatārghyadānaṃ ca* Showing ritual gestures and offering a welcoming *arghya* 1.58–60ab
        5.1.11. *mūlamantreṇa dūrvādidānam abhiṣecanaṃ ca* Offering of Dūrva grass, etc., and sprinkling with the main mantra 1.60cd
        5.1.12. *sūryapuṣpāñjaliḥ* Giving flowers to the Sun 1.61–62ab
        5.1.13. *layāṅgabhogāṅgapūjanam* Worship of the body-part mantras in *layāṅga* or *bhogāṅga* mode 1.62cd–64ab

5.1.14. *sūryāṅgabhāvanā* Visualising the body-mantras of the Sun 1.64cd–67ab

5.1.15. *sūryāvaraṇārcanam* Worship of the retinue of the Sun 1.67cd–70b

5.1.16. *sūryādibhyo dhūpadīpanaivedyādisamarpaṇam* Offering *dhūpa, dīpa and naivedya* etc., to the Sun etc. 1.70c–71

5.1.17. *sūryasyāṣṭottaraśatanāmāvaliḥ* Offering prayer to the Sun with his 108 names 1.72–73b

5.1.18. *sūryavisarjanam* Inviting the Sun to depart 1.73c–74

5.1.19. *tejaścaṇḍapūjā* Worship of Tejaścaṇḍa 1.75

5.1.20. *sūryapūjāphalastutiḥ* The fruit of Sun-worship 1.76–78

6. *śivapūjāmahimā* Greatness of worship of Śiva

6.1. *ātmārthaśivapūjāmahimā* Greatness of private worship of Śiva 2.1–3

6.2. *śivapūjāmahimā* Greatness of worship of Śiva 2.4–6

6.2.1. *bhinnavelākṛtaśivaliṅgapūjāphalam* Fruits of worshipping the *liṅga* at different times 2.7–17

6.2.2. *pratidinakṛtaliṅgapūjāyā mahimā* Greatness of daily worship of the *liṅga* 2.18–25

7. *dvārapujā* Worship at the door 2.26–27

7.1. *dvārasthānanirṇayaḥ* Determining the place of the door 2.28–33

7.2. *dvāre 'rcyāḥ saptadevatāḥ* Seven deities to be worshipped at the door 2.34–36

7.2.1. *dvāradevatānāṃ dhyānāni* Visualisations of the door Gods 2.37–54

7.2.1.1. *gaṇeśadhyānam* Visualisation of *Ganeśa* 2.37

7.2.1.2. *sarasvatīdhyānam* Visualisation of *Sarasvatī* 2.38–39b

7.2.1.3. *laṣmīdhyānam* Visualisation of *Lakṣmī* 2.39c–40b
7.2.1.4. *nandikeśvaradhyānam* Visualisation of *Nandikeśvara* 2.40c–41b
7.2.1.5. *gaṅgādhyanam* Visualisation of *Gaṅgā* 2.41c–42
7.2.1.6. *mahākāladhyānam* Visualisation of *Mahākāla* 2.43
7.2.1.7. *yamunādhyānam* Visualisation of *Yamunā* 2.44–47

7.3. *vighnanivāraṇam* Warding off obstacles 2.48–50b
7.4. *astradvārapālārcanam* Worship of the weapon doorkeeper 2.50c–53b

8. *vāstubrahmaṇārcanam* Worship of *Brahmā* as *vāstu* 2.53c–54

9. *dvārābhyantare nandisuyaśārcanam* Worship of Nandin and Suyaśā on the inner side of the door 2.55–58

10.1. *dravyavidhānam* Arranging of the objects 2.49–62b
10.2. *jale nikṣipyamāṇāni pañca dravyāṇi* The five substances which are to be put in the water 2.62c–64b

11. *bhūtaśuddhyādipañcaśuddhayaḥ* Five purifications beginning with the purification of the elements [of the body] 2.64c–67

11.1.1. *bhūtaśuddhir aprayojaneti praśnaḥ* Objection that there is no need to purify the elements 2.68–75b
11.1.2. *prāṇāyāmaḥ* Breath control 2.75c–76b
11.1.3. *nāḍītrayam* Three tubes 2.76c–77b
11.1.4. *karanyāsam* Laying of mantras upon the hands 2.77c–78
11.1.5. *bhūtaśuddhiprakāraḥ* Mode of performing purification of the elements (prose following 2.78)

11.1.5.1. *saṃkṣepatovābhūtaśuddhiḥ* Alternative short-from purification of the elements 2.81–82b

11.1.6. *pṛthvītattvaśodhanam* Purification of Earth 2.82cd and following prose

11.1.6.1. *udghātalakṣaṇam* Definition of timed breath-retention 2.83–84
11.1.7. *jalāgnivāyvākāśaśodhanam* Purification of Water, Fire, Air and Either 2.85, with following prose, and 2:86, with following prose
11.1.8. *divyadehabhāvanā* Mental construction of a divine body 2.87–88 with preceding prose
11.1.9. *ṣaḍutthāsanārcanapuraḥsaram ātmāvāhanam* Inviting the self after worshipping the throne of six elements 2.89–92b
11.1.10. *puruṣasthāpanā* Installing the Puruṣa 2.92c–93b
11.1.11. *nyāsaḥ* In position of mantras 2.93c–95
11.1.12.1. *mānasayāgamāhātmyam* The holiness of mental worship 2.96
11.1.12.2. *śivo'haṃbhāvamāhātmyam* The holiness of identifying oneself with Lord Śiva 2.97
11.1.12.3. *antaryāgaḥ* Internal worship 2.98–108b
11.1.12.3.1. *aṣṭa puṣpāṇi* Offering of the eight mental flowers 2.108cd–116
11.1.12.3.2. *bāhyayāgavad vāntaryāgaḥ* optionally inner worship may be like outer worship 2.117
11.1.12.3.3. *pañcavādyāni* Five instruments correlated with elements 2.118–119
11.1.12.3.4. *nābhikuṇḍe'gnikāryam* Oblation in the fire-pit that is the navel 2.120–123b
11.1.12.3.5. *hṛdaye jyotirliṅgārcanam* Worship of *a liṅga* of light in the heart 2.123c–127
11.1.12.3.6. *antaryāgaprakāraḥ* Summary of *antaryāga* 2.128–131
11.2. *sthānaśuddhiḥ* Purifying the place 2.132–137b
11.2.1. *pātrāṇi* Vessels 2.137c–140b
11.2.1.1. *pātravikalpaḥ* Alternative vessels 2.140c–141b
11.2.1.2. *śaṅkhalakṣaṇam* Types of conch 2.141c–143
11.2.1.3. *pātraśodhanavidhiḥ* Methods of purifying vessels 2.144–145b

11.2.1.4. *śaṅkhāṅgeṣu devatāḥ* Deities in the different parts of the conch 2.145c–148
11.2.1.5. *pātrapūraṇam* Filling the vessels 2.149–150b
11.3.1. *arghyadravyāṇī* The substances for guest-offerings 2.150c–159
11.3.2. *dravyaśuddhiḥ* Purifying the substances of worship 2.160–177
11.4. *mantraśuddhiḥ* Purification of Mantras 3.1–7
11.5.1. *bhīmarudrapūjanam* Worship of *Bhīmarudra* 3.8–12d
11.5.2. *peṭikodghāṭanam* Opening the storage-box of deities 3.12e–14
11.5.3. *parivāradevatāpūjanam* Worship of attendant deities 3.15–21b
11.5.4. *beraśuddhiḥ* Purifying the images 3.21c–22
11.5.5. *snānavedīnirmāṇam* Creating bath stage 3.23–26
11.5.6. *āsanadvayam* Two types of seat 3.27– 28d
11.6.1. *vedyāṃ liṅgasthāpanā* Placing the Liṅga on the platform 3.28e–30
11.6.2. *paryuṣitapūjā* Honouring the offerings of the previous day 3.31–34d
11.6.2.1. *paryuṣitatyāga* Early-morning sacrifice 3.34e–37b
11.6.3. *liṅgaśuddhiḥ* Purification of *Liṅga* 3.37c–44

12. *snānam* Bathing
12.1 *ṣaḍutthāsanam* (Minimal) throne of six elements 3.45–52
12.2. *abhiṣekakramaḥ* The sequence of ablutions 3.53–64
12.3. *śatadhārādibhir abhiṣekaḥ* Ablutions through a seven or the like 3.65–69
12.4. *abhiṣecanavikalpavidhiḥ* Alternative rules for ablutions 3.70–72

13. *āsanam* Throne
13.1. *pīṭhe digīśārcanam* Venerating the Gods of the directions on the pedestal 3.73–75
13.2. *gurusaptakārcanam* Worship of seven teachers 3.76

13.3. śaktyādi–śaktyantāsanapūjanam Worship of the throne, which begins and ends with *śakti* 3.77–78

13.3.1. ādhārānantāsanayor mantrau The mantras of *Adhāra* and *Ananta* 3.78 (following prose)

13.3.2. anantapūjā Worship of Ananta 3.79–81b

13.3.3. pīṭhāṅghripūjanam Worship of the feet of the throne 3.81c–83

13.3.4. gātrakapūjanam Worship of the cross-struts of the throne 3.84–87b

13.3.5. chadanadvayārcanam Worship of the two blankets 3.87c–88b

13.3.6. padmasya kandādiyajanam Worship of the throne-lotus from the root upwards 3.88c–90

13.3.7. dalakarṇikādipūjanam Worship of petals, calyx and seeds 3.91–94

13.3.8. vāmādiśaktyarcanam Worship of the 8 powers beginning with Vāmā 3.95–102

13.3.9. sūryasomāgnimaṇḍalatrayapūjanam Worship of the 3 discs of sun, moon and fire 3.103–112

13.3.10. śaktimaṇḍalapūjanam Worship of the disc of the powers 3.113–116

13.3.11. āsanapañcakam Five seats 3.117–122b

14. sadāśivadhyānam Meditation on *Sadāśiva*

14.1. liṅganāhe mūrtinyāsaḥ Placing the *mūrtimantra* within the circumference of the Liṅga 3.122c–125

14.2. kalābhedaḥ Mantra-divisions 3.126–132

14.3. śivatanukaraṇe 'ṣṭātriṃśat sthānāni The thirty–eight places, when preparing the body of Śiva 3.133

14.4. ekatriṃśatkalānyāsaviśeṣaḥ The alternative positioning of thirty–one mantra–divisions 3.134–135

14.5. ekaviṃśatikalānyāsaḥ Positioning of twenty-one mantra–divisions (for the body of the Goddess) 3.136–137b

14.6. vidyādehārcanam Worship of *vidyādeha* 3.137c–152

14.7. āvāhanam Invitation [of the deity] 3.153–161b

14.8. *āvāhanārghyam 3.161c–166b*

14.9. *mudrābhīrodhanādi* 3.166c–169
14.10. *ṣaḍaṅganyāsaḥ* Positioning of the six *aṅgamantras* 3.170–174
14.11. *amṛtīkaraṇaṃ paramīkaraṇam ca* Transforming into nectar and rendering supreme 3.175–177b

15. *sadāśivapūjanam* Veneration of *Sadāśiva*
15.1. *devasyasvāgatam* Welcoming the deity 3.177c–178
15.2. *sannidhīkaraṇam* Making the deity present 3.179–180b
15.3. *arghyapādyācamanadānam* Offering guest-water, foot-water, sipping water 3.180c–186b
15.4. *liṅgasya śuddhābhiṣekaḥ* Pure Bath for the *liṅga* 3.186c–191
15.5. *mantrānnadānam* Offerings of food purified by mantra 3.192–195
15.5.1. *trividhaṃ naivedyam* Three types of principal food-offering 3.196–198
15.6. *vastrādinivedanam* Delivering the clothes 3.199–202b
15.7. *puṣpabhedaḥ* Varieties of flowers 3.202c–227
15.8. *mālābhedaḥ* Varieties of garlands 3.228–231b
15.9. *puṣpadhūpādidānāya yogyasthānāni* Proper places for offering flowers, incense and the like 3.231c–237
15.10. *ghaṇṭātāḍanam* Striking the bell 3.238–241

16. *āvaraṇapūjā* Veneration of the retinue
16.1. *bhogāṅgapūjanam* Worship of the *bhogāṅga* 3.242
16.2. *āvaraṇānāṃ saṅkhyā* The number of circuits to be worshipped 3.243–247
16.3. *brahmāṅgapūjanam* Worship of the *brahma-* and *aṅgamantras* 3.248ab
16.3.1. *pañcabrahmārcanam* Veneration of the 5 *brahmamantras* 3.248c–264
16.3.2. *aṅgapūjā* Veneration of the body-part mantras 3.265–275
16.3.3. *brahmāṅgānāṃ saṃskārāṣṭakair eva pūjanam* Worship of the *brahma-* and *aṅgamantras* involves eight procedures only 3.276–279b

16.3.4. *mudrāpradarśanam* Showing the ritual gestures 3.279c–280
16.3.5. *paramīkaraṇamukhyatvam* The importance of *paramīkaraṇa* 3.281
16.3.6. *aṅgapratyaṅgasāṅgopāṅgāni* 3.282
16.3.6.1. *aṅgam* The body-parts 3.283–284b
16.3.6.2. *pratyaṅgam* The subsidiary body-parts 3.284c–285
16.3.6.3. *sāṅgam (guṇāḥ)* Ten qualities 3.286–294b
16.3.6.4. *upāṅgam* Adornments 3.294c–295
16.3.7. *dhūpadīpamahānaivedyadānam* Offering incense, lamps and principal food-offering 3.296 –297b
16.3.8. *pañcāvaraṇapūjā* Worship of the five circuits 3.297c–300
16.3.8.1. *dvitīyāvaraṇe vidyeśadhyānam* Worship of the Vidyeśas in the second circuit 3.301–304
16.3.8.2. *tṛtīyāvaraṇe gaṇeśvarāṇāṃ pūjanam* Worship of the Gaṇas in the third circuit 3.305a–320
16.3.8.3. *caturthāvaraṇe lokapālapūjanam* Worship of the Gods of the directions in the fourth circuit 3.321a–333
16.3.8.4 *pañcamāvaraṇe lokapālāstrapūjanam* Worship of the weapons of the Gods of the directions in the fifth circuit 3.334–348

17. *naivedyam* Principal food-offering
17.1. *puṣpadhūpādidānam* 3.349–350
17.2. *taṇḍulānāṃ bhedaḥ* Different types of *taṇḍulas* 3.351–354b
17.3. *naivedyakalpanaṃ* Making *naivedya* 3.354c–359b
17.3.1. *ātmārthe naivedyānāṃ mātrānirdhāraṇam* Fixing the quantity of *naivedya* for private purposes 3.359c–366b
17.4. *devāya naivedyārpaṇam* Offering *naivedya* to God 3.366c–369b
17.5. *parivāradevānāṃ naivedyārpaṇam* Offering *naivedya* to attendant deities 3.369c–370b
17.6. *vyāñjanopadaṃśakādi* Condiments, side-dishes, etc. 3.370d–376b

17.7. *śuddhiḥ* Purification 3.376c–377b
17.8. *jaladānam* Offering water 3.377c–382
17.9. *parivāradevānāṃ naivedyadānam* Offering *naivedya* to the attendant deities 3.383–385
17.10. *mukhavāsādi* Breath-fresheners, etc. 3.386–391

18. *naivedyānantarakaraṇīyāṇi kāryāṇi* Duties to be performed after the principal food-offering
18.1. *agnikāryakālaḥ* The [correct] time for performing fire duties 4.1–7
18.2. *naivedyādikramaḥ* Sequence of [previously made] offerings beginning with *naivedya*, etc. 4.8–9
18.3. *ṣoḍaśadīpaviśeṣadānakramaḥ* Sequence of offering sixteen particular lamps 4.10–13b
18.3.1. *madhye ācamanādidānam* Offering of water for sipping etc., in the middle 4.13c–16b
18.4. *nīrājanakramaḥ* Steps for showing the lamp 4.16c–23b
18.5. *rakṣātilakadānam* Offering the protected mark 4.23cd–27
18.6. *darpaṇachatrādipradarśanam* Showing the mirror, parasol, etc. 4.28–31b

19. *japaḥ* Recitation
19.1. *akṣamālā* Rosary 4.31c–33
19.2. *ātmarakṣā* Self-protection 4.34
19.3. *mantrarakṣā* Protection of the mantra 4.35–37
19.4. *mantramātā kuṇḍalinī* Kuṇḍalinī, who is the mother of mantras 4.38–43
19.5. *japavidhiḥ* Method of *Japa* 4.44–53
19.6. *culukodakadānaṃ kṣamāprārthanaṃ ca* Offering sips of water and requesting forgiveness for errors 4.54–67b
19.7. *sādhyamantrārcanavidhiḥ* Method of venerating mantra a chosen mantra that is to be propitiated 4.67c–71 (+ following prose)

19.7.1. *sādhyamantrasya puṃstrīmiśrarūpatā* The chosen mantra that is to be propitiated may be male, female or mixed 4.72[17]

19.7.1.1. *puṃrūpasya mṛtyuñjayasya lakṣaṇaṃ pūjanaṃ ca* Visualisation and veneration of [a male mantra-deity, namely] Mṛyuñjaya 4.73–77b (+following prose).

19.7.1.2. *strīpuṃrūpaśivārcanam* Worship of Śiva as [a mantra-deity who is] both woman and man 4.77c–78b (+following prose)

19.7.1.3. *sādhyamantrasya japavidhānam* Rules for reciting the chosen mantra to be propitiated 4.78c–80

19.7.2. *akṣamālāgrahaṇavidhānam* Rules for handling the rosary 4.81–83

20. *pūjānte karaṇīyāṇi* Things to be performed at the conclusion of *pūjā*

20.1. *vidyāpīṭhapūjanam* Worship of the throne of knowledge 4.84–92b

20.2. *gurupūjanam* Worship of the guru 4.92c-94b

20.2.1. *stotraiḥ pūjanam* Worship by recitation of hymns 4.94c–95

20.2.2. *namanādi* Prostration, etc. 4.96

21. *agnikāryam* Fire rites

21.1. *agnikāryapratijñā* Announcement of intent before performing the fire rites 4.97

21.2. *agnikāryanirvartanam* Accomplishing the fire rites (prose after 4.97)

21.3. *śivāya pūjāhomādipuṇyasamarpaṇam* Donating the fruits from the worship and sacrifices to *Śiva* 4.98–104

---

[17] The text seems to be corrupt here, for there is no mention at this point of the mixed type. Parallels, however, for instance in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, reveal that these three are intended, and visualisations of the male and mixed types will be given below (but not of the female one!).

22. *visarjanam* Invitation to depart
   22.1. *aṣṭapuṣpikādānam* Offering eight flowers 4.105–106
   22.2. *layāṅgapūjanam parāṅmukhārghyaṃ ca* Worship of the [mantras that are the] parts [of Śiva] in a state of dissolution [into the whole] and offering of water inviting [Śiva] to turn away 4.107–116
      22.2.1. *kṣamāprārthanā* Begging forgiveness for short-comings 4.117–122
   22.3. *parāṅmukhārghyam udvāsanaṃ ca* Offering of water as an invitation to depart and dismissal 4.123–125b
   22.4. *peṭyāṃ parivāradevānāṃ praveśanam* Putting the attendant deities back in the box 4.125c–129

23. *pūjāsamāpanam* Conclusion of worship
   23.1. *caṇḍapūjā* Worship of Caṇḍa 4.130–132 (and following prose)
   23.2. *caṇḍadhyānam* Visualisation of Caṇḍa 4.133–138b
   23.3. *caṇḍeśvaramantrāḥ* Mantras of Caṇḍa 4.138cd (and following prose)
   23.4. *nirmālyārpaṇam* Offering *nirmālya* 4.139–140b
   23.5. *kṣamāprārthanā* Begging pardon 4.140c –141
   23.6. *pūjopasaṃhāraḥ* Conclusion of worship 4.142–148
   23.7. *caṇḍārcā kutra kāryā?* In what circumstances is Caṇḍa to be worshipped? 4.149–157
   23.8. *kapilāpūjā* Worship of a tawny cow 4.158–159[18]
   23.9. *guroś ca tatparivārasya ca pūjanam* Venerating the teacher and his family 4.160–161
   23.10. *madhyāhnakāryāṇi* Afternoon duties 4.162–163
   23.11. *sāyaṃkālakṛtyāni* Evening duties 4.164–165
   23.12. *granthasamāptiḥ* Conclusion 4.166

Dominic Goodall, January 2020

[18] The worship of Śiva in a book is alluded to here, but not described, perhaps because some text has gone missing, or perhaps simply because an account has already been given above in 4:84ff.

Conspectus in Sanskrit

१. मङ्गलाचरणम् 1.1

२. ग्रन्थनामधेयम् 1.2

३. ग्रन्थप्रयोजनम् 1.3–6

४. प्रातःसन्ध्यावन्दनम् 1.7–11b

५. सूर्यपूजा

५.१. सूर्यपूजा 1.11cd

५.१.१. षडाधारशिवार्चनम् 1.12–16

५.१.२. सूर्याङ्गन्यासम् 1.17–32

५.१.३. द्वारपूजादि 1.33–42

५.१.४. प्रभूतासनम् 1.43 - 50

५.१.५ भोगकामिनः सूर्यध्यानम् 1.51–52b

५.१.६. मुक्तिकामिनः सूर्यध्यानम् 1.52c–54b

५.१.७. सूर्यमूर्तिमन्त्रः 1.54c–55b

५.१.८. सूर्यस्यावाहनादिनिरोधान्तम् 1.55c–57b

५.१.९. सूर्यस्थापनादि 1.57c–59b

५.१.१०. मुद्राप्रदर्शनं स्वागतार्घ्यदानं च 1.59c - 61

५.१.११. मूलमन्त्रेण दूर्वादिदानम् अभिषेचनं च 1.62ab

५.१.१२. सूर्यपुष्पाञ्जलिः 1.62c–63

५.१.१३. लयाङ्गभोगाङ्गपूजनम् 1.64 - 65

५.१.१४. सूर्याङ्गभावना 1.66–68

५.१.१५. सूर्यावरणार्चनम् 1.69–72b

५.१.१६. सूर्यादिभ्यो धूपदीपनैवेद्यादिसमर्पणम् 1.72c–73

५.१.१७. सूर्यस्याष्टोत्तरशतनामावलिः 1.74–75b

५.१.१८. सूर्यविसर्जनम् 1.75c–76

५.१.१९ तेजश्चण्डपूजा 1.77

५.१.२०. सूर्यपूजाफलस्तुतिः 1.78–80

६. शिवपूजामहिमा

६.१. आत्मार्थशिवपूजामहिमा 2.1–3

६.२. शिवपूजामहिमा 2.4–6

६.२.१. भिन्नवेलाकृतशिवलिङ्गपूजाफलम् 2.7–17

६.२.२. प्रतिदिनकृतलिङ्गपूजायामहिमा 2.18–25

७. द्वारपूजा

७.१. द्वारपूजा 2.26–27

७.१.१. द्वारस्थाननिर्णयः 2.28–33

७.१.२. द्वारेऽर्च्याः सप्तदेवताः 2.34–36

७.१.२.१. द्वारदेवतानां ध्यानानि 2.37 - 54

७.१.२.१.१. गणेशध्यानम् 2.37

७.१.२.१.२. सरस्वतीध्यानम् 2.38–39b

७.१.२.१.३. लक्ष्मीध्यानम् 2.39c–40b

७.१.२.१.४. नन्दिकेश्वरध्यानम् 2.40c–41b

७.१.२.१.५. गङ्गाध्यानम् 2.41c–42

७.१.२.१.६. महाकालध्यानम् 2.43

७.१.२.१.७. यमुनाध्यानम् 2.44–47

७.१.३. विघ्ननिवारणम् 2.48–50b

७.१.४. अस्त्रद्वारपालार्चनम् 2.50c–53b

८. वास्तुब्रह्मणार्चनम् 2.53c–54

९. द्वाराभ्यन्तरे नन्दिसुयशार्चनम् 2.55–58

१०.१. द्रव्यविधानम् 2.49–62b

१०.२. जले निक्षिप्यमाणानि पञ्चद्रव्याणि 2.62c–64b

११. शुद्धयः

११.१. भूतशुद्धिः 2.64c–67

११.१.१. भूतशुद्धिरप्रयोजनेति प्रश्नः 2.68-75b

११.१.२. प्राणायामः 2.75c–76b

११.१.३. नाडीत्रयम् 2.76c–77b

११.१.४. करन्यासम् 2.77c- 78

११.१.५ भूतशुद्धिप्रकारः (prose following 2.78)

११.१.५.१. संक्षेपतो वा भूतशुद्धिः 2.81 - 82b

११.१.६. पृथ्वीतत्त्वशोधनम् 2.82cd and following prose

११.१.६.१. उद्घातलक्षणम् 2.83–84

११.१.७. जलाग्निवाय्वाकाशशोधनम् 2.85 +following prose 2.86, +following prose

११.१.८. दिव्यदेहभावना 2.87-88 + preceding prose)

११.१.९ षडुत्थासनार्चनपुरःसरमात्मावाहनम् 2.89–92b

११.१.१०. पुरुषस्थापना 2.92c–93b

११.१.११. न्यासः 2.93c–95

११.१.११.१. मानसयागमाहात्म्यम् 2.96

११.१.११.२. शिवोऽहं भावमाहात्म्यम् 2.97

११.१.११.३. अन्तर्यागः 2.98–108b

११.१.११.३.१. अष्टपुष्पाणि 2.108cd–116

११.१.११.३.२. बाह्ययागवद्वान्तर्यागः 2.117

११.१.११.३.३. पञ्चवाद्यानि 2.118–119

११.१.११.३.४. नाभिकुण्डेऽग्निकार्यम् 2.120–123b

११.१.११.३.५. हृदये ज्योतिर्लिङ्गार्चनम् 2.123c–127

११.१.११.३.६. अन्तर्यागप्रकारः 2.128–131

११.२. स्थानशुद्धिः 2.132–137b

११.२.१. पात्राणि 2.137cd -140b

११.२.१.१. पात्रविकल्पः 2.140c–141b

११.२.१.२. शङ्खलक्षणम् 2.141c–143

११.२.१.३. पात्रशोधनविधिः 2.144–145b

११.२.१.४. शङ्खाङ्गेषु देवताः 2.145c–148

११.२.१.५. पात्रपूरणम् 2.149–150b

११.३.१. अर्घ्यद्रव्याणी 2.150c–159

११.३.२. द्रव्यशुद्धिः 2.160–177

११.४. मन्त्रशुद्धिः 3.1–7

११.५.१. भीमरुद्रपूजनम् 3.8–12d

११.५.२. पेटिकोद्घाटनम् 3.12e–14

११.५.३. परिवारदेवतापूजनम् 3.15–21b

११.५.४. बेरशुद्धिः 3.21c–22

११.५.५. स्नानवेदीनिर्माणम् 3.23–26

११.५.६. आसनद्वयम् 3.27- 28d

११.६.१. वेद्यां लिङ्गस्थापना 3.28e–30

११.६.२. पर्युषितपूजा 3.31–34d

११.६.२.१. पर्युषितत्याग 3.34e–37b

११.६.३. लिङ्गशुद्धिः 3.37c–44

१२. स्नानम्

१२.१. षडुत्थासनम् 3.45–52

१२.२. अभिषेकक्रमः 3.53–64

१२.३. शतधारादिभिरभिषेकम् 3.65–69

१२.४. अभिषेचनविकल्पविधिः 3.70–72

१३. आसनम्

१३.१. पीठेदिगीशार्चनम् 3.73–75

१३.२. गुरुसप्तकार्चनम् 3.76

१३.३. शक्त्यादि – शक्त्यन्तासनपूजनम् 3.77–78

१३.३.१. आधारानन्तासनयोः मन्त्रौ 3.78 (following prose)

१३.३.२. अनन्तपूजा 3.79–81b

१३.३.२. पीठाङ्घ्रिपूजनम् 3.81c–83

१३.३.४. गात्रकपूजनम् 3.84–87b

१३.३.५. छदनद्वयार्चनम् 3.87c–88b

१३.३.६. पद्मस्य कन्दादियजनम् 3.88c–90

१३.३.७. दलकर्णिकादिपूजनम् 3.91–94

१३.३.८. वामादिशक्त्यर्चनम् 3.95–102

१३.३.९ सूर्यसोमाग्निमण्डलत्रयपूजनम् 3.103–112

१३.३.१०. शक्तिमण्डलपूजनम् 3.113–116

१३.३.११. आसनपञ्चकम् 3.117–122b

१४. सदाशिवध्यानम्

१४.१. लिङ्गनाहे मूर्तिन्यासः 3.122c–125

१४.२. कलाभेदः 3.125–132

१४.३. शिवतनुकरणे अष्टात्रिंशत्स्थानानि 3.133

१४.४. एकत्रिंशत्कलान्यासविशेषः 3.134–135

१४.५. एकविंशतिकलान्यासः 3.136–137b

१४.६. विद्यादेहार्चनम् 3.137c-152

१४.७. आवाहनम् 3.153-161b

१४.८. आवाहनार्घ्यम् 3.161c–166b

१४.९. मुद्राभीरोधनादि 3.166c–169

१४.१०. षडङ्गन्यासः 3.170–174

१४.११. अमृतीकरणम् 3.175–177b

१५. सदाशिवपूजनम्

१५.१. देवस्य स्वागतम् 3.177c–178

१५.२. सन्निधीकरणम् 3.179–180b

१५.३. अर्घ्यपाद्याचमनदानम् 3.180c–186b

१५.४. लिङ्गस्य शुद्धाभिषेकः 3.186c–191

१५.५. मन्त्रान्नदानम् 3.192–195

१५.५.१. त्रिविधं नैवेद्यम् 3.196–198

१५.६. वस्त्रादिनिवेदनम् 3.199–202b

१५.७. पुष्पभेदः 3.202c–227

१५.८. मालाभेदः 3.228–231b

१५.८. पुष्पधूपादिदानाययोग्यस्थानानि 3.231c–237

१५.९ घण्टाताडनफलम् 3.238-241

१६. आवरणपूजा

१६.१. भोगाङ्गपूजनम् 3.242

१६.२. आवरणानां सङ्ख्या 3.243–247

१६.३. ब्रह्माङ्गपूजनम् 3.248ab

१६.३.१. पञ्चब्रह्मार्चनम् 3.248c–264

१६.३.२. अङ्गपूजा 3.265–275

१६.३.३. ब्रह्माङ्गानां संस्काराष्टकैरेवपूजनम् 3.276–279b

१६.३.४. मुद्राप्रदर्शनम् 3.279c–280

१६.३.५. परमीकरणमुख्यत्वम् 3.281

१६.३.६. अङ्गप्रत्यङ्गसाङ्गोपाङ्गानि 3.282

१६.३.६.१. अङ्गम् 3.283–284b

१६.३.६.२. प्रत्यङ्गम् 3.284c–285

१६.३.६.३. साङ्गम् 3.286–294b

१६.३.६.४. उपाङ्गम् 3.294c–295

१६.३.७. धूपदीपमहानैवेद्यदानम् 3.296 -297b

१६.३.८. पञ्चावरणपूजा 3.297c – 300

१६.३.८.१. द्वितीयावरणे विद्येशध्यानम् 3.301-304

१६.३.८.२. तृतीयावरणे गणेश्वराणां पूजनम् 3.305a–320

१६.३.८.३. चतुर्थावरणे लोकपालपूजनम् 3.321ab-333

१६.३.८.४. पञ्चमावरणे लोकपालास्त्रपूजनम् 3.334-348

१७. नैवेद्यम्

१७.१. पुष्पधूपादिदानम् 3.349–350

१७.२. तण्डुलानां भेदः 3.351–354b

१७.३. नैवेद्यकल्पनम् 3.354c–359b

१७.३.१. आत्मार्थे नैवेद्यानां मात्रानिर्धारणम् 3.359c–366b

१७.४. देवाय नैवेद्यार्पणम् 3.366c–369b

१७.५. परिवारदेवानां नैवेद्यार्पणम् 3.369c–370b

१७.६. व्यञ्जनोपदंशकादि 3.370d–376b

१७.७. शुद्धिः 3.376c–377b

१७.८. जलदानम् 3.377c–382

१७.९. परिवारदेवानां नैवेद्यदानम् 3.383–385

१७.९. मुखवासादि 3.386–391

१८. नैवेद्यानन्तरकरणीयानि कार्याणि

१८.१. अग्निकार्यकालः 4.1–7

१८.२. नैवेद्यादिक्रमः 4.8 – 9

१८.३. षोडशदीपविशेषदानक्रमः 4.10–13b

१८.३.१. मध्ये आचमनादिदानम् 4.13c–16b

१८.४. नीराजनक्रमः 4.16c–23b

१८.५ रक्षातिलकदानम् 4.23cd-27

१८.६. दर्पणछत्रादिप्रदर्शनम् 4.28-31b

१९ जपः

१९.१. अक्षमाला 4.31c–33

१९.२. आत्मरक्षा 4.34

१९.३. मन्त्ररक्षा 4.35–37

१९.४. मन्त्रमाता कुण्डलिनी 4.38-43

१९.५ जपविधिः 4.44–53

१९.६. चुलुकोदकदानं क्षमाप्रार्थनं च 4.54–67b

१९.७. साध्यमन्त्रार्चनविधिः 4.67c–71 (+following prose)

१९.७.१. साध्यमन्त्रस्य पुंस्त्रीमिश्ररूपता 4.72

१९.७.१.१. पुंरूपस्य मृत्युञ्जयस्य लक्षणम् 4.73–77b (+following prose)

१९.७.१.२. स्त्रीपुंरूपशिवार्चनम् 4.77c–78b (+following prose)

१९.७.१.३. साध्यमन्त्रस्य जपविधानम् 4.78c–80

१९.७.२. अक्षमालाग्रहणविधानम् 4.81–83

२०. पूजान्ते करणीयानि

२०.१. विद्यापीठपूजनम् 4.84–92b

२०.२. गुरुपूजनम् 4.92c–94b

२०.२.१. स्तोत्रैः पूजनम् 4.94c – 95

२०.२.२. नमनादि 4.96

२१. अग्निकार्यम्

२१.१. अग्निकार्यप्रतिज्ञा 4.97

२१.२. अग्निकार्यनिर्वर्तनम् (Prose after 4.97)

२१.३. शिवाय पूजाहोमादिपुण्यसमर्पणम् 4.98–104

२२. विसर्जनम्

२२.१. अष्टपुष्पिकादानम् 4.105–106

२२.२. लयाङ्गपूजनं पराङ्मुखार्घ्यं च 4.107–120

२२.२. क्षमाप्रार्थना 4.121–126

२२.३. पराङ्मुखार्घ्योद्वासनम् 4.127-129b

२२.४. पेटचां परिवारदेवानां प्रवेशनम् 4.129c–133

२३. पूजासमापनम्

२३.१. चण्डपूजा 4.134–136 (+following prose)

२३.२. चण्डध्यानम् 4.137–142b

२३.३. चण्डेश्वरमन्त्राः 4.142cd (+following prose)

२३.४. निर्माल्यार्पणम् 4.143–144b

२३.५. क्षमापार्थना 4.144c -145

२३.६. पूजोपसंहारः 4.146–152

२३.७. चण्डार्चा कुत्र कार्या? 4.153-161

२३.८. कपिलापूजा 4.162–163

२३.९ गुरोश्च तत्परिवारस्य च पूजनम् 4.164–165

२३.९ मध्याह्नकार्याणि 4.166–167

२३.१०. सायंकालकृत्यानि 4.168–169

२३.११. ग्रन्थसमाप्तिः 4.170

शम्भुपुष्पाञ्जलिः

सौन्दरनाथदेवविरचितः

॥ प्रथमाधिकारः ॥

[१. मङ्गलाचरणम्]

श्रीमद्गजाननं पश्चादम्बिकापतिमम्बिकाम् ।
कुमारं च गुरून्नत्वा शिवपूजाविधिं ब्रुवे ॥ १ ॥

[२. ग्रन्थनामधेयम्]

मत्कृता पद्धतिस्त्वेषा[१] शम्भोः पुष्पाञ्जलिर्भवेत् ।
शम्भुपुष्पाञ्जलिर्नाम[२] तस्मात्तस्याः[३] कृतं मया ॥ २ ॥

[३. ग्रन्थप्रयोजनम्]

यथाघोरशिवाचार्यपद्धतावर्चनक्रमः ।
प्रोक्तस्तथोच्यते चात्र शम्भुपुष्पाञ्जलाविति[४] ॥ ३ ॥

---

[१] पद्धतिस्त्वेषा] em.; पद्यतिस्त्वेषा N, O

[२] शम्भुपुष्पाञ्जलिर्नाम] em.; शम्भुपुष्पाञ्जलिन्नाम N, O

[३] तस्मात्तस्याः] em.; तस्मा तस्याः N, O

[४] शम्भुपुष्पाञ्जलाविति] O; शम्भुपुष्पाञ्जलावति N

ताद्दश्यां पद्धतौ सत्यामेतस्याः करणेन किम् ।
प्रयोजनं तर्हि ब्रूमः कापि कापि सरस्वती[१] ॥ ४ ॥

इति वार्ता[२] प्रसिद्धा हि शब्दमात्रं भिदा[३] तयोः ।
चन्द्रे सत्यपि पूर्णे तु सन्ति दीपा गृहे गृहे[४] ॥ ५ ॥

तथाहि पद्धतिश्चैषा सर्वशैवोपकारिणी ।
किञ्चोपनेत्रिका मन्दद्दशां पूजावलोकने ॥ ६ ॥

[४. प्रातःसन्ध्यावन्दनम्]

अथ ब्राह्मे समुत्थाय मुहूर्ते शिवदीक्षितः[५] ।
मनसा शङ्करं ध्यायेत् स्वगुरूक्तप्रकारतः ॥ ७ ॥

प्रातरारभ्य पूर्वोक्तप्रकारेण शिवाश्रमी ।
कर्म सर्वं च निर्वर्त्य स्नानानुष्ठानतत्त्ववित् ॥ ८ ॥

प्रातस्सन्ध्यामुपास्याथ स्वकीयं गृहमुत्तमम्[६] ।

---

[१] सरस्वती] N; स...स्वती O

[२] वार्ता] em.; वार्त्ता N, वा... O

[३] भिदा] Opc; भितदा Oac, हिदा N

[४] गृहे गृहे] O; ग्रहे ग्रहे N

[५] शिवदीक्षितः] N; ...वदीक्षितः O

[६] गृहमुत्तमम्] O; ग्रहमुत्तमम् N

प्रत्ययाद्दृष्टिपूताध्वा चास्त्रपञ्जरमध्यगः[१] ॥ ९ ॥
विलङ्घ्य मनसा तत्त्वान्येकत्रिंशदतः परम् ।
मङ्गलं गृहमागत्य[२] पादौ प्रक्षाल्य तत्परम् ॥ १० ॥
पूजास्थानं प्रविश्योक्तसर्वलक्षणसंयुतम् ।

[५.सूर्यपूजा]

[५.१. सूर्यपूजा]

अथ तत्रासनासीनः[३] पूर्वास्यः[४] सूर्यमर्चयेत् ॥ ११ ॥

[५.१.१. षडाधारशिवार्चनम्]

मोहशूरोत्तरे[५] –

सूर्योपस्थानमात्मेज्या लिङ्गाग्निगुरुपुस्तकम्[६] ।
इति नित्यं समाख्यातं षडाधारं शिवार्चनम् ॥ १२ ॥

---

12. Untraced in the *Mohacūḍottara*, but this verse is quoted in various sources, such as the *Jñānaratnāvali*, GOML, p. 22, and in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā*, p. 45.

---

[१] ०पञ्जर०] em.; ०पञ्चर० N, O

[२] मङ्गलं गृह०] em.; मङ्गल ग्रह० N, म...लं गृह० O

[३] ०नासीनः] em.; ०नासीन N, O

[४] पूर्वास्यः] Npc, O; सूर्वास्यः Nac

[५] मोहशूरोत्तरे] N; मोहशूरोक्त्तरे O

[६] लिङ्गाग्नि०] em.; लिङ्गान्नि० N, O

तथान्यत्र -

षडाधारेषु पूज्यः[१] स्यान्नित्यं शम्भुश्शुभार्थिभिः[२] ।
सूर्ये स्वात्मनि लिङ्गे च पावके पुस्तके गुरौ ॥ १३ ॥
इत्यादिवचनैः शम्भुपूजार्थं[३] सूर्यपूजनम् ।
शिवपूजा तु सौरादिचण्डान्तेति[४] च हेतुना ॥ १४ ॥
आत्मार्थेऽप्यादितः कुर्यादर्कपूजनमुत्तमम् ।
तत्क्रमः कथ्यते सम्यक् श्लोकेनानुष्टुभा मया ॥ १५ ॥
किमसाध्यं महादेवभक्तपादाब्जसेविनाम् ।
इति बुद्ध्या ममारम्भः प्रवृत्तो हि शिवार्चने ॥ १६ ॥

[५.१.२. सूर्याङ्गन्यासः]

सहस्रे -

आचम्य सकलीकृत्य पूर्ववद्भस्मधारणम्[५] ।

13. The source of this verse has not been traced.
17ab. This half-verse appears in the *Sahasra*, T. 33, p. 5 and T. 190, p. 70.
आचम्य द्वारमाश्रित्य पूर्ववद्भस्मधारणम् ।

[१] पूज्यः] em.; पूज्य N, O
[२] ०शुभार्थिभिः] N; ०शुभार्थिभि O
[३] शम्भुपूजार्थं] O; शम्भुः पूजार्थं N
[४] ०चण्डान्तेति] O; ०चण्डाहेति N
[५] पूर्ववद्भ०] O; पूर्वद्भ० N

कृत्वा ततः परं पूजामारभेत दृढव्रतः[१] ॥ १७ ॥
सहस्रवचनादेवं भूयोप्याचम्य पूर्ववत् ।
त्रिपुण्ड्रधारणं[२] कृत्वा पश्चात्सूर्यं समर्चयेत् ॥ १८ ॥
सूर्याङ्गमन्त्रैर्मूलेन कराङ्गन्यासमाचरेत् ।
तद्यथा करशुद्धिः स्यादस्त्रेण[३] दक्षिणेतरौ ॥ १९ ॥
करौ संशोध्य संयोज्य वौषडन्तेन मूलतः ।
तर्जनीभ्यां तु हृदयं न्यसेदङ्गुष्ठयोरथ[४] ॥ २० ॥
कनिष्ठादित्रये चान्यानङ्गुष्ठाभ्यां तु विन्यसेत् ।
मध्यमानामिकाभ्यान्तु तलयोरपि[५] विन्यसेत् ॥ २१ ॥
अङ्गुष्ठाभ्यां तु तर्जन्योर्न्यसेदस्त्रं फडन्तकम् ।
कवचेनावकुण्ठ्योभौ करौ मूलेन योजयेत्[६] ॥ २२ ॥
अतोथाङ्गुष्ठानामाभ्यां तन्मूलं हृदि विन्यसेत् ।
हृदयादि कनिष्ठादिहृदयादिषु विन्यसेत् ॥ २३ ॥

---

[१] दृढव्रतः] em.; द्रढव्रतः N, दृढवृतः O

[२] त्रिपुण्ड्र०] O; त्रपुण्ड्र० N

[३] करशुद्धिः स्या०] em.; करशुद्धि स्या० N, O

[४] न्यसेदङ्गुष्ठयो०] O; न्यसेरङ्गुष्ठयो० N

[५] ०रपि] em.; ०रक्षि N, O

[६] मूलेन योजयेत्] em.; मूलेन्ययोजयेत् N, O

महामुद्राप्रदानान्तमङ्गन्यासं यथाविधि ।
विधायाथ स्वमात्मानं सूर्योऽहमिति भावयेत् ॥ २४ ॥
सूर्यमूलषडङ्गानाम्[1] उद्धारः कथमत्र चेत्[2] ।
आगमोक्त्या प्रवक्ष्यामि पूजान्ते तत्र गम्यताम् ॥ २५ ॥
अथादौ सूर्यपूजायै दर्शनार्घ्यं प्रकल्पयेत् ।
तद्यथा हेतितस्ताम्रपात्रमाम्लविशोधितम्[3] ॥ २६ ॥
प्रक्षाल्यापूर्य केनास्मिन् हृदा पुष्पाणि निक्षिपेत् ।
अङ्गैर्मूलेन तूष्णीं वा कल्पितं दर्शनार्घ्यकम्[4] ॥ २७ ॥
जानुभ्यां धरणिं स्पृष्ट्वा पाणिभ्यामर्घ्यमाहरन् ।
स्वमस्तकान्तं तन्नीत्वा दर्शनार्घ्यं प्रदाय च ॥ २८ ॥
मूलेनाथ निधायाथ सुखासीनस्ततो जपेत् ।
सूर्यमूलं यथाशक्ति पात्रं प्रक्षाल्य शस्त्रतः ॥ २९ ॥
खषोल्केत्यम्बु[5] सम्पूर्य सूर्याङ्गैश्चास्य मूलतः ।
गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्याङ्गमूलैरभिमन्त्र्य[6] च ॥ ३० ॥

---

[1] ०षडङ्गानाम्] Npc, O; ०षडङ्गाणां Nac

[2] चेत्] em.; जेत N, O

[3] हेतितस्ताम्र०] em.; तस्ता... ० N, हेतिदः तस्ताम्र० O

[4] कल्पितं दर्शनार्घ्यकम्] em.; कल्पितदर्शनार्घ्यकम् N, O

[5] खषोल्केत्यम्बु] em.; खषोल्काराम N, खषोल्कारां O

[6] ०समभ्यर्च्या०] Nac, Opc,; ०समभ्यर्च्य० Npc, Oac

रक्षावकुण्ठने[१] कृत्वा तालत्रयपुरस्सरम्।
धेन्वार्घ्यममृतीकृत्य[२] वौषडन्तेन मूलतः॥ ३१॥
तत्केनास्त्रेण सम्प्रोक्ष्य[३] सद्रव्यार्चास्थलानि[४] च।
सास्त्रैकपुष्पक्षेपेण तत्र विघ्नान्निवारयेत्[५]॥ ३२॥

[५.१.३. द्वारपूजादि]

सूक्ष्मे -

खेटके भूतले चैव सौरपूजां समाचरेत्।
पूर्वाशाभिमुखं[६] प्राप्य लिखेद्भास्करमण्डलम्॥ ३३॥
बेरे चक्रे च लिखिते यथेष्टं स्थण्डिले यजेत्[७]।
इति सूक्ष्मादितन्त्रोक्त्या बेरे चक्रेऽथवा[८] स्थले॥ ३४॥

33-34b. Quoted from the *Sūkṣma* 40: 47c-48:
खेटके भूतले वापि सौरपूजां यथाक्रमम्। पूर्वाशाभिमुखं प्राप्य पूजयेद्रविमण्डले॥
बेरे तु चक्रलिखिते यथेष्टमण्डले स्थिते।

---

[१] रक्षावकुण्ठने] em.; रक्षावकूण्ठने N, O

[२] धेन्वार्घ्यममृतीकृत्य] Npc, O; धेन्वाख्यममृतीकृत्या Nac

[३] सम्प्रोक्ष्य] O; सम्प्रेक्ष N

[४] सद्रव्या०] N; सद्रूव्या० O

[५] तत्र विघ्ना०] O; ... N

[६] ०मुखं] em.; ०मुखः N, O

[७] यजेत्] N; ... O

[८] ऽथवा] N; ... वा O

स्थण्डिले वा समालिख्य पद्ममष्टदलावृतम् ।
तस्याभितश्चतुर्दिक्षु[1] चतुरश्रैकमण्डलम् ॥ ३५ ॥
संलिख्य पश्चिमद्वारे[2] दक्षिणे दण्डिनं यजेत् ।
दण्डी द्वार्दक्षिणे[3] गौरस्स्थूलतुन्दिलकूर्चवान्[4] ॥ ३६ ॥
मषीभाजनलेखिन्यौ[5] धारयन् हस्तयोर्द्वयोः ।
प्राणिनां कर्मसाक्षी च तत्कर्माणि लिखत्यसौ ॥ ३७ ॥
इति दण्डिनमभ्यर्च्याथो वामे द्वारि पिङ्गलम् ।
रक्तवर्णस्सुवेषाढ्यस्सूचिहस्तसमन्वितः[6] ॥ ३८ ॥
पिङ्गलो[7] वामपार्श्वे तु प्रतीहारी च[8] दण्डवान् ।
इति पिङ्गलमाराध्य पद्मैशाने गजाननम् ॥ ३९ ॥
रक्तं पद्मासनासीनं दन्तं पाशाङ्कुशौ फलम् ।

36–42. Cf. *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā*, pp. 42–43.

---

[1] तस्याभित॰] O; तस्याहित॰ N

[2] ॰द्वारे] em.; ॰द्वारो N, O

[3] दण्डिद्वार्दक्षिणे] em.; दण्डिद्यार्दक्षिणे N, दण्डि … णे O

[4] ॰तुन्दिल॰] O; ॰तिन्दुल॰ N

[5] मषीभाजन॰] em.; मषीभोजन॰ N, O

[6] ॰षाढ्यस्सूचिहस्तसमन्वितः] em.; ॰षाढ्यास्सूचिहस्तसमन्विताः N, O

[7] पिङ्गलो] N, Opc; घिङ्गलो॰ Oac

[8] प्रतीहारी च] em.; प्रतिहारस्य N, O

दधानञ्च चतुर्हस्तैर्गजवक्त्रं गणाधिपम्[1] ॥ ४० ॥
इति सम्पूज्य विघ्नेशमथाग्नेये गुरुं यजेत् ।
जटामकुटशोभाढ्यं[2] भस्मपाण्डरविग्रहम् ॥ ४१ ॥
योगपट्टयुतं ब्रह्मसूत्रं नाभिस्थलोपरि[3] ।
कृतयोगाख्यमुद्राञ्च[4] ध्यायेच्छान्तं[5] गुरुं परम् ॥ ४२ ॥

[५.१.४. प्रभूतासनम्]

गुरुपूजेत्यथो मध्ये प्रभूतासनमर्चयेत्[6] ।
पश्चादाग्नेयकोणादीशान्तं पीठाङ्घ्रिपूजनम् ॥ ४३ ॥
विमलं सारमाराध्यं[7] परमाप्तसुखं क्रमात्[8] ।
श्वेतपद्मासनायेति मध्ये पद्मासनं यजेत् ॥ ४४ ॥
प्रभूतादि च[9] पद्मान्तं षडुत्थं सौरमासनम्[10] ।

---

[1] ०वक्त्रं गणाधि०] N; omits O
[2] ०शोभाढ्यं] em.; ०शोभाढ्यां N, O
[3] ब्रह्मसूत्रं नाभि०] N; ब्रह्मसूत्रं न्नाभि O
[4] ०मुद्राञ्च] N, Opc; ०मुख्याञ्च Oac
[5] ध्यायेच्छान्तं] Opc; ध्येयेच्छान्त N, ध्योयेच्छान्तं Oac
[6] प्रभूता०] em.; प्रभृता० N, प्रभ्रता० O
[7] सारमाराध्यं] Npc, O; सारमाधराध्यं Nac
[8] क्रमात्] N, Opc; कमात् Oac
[9] प्रभूतादि च] em.; प्रभृतादिव N, प्रभ्रतादिव O
[10] सौर०] em.; सौम्य०N, O

पूर्वादिकेसरेष्वष्टशक्तयः कर्णिकोपरि ॥ ४५ ॥
एका[1] शक्तिश्च सम्पूज्यास्तन्नामध्यानमुच्यते[2] ।
दीप्ता सूक्ष्मारुजा भद्रा विभूतिर्विमला ततः ॥ ४६ ॥
अमोघा[3] विद्युता शक्तिर्नवमी[4] सर्वतोमुखी[5] ।
दीप्तदीपशिखाकारा ध्यातव्या[6] नवशक्तयः ॥ ४७ ॥
पद्मचामरहस्ताश्च रक्तास्सर्वाङ्गभूषणाः[7] ।
वामहस्तोद्धृताम्भोजास्तदन्योद्धृतचामराः ॥ ४८ ॥
इत्यर्कशक्तयः पूज्या नवासां विस्फुरार्पणम् ।
अथार्कासनमभ्यर्च्य तन्मध्ये मूर्तिमर्चयेत् ॥ ४९ ॥
तद्यथा भोगकामीति ध्यायेत्पुष्पाञ्जलिं हृदि ।
खषोल्कमूर्तिं तां मैत्रीं सूक्ष्मागमसमीरिताम् ॥ ५० ॥

46c-47b. This verse appears, with *jayā* for *rujā*, in *Saurasaṃhitā* 2:39c-40b, which may be its original source. (Cf. *Bhaviṣyapurāṇa* I, 206:26c-27b.)
47c-48b. This verse appears in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā*, p. 43. Its first half is *Somaśambhupaddhati* I, 2:7cd.

---

[1] एका] O; एक N

[2] सम्पूज्या] O; सम्पूज्य N

[3] अमोघा] Npc, O; अमोघ Nac

[4] शक्तिर्नवमी] em.; शक्ति नवकं N, O

[5] सर्वतोमुखी] em.; सर्वतोमु... N, O

[6] दीप्तदीपशिखाकारा ध्यातव्या] O; दीप्तदीप...खाकारा...तव्या N

[7] रक्तास्सर्वाङ्गभूषणाः] em.; रक्तास्सर्वाङ्गभूषणा N, ...स्सर्वाङ्गभूषणाः O

[५.१.५. भोगकामिनः सूर्यध्यानम्]

भानुं[1] कुङ्कुमभास्वरं द्विनयनं चैकाननं पद्मगं
सव्ये तामरसाभये[2] च दधतं वामे वराब्जे[3] करैः।
युक्ता प्रत्युषया च वामगतया[4] सव्यस्थया चोषया
ध्यायेद्रक्तसुगन्धमाल्यवसनं स्फूर्जत्प्रभामण्डलम्॥ ५१॥

इति ध्यात्वाथवा मुक्तिकामिनो ध्यानमुच्यते।

[५.१.६. मुक्तिकामिनः सूर्यध्यानम्]

धवलाम्भोरुहारूढं[5] दाडिमीकुसुमप्रभं[6]
स्फुरद्रक्तमहातेजोवृत्तमण्डलमध्यगम्।
अंसासक्तस्फुटश्वेतसनालाब्जकरद्वयं[7]
एकास्यं[8] चिन्तयेद्भानुं द्विनेत्रं रक्तवाससम्॥ ५२॥

52–53b. This is *Somaśambhupaddhati* I, 2:8-9. The same unit is quoted in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā*, p. 43.

---

[1] भानुं] N; भानं O

[2] ०साभये] O; ०साहसे N

[3] वराब्जे] em.; कराब्जै N, O

[4] युक्ता प्रत्युषया च वामगतया] em.; ...प्रत्यु...गतया N, युक्ता प्रत्य...च वामगतया O

[5] धवलाम्भो०] N; धवलाम्बो० O

[6] दाडिमी०] em.; ढाडिमी० N, डाडिमी० O

[7] अंसासक्त०] Npc, O; हंसास्तक्त० Nac

[8] एकास्यं] N, Opc; एकाद्यं Oac

[५.१.७. सूर्यमूर्तिमन्त्रः]

इति वा खं खषोल्काय सूर्यमूर्तय और्ध्वतः ।
नमोऽस्त्विति समुच्चार्य पुष्पाण्यापूर्य चाञ्जलौ[१] ॥ ५३ ॥

[५.१.८. सूर्यस्यावाहनादिनिरोधान्तम्]

तत्पुष्पाञ्जलिनावाह्य मूर्त्तिं तत्रार्पयेद्दृशौ ।
ततः सूर्यं गुरूक्तेन वर्त्मनाञ्जलिना सुमैः[२] ॥ ५४ ॥
मूलेन सूर्यमावाह्य दद्यादर्घ्यञ्च तत्क्षणे[३] ।
मूलेन स्थापनादीनि त्रीणि दत्वा निरोध्य च ॥ ५५ ॥

[५.१.९. सूर्यस्थापनादि]

साञ्जलिः[४] सन्निधावेतत्पठेद्वाक्यं प्रियावहम् ।
देवदेव त्रिधामेश जगत्प्रथममङ्गल[५] ॥ ५६ ॥
तिष्ठ त्वं स्थापितो भक्त्या मया[६] सूर्य जगत्पते ।
इति विज्ञाप्य सूर्याय सन्निधानाख्यमत्र[७] तु ॥ ५७ ॥

---

[१] चाञ्जलौ] N; चा... O

[२] सुमैः] N; कुसुमै O

[३] तत्क्षणे] Npc, O; ...क्षिणे Nac

[४] साञ्जलिः] N; साजींलि० O

[५] ०प्रथममङ्गल] em.; ०प्रथममङ्गला N, O

[६] मया] em.; माया N, O

[७] सन्निधानाख्यमत्र] N; सन्निधानार्घ्यमत्र O

[५.१.१०. मुद्राप्रदर्शनं स्वागतार्घ्यदानं च]

बिम्बमुद्रां प्रदर्श्याथ[१] स्वागतार्घ्यं[२] ततः परम् ।
हृदयादिचतुर्न्यासो मूलेनैकैककल्पितम् ॥ ५८ ॥
रक्षावकुण्ठने शस्त्रवर्मभ्यां कर्म[३] मूलतः ।
वौषडन्तेन[४] गोमुद्रां महामुद्रां च दर्शयेत् ॥ ५९ ॥
पाद्यमाचमनं[५] चार्घ्यन्नम आदिखषोल्किना ।

[५.१.११. मूलमन्त्रेण दूर्वादिदानम् अभिषेचनं च]

दत्वा मूलेन दूर्वादि ततः शुद्धाभिषेचनम् ॥ ६० ॥

[५.१.१२. सूर्यपुष्पाञ्जलिः]

अथ पानीयपुष्पादि गन्धपुष्पाणि चार्पयेत् ।
ततो नमोऽन्तमूलेन देयं पुष्पाञ्जलित्रयम्[६] ॥ ६१ ॥
अथ स्वाहान्तमूलेन देयमर्घ्यं विवस्वते ।

---

[१] प्रदर्श्याथ] em.; प्रदृश्याथ N, प्रदश्याथ O

[२] स्वागतार्घ्यं] O; स्वागताख्यं N

[३] कर्म] N, Opc; घर्म Oac

[४] वौषडन्तेन] N; वौषडन्तेत O

[५] ०चमनं] N; ०चमानं O

[६] ०त्रयम्] N; ०त्र... O

[५.१.१३. लयाङ्गभोगाङ्गपूजनम्]

ततोऽब्जबिम्बमुद्रे द्वे दत्वा मूलेन पूजयेत् ॥ ६२ ॥

लयाङ्गमथ भोगाङ्गमब्जपत्रेषु तद्यथा[१] ।

वह्नीशासृक्पवातेषु सन्निधौ दिक्चतुष्टये[२] ॥ ६३ ॥

हृदादिषट्कमभ्यर्च्य तद्ध्यानसहितं यथा ।

[५.१.१४. सूर्याङ्गभावना]

रक्तानि सौम्यरूपाणि द्विभुजान्युज्ज्वलानि च ॥ ६४ ॥

वरदाम्बुजहस्तानि भानोरङ्गानि भावयेत् ।

ज्वलत्पावकसङ्काशं[३] द्विनेत्रं प्रज्वलच्छिखम्[४] ॥ ६५ ॥

दंष्ट्राकरालवदनं भीमरूपं चतुर्दिशि ।

तर्जयद्विघ्नसङ्घातमित्थमस्त्रं विचिन्तयेत् ॥ ६६ ॥

धेनुमुद्रा[५] हृदादीनां गोविषाणं दृशोरथ ।

64c-65b. *Cf. Somaśambhupaddhati* I, 2:13, also quoted in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā*, p. 44:

सौम्यानि रक्तवर्णानि वरदाब्जकराणि च । भूषितानि द्विहस्तानि भानोरङ्गानि भावयेत् ॥

---

[१] तद्यथा] N; ०तद्धृथा O

[२] ०चतुष्टये] N; ०चतुष्ट... O

[३] ०सङ्काशं] N; ० स...।... O

[४] ०च्छिखम्] Npc; ०च्छि Nac, ०च्छिकम् O

[५] धेनुमुद्रा] O; धेनुम... N

[५.१.१५. सूर्यावरणार्चनम्]

अस्त्रस्य त्रासनीमुद्रा[1] देयाथावरणार्चनम्[2]।
तत्पङ्कजदलाग्रेषु पूर्वादिन्द्वादि[3] पूजयेत्॥ ६७॥
सोमं[4] सितं बुधं[5] गौरं गुरुं गोरोचनाद्युतिम्[6]॥
शुक्रं शुक्लं[7] च पूर्वादिदिक्ष्वाग्नेयादिकोणगान्[8]॥ ६८॥
रक्तं भौमं श्यामदेहञ्च सौरिं कृष्णं राहुं धूम्रवर्णं च केतुम्।
वामैर्हस्तैर्नौमि तान् षड्नमेतान् वामोरुस्थैर्दक्षिणैः साभयैश्च[9]॥ ६९॥
अर्धकायोर्ध्वकेशौ च राहुकेतू कृताञ्जली।

66-67b. *Cf. Somaśambhupaddhati* I, 2:14-15
दंष्ट्राकरालमत्युग्रं प्रज्वलतपावकप्रभम्। तर्जयन्विघ्नसङ्घातमित्थमस्त्रं विचिन्तयेत्॥
धेनुमुद्रा हृदादीनां गोविषाणा च नेत्रयोः। अस्त्रस्य त्रासिनी योज्या ग्रहाणां च नमस्क्रिया॥
68-69. *Pañcāvaraṇastava*, vv. 3-4.

---

[1] त्रासनी०] Npc, O; स्त्रासनी० Nac
[2] देयाथावरणा०] N; देया...णा० O
[3] पूर्वादिन्द्वादि] O; पूर्वादिभ्वादि N
[4] सोमं] O; सो... N
[5] सितं बुधं] O; बुधं सितं N
[6] गोरोचनाद्युतिम्] N; गोरोचे...तिम् O
[7] शुक्रं शुक्लं] em.; शुकं शुकं N, शुक्त्रं शुकं O
[8] पूर्वादिदिक्ष्वाग्नेयादिकोणगान्] em.; पूर्वादिदिक्ष्वथाग्न्यादिकोणगान् N, पू...क्ष्व...ग्न्यादिकोणगान् O
[9] साभयैश्च] N; सा...यैश्च O

[५.१.१६. सूर्यादिभ्यो धूपदीपन्नैवेद्यादिसमर्पणम्]

तेनैषान्नतिमुद्राथ सूर्यादेरर्चनां[१] क्रमात् ॥ ७० ॥
नैवेद्यमपि पानीयं ताम्बूलादि समर्पयेत् ।
धूपदीपाद्यथ[२] स्तोत्रमभीष्टप्रार्थना ततः ॥ ७१ ॥

[५.१.१७. सूर्यस्याष्टोत्तरशतनामावलिः]

नमस्कारप्रियो[३] भानुरभिषेकप्रियः शिवः ।
इत्यतः प्रणमेद्भानुं सहाष्टशतसंख्यया ॥ ७२ ॥
नमस्कुर्याद्यथाशक्ति[४] ह्यर्कायार्चां[५] समाप्य च[६] ।

[५.१.१८. सूर्यविसर्जनम्]

स्वहृद्युपहरेद्भानुं[७] यथास्थानमथापि वा ॥ ७३ ॥
पराङ्मुखार्घ्यं[८] स्वाहेति दत्वोत्थापनमाचरेत् ।
वेद्यादौ निरपेक्षं स्यात् सापेक्षोत्थापनं तनौ ॥ ७४ ॥

---

[१] ०र्र्चनां] em.; र्चनात् N, O

[२] ०द्यथ] em.; ०द्यथा N, O

[३] नमस्कारप्रियो] O; न...प्रियो N

[४] ०शक्ति] conj.; ०शक्त्या N, O

[५] ह्यर्कायार्चां] em.; अर्कायाचा; N, O

[६] समाप्य च] N, Opc; समाप्य त च Oac

[७] स्वहृद्युपहरेद्भानुं] Npc; स्वहृकुद्युपमरेद्भानुं Nac, स्वहृद्युप...भानुं O

[८] पराङ्मुखार्घ्यं] Npc; पराङ्मुखानर्घ्यं Nac, परार्हमुखार्घ्यं O

[५.१.१९. तेजश्चण्डपूजा]

चण्डं रक्तं करालास्यमब्जाभयकरद्वयम्[१]।
तेजश्चण्डमिति ध्यात्वा पूजयेत गुरूक्तितः[२] ॥ ७५ ॥

[५.१.२०. सूर्यपूजाफलस्तुतिः]

ममार्कार्चाफलं[३] देहि चण्डं प्रार्थ्य समापयेत्।
इत्युक्ता सूर्यपूजात्र सौन्दरेण प्रकाशिता ॥ ७६ ॥
इत्यत्र सप्ततिश्लोकपुष्पैर्यः[४] सूर्यमर्चयेत्।
इहारोगदृढाङ्गत्वे महदैश्वर्यमाप्नुयात्[५] ॥ ७७ ॥
पूर्वं मणिप्रवालात्मा सूर्यपूजाविधिः कृतः।
इदानीमेष[६] गीर्वाणभाषात्मा च मया स्तुतः ॥ ७८ ॥

इति सौन्दरनाथदेवविरचिते[७] शम्भुपुष्पाञ्जलौ शिवसूर्यपूजाविधिर्नामप्रथमाधिकारोऽयम्[८] ॥

75ab. This verse may be *Aghoraśiva's*: it appears in his *Kriyākramadyotikā*, p. 51.

---

[१] करालास्यम॰] em.; करालस्याम॰ N, करा...स्यम॰ O

[२] गुरूक्तितः] em.; गुरूक्तिदः N, O

[३] ममार्कार्चाफलं॰] N, Opc; ममार्चाकाफलं Oac

[४] सप्तति॰] Npc, O; क सप्तति॰ Nac

[५] महदैश्व॰] O; महदिदेश्व॰ N

[६] इदानी॰] Npc, O; इदाने॰ Nac

[७] विरचिते] O; विरजिते N

[८] प्रथमाधिकारोऽयम्] em.; प्रथमादिकरोऽयम् N, O

॥ द्वितीयाधिकारः[1] ॥

[६. शिवपूजामहिमा]

[६.१. आत्मार्थशिवपूजामहिमा]

शम्भो स्वामिन् महादेव साम्बमूर्ते प्रसीद मे ।
सर्वथा[2] सर्वदा सत्यं[3] शरणं ते पदाम्बुजम् ॥ १ ॥
आत्मार्थशिवपूजायाः क्रमोऽस्माभिर्निगद्यते[4] ।
संग्रहेऽपि च साकल्यात्सम्प्रदायपुरस्सरम् ॥ २ ॥
अविज्ञाय शिवार्चाया[5] माहात्म्यं[6] कर्तुमक्षमम् ।
अत एवादितः शम्भोः पूजाया महिमोच्यते ॥ ३ ॥

[६.२. शिवपूजामहिमा]

शिवधर्मे –

अग्निहोत्राश्च वेदाश्च यज्ञाश्च बहुदक्षिणाः ।

---

[1] द्वितीयाधिकारः] em.; omits N, O

[2] सर्वथा] O; सर्वदा N

[3] सत्यं] em.; सत्य N, O

[4] क्रमो०] N; कमो O

[5] शिवार्चाया] O; शिवार्चाय N

[6] माहात्म्यं] Npc; महात्म्यं Nac, O

शिवलिङ्गार्चनस्यैते कोट्यंशेनापि नो[१] समाः ॥ ४ ॥

सदा यजति यज्ञेन[२] सदा दानं[३] प्रयच्छति ।

सदा स वायुभक्षः[४] स्यात्सदा योऽर्चयते शिवम् ॥ ५ ॥

यः शिवं पूजयेन्नित्यं प्रणमेद्वापि भक्तितः[५] ।

तस्य भोगञ्च मोक्षञ्च शिवः प्रीतः प्रयच्छति ॥ ६ ॥

[६.२.१. भिन्नवेलाकृतशिवलिङ्गपूजाफलम्]

यः कुर्यादर्चनं मासमेकाहारो जितेन्द्रियः ।

स यत्फलमवाप्नोति न तत्सर्वैर्महामखैः ॥ ७ ॥

यः प्रदद्याद्गवां[६] लक्षं दोग्ध्रीणां वेदपारगे[७] ।

एकाहमर्चयेल्लिङ्गं तस्य पुण्यं ततोऽधिकम् ॥ ८ ॥

†.....................................†

मासे मासे तु योऽश्नीयाद्यावज्जीवं द्विजोत्तमः ।

यश्चार्चयेत्सकृल्लिङ्गं[८] सममेव न संशयः ॥ ९ ॥

---

[१] ०नापि नो] O; ०...पि ...I N

[२] यज्ञेन] N; येज्ञेन O

[३] सदा दानं] O; सदानं N

[४] वायुभक्षः] em.; वायुभक्ष N, O

[५] भक्तितः] N; भक्तिदः O

[६] यः प्रदद्याद्गवां] em.; यत्प्रदद्याद्गवां N, O

[७] वेदपारगे] Opc; वेदपारगैः N, वेदपारके Oac

[८] यश्चार्चयेत्सकृल्लिङ्गं] N, Opc; यश्चार्च...त्सकृल्लिङ्गं Oac

यः पुनः[१] सङ्गमुत्सृज्य शिवमब्दं प्रपूजयेत्।
नैरन्तर्याच्छतगुणं पुण्यं तस्य प्रवर्धते॥ १०॥
पञ्चाशद्गुणितं पुण्यमब्दार्धं योऽर्चयेच्छिवम्।
ऋतावृतौ तदर्धं स्यान्मासे मासे[२] तदर्धकम्॥ ११॥
मासार्धमपि यो लिङ्गं नैरन्तर्येण पूजयेत्[३]।
पुरुषोत्तमः स विज्ञेयो[४] नैरन्तर्यं हि दुष्करम्[५]॥ १२॥
प्रातरुत्थाय यो लिङ्गं[६] भक्त्या पूजयते सकृत्।
सम्पूर्णां पृथिवीं दत्वा यत्फलं[७] तदवाप्नुयात्॥ १३॥
मध्यं दिनकरे प्राप्ते यः शिवं सम्यगर्चयेत्।
कपिलानां शतं दत्वा यत्पुण्यं तदवाप्नुयात्[८]॥ १४॥
वारुणीमाश्रिते सूर्ये यः शिवं सम्यगर्चयेत्।
गवां शतसहस्रस्य दत्तस्य[९] फलमाप्नुयात्॥ १५॥

---

[१] यः पुनः] N; यः पुनः स्० O

[२] मासे मासे] em.; मासो मासे N, O

[३] पूजयेत्] N; प्रपूजयेत् O

[४] सविज्ञेयो] Npc, O; सविज्ञेया Nac

[५] दुष्करम्] em.; मुष्करम् N, O

[६] प्रातरुत्थाय यो लिङ्गं] O; प्रातरुत्थाय N

[७] यत्फलं] N; यत्पलं O

[८] तदवाप्नुयात्] em.; न दवाप्नुयात् N, O

[९] दत्तस्य] N; दक्तस्य O

यो लिङ्गमर्धरात्रे तु शुचिर्भूत्वा प्रपूजयेत्।
अग्निष्टोमसहस्रस्य धर्मतो लभते फलम्॥ १६॥
एवं सर्वासु वेलासु लिङ्गस्थं परमेश्वरम्।
सम्पूजयेन्नरो[१] भक्त्या सर्वान् कामानवाप्नुयात्॥ १७॥

[६.२.२. प्रतिदिनकृतलिङ्गपूजायामहिमा]

शिवलिङ्गं महापुण्यं सर्वदेवनमस्कृतम्।
यः[२] स्पृशेदपि पाणिभ्यां न स पापैः प्रलिप्यते॥ १८॥
इत्यादिवचनैः शम्भुपूजैवाभीष्टदायिनी[३]।
तस्मात्कुर्यात्सकृद्वापि शिवपूजां दिने दिने॥ १९॥
अथ पूजादिकार्यादौ[४] निर्वृत्यादित्यपूजनम्[५]।
पूर्वोक्तवर्त्मनाऽथो[६] तद्भावनाविनिवृत्तये॥ २०॥
पुनश्चाचम्य वै भस्मधारणं चाम्बुना विना।

4–18. These verses are quoted from the *Śivadharmaśāstra*, pp. 44-46: verses 4-7 are *Śivadharmaśāstra* 7:2-5; verses 8 and 9 are 7:22-23; and verses 10-18 are 7:25-33.

---

[१] सम्पूजयेन्नरो भक्त्या] em.; सपूजयेन्नरो भक्त्या N, O

[२] यः] em.; यत् N, O

[३] शम्भु०] O; शम्भुः N

[४] ०कार्यादौ] O; ०कथ्यादौ N

[५] निर्वृत्या०] N; निर्वत्त्या० O

[६] ०वर्त्मना०] O; ०वार्त्मना० N

कृत्वा तु[1] सकलीकृत्य कराङ्गन्यासवर्त्मना[2] ॥ २१ ॥

अथोपविश्य सौम्यास्यः सामान्यार्घ्यं प्रकल्पयेत् ।

तद्यथा हेतितः पात्रं[3] सम्प्रक्षाल्य निधाय तत् ॥ २२ ॥

निरीक्ष्य प्रोक्ष्य सन्ताड्याभ्युक्ष्याद्भिः[4] पूरयेद्धृदा ।

बैन्दवामृतमाकृष्य पूरकोऽङ्कुशमुद्रया[5] ॥ २३ ॥

हृदा तदप्सु निक्षिप्य पुष्पैः पत्रैश्च वाऽर्चयेत् ।

तद्यथा दशधा सप्तधाथवा प्रणवेन तत् ॥ २४ ॥

अभ्यर्च्यैत्यभिमन्त्र्यैतत्कृत्वा तालत्रयं[6] ततः ।

बध्वावकुण्ठ्य[7] धेन्वन्तमीक्षणाद्यष्टसंस्कृतम्[8] ॥ २५ ॥

---

[1] तु] N; omits O

[2] कराङ्गन्यास०] Opc; करङ्गन्यास० N, Oac

[3] हेतितः पात्रं] em.; हेदितः पात्रं N, O

[4] सन्ताड्याभ्युक्ष्याद्भिः] Opc; सन्तास्याभ्युक्षाद्भिः N, Oac

[5] ०ङ्कुशमुद्रया] N; ०...शमुद्रया O

[6] तालत्रयं] O; तालत्रत्रं N

[7] बध्वावकुण्ठ्य] O; बध्वावकुण्ठ N

[8] ०क्षणाद्यष्टसंस्कृतम्] N; ०क्षणा...संस्कृतम् O

[७. द्वारपूजा]

[७.१. द्वारपूजाविधानम्]

सामान्यार्घ्यं प्रकल्प्यैवमथ[1] द्वारं यजेत् कथम् ।
द्वारार्चां पश्चिमे कुर्यादात्मार्थे प्राचि वाथवा ॥ २६ ॥
दक्षिणे †चेत्तदा द्वारं[2]† नोत्तरस्यां तु गोमुखम्[3] ।
श्रीमन्मकुटतन्त्रोक्तिर्लिख्यते द्वारनिर्णये ॥ २७ ॥

[७.१.१. द्वारस्थाननिर्णयः]

मकुटे –

द्वारं तु दक्षिणं[4] श्रेष्ठं चतुर्वर्णस्य मुख्यतः ।
पूर्वद्वारं प्रशस्तं स्याद्ब्राह्मणानां महेश्वर ॥ २८ ॥
क्षात्रं तु दक्षिणद्वारं वैश्यानामुत्तरं शुभम्[5] ।
शूद्राणां पश्चिमद्वारं विशेषेण महेश्वर ॥ २९ ॥
दक्षिणद्वारपूजायामुत्तरे नालं दोषकृत् ।

28–29. Quoted from *Makuṭa*, 3:82-83, which has different readings:
द्वारन्तु दक्षिणं श्रेष्ठञ्चातुर्वर्ण्यमनुक्रमात् । पूर्वद्वारं प्रशस्तन्तु ब्राह्मणानां महेश्वर ॥
क्षात्रन्तु दक्षिणद्वारं वैश्यानामुत्तरं शुभम् । शूद्राणां पश्चिमद्वारं विशेषं तु महेश्वर ॥

---

[1] प्रकल्प्यैव०] O; प्रकल्प्येव० N

[2] चेत्तदा द्वारं] O; चेत्तदारं N

[3] गोमुखम्] em.; गोमुखात् N, O

[4] दक्षिणं] conj.; दोषकृत् दक्षिणे N, दक्षिणे O

[5] क्षात्रं तु दक्षिणद्वारं वैश्यानामुत्तरं शुभम्] conj.; omits N, O

यां दिशं समनुप्राप्तस्तां प्राचीं परिकल्पयेत्॥ ३०॥

कामिके च –

यस्यां दिशि भवेद्द्वारं[१] तां प्राचीं परिकल्पयेत्।

अंशुमति च –

पश्चिमं पूजयेद्द्वारं[२] शेषद्वाराणि घट्टयेत्॥ ३१॥

इत्युक्त्या स्वार्थपूजायां[३] पश्चिमद्वारमुत्तमम्।

अथवा प्राच्यवाच्यां वा द्वारं ग्राह्यं यथोचितम्॥ ३२॥

महत्तथा हि सर्वत्र प्रमाणं शाम्भवं[४] वचः।

आगमोक्तप्रकारेण विदधीत[५] शिवार्चनम्॥ ३३॥

[७.१.२. द्वारेऽर्च्याः सप्तदेवताः]

अथ द्वारन्तु[६] सम्प्रोक्ष्य सामान्यार्घ्येण हेतितः।

31ab. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 4:20ab.
31cd. Untraced in the *Aṃśumat*, but cf. *Somaśambhupaddhati* IV, 2:118cd, प्रविशेत्पश्चिमद्वाराच्छेषद्वाराणि घट्टयेत्।

---

[१] भवेद्द्वारं] em.; भवेद्वारं N, O

[२] पूजयेद्द्वारं] em.; पूजयेद्वारं N, O

[३] स्वार्थपूजायां] Npc, O; स्वार्थपूजार्थं Nac

[४] शाम्भवं] N; …भ… O

[५] विदधीत] N, Opc; विदधीचत Oac

[६] द्वारन्तु] N; द्व… O

द्वारेशास्तत्र सम्पाच्र्यास्ते के गणपवाग्रमाः[१] ॥ ३४ ॥
द्वारोर्ध्वे दक्षिणे वामे मध्ये तत्स्वदक्षिणे[२] ।
द्वारदक्षिणशाखायां[३] नन्दिगङ्गे[४] तदुत्तरे ॥ ३५ ॥
द्वारस्य वामशाखायां महाकालोऽस्य[५] वामतः ।
यमुनाच्र्या भवेदेषां सम्पानां[६] ध्यानमुच्यते ॥ ३६ ॥

[७.१.२.१. द्वारदेवतानां ध्यानानि]

[७.१.२.१.१. गणेशध्यानम्]

लम्बोदरं श्यामतनुं गणेशं कुठारमक्षस्त्रजमूर्ध्वगाभ्याम्[७] ।
सलड्डुकं दन्तमधःकराभ्यां वामेतराभ्यां च दधानमीडे ॥ ३७ ॥

[७.१.२.१.२. सरस्वतीध्यानम्]

शुक्लां शुक्लाम्बरामक्षमालापुस्तकधारिणीम् ।
सव्यवामकराभ्यां च सुप्रसन्नां सरस्वतीम् ॥ ३८ ॥

---

[१] गणपवाग्रमाः] O; गणपवाक्रमाः N

[२] तत्स्वदक्षिणे] O; तस्य स्वदक्षिणे N

[३] °शाखायां] em.; °शाखाया N, O

[४] नन्दिगङ्गे] em.; नन्दिगङ्गा N, O

[५] महाकालो°] Npc, O; महाकोलो° Nac

[६] भवेदेषां सम्पानां] N; भवेदे... O

[७] कुठारमक्षस्त्र°] N; कु...रमक्षसृ° O

वामदक्षकरोपात्तवीणावादनतत्पराम्[1] ।

[७.१.२.१.३. लक्ष्मीध्यानम्]

वामदक्षिणहस्ताभ्यां[2] दधतीं श्रीफलाम्बुजे ॥ ३९ ॥

हेमाभां[3] सघटेभाभ्यां प्लाव्यमानां[4] महाश्रियम् ।

[७.१.२.१.४. नन्दिकेश्वरध्यानम्]

रक्तं त्रिणेत्रं जटिलं सव्यवामकरद्वये ॥ ४० ॥

अक्षमालां त्रिशूलं[5] च दधानं नन्दिकेश्वरम् ।

[७.१.२.१.५. गङ्गाध्यानम्]

जह्नुकन्यां सितां सौम्यां मकरोपरि संस्थिताम् ॥ ४१ ॥

श्वेतचामरपीयुषकलशासक्तबाहुकाम्[6] ।

यजेदुत्तरतस्तस्य[7] नन्दिनः सर्वभूषणाम् ॥ ४२ ॥

[७.१.२.१.६. महाकालध्यानम्]

कृष्णं त्र्यक्षं महाकालं सव्यवामकरद्वये ।

---

[1] ०करोपात्त०] em.; ०करोपाक्त० N, O

[2] ०हस्ताभ्यां] Npc, O; ०सस्ताभ्यां Nac

[3] हेमाभां] em.; होमाभा N, O

[4] प्लाव्यमानां] N; प्लाव्यमा... O

[5] त्रिशूलं] em.; त्रशूलं N, ...त्रशूलं O

[6] ०बाहुकाम्] N; ०... O

[7] यजेदुत्तरतस्तस्य] N; ...स्तस्य O

कपालञ्च[1] त्रिशूलञ्च[2] दधानं विकटाननम्[3] ॥ ४३ ॥

[७.१.२.१.७. यमुनाध्यानम्]

श्यामां कूर्मस्थितां वामसव्यहस्तद्वये घटम् ।

नीलोत्पलं च बिभ्राणां[4] यमुनाञ्च विभावयेत् ॥ ४४ ॥

एवमाराध्य तान्सप्तद्वारपालान्यथाक्रमम् ।

द्वारमन्तर्मुखं विद्याद्वारपाला बहिर्मुखाः ॥ ४५ ॥

इति विज्ञाय पूज्यास्स्युरथवा पूजयेदिमान् ।

सर्वेभ्यो द्वारपालेभ्यो[5] नम इत्येकपुष्पतः ॥ ४६ ॥

प्राग्द्वारे दक्षिणद्वारे[6] स्ववामोर्ध्वे विनायकम् ।

तत्तद्वारोचितं[7] सर्वद्वारपालार्चनं[8] भवेत् ॥ ४७ ॥

37-41b and 43-44. Quoted from *Śivaliṅgapratiṣṭhāvidhi*, pp. 115–116.
45cd. Quoted without attribution in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā* (p. 47) and appears in the *Pūrva-Kāraṇa*, 102:23ab, but also in the *dvārapālavidhi* chapter of the *Aṃśumat* as transmitted in T. 158, p. 329.

---

[1] कपालञ्च] N; कपा...ञ्च O

[2] त्रिशूलञ्च] O; त्रशूलञ्च N

[3] विकटाननम्] N; ...कटाननम् O

[4] बिभ्राणां] em.; विभ्राणं N, O

[5] द्वारपालेभ्यो] N, Opc; द्वारपलेभ्यो Oac

[6] दक्षिणद्वारे] N; दक्षि...वारे O

[7] तत्तद्वारो॰] em.; तत्तद्वारो॰ N, O

[8] सर्व॰] em.; सप्त॰ N, O

[७.१.३. विघ्ननिवारणम्]

अथ मूलदृशालोक्य दिवि[1] विघ्नान्निवारयेत्।

सास्त्रनाराचकुसुमप्रक्षेपेणान्तरिक्षगान्[2] ॥ ४८ ॥

दक्षिणपार्ष्णित्रिघातेन भूविघ्नांश्च[3] निवारयेत्।

अथ दक्षाङ्घ्रिणा वामशाखामाश्रित्य देहलीम् ॥ ४९ ॥

अस्पृष्ट्वान्तः प्रविश्याथ[4] देहलीमध्यमेऽर्चकः।

[७.१.४. अस्त्रद्वारपालार्चनम्]

पश्चिमाभिमुखो भूत्वाथास्त्रद्वारपमर्चयेत् ॥ ५० ॥

चतुर्वक्त्रं चतुर्बाहुं प्रदीप्ताग्निसमप्रभम्[5]।

शिवस्याभिमुखं चाक्षशूलाभयवरान्वितम् ॥ ५१ ॥

जटामकुटसंयुक्तमर्धेन्दुकृतशेखरम्।

इति ध्यात्वा यजेदस्त्रद्वारपालं[6] ततः परम् ॥ ५२ ॥

---

[1] दिवि] Nac; दिव्य Npc, O

[2] सास्त्रनारा°] O; सास्त्रनार° N

[3] भूविघ्नांश्च] N; ...विघ्नांश्च O

[4] प्रविश्याथ] em.; प्रविश्याथो N, O

[5] प्रदीप्ताग्नि°] Npc, Opc; प्रदीप्तानि° Nac, प्रदीप्तावग्नि Oac

[6] यजेदस्त्र°] Npc, O; यजेष्टस्त्र° Nac

शिवं प्रदक्षिणीकृत्य मनसा न परार्थके ।

[८. वास्तुब्रह्मणार्चनम्]

देहलीदक्षिणे किञ्चिन्नैर्ऋते[१] वास्तुवेधसम् ॥ ५३ ॥

हंसस्थं तुन्दिलं[२] गौरं सश्मश्रुचतुराननम्[३] ।

दधानं[४] दक्षिणे वामे दण्डाक्षस्त्रुक्कमण्डलून्[५] ॥ ५४ ॥

[९. द्वाराभ्यन्तरे नन्दिसुयशार्चनम्]

अथ द्वाराविरोधेन द्वाराधिपधुरन्धरम्[६] ।

नन्दिकेशं यजेद्द्वाराभ्यन्तरे तद्यथोच्यते ॥ ५५ ॥

द्वाराभ्यन्तरतः स्थितञ्च[७] सुयशानाथं[८] तथा सन्निधौ

नन्दीशं श्रुतिहस्तमेकवदनं त्र्यक्षं भजे शोणकम्[९] ।

---

[१] किञ्चिन्नैर्ऋते] N; किञ्चिनैर्ऋते O

[२] तुन्दिलं] O; तुण्डिलं N

[३] सश्मश्रु] em.; सश्मश्रू N, सश्मश्रृ O

[४] दधानं] O; दधान N

[५] दण्डाक्षस्त्रुक्क०] em.; दण्डाक्षहत्क० N, दण्डाक्षस्त्रक्क० O

[६] ०धुरन्धरम्] em.; ०धुरम्धरम् N, O

[७] द्वाराभ्यन्तरतः] Npc, O; द्वाराभ्यन्तरौत० Nac

[८] सुयशानाथं] Npc, O; सुयशानाथौं० Nac

[९] भजे शोणकम्] conj.; भजे शोणगम् N, भ...शाणगम् O

गङ्गाचन्द्रधरं हृदञ्जलिकरं टङ्कं[1] दधानं मृगं[2]

हस्तैर्दक्षिणकूर्परे[3] क्षुरिकया हैमेन वेत्रेण च ॥ ५६ ॥

ओं ह्रीं श्रीं नन्दिकेशाय ततोऽभ्यर्च्य ततः परम् ।

तद्वामे सुयशां श्यामां सर्वावयवसुन्दरीम् ॥ ५७ ॥

नीलोत्पलकरां[4] ध्यायेत्प्रसारितकरामिति ।

ओं बीजं समुच्चार्य सुयशायै नमोऽस्त्विति ॥ ५८ ॥

[१०.१. द्रव्यविधानम्]

सम्पूज्य नन्दिनो देवीमथ द्रव्यावलोकनम्[5] ।

चतुश्शुद्धियुतान् कुम्भान् गड्डुकानस्त्रवस्त्रगान्[6] ॥ ५९ ॥

संहिताभिः[7] सकृज्जस्वा परा वा गायत्र्या[8] हृदा ।

---

56. Source unknown.

---

[1] टङ्कं] N, Opc; भालं Oac

[2] मृगं] em.; मृग N, O

[3] हस्तैर्दक्षिणकूर्परे] em.; हस्तैर्दक्षिणकोर्परे N, दक्षिलंणकोर्परेषु O

[4] ०करां] N, Opc; ०करं Oac

[5] ०लोकनम्] Npc, O; ०लोकलनम् Nac

[6] गड्डुकानस्त्रवस्त्रगान्] em.; ...कानस्त्रवस्त्रगान् N, गड्डुका...स्त्रगान् O

[7] संहिताभिः] em.; संहिताभि N, O

[8] परा वा गायत्र्या] em.; वरा वा गायत्र्या N, O

†पुरीतादाहृतान्† शिष्यैस्स्वेन वा स्वसमीपतः[१] ॥ ६० ॥
आनीयाधाय[२] पूजोपकरणद्रव्यौघं चिन्तयेत् ।
निधाय देवदक्षेऽथ[३] सुखासीनस्त्वनन्यधीः ॥ ६१ ॥
पाटलोत्पलपद्मार्ककरवीराण्युशीरकम्[४] ।

[१०.२. जलेनिक्षिप्यमाणानिपञ्चद्रव्याणि]

निक्षिपेदभिषेकाप्सु श्रीजलद्रव्यपञ्चकम् ॥ ६२ ॥
अथास्त्रप्रावृतिर्भाव्या वर्मणा वौषडन्ततः ।
परिखेति[५] धिया पूजास्थानं रक्षस्व[६] तत्परम् ॥ ६३ ॥
तत्स्थानं तु शिवीभूतं इति भाव्यं तथैव तत् ।

[११. शुद्धयः]

[११.१. भूतशुद्धिः]

तत्पश्चाद्भूतशुद्धिः स्यात्तत्क्रमः कथमुच्यते ॥ ६४ ॥
वातुलादौ[७] विविच्योक्तं भूतशुद्धिप्रयोजनम् ।

---

१ ०समीपतः] N, Opc; ०समीमपतः Oac

२ ०याधाय] conj.; याथाय N, O

३ देवदक्षे०] N; दे...दक्षे० O

४ ०पद्मार्क०] em.; ०पद्मार्द्रा० N, O

५ परिखेति] em.; परिकेति N, O

६ रक्षस्व] conj.; रक्षस्य N, O

७ वातुला०] Npc, O; वातुलं Nac

वातुले -

योवेत्ति पञ्च शुद्धीस्तु स पूजां कर्तुमर्हति ॥ ६५॥

तद्यथा -

भूतशुद्धिः[1] स्थानशुद्धिर्द्रव्यमन्त्रविशोधनम्।
लिङ्गशुद्धिस्तु पञ्चासां प्रथमं भूतशोधनम्॥ ६६॥
भूतशुद्धिरन्तरर्चाहवनध्यानसमाधयः।
एते पञ्चात्मशुद्ध्यर्थं प्रोक्ताः सिद्धान्तशेखरे॥ ६७॥

[११.१.१. भूतशुद्धिरप्रयोजनेति प्रश्नः]

अणुभूतानि चान्यानि दीक्षया गुरुणाणुभिः[2]।
कृतानि पूर्वमेतेषां[3] शुद्ध्या किं साध्यतेऽधुना॥ ६८॥

65cd. Untraced in the *Vātulaśuddha*, but appears in the *Ṣaṭsahasrakālottara*, T. 767, p. 65.
66-73b. Although the wording suggests a quotation from the *Siddhāntaśekhara* here, this passage appears instead to be a paraphrase of what is taught there on pp. 32-33, verse 2:99ff. Cf. *Siddhāntaśekhara*, 2:102ff:

प्रथमा भूतशुद्धिः स्यात्स्थानशुद्धिस्त्वनन्तरा। तृतीया द्रव्यशुद्धिः स्याच्चतुर्थी मन्त्रशोधिनी॥
पञ्चमी लिङ्गशुद्धिः स्यादुच्यन्ते शुद्धयः क्रमात्। क्रमान्ननु च भूतानि दीक्षया गुरुणाणुभिः॥
कृतानि पूर्वमेतेषां शुद्ध्या किं साध्यतेऽधुना। सत्यं भूतानि शुद्धानि द्विप्रकाराणि तानि तु॥
आभ्यन्तराणि बाह्यानि देहे चाभ्यन्तराणि च। षडध्वस्थानि बाह्यानि तानि शुद्धानि दीक्षया॥
देहस्थानि तु भूतानि शोध्यानि स्युर्दिने दिने। निःशेषदग्धपाशस्य भुक्तभोगस्य चात्मनः॥

---

[1] भूतशुद्धिः] em.; भूतशुद्धि N, O
[2] गुरुणा॰] N; गु...णा॰ O
[3] पूर्वमेतेषां] N; ...मेतेषां O

सत्यं भूतानि[1] शुद्धानि द्विप्रकाराणि तानि तु ।
आभ्यन्तराणि बाह्यानि[2] देहे त्वभ्यन्तराणि हि ॥ ६९ ॥
षडध्वस्थानि[3] बाह्यानि तानि शुद्धानि दीक्षया ।
देहस्थितानि भूतानि शोध्यानि[4] स्युर्दिने दिने ॥ ७० ॥
निःशेषदग्धपाशस्य[5] भुक्तभोगस्य चात्मनः ।
निर्दग्धसञ्चितागामि कर्मणो निर्मलात्मनः ॥ ७१ ॥
मातापितृमलोद्भूतदेह[6] स्थातुं न युज्यते[7] ।
तस्मान्मन्त्रमयः कायः कार्यो द्विः[8] प्रतिवासरम् ॥ ७२ ॥
धारणाशोधिते[9] देहे शिवः साक्षात्प्रदृश्यते ।
अहन्यहनि योगाग्निसम्पर्काच्छिवशक्तयः ॥ ७३ ॥

निर्दग्धसञ्चिताङ्गस्य कर्मणो निर्मलात्मनः । मातापितृमलोद्भूते देहे स्थातुं न युज्यते ॥
तस्मान्मन्त्रमयः कार्यः क्रियते प्रतिवासरम् । धारणाच्छोधिते देहे शिवः साक्षात्प्रदृश्यते ॥

---

[1] सत्यं भूतानि] O; सत्य...तानि N

[2] बाह्यानि] em.; साह्यानि N, O

[3] षडध्वस्थानि] em.; षडध्वस्थितानि N, O

[4] शोध्यानि] O; शो... N

[5] दग्ध०] Opc; दश्य Oac, N

[6] मातापितृमलोद्भूत०] em.; मात्रापितृमलोद्भूत० N, म...द्भूत० O

[7] युज्यते] N; यु...त O

[8] द्विः] conj.; द्वि N, O

[9] धारणाशोधिते] O; कारणाशोधिने N

नित्यं मन्त्राम्बुसंसिक्ता गच्छन्त्युपचयं[१] क्रमात्।
अभिव्यक्ताश्च सम्पूर्णा भवन्त्येव[२] न संशयः ॥ ७४ ॥
इत्युक्त्या प्रत्यहं भूतशुद्धिः[३] कार्येति निश्चिता।

[११.१.२. प्राणायामः]

प्राणायामत्रयं कार्यमोमा संहितयाथवा[४] ॥ ७५ ॥
रेचयेत्पूरयेद्वायुं[५] कुम्भयेत्पुर्णकुम्भवत्[६]।

[११.१.३. नाडीत्रयम्]

नासादक्षिणरन्ध्रस्था[७] पिङ्गलेडा तु[८] वामगा ॥ ७६ ॥
मध्या नाडी सुषुम्नाख्या एवं[९] नाडीत्रयं विदुः।

73c-74b. Quoted (with the attribution *āgama*) in *Jñānaratnāvalī*, GOML MS R 14898, p. 39.
75cd. Assume that *omā* is *tṛtīyā*.

---

[१] गच्छन्त्युपचयं] conj; गच्छन्त्युपद्वपद्वयं N, O
[२] भवन्त्येव] em.; भवत्येव N, O
[३] भूतशुद्धिः] N, Opc; भूताशुद्धिः Oac
[४] कार्यमोमा संहितयाथवा] N; कार्यमोमा संहि... O
[५] रेचयेत्पूरयेद्वायुं] em.; रोचयेत्पूरयेद्वार्यं N, रेचयेत्पूरयेद्वा... O
[६] कुम्भये] N; कु ...ये O
[७] दक्षिणरन्ध्रस्था] N, Opc; दक्षिणन्यरन्ध्रस्था Oac
[८] तु] N, Opc; तु म Oac
[९] सुषुम्नाख्या एवं] em.; सुषुम्नाढयादेवं N, O

[११.१.४. करन्यासम्]

अथ कृत्वा करन्यासं हृदञ्जलिकरद्वयम्[१] ॥ ७७ ॥

अथ गद्यगिरा[२] भूतशुद्धिमात्रमिहोच्यते ।

आहत्यैतावता श्लोकाः[३] चत्वारिंशद्वयान्विताः[४] ॥ ७८ ॥

[११.१.५. भूतशुद्धिप्रकारः]

अथ भूतशुद्धिप्रकार उच्यते। अथ प्रथमं[५] प्रणवेन संहितया[६] वात्र प्राणानायम्य पूर्ववत्करन्यासमात्रं विधाय हृदञ्जलिकरस्सन् भूतशुद्धिं मनसा कुर्यात्। तद्यथा पादाङ्गुष्ठद्वयादारभ्य यावद्बस्ति द्विरूपाम् ऊर्ध्वं[७] ब्रह्मबिलान्त-मेकरूपां हृत्कण्ठतालुभ्रूमध्यब्रह्मरन्ध्रेष्विडापिङ्गलाभ्यां संयुक्तां तेषु हृदयादि-स्थानेष्वधोमुखपद्ममुकुलयुक्तां पद्मतन्तुनिभां सुषिररूपां शरीरान्तराले विद्युल्लेखामिव भास्वरां सुषुम्नां सञ्चिन्त्य तस्या एवान्तर्बहिस्स्रवदमृतधारां[८] परमव्योमरूपिणीं बिन्दुशक्तिं विभाव्य सुषुम्नान्तर्हृदयकमलमध्ये[९] हूंकारं

---

[१] °द्वयम्] N; °द्व... O

[२] गद्यगिरा] conj.; गत्यशिरा N, O

[३] °श्लोकाः] em.; °श्लोका N, O

[४] °द्वयान्विताः] em.; °तथान्विताः N, O

[५] प्रथमं] N, Opc; प्रणवं Oac

[६] संहितया] Npc, O; संहितरद्वयं अथगत्य शिराभूतशुद्धिमात्रमिहोच्यते। आहत्यैतावताश्लोका या Nac

[७] ऊर्ध्वं°] em.; और्ध्वं N, ... ध्वं O

[८] °स्रवद°] N; °सृवद° O

[९] सुषुम्नान्तर्हृदयकमलमध्ये] N; सुषुम्न ... हृद ... मलमध्य O

ज्वलन्तं सञ्चिन्त्याथ वायुमापूर्य कुम्भयित्वा हूंकारे चित्तं निवेश्य मूलाधारादारभ्य वायुमूर्ध्वं विरेचयन् हुंफडिति[१] सन्ततोच्चारणेन हृत्कण्ठतालुभ्रूमध्यब्रह्मरन्ध्रेष्वधोमुखावस्थितान्[२] पद्ममुकुलान् छोटिकया भिन्नग्रन्थिन् ऊर्ध्वमुखान्[३] निधाय प्रतिनिवृत्य वायुं दक्षिणनाड्या[४] विरेच्य[५] पुनः पूरकवायुना[६] समाकृष्टचैतन्यं[७] हृत्कमलाश्रितं[८] स्फुरत्तारकाकारं[९] सान्तबीजमयं हृदयसम्पुटितं[१०] जीवं हूंकारमूर्ध्नि विन्यस्य तदा बीजविग्रहं हूंकारशिखान्तस्थं[११] पुर्यष्टकोपेतं पुरुषं विभाव्य पश्चात्पुर्यष्टकोपेतं सूक्ष्मरूपं[१२] तृणाग्रजलबिन्दु-

---

The prose of this paragraph echoes that of the *bhūtaśuddhi* paragraph on pp. 56-57 of the *Kriyākramadyotikā*.

---

[१] विरेचयन् हुंफडिति] em.; omits N, विरोचयन् हुंफलिति O

[२] हंकारं……हुंफडिति सन्ततोच्चारणेन हृत्कण्ठतालुभ्रूमध्यब्रह्मरन्ध्रे०] O; omits N

[३] भिन्नग्रन्थिन् ऊर्ध्वं०] conj.; भिन्नग्रन्थिरूर्ध्व० N, O

[४] ०नाड्या] em.; ०नास्या N, O

[५] विरेच्य] O; विरोच्य N

[६] पूरकवायुना] O; पूरकवा… N

[७] समाकृष्टचैतन्यं] em.; समातुष्टचैतन्यं N, O

[८] हृत्कमलाश्रितं] O; हृत्कमलाश्रतं N

[९] स्फुरत्तारकाकारं] em.; स्फुरक्तारकाकारं N, …रक्त…कारं O

[१०] हृदयसम्पुटितं] O; हृदयं सम्पुटितं N

[११] हूंकारशिखान्तस्थं] O; हूंकारशिखा… N

[१२] सूक्ष्मरूपं] O; सूक्ष्मं N

रूपमेकाकिनं[१] निरामयं ध्यात्वा केवलकुम्भकं कृत्वा वायुमूर्ध्वं विरेचयेत्। संहारमुद्रया समादाय[२] ब्रह्मादिकारणत्यागक्रमेण एकोद्घातेन।

ओं हूं हां हं हां हूं आत्मने नमः।

इत्यात्मानं भोग्यकर्मोपभोगार्थं द्वादशान्ते शिवे संयोजयेत्। एवं बीजवृत्या शिवे लीनस्सन् सूक्ष्मदेहशुद्धये प्रातिलोम्येन स्वेषु स्वेषु कारणेषु पृथिव्यादिषड्विंशत्तत्त्वानि[३] बिन्दुपर्यन्तं लयं नयेत्[४]। तद्यथा गन्धे पृथ्वीं रसे जलं रूपेऽग्निं स्पर्शे वायुं शब्दे व्योम एतास्तन्मात्रास्तामसाहङ्कारे[५]। उपस्थ-पायुपाणिपादवागाख्यानि[६] कर्मेन्द्रियाणि[७] राजसाहङ्कारे घ्राणजिह्वाचक्षुस्त्वक्-श्रोत्राख्यानि[८] ज्ञानेन्द्रियाणि मनश्च सात्त्विकाहङ्कारे स च बुद्धौ सा गुणेषु गुणतत्त्वं प्रकृतौ सा रागविद्ये च कलायां पुंस्तत्त्वं कालो नियतिः[९] कला च

---

[१] तृणाग्र॰] em.; त्रिणाग्र॰ N, O

[२] समादाय] em.; तमादाय N, त...दाय O

[३] पृथिव्यादिषड्विंशत्तत्वानि] em.; प्रथिव्यादिषड्विंशक तत्वानि N, पृथिव्यादिषड्विंश...वानि O

[४] लयं नयेत्] em.; यं नयेत् N, O

[५] एतास्तन्मात्रास्तामसाहङ्कारे] Opc; एतास्तन्मात्रास्तामहङ्कारे N, ए एतास्तन्मात्रास्ताममहङ्कार Oac

[६] ॰पायु॰] N, Opc; ॰वायु॰ Oac

[७] कर्मेन्द्रियाणि] N; कर्मेन्द्रि... O

[८] घ्राणजिह्वाचक्षुस्त्वक्श्रोत्राख्यानि] em.; घ्राणत्वक्चक्षुश्रोत्राख्यां N, घ्राण...क्षुस्त्वक्श्रोत्राख्यानि O

[९] नियतिः] em.; नियतिं N, O

मायायां विलीनानि[१] विभाव्य शुद्धविद्यातत्त्वमीश्वरतत्त्वे तत्सदाशिवतत्त्वे तच्च शक्तितत्त्वे तच्च शिवतत्त्वे[२] तदप्यक्षुब्धरूपे बिन्दौ विलीनं भावयेत्।

अत्रोदाहरणं -

गन्धे भूस्सलिलं रसे हुतवहो रूपे मरुत्स्पर्शने
शब्दे स्यात् खमहंकृतौ[३] पुनरिमास्तन्मात्रिकास्तामसे।
कर्माक्षाणि च राजसे सह मनोबुद्धीन्द्रियैः सात्त्विके
बुद्धौ[४] सोऽपि गुणेषु सा गुणगणोऽव्यक्ते लयं गच्छति ॥ ७९॥
तद्रागविद्ये च कलां प्रयाति पुंस्त्वं च[५] कालो नियतिः कला च।
मायां सुविद्येशमसौ सदेशं सशक्तिमेषा शिवमेष बिन्दुम् ॥ ८०॥

Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 282, p. 132 and T. 1056, p. 162.

एवं बीजवृत्या शिवे लीनस्सूक्ष्मे देहशुद्धये संहारक्रमेण स्वेषु स्वेषु कारणेषु पृथिव्यादिनि तत्त्वानि विन्दुपर्यन्तं तत्त्वसमूहं लयं नयेत्। तद्यथा--- गन्धे पृथ्वीं रसे जलं रूपेऽग्निं स्पर्शे वायुः शब्दे व्योम एतास्तन्मात्रा- स्तामसाहङ्कारे वाक्पाणिपादपायूपस्थानि राजसाहङ्कारे श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणानि मनश्च सात्विकाहङ्कारे स च बुद्धौ सा गुणेषु गुणतत्त्वं प्रकृतौ सा रागविद्ये च कलायां पुंस्तत्वं कालो नियतिः। कला च मायायां विलीनानि विभाव्य शुद्धविद्यातत्वमीश्वरतत्वे तत्सदाशिवतत्वे तदप्यक्षुब्धरूपे विन्दौ विलीनं भावयेत्।

---

[१] विलीनानि] N, Opc; विरुलीनानि Oac

[२] शिवतत्त्वे] O; तत्वे N

[३] खमहंकृतौ] N; खमहंक... O

[४] बुद्धौ] O; बुद्धो N

[५] पुंस्त्वं च] conj.; पुंस्त्वंत्त्वं N, O

[११.१.५.१. संक्षेपतो वा भूतशुद्धिः]

यद्वा संक्षेपभूतशुद्धिविषये –

ब्रह्मणि स्पर्शशब्दौ च रसं वै केशवे त्यजेत्।
रूपगन्धौ त्यजेद्रुद्रे बुद्ध्यहङ्कारमीश्वरे ॥ ८१ ॥
मनोबिन्दू शिवे त्यक्त्वा[1] त्वेभिर्मुक्तः शिवं व्रजेत्।

इति विभाव्य तदनु[2] स्थूलदेहं विशोधयेत्। तद्यथा–

[११.१.६. पृथ्वीतत्त्वशोधनम्]

पार्थिवं मण्डलं पीतं कठिनं वज्रलाञ्छितम् ॥ ८२ ॥

चतुरश्रं ह्लां इति पार्थिवबीजेन सद्योजातेनाधिनायकेनाधिष्ठितं[3] ब्रह्मणा कारणेश्वरेण[4] युक्तं निवृत्तिकलारूपं पादादारभ्य[5] मूर्धान्तं[6] व्यापकं सञ्चिन्त्य

79-80. Quoted in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā*, p. 67. The pair are quoted together often, e.g. in the *Somaśambhupaddhatiṭīkā* (T. 170, p. 32), which attributes the verses to *asmadguru*. We can be sure that this refers to *Aghoraśiva* (and not *Jñānaśambhu*) since *Aghoraśiva* quotes them as his own ad *Sarvajñānottara* 4:10 (forthcoming edition of Goodall). Also *Siddhāntasāravali* (*Śaivabhāratīśodhapratiṣṭhāna, Varanasi*) p. 65, *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 282, p. 132 and T. 1056, p. 162.
81-82b. Cf. *Sārddhatriśatikālottara* 17:6.
82cd. Quoted from *Somaśambhupaddhati* I, 3:18ab, and also KSTS, 133ab.

---

[1] मनोबिन्दू शिवे त्यक्त्वा] N; मनोबिन्दू...त्त्वा O

[2] तदनु] em.; ततनु N, O

[3] ०केनाधिष्ठितं] Npc, O; ०केनाधिषष्ठितं Nac

[4] कारणेश्वरेण] N, Opc; कारणेश्वरणे Oac

[5] निवृत्तिकलारूपं पादादारभ्य०] conj.; निवृत्यकलादारभ्य N, O

[6] मूर्धान्तं] O; मूर्धा N

ओं ह्लां निवृत्तिकलायै हः हुं फट्।

इति पूरकपूर्वकं सुषुम्नायां[1] यावद्वादशान्तं प्राणवायुं प्रेरयित्वा प्रतिनिवृत्य दक्षिणनाड्या विरेचयेत्। इति उद्घातपञ्चकेन गन्धरसरूपस्पर्शशब्दगुणानुत्सार्य पृथिवीं[2] शिवशक्त्याधिष्ठितस्वविरुद्धवायुनाभिभूतां[3] तदाकारां[4] चिन्तयेत्। उद्घातलक्षणम् -

[११.१.६.१. उद्घातलक्षणम्]

एवं पञ्चदश प्रोक्ताः प्राणायामास्तु भूतगाः।
वारुणस्य दश द्वे तैर्वारिभूतं[5] विशोधयेत्॥ ८३॥
तेजसो नव षड्वायोराकाशस्य त्रयो मताः।

The next paragraph to the above note, cf. *Kriyākramadyotikā*, pp. 57-58, and *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 1064, p. 164.

चतुरश्रं लं बीजं सद्योजातब्रह्मणा चाधिष्ठितं कारणेश्वरब्रह्मणा युक्तं हृदयमन्त्रेण सन्ततं निवृत्तिकलोपेतं पादादिमूर्धान्तं व्यापकं सञ्चिन्त्य ओं ह्लां निवृत्तिकलायै हः हुं फट्।

पूरकपूर्वं सुषुम्नायां यावद्वादशान्तं प्राणवायुं प्रेरयित्वा प्रतिनिवृत्या दक्षिणनाड्या विरेचयेत्। इति उद्घातपञ्चकेन गन्धरसरूपस्पर्शशब्दगुणानुत्सार्य पृथ्वीं शिवशक्तिविशेषाधिष्ठानबलेन शोधकत्वशक्तियुक्तेन स्वविरुद्धवायुनाभिभूतां तदाकारां चिन्तयेत्।

83. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 268.

---

[1] सुषुम्नायां] em.; सुषुम्नाय N, O

[2] पृथिवीं] O; प्रथीवीं N

[3] °विरुद्धवायुनाभिभूतां] O; °विरुद्धवाथ तथाभिभूतिं N

[4] तदाकारां] em.; तदाकारं N, O

[5] °द्वेतैर्वारिभूतं] N; °द्वे... ...ारिभूतं O

प्राणायामत्रयं[१] तस्मादेकोद्घातमिति स्मृतम् ॥ ८४ ॥

तस्मात्पञ्चोद्घातैः[२] पञ्चदशप्राणायामैः काठिन्यादिगुणं विहाय पृथिवीं पवनाकारां चिन्तयेत्। तदनु -

[११.१.७. जलाग्निवाय्वाकाशशोधनम्]

आप्यं मण्डलकं शुभ्रमर्धचन्द्रनिभं शुभम्।
अम्भोजलाञ्छितं सौम्यं द्रवद्रूपं स्वभावकम् ॥ ८५ ॥

ह्वीं इत्याप्यबीजेन[३] वामदेवेनाधिनायकेनाधिष्ठितं[४] विष्णुना कारणेश्वरेण युक्तं प्रतिष्ठाकलारूपं पादादारभ्य मूर्धान्तं व्यापकं विभाव्य।

ओं ह्वीं प्रतिष्ठाकलायै हः हुं फडिति।

पूरकपूर्वकं सुषुम्नायां[५] यावद्द्वादशान्तं प्राणवायुं प्रेरयित्वा प्रतिनिवृत्य[६] दक्षिणनाड्या विरेचयेत्। इति उद्घातचतुष्टयेन[७] रसादिगुणचतुष्टयमुत्सार्यापः[८] परशिवशक्त्याधिष्ठितस्वविरुद्धवह्निनाभिभूतास्तदाकाराश्चिन्तयेत्[९]। तदनु -

---

[१] त्रयं] N, Opc; त्रत्रयं Oac

[२] ०पञ्चोद्घातैः] O; ०पञ्चोत्सातैः N

[३] ०त्याप्यबीजेन] em.; ०त्यात्मविजेन N, O

[४] ०नायकेनाधिष्ठितं] Npc, O; ०नायकनाधिष्ठितं Nac

[५] सुषुम्नायां] em.; सुषुम्नया N, सुषुम्नाय O

[६] प्रतिनिवृत्य] O; प्रतिवृत्य N

[७] ०चतुष्टयेन] O; ०चतुष्टये N

[८] रसादिगुणचतुष्टयमुत्सार्यापः] em.; रसनादिगुणचतुष्टयमुत्सार्या N, रसादिगुणचतुष्टयमुत्सार्या O

[९] परशिव०] N; पशिव० O

आग्नेयं मण्डलं त्र्यश्रं रक्तं स्वस्तिकलाञ्छितम्[१]।

हूं इति वह्निबीजेनाघोरेणाधिनायकेनाधिष्ठितं[२] रुद्रेण कारणेश्वरेण युक्त+मुष्णवाक् क्रिया+स्वभावं विद्याकलारूपं पादादारभ्य मूर्धान्तं व्यापकं सञ्चिन्त्य। ओं हूं[३] विद्याकलायै हः हुं फडिति।

पूरकपूर्वकं सुषुम्नायां[४] यावद्द्वादशान्तं प्राणवायुं प्रेरयित्वा[५] प्रतिनिवृत्य दक्षिणनाड्यां[६] विरेचयेत्। इत्युद्घातत्रयेण रूपादिगुणत्रयमुत्सार्य[७] वह्निं शिवशक्त्यधिष्ठितस्वविरुद्धजलेनाभिभूतं तदाकारं चिन्तयेत्। तदनु[८] -

वायव्यमण्डलं कृष्णं षट्कोणं रसबिन्दुकम्।

ह्यैमिति वायव्यबीजेन तत्पुरुषेणाधिनायकेनाधिष्ठितमीश्वरेण कारणेश्वरेण युक्तं चलनक्रियास्वभावं शान्तिकलारूपं पादादारभ्य मूर्धान्तं व्यापकं सञ्चिन्त्य।

86ab. Quoted from *Somaśambhupaddhati* I, 3:22cd.

---

[१] कलाञ्छितम्] N; कलाञ्चितम् O

[२] ०नाधिष्ठितं] N; नाधिष्ठि… O

[३] हूं] em.; हूं N, हुजं O

[४] सुषुम्नायां] em.; सुषुम्नाया N, O

[५] प्रेरयित्वा] N; प्रेरयित्वाः O

[६] ०नाड्या] em.; ०नास्या N, O

[७] इत्युद्घातत्रयेण रूपादिगुणत्रयमुत्सार्य] N, Opc; इत्युद्घातद्वयेन स्पर्शशब्दगुणवत् Oac

[८] तदनु] N; तदनुं O

ओं ह्यौं शान्तिकलायै हः हुं फडिति।

पूरकपूर्वकं सुषुम्नायां[१] यावद्द्वादशान्तं प्राणवायुं प्रेरयित्वा प्रतिनिवृत्य दक्षिणनाड्या[२] विरेचयेत्। इत्युद्घातद्वयेन स्पर्शशब्दगुणावुत्सार्य[३] वायुं शिवशक्त्यधिष्ठितस्वविरुद्धपृथिव्याभिभूतं तदाकारं[४] चिन्तयेत्। तदनु---

आकाशमण्डलं[५] धूम्रं वृत्तं बिन्द्वेकभूषितम्॥८६॥

हौमिति[६] नभोबीजेनेशानमन्त्रेणाधिनायकेनाधिष्ठितं सदाशिवकारणेश्वरेण युक्तं निरन्तरमवकाशप्रदस्वभावं शान्त्यतीतकलारूपं पादादारभ्य मूर्धान्तं व्यापकं सञ्चिन्त्य। ओं हौं शान्त्यतीतकलायै हः हुं फडिति।

[११.१.८. दिव्यदेहभावना]

पूरकपूर्वकं सुषुम्नायां यावद्द्वादशान्तं प्राणवायुं प्रेरयित्वा प्रतिनिवृत्य दक्षिणनाड्या[७] विरेचयेदित्येकोद्घातेन[८] शब्दगुणमुत्सार्यानित्यत्वाशुद्धत्वादि-

---

[१] सुषुम्नायां] em.; सुषुम्नाया N, O

[२] °नाड्या] em.; °नास्या N, O

[३] °वुत्सार्य] em.; °युत्सार्या N, °वुत्सार्या O

[४] °भूतं तदाकारं] em.; °भूताकारां N, O

[५] °मण्डलं] O; °मण्डं N

[६] हौमिति नभो वीजेनेशान°] em.; हौं नभोमिति नभो बीजेशान° N, ओं हौमिति नभो बीजेनेशान° O

[७] °नाड्या] em.; °नास्या N, O

[८] °कोद्घातेन] em.; °कोद्घाते N, O

गुणं[१] विहाय वियद्[२] शिवशक्त्यधिष्ठितपरबिन्द्वभिभूतं शुद्धस्फटिकसन्निभं नित्यत्वशुद्धत्वव्यापकत्वादिगुणयुक्तं परमाकाशस्वरूपं विभावयेत्[३]। यद्वा अशक्तविषये स्वं देहं पृथिव्यादिपञ्चभूतबीजं[४] ब्रह्मविष्णुभ्यामुद्भिन्नाङ्कुरं रागद्वेषधर्माधर्ममोहमूलं[५] विद्याविद्येश्वरपालितं कलादितत्त्वसारं[६] तन्मात्रेन्द्रियशाखोपशाखं शब्दादिविषयालोचनपल्लवं[७] भावप्रपञ्चकुसुमं बुद्ध्यध्यवसायसङ्कल्पफलं भोक्तृत्वरसं पुरुषविहङ्गोपभोग्यं ऊर्ध्वमूलमधश्शाखमित्थं वटवृक्षं विभाव्य, तदनु[८] प्रणवकृतषण्मात्रपूरकप्राणायामपूर्वार्धेन[९] पार्थिवधारणया[१०] ह्लामित्युच्चारणपञ्चकेन पत्रपुष्पफलरहितं स्तब्धं विभाव्य, तदनु पूरकापरार्धेनाप्यधारणया[११] ह्लीमित्युच्चारणचतुष्टयेन[१२] स्निग्धपत्रपुष्पफलोपेतं च विभाव्य, द्वादशमात्रिककुम्भपूर्वापरार्धाभ्यामग्निधारणया ह्लूमित्युच्चारणत्रयेण दक्षिण-

---

[१] ०मुत्सार्यानित्य०] O; ०मुत्सार्य नित्य० N

[२] वियद्] conj.; omits N, O

[३] विभावयेत्] N; विभायेत् O

[४] पृथिव्यादिपञ्चभूतबीजं] conj.; प्रथिव्यादिपञ्चभूतं बीज N, पृथिव्यादिपञ्चभूतं बीजं O

[५] रागद्वेषधर्माधर्ममोहमूलं] Npc, O; रागद्वेषधर्माधर्ममूलं मोहमूलं Nac

[६] कलादि०] N, Opc; कला...० Oac

[७] ०पल्लवं] N; ०...वं O

[८] तदनु] N; तद... O

[९] प्रणवकृतषण्मात्र०] O; प्रणवकृ...मात्र० N

[१०] पार्थिव०] em.; पार्थवी० N, O

[११] पूरकापरार्धेनाप्यधारणया] Npc; पूरकिपरार्धेनाप्यधारणया Nac, पूरकापरार्धेनाप्य...रण... O

[१२] ह्लीमित्युच्चारणचतुष्टयेन] N; ह्लीमित्यु...चतुष्टयेन O

पादाङ्गुष्ठोत्थितकालाग्निना शुष्कं दग्धञ्च विभाव्य, चतुर्विंशतिमात्रिकरेचक-पूर्वार्धेन वायव्यधारणया ह्यौमित्युच्चारणद्वयेन भस्मीभूतं दशदिक्षु प्रलीनं विभाव्य, रेचकापरार्धेन नाभसधारणया हौमित्येकोच्चारणेन शुद्धस्फटिकरूपं परमव्योमरूपं विभावयेत्। ततो बन्धकरूपं सर्वशून्यमिति विभाव्य, ततः शाक्तेन भस्मना पिण्डीभूतं[१] दिव्यदेहमिति विभाव्य, वौषडन्तमूलेन[२] शिखा-न्तस्थाधोमुखपद्मस्रवदमृतधाराभिः[३] सकलनाडीमुखं प्रविष्टाभिः सृष्टिक्रमेण स्वबाह्याभ्यन्तरं[४] सर्वं शरीरं समाप्लावयेत्। सिद्धान्तसारावल्याम्-

स्वं देहं भूतबीजं हरिविधिरचितं स्वाङ्कुरं[५] कर्ममूलं
भाव्यं कालादिसारं विषयदलगतं खादिशाखोपशाखम्।
भावाशेषप्रसूनं[६] व्यवसितसुफलं[७] पुंविहङ्गोपभोग्यं[८]
न्यग्रोधं चोर्ध्वमूलं विषयरसमवाक्शाखिनं भावयेच्च ॥ ८७ ॥

87-88. Quoted from *Siddhāntasārāvali*, 41-42, pp. 21-22.

[१] पिण्डीभूतं] conj.; पिणीभूतं N, ...णीभूतं O

[२] वौषडन्त०] N; ...त० O

[३] ०मृतधाराभिः] em.; ०मृतधारापि N, O

[४] सृष्टिक्रमेण स्वबाह्याभ्यन्तरं] conj.; सृष्टिक्रमेण सबाह्याभ्यन्तरं N, सृष्टिक...ण स...ह्यभ्यन्तरं O

[५] स्वाङ्कुरं] O; स्वाङ्कुर N

[६] भावाशेष०] Opc; भावाशेषे० N, Oac

[७] व्यवसितसुफलं] conj.; ... N, व्यवहितसुफलं O

[८] पुंविहङ्गो०] conj.; पुहंविहङ्गो० N, O

कुम्भापूरकरेचकार्द्धयुगलैर्ह्रामादिमन्त्रान्[१] पठन्
पृथ्व्यादिस्थगुणस्थितक्रमयुतं[२] पत्राद्ययोगान्वितान्[३]।
शोषाद्दाहकभस्मतद्व्यपनयाच्छुद्धो[४] नभोभावना-
च्छक्त्याप्लावितमन्त्रविग्रहयुतः पूजां विदध्याद्धृदि ॥ ८८ ॥

[११.१.९. षडुत्थासनार्चनापुरःसरमात्मावाहनम्]

सुधाभिषेकेणानेन दिव्यदेहमिति स्मरेत्।
ततः[५] स्वहृदि शक्त्यादि षडुत्थासनमर्चयेत्॥ ८९॥
त्रिकालप्रणवेनाथ[६] तन्मध्ये तु चतुष्कला[७]।
प्रणवाक्षरमुच्चार्य[८] पुर्यष्टाङ्गं विभावयेत्[९]॥ ९०॥

---

[१] कुम्भापूरकरेचकार्द्धयुगलैर्ह्रामा०] conj.; कूम्भापूरकरेचकार्द्धयुगले ह्रामा० N, O

[२] पृथ्व्यादिस्थगुणस्थितक्रमयुतं] em.; पृथ्व्याधिस्तगुणस्थितक्रमयुतं N, पृथ्व्याधिस्तगुणस्थितकमयुतं O

[३] ०न्वितान्] conj.; ०च्युतान् N, O

[४] शोषाद्दाहक०] em.; शोषाद्दाह० N, O

[५] ततः] em.; तत N, O

[६] ०प्रणवेनाथ] O; ०प्रणवेना... N

[७] तु चतुष्कला] N; ...ष्कला O

[८] ०क्षरमुच्चार्य] N; ०क्षर...र्यं O

[९] विभावयेत्] N; विभाव...त् O

पुरुषत्वाप्तये[१] पश्चादोमा पञ्चकलायुजा[२] ।
द्वादशान्तस्थमात्मानमानीयात्रात्ममन्त्रतः ॥ ९१ ॥

ओं हूं हां हं हां हूं आत्मने नमः[३] ।

इत्युक्त्वात्मानमावाह्य[४] हृदये प्रणवासने ।

[११.१.१०. पुरुषस्थापना]

हृदात्मानं तु[५] संस्थाप्य सपुर्यष्टकविग्रहम् ॥ ९२ ॥
पूर्वोक्तवत्सुधापूरैः पुमांसं स्थापयेद्धृदा ।

[११.१.११. न्यासः]

अङ्गन्यासं ततः कृत्वा[६] महामुद्रान्तमप्यथो[७] ॥ ९३ ॥
ब्रह्मभिः पञ्चभिर्दण्डमुण्डभङ्ग्यर्पणं[८] पुनः ।

91ab. In the expression *"paścād omā pañcakalāyujā"*, *OṂ* is again declined as a consonantal stem noun (here in *tṛtīyā*).

---

[१] पुरुषत्वाप्तये] N; ...रु...प्तये O

[२] पश्चादोमा] conj.; पश्चाद्धोम N, पश्चादोम O

[३] ओं हूं हां हं हां हूं आत्मने नमः] em.; ओं हूं हां हं हां आत्मने नमः N, ओं हं हां हं हां आत्म... O

[४] इत्युक्त्वात्मानमावाह्य] em.; ...त्युक्त्वात्मा...मावाह्य N, ...त्युक्त्वात्मान...ह्य O

[५] हृदात्मानं तु] N; हृ ... त्मनं तु O

[६] अङ्गन्यासं ततः कृत्वा] N; ...ङ्ग...स...कत्वा O

[७] महामुद्रा०] N; महा... O

[८] ०भङ्ग्यर्पणं] em.; ०पर्भन्त्यर्प... N, ०पङ्क्त्यर्पणं O

अष्टत्रिंशत्कलान्यासमप्यत्रावसरे[१] क्रिया[२] ॥ ९४ ॥

केवलं मातृकान्यासं श्रीकण्ठन्यासमेव वा ।

नाष्टत्रिंशत्कलान्यासं तदयोग्यं[३] समाचरेत् ॥ ९५ ॥

[११.१.१२.१. मानसयागमाहात्म्यम्]

कालोत्तरेऽपि[४] –

अकृत्वा मानसं यागं यो बहिर्यागमारभेत्[५] ।

अशिवस्तु स विज्ञेयो न मोक्षाय[६] विधीयते ॥ ९६ ॥

[११.१.१२.२. शिवोऽहं भावमाहात्म्यम्]

प्राकृतं भावमुत्सृज्य शिवोऽहमिति भाव्य च ।

यावन्न तत्समो जातः तावन्नाराधने क्षमः ॥ ९७ ॥

95ab. The *mātṛkānyāsa* can be found in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 293ff. *Śrīkaṇṭhanyāsa* can be found in the *Śivapratiṣṭhāvidhi*, p. 345.
96ab. Cf. *Svacchandatantra*, 3:52. Quoted from *Siddhāntasārāvali*, p. 121.
97ab. Quoted from *Kālottara* 7.18ab, T. 59, p. 29.

---

[१] अष्टत्रिंशत्कला०] O; अष्टत्रंशत्कला० N

[२] क्रिया] conj.; जक्रियाम् N, क्रियाम् O

[३] तदयोग्यं] em.; तदयोग्यः N, O

[४] कालोत्तरेऽपि] em.; कालोक्तरेऽपि N, कालोत्तरे O

[५] ०मारभेत्] N, Opc; ०माकेत् Oac

[६] न मोक्षाय] conj.; नान्मोक्षाय N, नामोक्षाय O

[११.१.१२.३. अन्तर्यागः]

हृदञ्जलिकरो भूत्वा अन्तर्यागं[१] समाचरेत्।

हृदयेऽर्चाविधानञ्च नाभावाहुतिकर्म[२] च[३] ॥ ९८ ॥

ध्यानस्थानं ललाटं स्यात्त्रिस्थानं[४] शिवयोगिनाम्।

तस्मात्स्वहृदयाम्भोजे ज्योतिर्लिङ्गे[५] शिवं[६] यजेत्॥ ९९॥

निश्वासे चात्र[७] लिख्यन्ते निश्वासादिवचांसि[८] च।

निश्वासाख्यागमे –

कदलीपुष्पसङ्काशं हृदयं[९] सर्वदेहिनाम्॥ १०० ॥

98cd. Cf. *Kālottara* 8:53ab, T. 59, p. 39. हृदयेऽर्चाविधानं तु नाभौ होमं प्रकल्पयेत्।
100cd. *Niśvāsakārikā* 36.12ab, T. 17, p. 320.

---

[१] अन्तर्यागं] N; ततोऽन्तर्यागं O

[२] हृदयेऽर्चाविधानञ्च नाभावाहुति कर्म] N; हृद...ना... कम O

[३] च] O; वा N

[४] ललाटस्यात्त्रिस्थानं] Npc; ललाटस्योत्त्रिस्थानं Nac, O

[५] ज्योतिर्लिङ्गे] N; ज्योतिलिङ्गे O

[६] शिवं] O; ...वं N

[७] निश्वासे चात्र] conj.; निश्वासायात्र N, निश्वासाया चात्र O

[८] निश्वासादिवचांसि] N; निश्वा...* दिववांसि O

[९] ०सङ्काशं हृदयं] N; ०सं...यं O

शिवधर्मोत्तरे -

नाभिमूलोद्भवन्नालमष्टाङ्गुलसमुन्नतम्[1] ।
द्वादशाङ्गुलविस्तीर्णं चतुरङ्गुलकर्णिकम्[2] ॥ १०१ ॥
षोडशोपदलोपेतं प्रधानाष्टदलान्वितम्[3] ।
अणिमादिगुणोपेतं सितपद्मं[4] हृदि स्मरेत् ॥ १०२ ॥
आवृतेषु दलेष्वष्टस्वों शिवाय नमो नमः ।
इन्द्रादीशानकोष्ठान्तं[5] न्यसेदष्टाक्षराणि तु[6] ॥ १०३ ॥
चिन्तयेत्कर्णिकां तस्य पञ्चाशद्बीजगर्भिताम् ।
तत्पद्मकर्णिकामध्ये[7] लिङ्गं मणिमयं शुभम् ।
प्रतिष्ठाप्य च[8] मनसा पूजयेच्छिवमुक्तवत् ॥ १०४ ॥

101-104. Quoted from *Śivadharmottara*, 10:81ff.

[1] ०मूलोद्भवन्नालमष्टा०] Opc; ०मूलोद्भवन्नालमंष्टा० N, ०मूलोभवन्नालमष्टा० Oac
[2] चतुरङ्गुल०] N; चतुर...ल० O
[3] प्रधानाष्ट०] O; प्रधानष्ट० N
[4] सितपद्मं०] em.; सितसत्मं० N, सितपत्मं O
[5] इन्द्रादीशानकोष्ठान्तं] em.; इन्द्रादीशानकाष्ठान्नं N, इन्द्रादी...O
[6] न्यसेदष्टाक्षराणि तु] N; न्य...ष्टा...राणि तु O
[7] ०कर्णिकामध्ये] Npc; क॰कामध्ये Nac, ०कर्णिका...ध्ये O
[8] प्रतिष्ठाप्य च] em.; प्रति...भ N, प्रतिष्ठाप्येभ O

निश्वासे -

पद्मनालं नवद्वारं समन्तात्परिकीर्तितम् ।

नालमष्टाङ्गुलं विद्याद्ग्रन्थिर्मायाभिधीयते ॥ १०५ ॥

कालोत्तरे -

वितस्तिमात्रं[१] हृत्पद्मं कर्णिका चतुरङ्गुला ।

अङ्गुष्ठपर्वतुल्योच्चा[२] कर्णिका केसरैर्युता ॥ १०६ ॥

मन्त्राश्च केसराणि स्युर्विद्यायां ये प्रतिष्ठिताः ।

देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो[३] देवस्सदाशिवः ॥ १०७ ॥

ज्ञानशम्भुशिवाचार्यप्रोक्तपूजास्तवे[४] स्फुटम् ।

[११.१.१२.३.१. अष्टपुष्पाणि]

अहिंसाद्यष्टभिः[५] पुष्पैरर्चयेद्वारिजादिभिः[६] ॥ १०८ ॥

105ab. Quoted from *Niśvāsakārikā* 36:14ab, T. 17, p. 320.
105cd. Cf. *Niśvāsakārikā* 36:21b, on p. 322.
106. Not traced in any recension of the *Kālottara*, but this verse appears as *Niśvāsakārikā* 36:13, T. 17, p. 320.
108. Probably a reference to v. 7 of *Śivapūjāstava*.

---

[१] वितस्ति०] N, Opc; वृतस्ति० Oac

[२] अङ्गुष्ठपर्वतुल्योच्चा] N; अ...र्वतुल्योच्चा O

[३] जीवो] N; जीघो O

[४] ०शिवाचार्यप्रोक्तपूजास्तवे] em.; ०शिवाचार्यप्रोक्ता पूजास्तवे N, ०शिवा...प्रोक्ता...स्तवे O

[५] अहिंसाद्यष्टभिः] N; अहिंसा... O

[६] पुष्पैरर्चयेद्वारिजादिभिः] O; पुष्पैरर्चयेद्वारिजा...भिः N

वातुले -

अहिंसा[1] प्रथमं पुष्पमन्यदिन्द्रियनिग्रहः ।

दयापुष्पं तृतीयं स्याच्चतुर्थं ज्ञानपुष्पकम्[2] ॥ १०९ ॥

पञ्चमं तु क्षमापुष्पं तपः[3] पुष्पं तु षष्ठकम्[4] ।

सप्तमं[5] भावपुष्पं स्यात्सत्यपुष्पं तथाष्टमम् ॥ ११० ॥

किरणे -

वारिजं सौम्यमाग्नेयं वायव्यं पार्थिवं[6] तथा ।

वानस्पत्यं[7] पुनः षष्ठं प्रजापत्यं तु सप्तमम् ॥ १११ ॥

अष्टमं शिवपुष्पं स्यात्किरणोक्तं विविच्यते ।

वारिजं कमलाद्यं स्यात्सौम्यं घृतपयोदधि[8] ॥ ११२ ॥

109-110. Untraced in the *Vātula*, but quoted in Anantaśambhu's commentary on *Siddhāntasārāvali 46*:

अहिंसा प्रथमं पुष्पमिन्द्रियाणां तु निग्रहः । क्षान्तिपुष्पं दयापुष्पं ज्ञानपुष्पं परं मतम् ॥

तपः पुष्पं सत्यपुष्पं भावपुष्पं तथाष्टमम् ।

---

[1] अहिंसा] N; अ...सा O

[2] स्याच्चतुर्थं ज्ञानपुष्पकम्] N; स्या...ज्ञानपुष्प... O

[3] तपः] N; त... O

[4] षष्ठकम्] em.; ष...रिम् N, षष्ठरिम् O

[5] सप्तमं] N; स...मं O

[6] वायव्यं पार्थिवं] N; वाय...र्थिवं O

[7] वानस्पत्यं] N; वान... O

[8] कमलाद्यं स्यात्सौम्यं घृतपयोदधि] N; ...लाद्यं स्यात्सौ...घृतप...दधि O

आग्नेयं धूपदीपाद्यं[1] वायव्यं चन्दनाद्रवम्[2] ।
पार्थिवं[3] कन्दमूलाद्यं वानस्पत्यं फलादिकम् ॥ ११३ ॥
प्राजापत्यं यदन्नाद्यं श्रद्धा स्याच्छिवपुष्पिका ।
इत्येतैरष्टभिः[4] पुष्पैः शिवं सम्पूजयेत्सदा[5] ॥ ११४ ॥
पार्थिवः सकलो[6] गन्धो[7] भवत्यापोऽभिषेचनम् ।
ता एव पाननैवेद्यं तैजसं[8] दीपमालिका ॥ ११५ ॥
वायव्यं[9] तालवृन्ताद्यं गीताद्यं नाभसं सुमम्[10] ।

111-114. Cf. *Kiraṇa* 59:29-32.

वारिजं सौम्यमाग्नेयं वायव्यं पार्थिवं पुनः । वानस्पत्यं पुनः षष्ठं प्रजापत्यं तु सप्तमम् ॥
अष्टमं शिवपुष्पं तु शृणु तेषां विनिर्णयम् । वारिजं सलिलं ज्ञेयं सौम्यं मधु घृतं पयः ॥
आग्नेयं धूपदीपाद्यं वायव्यं चन्दनादिकम् । पार्थिवं कन्दमूलाद्यं वार्क्षं पुष्पफलादिकम् ॥
प्राजापत्यं यदन्नाद्यं शिवपुष्पं तु वासना । एवं सदाशिवं देवं पूज्य पुष्पैः सदाष्टभिः ॥

---

[1] आग्नेयं धूपदीपाद्यं] N; आग्नेयं धू...दीपाद्यं O

[2] वायव्यं चन्दनाद्रवम्] em.; वायव्यं पार्थिवं चन्दनाद्रवम् N, वाय... O

[3] पार्थिवं] em.; पार्थिव N, ...वं O

[4] इत्येतैरष्टभिः] N; इत्येतै... O

[5] शिवं सम्पूजयेत्सदा] em.; शिवस्सम्पूजयेत्सदा N, ...स्स...येत्स... O

[6] पार्थिव॰] N; पा...व O

[7] गन्धो] em.; ...न्धो N, ग... O

[8] तैजसं] N, Opc; तैजं Oac

[9] वायव्यं] N; वा... O

[10] गीताद्यं नाभसं सुमम्] N; गीता...सुमम् O

इति प्रकल्प्य मनसा पूजयेद्धार्दमीश्वरम्[1] ॥ ११६ ॥

[११.१.१२.३.२. बाह्ययागवद्धान्तर्यागः]

अथवा बाह्यपूजावदन्तर्यागं समाचरेत्[2] ।
अग्निकार्यञ्च नाभौस्यादागमोक्तेन वर्त्मना[3] ॥ ११७ ॥

[११.१.१२.३.३. पञ्चवाद्यानि]

पञ्च वाद्यानि सन्त्यत्र भेरिकाद्यं तु पार्थिवम् ।
आप्यवाद्यं तु शंखाद्यं[4] नालाद्याग्नेयमीरितम् ॥ ११८ ॥
वंशादिवाद्यं[5] वायव्यं घण्टानादस्तु नाभसः ।
किञ्चात्र[6] वेदगीतादि तेवारादि परायणम् ।
इत्येवं पञ्च वाद्यानि मनसा तु निवेदयेत्[7] ॥ ११९ ॥

117cd. Allusion to *Sārddhatriśati* 2:13.

---

[1] पूजयेद्धार्दमीश्वरम्] em.; पूजये...ददमीश्वरम् N, पूजयेद्धाद...श्वरम् O
[2] ०वदन्तर्यागं समाचरेत्] N; ०व...र्यागं स... रेत् O
[3] वर्त्मना] em.; वत्मना N, O
[4] तु शंखाद्यं] N; ...द्यं O
[5] वंशादिवाद्यं] N; वं...वाद्य O
[6] किञ्चात्र] conj.; किञ्चाश्रु] N, किञ्चासृ O
[7] निवेदयेत्] N; नि...येत् O

[११.१.१२.३.४. नाभिकुण्डेऽग्निकार्यम्]

कामिके –

नाभिकुण्डे स्वभावोत्थे तर्पयेत्परमामृतैः[1] ।
इडयापूरकाकृष्य[2] सुधया च शिवाणुभिः ॥ १२० ॥
ज्ञानानलं न्यसेत्तत्र सूर्यायुतसमप्रभम्[3] ।
हृत्पुण्डरीकमध्याच्चु[4] सौषुम्नेन[5] पथानलम् ॥ १२१ ॥
द्वादशान्तपदे योज्य[6] तत्तेजस्पुञ्जपिञ्जरम्[7] ।
तेन विन्यस्तमात्रेण[8] सर्वकर्मार्हको भवेत् ॥ १२२ ॥
इत्युक्त्वा नाभिकुण्डेऽग्निकार्यं[9] कृत्वा ततः परम् ।

120ab. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 4:180ab, p. 31.
120cd. Quoted from *Acintyaviśva*, T. 7, p. 220.
121-122. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 76.

---

[1] तर्पयेत्परमामृतैः] Npc; तर्पयेत्परमामृतेः Nac, तर्प…परम…मृतैः O
[2] इडयापूरकाकृष्य] em.; इसयापूरयाकृष्टा N, O
[3] सूर्यायुतसमप्रभम्] N; सूर्यायु…स…प्रभम् O
[4] हृत्पुण्डरीकमध्याच्चु] N; हृ…पुण…री…मध्याच्चु O
[5] सौषुम्नेन] O; साषुम्नेन N
[6] योज्य] em.; योज्यं N, यो… O
[7] ०पुञ्जपिञ्जरम्] em.; ०पुञ्जपिञ्जरः N, O
[8] ०मात्रेण] conj.; ०मार्गेण N, O
[9] नाभि०] O, Npc; नीभि० Nac

[११.१.१२.३.५. हृदये ज्योतिर्लिङ्गार्चनम्]

तत्फलं चान्तरीशाय समर्प्याथाष्टभिः[१] सुमैः ॥ १२३ ॥
अहिंसादिभिरुक्तैस्तैर्हार्ददलिङ्गं[२] तु ज्योतिषम्।
सम्पूज्य हृदयेनैव[३] ज्योतिर्लिङ्गं[४] हृदालये ॥ १२४ ॥
ततस्तदर्च्चितं लिङ्गं ज्योतीरत्नमयं[५] हृदा।
समुत्थाप्य समादाय[६] भ्रूमध्ये स्थापयेत्सुधीः[७] ॥ १२५ ॥
ध्यायेत्तत्र[८] शिवं शुद्धं परमाक्षरमव्ययम्।
सर्वप्रकाशकं सौम्यं निष्कम्पार्चिस्प्रदीपवत्[९] ॥ १२६ ॥

124b. *jyotiṣam* – This is not usually an adjective and this would not normally be the correct form.

---

[१] समर्प्या०] N; समघ्या० O

[२] ०लिङ्गं] Npc; ०लिशं Nac, ०लि... O

[३] हृदये०] N; ... ये० O

[४] ज्योतिर्लिङ्गं] em.; ज्योतिलिङ्गं N, ज्योँतिर्लिङ्गं O

[५] ततस्तदर्च्चितं लिङ्गं ज्योतीरत्नमयं] N; तदस्तदर्च्चि...रत्नमयं O

[६] समादाय] Opc; समावाय Oac, समा...य N

[७] स्थापयेत्सुधीः] O; स्थापये...धीः N

[८] ध्यायेत्तत्र] Npc, O; ध्यायेत् ** त्तत्र Nac

[९] ०प्रदीपवत्] O; ०प्र...त् N

कालोत्तरे –

प्राकृतं भावमुत्सृज्य शिवोऽहमिति[1] भावयेत्।
एतं समाधिमुत्कृष्टं[2] प्रवदन्ति[3] मनीषिणः ॥ १२७ ॥

[११.१.१२.३.६. अन्तर्यागप्रकारः]

शिवपूजास्तवे[4] –

हृत्पद्माख्यशिवालये मनसिजे तत्कर्णिकाख्ये[5] क्रिया-
पीठे ज्ञानमयं[6] विशुद्धमनसा संस्थाप्य नादात्मना[7]।
लिङ्गं तच्च[8] सुधामयेन पयसा[9] संस्नाप्य सम्यक् पुनः
वैराग्येण[10] च चन्दनेन वसुभिः पुष्पैरहिंसादिभिः ॥ १२८॥

127. Quoted from *Kālottara*, T. 59, p. 346.

[1] शिवोऽहमिति] N, Opc; शिवोमंहमिति Oac

[2] समाधिमुत्कृष्टं] em.; समाधिमुत्... तं N, समा...त्कृष्टं O

[3] प्रवदन्ति] conj.; प्रविदन्तिं N, O

[4] शिवपूजास्तवे] em.; सद्धान्तसारावल्याम् N, O

[5] °कर्णिकाख्ये] Npc, O; °कर्णिकान्ये Nac

[6] ज्ञानमयं] N; ज्ञानम... O

[7] नादात्मना] em.; नासात्मना N, O

[8] लिङ्गं तच्च] em.; लिङ्गत्त च्च N, O

[9] पयसा] N; प...सा O

[10] वैराग्येण] conj.; वैराग्येन N, O

प्राणायामभवेन धूपविधिना चिद्दीपदानेन[1] यः
प्रत्याहारमयेन सोमहविषा[2] सौषुम्नजापेन च ।
तच्चित्ते[3] बहुधारणाभिरमलध्यानोद्भवैर्भूषणै[4]
स्तत्साम्याणुनिवेदनेन[5] यजते धन्यस्स एवामलः ॥ १२९ ॥

चन्द्रास्त्राविसुधामयेन[6] हविषा नाभिस्थकुण्डेऽनलं
सन्तर्प्येशमयं शिवास्पदगतं[7] व्योम्नि स्थिते[8] सर्वगे ।
कन्दोद्भूतशिवाणुनादशिखया वृत्यात्मसम्वेदनं[9]
शैवे ज्योतिषि[10] यः करोति पुरुषो मुक्तस्स[11] एवाक्षयः[12] ॥ १३० ॥

128–130. Quoted from *Śivapūjāstava*, vv. 12–14.

---

[1] चिद्दीप०] N; चिद…प० O

[2] प्रत्याहारमयेन सोमहविषा] em.; प्रत्याहारमथो मयेन हविषा N, O

[3] तच्चित्ते] em.; तद्विक्तो N, तच्चित्तो O

[4] ०र्भूषणै०] Npc, O; ०र्दूषणै० Nac

[5] ०निवेदनेन] N; ०निवेदने O

[6] ०विसुधामयेन] N, Opc; ०षिविसुधा…येन Oac

[7] शिवास्पदगतं] N; शिवास्फदग… O

[8] व्योम्नि स्थिते] N; व्यो…स्थेते O

[9] वृत्यात्मसम्वेदनं] em.; प्रत्यात्मसम्वेद… N, प्रत्यात्मसम्वे… O

[10] ज्योतिषि] em.; ज्योनिषि N, ज्यो…षि O

[11] पुरुषो मुक्तस्स] em.; विमलमुक्तस्स N, O

[12] एवाक्षयः] N; ए…क्ष… O

इत्यथो तदनुज्ञातो बहिरर्चां समाचरेत्।
अन्तर्यागोऽयमित्युक्तो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥ १३१ ॥

[११.२. स्थानशुद्धिः]

अन्तर्यागादथो बाह्ये[१] स्थानशुद्धिं समाचरेत्।

पारमेश्वरे –

उग्रभूतपिशाचाद्या इह मे भूमिघातकाः ॥ १३२ ॥
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते गच्छन्तु शिवाज्ञया।
पठित्वेत्यथ वीक्षादि कृत्वा तालत्रयं ततः[२] ॥ १३३ ॥
दिग्बन्धं छोटिकास्त्रेण कृत्वा[३] तु क्रिययानया।
तत्रत्यविघ्नानुत्सार्य[४] शस्त्रप्राकारमुज्वलम्[५] ॥ १३४ ॥
कृत्वाथ तद्बहिर्देशे तर्जनीभ्रमणत्रयात्।
वर्मणा परिखास्तिस्त्रः कृत्वा सुमनसा ततः[६] ॥ १३५ ॥

132c-133b. Untraced in the *Pārameśvarasaṃhitā*.
Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 323, p. 169.

---

[१] अन्तर्यागादथो वाह्ये] N; अ...र्यांगा...थो भ्वाह्ये O

[२] ततः] N; ... O

[३] कृत्वा] N; कृ... O

[४] तत्रत्य] conj.; तत्राद्य N, तत्रच O

[५] शस्त्रप्राकार०] N; शस्त्रप्रकार० O

[६] स्तिस्त्रः कृत्वा सुमनसा ततः] N; ...स्त्रः कृत्वा सु...नसा त... O

ओं ह्रां[1] ह्रीं शक्तये वौषडिति मुद्रां पयस्विनीम् ।
महामुद्राञ्च दत्वा[2] तच्छक्तिप्रोतं स्मरेत्स्थलम् ॥ १३६ ॥
स्थानशुद्धिरिति प्रोक्ता विशेषार्घ्यविधिस्ततः[3] ।

[११.२.१. पात्राणि]

अर्घ्यादिपात्रनिर्माणं चिन्त्यविश्वे समीरितम्[4] ॥ १३७ ॥

चिन्त्यविश्वे –

पञ्चाङ्गुलसमुच्छ्रायं तथा विस्तारसंयुतम् ।
एकाङ्गुलसमानोष्ठमर्धाङ्गुलघनान्वितम्[5] ॥ १३८ ॥
आत्मार्थे तु तदूर्ध्वं[6] वा तदर्धं[7] वापि कारयेत् ।
तथा पाद्याचमार्घ्याणां[8] पृथक् चेत्पात्रमुत्तमम् ॥ १३९ ॥

---

138. Untraced in the *Cintyaviśva*.

---

[1] ओं ह्रां] em.; ओं हां N, O

[2] दत्वा] em.; तत्वा N, O

[3] ०विधिस्ततः] em.; ०विधिस्थितः N, ०वि...तः O

[4] अर्घ्यादिपात्रनिर्माणं चिन्त्यविश्वे समीरितम्] N; अर्घ्य...श्वे स...रितम् O

[5] ०मर्धाङ्गुलघनान्वितम्] N; ० ...र्धाङ्गुलवम...तम् O

[6] तदूर्ध्वं] em.; त...ध्वं N, O

[7] तदर्धं] N; ... O

[8] पाद्याचमार्घ्याणां] em.; पा...चमार्घ्याणां N, पाद्या...र्घ्याणां O

पात्रालाभे[१] त्रयाणाञ्च पात्रमेकं प्रकल्पयेत्[२] ।

[११.२.१.१. पात्रविकल्पः]

पात्राभावेऽपि शङ्खं स्याच्छुक्तिकां[३] वापि कारयेत् ॥ १४० ॥

शङ्खश्चेत्प्रस्थपूर्णश्चेदुत्तमः[४] स तु कथ्यते ।

[११.२.१.२. शङ्खलक्षणम्]

मूलस्थूलो भवेन्नारी शिखास्थूलो नपुंसकः ॥ १४१ ॥

अग्रेणापि च मूलेन समः शङ्खः पुमानिति[५] ।

उत्तमो दक्षिणावर्तः[६] तस्मादपि चलञ्चलः[७] ॥ १४२ ॥

अन्तश्शुद्धिकरः[८] शङ्खो बहिरस्थिवदीरितः ।

तस्मात्सर्वाङ्गमाद्यन्तं बद्ध्वा च कनकादिना ॥ १४३ ॥

[११.२.१.३. पात्रशोधनविधिः]

कांस्यं वा भस्मना पात्रं ताम्रमाम्लेन शोधयेत् ।

---

[१] पात्रालाभे] N, Opc; पात्रालाभ Oac

[२] प्रकल्पयेत्] N; प्रक...त् O

[३] ०च्छुक्तिकां] N; ०च्छु...कां O

[४] ०प्रस्थपूर्णश्चेदुत्तमः] N; ०प्रस्तपू...श्चेदुक्तमः O

[५] पुमानिति] N; पु...नति O

[६] दक्षिणा०] N; ... क्षिणा० O

[७] चलञ्चलः] O; च चञ्चलः N

[८] अन्तश्शुद्धि०] N; अन्तश्शुचि० O

दध्ना तु राजतं शङ्खं तुषदग्धेन भस्मना ॥ १४४ ॥

इति विज्ञाय शङ्खादिपात्रं हैमं परं ततः ।

[११.२.१.४. शङ्खाङ्गेषु देवताः]

शङ्खपादे त्रिपाद्यादावधिदेवास्त्रिमूर्त्तयः[1] ॥ १४५ ॥

आधारशक्तिर्वृत्ताग्रे[2] पात्रपादाधिदेवताः ।

शङ्खमूले धरादेवीं कुक्षौ[3] विष्णुं समर्चयेत् ॥ १४६ ॥

धारावारिण्यघोरन्तु वलये तु दिवाकरम् ।

मुखे तु सप्त[4] तीर्थानि प्रवेशे चन्द्रमर्चयेत् ॥ १४७ ॥

शङ्खमेवं परिज्ञाय तारतम्यञ्च पात्रतः[5] ।

पात्रमिष्टं समादाय प्रक्षाल्यास्त्रेण वारिणा ॥ १४८ ॥

[११.२.१.५. पात्रपूरणम्]

पादे वा तत्त्रिपाद्यां वा निधायास्त्रेण तत्परम् ।

ईक्षणादिचतुश्शुद्धिपूतमर्घ्यस्य भाजनम् ॥ १४९ ॥

145c-147. Cf. *Sūkṣma* 40:64.

---

[1] त्रिपाद्यादावधिदेवास्त्रिमूर्त्तयः] O; त्रपाद्यादावधिदेवास्त्रमूर्त्तयः N

[2] °शक्तिर्वृत्ताग्रे] conj.; °शक्तिवृत्ताग्रे N, O

[3] कुक्षौ] O; लक्ष्मौ N

[4] सप्त] em; सस्न N, स...त O

[5] पात्रतः] O; पार्थिवतः N

हृदा बिन्दूत्थपीयूषधारावारा[१] प्रपूर्य तत् ।

[११.३.१. अर्घ्यद्रव्याणि]

क्षीरपुष्पतिलान्दर्भयवसिद्धार्थतण्डुलान्[२] ॥ १५० ॥

निक्षिप्यात्र[३] विशेषार्घ्ये द्रव्याष्टकमिदं[४] स्मृतम्[५] ।

†शिवासनेन तन्मूर्त्या ब्रह्मभिर्विद्यया दृशा[६]† ॥ १५१ ॥

मूलेनाङ्गैर्विना नेत्रं[७] पुनर्मूलेन चार्चयेत् ।

ब्रह्माङ्गैरभिमन्त्र्याथ[८] कृत्वा तालत्रयं तथा[९] ॥ १५२ ॥

रक्षावकुण्ठने चाथ वौषडन्तेन मूलतः[१०] ।

धेनुमुद्रां महामुद्रां दत्वाथाचमनीयकम् ॥ १५३ ॥

---

[१] बिन्दूत्थपीयूषधारावारा] N; ...न्दूत्थपीयूषधारावारा O

[२] ०तिलान्दर्भयवसिद्धार्थ०] em; ०तिलान्दर्भयवसिद्धार्ध० N, O

[३] निक्षिप्यात्र] N, Opc; निक्षिप्योत्र Oac

[४] विशेषार्घ्ये द्रव्या०] N; विशेषा...व्या O

[५] स्मृतम्] em; सकम् N, O

[६] ब्रह्मभिर्विद्यया दृशा] N; ब्रह्म...या...शा O

[७] नेत्रं] N; ...O

[८] ब्रह्माङ्गै०] N; ब्र...० O

[९] तथा] N; तता O

[१०] मूलतः] N; मूलितः O

एलालवङ्गकर्पूरतिम्बूजातीफलं[१] मुरम्[२] ।
निधाय पूर्ववत्पात्रं पूरयेद्वैन्दवाम्बुना ॥ १५४ ॥
द्रव्यषट्कं च निक्षिप्य नमः संहितया जपेत्[३] ।
इत्थमाचमनीयं तु त्रिपाद्यां स्थापयेदथो ॥ १५५ ॥
पाद्यद्वयं षडङ्गैस्तु दूर्वासिद्धार्थचन्दनम्[४] ।
सोशीरं पूजयेदेतच्चतुर्द्रव्यं[५] द्विपाद्यगम्[६] ॥ १५६ ॥
अथवा पाद्यमेकं †स्यादेकमेवाथवा त्रिषम्† ।
संहिताभिर्निरोधार्घ्यं न तस्य द्रव्यमीरितम्[७] ॥ १५७ ॥
सामान्यार्घ्येण संभूय स्थाप्य षट्कं शिवार्चने[८] ।

154ab. Cf. *Dīpta* 94:177cd. ०तिम्बू० apparently this form is used in *Sūkṣma*, etc.

---

[१] ०तिम्बूजातीफलं] O; ०तिनिम्बूजातीफलं N
[२] मुरम्] N; अमुरम् O
[३] जपेत्] em; जयेत् N, O
[४] दूर्वा०] O; ...० N
[५] पूजयेदेतच्चतु०] O; पूजय...तु० N
[६] द्विपाद्यगम्] conj.; भिपाद्यगम् N, O
[७] द्रव्यमीरितम्] Npc, O; द्रर्घन्यमीरितम् Nac
[८] शिवार्चने] O; शिवार्चे... N

पाद्यमीश्वरतत्त्वान्तमाचामाख्यं[1] सदेशगम्[2] ॥ १५८ ॥

शिवार्घ्यं[3] शिवतत्त्वान्तं रोधार्घ्यं शक्तिगोचरम्

इति दीप्तागमे प्रोक्तन्द्रव्यशुद्धिरथोच्यते[4] ॥ १५९ ॥

[११.३.२. द्रव्यशुद्धिः]

शिवार्घ्यस्थापनात्पश्चात्कुर्याद्द्रव्यविशोधनम्[5] ।

द्रव्यशुद्धिस्तु का शम्भोर्वस्तुग्रहणयोग्यता[6] ।

ईक्षणादेः फलं प्रोक्तं कामिकादौ तदुच्यते ॥ १६० ॥

कामिके -

ईक्षणं मूलमन्त्रेण प्रोक्षणं चास्त्रमन्त्रतः ।

ताडनं[7] चास्त्रमन्त्रेण वर्मणाभ्युक्षणं[8] भवेत् ॥ १६१ ॥

158c-159a. Attribution to *Dīpta* in *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 371, p. 854 and T. 55, p. 355. *Śaivasiddhāntasaṅgraha*, T. 46, p. 220.
161. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 8:42.
वीक्षणं शिवमन्त्रेण प्रोक्षणं चास्त्रमन्त्रतः । वर्मणाभ्युक्षणं कार्यं ताडनं चास्त्रमन्त्रतः ॥

---

[1] ॰माचामाख्यं] O; ॰...माख्यं N

[2] सदेशगम्] em.; ...दे...कम् N, ...देशगम् O

[3] शिवार्घ्यं] O; शि... N

[4] ॰द्रव्यशुद्धि॰] N; ॰द्र...शुद्धि॰ O

[5] विशोधनम्] O; वि...धनम् N

[6] ॰वस्तुग्रहण॰] O; ॰वस्तुर्ग्रहण॰ N

[7] ताडनं] conj.; मार्जनं N; माद्यनं O

[8] वर्मणा॰] em.; वर्माणा॰ N, O

पारमेश्वरे -

दृक्क्रियेच्छात्मकैरर्कसोमवह्निविलोचनैः[1] ।

क्रमाच्छुष्कं तथा दग्धममृताप्लुतिसंयुतम्[2] ॥ १६२ ॥

तन्त्रसारे -

जडचिद्भेदनं[3] विद्धि शिवदृष्ट्या निरीक्षणम् ।

प्रोक्षणं योग्यताक्लृप्तिर्जडाद्भिन्नस्य वस्तुनः ॥ १६३ ॥

ताडनं तत्र चिद्व्यक्तिर्यथा[4] पाषाणताडनम् ।

उत्पत्तिर्विस्फुलिङ्गानामभ्युक्षणमतः[5] परम् ॥ १६४ ॥

अमृतीकरणं तावज्जडचित्पूर्त्तिकारणम् ।

कामिकादाविति प्रोक्तमीक्षणादिप्रयोजनम् ॥ १६५ ॥

इति तस्माद्विशेषार्घ्यजलेनात्मानमस्त्रतः ।

प्रोक्ष्य पूजोपकरणद्रव्याणि निखिलानि[6] च ॥ १६६ ॥

162. Untraced in the *Pārameśvarasaṃhitā*. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 356. दृक्क्रियाच्छात्मकैरर्कवह्निसोमविलोचनैः । क्रमाच्छुष्कं तथा दग्धममृताप्लुतिसंयुतम् ॥

163. Untraced in the *Tantrasāra*.

[1] दृक्क्रिये॰] em.; दृक्क्रिये॰ N, O

[2] दग्ध॰] conj.; दृश्य॰ N, O

[3] जडचिद्भेदनं] O; जलचिद्भेदनं N

[4] चिद्व्यक्ति॰] conj.; चिद्भक्ति॰ N , चिद्वक्ति॰ O

[5] उत्पत्ति॰] N; उत्...क्ति॰ O

[6] निखिलानि] N; ...ला... O

तथा चतुर्भिः संस्कारैः पवित्रीकृत्य बुद्धिमान्।
सम्प्रदायमुखेनैव ज्ञेयं कार्यं हि सर्वदा ॥ १६७ ॥
सर्वं गुरुमुखाज्ज्ञेयं सम्प्रदायो हि दुर्लभः[१]।
गन्धादिसुरभिद्रव्यं[२] सद्योमन्त्रेण संस्पृशेत्[३] ॥ १६८ ॥
हिमतोयञ्च कर्पूरं वासोवर्गञ्च वामतः।
भूषावर्गमघोरेण स्पृशेद्दक्षेण पाणिना ॥ १६९ ॥
यानि नैवेद्यवस्तूनि तानि तत्पुरुषेण तु।
पुष्पाणीशेन[४] चान्यानि गायत्र्या वाभिमन्त्र्य च ॥ १७० ॥
विशेषार्घ्याम्बुसंसिक्तमेकपुष्पं[५] हृदा ततः।
स्नानाम्बुदक्षिणे[६] क्षिप्त्वामृतीकुर्याद्विचक्षणः ॥ १७१ ॥
द्रव्यशुद्धिं विधायैवमात्मपूजामथाचरेत्।
तत्कथं पत्रखण्डेन स्वासने तु शिवासनम् ॥ १७२ ॥

---

[१] दुर्लभः] em.; दुर्लभम् N, O

[२] गन्धादि०] Npc, O; गन्धात्रिदि Nac

[३] संस्पृशेत्] N; सं...शेत् O

[४] पुष्पाणीशेन] em.; पुष्पाणीशैन N, O

[५] विशेषार्घ्याम्बुसंसिक्त०] em.; विशेषार्घ्याम्बुसंसक्त० N, वि...षार्घ्याम्बुसंयु(स)क्त० O

[६] स्नानाम्बुदक्षिणे] em.; स्नानं प्रदक्षिणे N, स्नानांबूदक्षिणे O

शिवमूर्त्तिं हृदि न्यस्य तिलकं चन्दनेन तु ।
फाले धृत्वाथ[१] पुष्पैस्तु मूलेनाभिषिच्य मूर्धनि ॥ १७३ ॥
हृदञ्जलिकरः पश्चान्मौनी भूत्वा स्थिरः स्वयम्[२] ।
पशुभावं परित्यज्य शिवोऽहमिति भावयेत् ॥ १७४ ॥
यावन्न तत्समो जातस्तावन्नाराधने क्षमः ।
शुद्धत्वान्निर्मलत्वाच्च[३] स्वाङ्गं शिवतनुं स्मरेत् ॥ १७५ ॥
इति कालोत्तरे प्रोक्तं नारुद्रो रुद्रमर्चयेत् ।
इत्युक्तं[४] शिवधर्मे च तस्माच्छम्भुसमर्चने[५] ॥ १७६ ॥
शिवोऽहं भावना कार्या सर्वदाप्यास्तिकोत्तमैः ।
आत्मपूजाक्रिया प्रोक्ता[६] मन्त्रशुद्धिस्ततः परम् ॥ १७७ ॥

[इति सौन्दरनाथदेवविरचिते शम्भुपुष्पाञ्जलौ आत्मपूजाविधिर्नाम द्वितीयोधिकारोऽयम् ॥]

177b. Cf. *Śivadharmaśāstra* 1:24.

---

[१] धृत्वाथ] O; ...त्वाथ N
[२] स्थिरः स्वयम्] em.; स्थिर स्वयम् N
[३] शुद्धत्वान्निर्मलत्वाच्च] O; शुद्धत्वानिर्मलत्वाच्च N
[४] इत्युक्तं] O; ...क्तं N
[५] तस्माच्छम्भुसमर्चने] O; तस्मा...ने N
[६] प्रोक्ता] em.; प्रोक्तः N, O

॥ तृतीयाधिकारः ॥

[११.४. मन्त्रशुद्धिः]

कथं तन्मौनमादाय मौनं षड्डु विधीयते।
आवश्यके च स्नाने चानुष्ठाने जपकालतः[१] ॥ १ ॥
अर्चने भोजने चेत्यथोङ्कारादिनमोन्तकम्।
मूलं प्लुतं शिखान्तस्थं नादान्तं[२] ब्रह्मपञ्चकम्[३] ॥ २ ॥
दीर्घं ततः षडङ्गानि बिन्द्वन्तं ह्रस्वमुच्चरेत्।
यथाशक्त्याथवा मन्त्राननन्यानपि यथार्हणम्[४]।
चिन्त्यविश्वोक्तिरत्रापि लिख्यते निर्णयाय तु ॥ ३ ॥

चिन्त्यविश्वे[५] –

बिन्दुनादशिखाप्रान्तं मन्त्रानुच्चार्य[६] शोधयेत्।

---

4. Untraced in the *Cintyaviśva*.

---

[१] जपकालतः] O; जपक...त N

[२] नादान्तं] conj.; करान्तं N, O

[३] ब्रह्म॰] O; ...ह्म N

[४] यथार्हणम्] N; य...र्हणम् O

[५] चिन्त्यविश्वे] O; चि...विश्वे N

[६] मन्त्रानुच्चार्य] conj.; मन्त्राढनुच्चार्य N, O

ज्ञानशक्तिमया मन्त्राः[१] शिवेनाधिष्ठिताः सदा ॥ ४ ॥

इत्युक्तं हि तथाप्येषां शुद्धिस्स्यात्कथमुच्यते ।

अधिकारमलोपेताः[२] किञ्चैश्वर्यमदान्विताः[३] ॥ ५ ॥

शक्तिज्वलितसामर्थ्याः[४] सर्वेऽभीष्टफलप्रदाः[५] ।

इत्युक्तं चिन्त्यविश्वे तो मन्त्रशुद्धिरितीरिता ॥ ६ ॥

मौनन्तु शिवपूजायां तदयोग्याप्रशंसनम् ।

ततो हृद्यञ्जलिं[६] न्यस्त्वा[७] भीमरुद्रं समर्चयेत् ।

पेट्टकालयपार्श्वे तु भीमरुद्रस्थितिर्यथा ॥ ७ ॥

[११.५.१. भीमरुद्रपूजनम्]

अंशुमति -

गर्भगेहं प्रविश्याथ पिधानोद्घाटनात्पुरा ।

गर्भाग्रे भीमरुद्रन्तु स्थितमासीनमेव वा ॥ ८ ॥

5c-6b. Untraced in the *Cintyaviśva*.

[१] मन्त्राः] em.; ...I N, मन्त्राO

[२] ०मलोपेताः] em.; ०मलेपेता N, ०मलोपेता O

[३] ०न्विताः] em.; ०न्विताम् N, O

[४] ०सामर्थ्याः] em.; ०सामर्थां N, O

[५] सर्वेऽभीष्टफलप्रदाः] O; सर्वाभिष्टफलप्रदाः N

[६] हृद्यञ्जलिं] Oac; हृदाञ्जलिं Opc, हृदिञ्जलिं N,

[७] न्यस्त्वा] N; न्यक्त्वा O

चतुर्भुजं त्रिणेत्रं[1] च वरदाभयसंयुतम्।

पिञ्छचामरसंयुक्तं[2] भीमरुद्रं विभावयेत्॥ ९॥

इत्युक्त्वा ओं भीमरूद्राय नम इत्यभिवन्द्य च।

पुनश्च प्रार्थनावाक्यं पठेदंशुमदीरितम्॥ १०॥

अंशुमति[3] -

निशाचरान्तकृत् देव देवेशयजनार्थकम्[4]।

शुद्धद्वारस्य सव्ये तु गच्छ त्वं हि प्रसीद[5] मे॥ ११॥

आत्मार्थे च परार्थे च भीमरुद्रं समर्चयेत्।

इत्युक्त्वांशुमद्वाक्याद्भीमरुद्रार्चनादथो।

[११.५.२. पेटिकोद्घाटनम्]

पेटिकोद्घाटनं कृत्वा परिवारपरिग्रहः॥ १२॥

8-9. Quoted from *Aṃśumat*, T. 4, p. 134.
गर्भगेहं प्रविश्याथ पिधानोद्घाटनं ततः॥
गर्भाग्रे होमरुद्रश्च स्थितश्चैव समन्वितम्। चतुर्भुजं त्रिनेत्रश्च वरदाभयसंयुतम्॥
पिच्छिचामरसंयुक्तं भीमरुद्रं विभावयेत्॥
11. Quoted from *Aṃśumat*, T. 4, pp. 134-135.

---

[1] त्रिणेत्रं] O; त्रणेत्रं N

[2] ०चामर०] N; ०चा...र० O

[3] अंशुमति] O; अंशुम... N

[4] निशा०] O; ...शा० N

[5] हि प्रसीद] N; ...सीद O

ज्ञानशक्तिमया मन्त्राः[१] शिवेनाधिष्ठिताः सदा ॥ ४ ॥

इत्युक्तं हि तथाप्येषां शुद्धिस्स्यात्कथमुच्यते ।

अधिकारमलोपेताः[२] किञ्चैश्वर्यमदान्विताः[३] ॥ ५ ॥

शक्तिज्वलितसामर्थ्याः[४] सर्वेऽभीष्टफलप्रदाः[५] ।

इत्युक्तं चिन्त्यविश्वे तो मन्त्रशुद्धिरितीरिता ॥ ६ ॥

मौनन्तु शिवपूजायां तदयोग्याप्रशंसनम् ।

ततो हृद्यञ्जलिं[६] न्यस्त्वा[७] भीमरुद्रं समर्चयेत् ।

पेट्टकालयपार्श्वे तु भीमरुद्रस्थितिर्यथा ॥ ७ ॥

[११.५.१. भीमरुद्रपूजनम्]

अंशुमति -

गर्भगेहं प्रविश्याथ पिधानोद्घाटनात्पुरा ।

गर्भाग्रे भीमरुद्रन्तु स्थितमासीनमेव वा ॥ ८ ॥

5c-6b. Untraced in the *Cintyaviśva.*

---

[१] मन्त्राः] em.; ...I N, मन्त्राO

[२] ॰मलोपेताः] em.; ॰मलेपेता N, ॰मलोपेता O

[३] ॰न्विताः] em.; ॰न्विताम् N, O

[४] ॰सामर्थ्याः] em.; ॰सामर्थां N, O

[५] सर्वेऽभीष्टफलप्रदाः] O; सर्वाभिष्टफलप्रदाः N

[६] हृद्यञ्जलिं] Oac; हृदाञ्जलिं Opc, हृदिञ्जलिं N,

[७] न्यस्त्वा] N; न्यक्त्वा O

चतुर्भुजं त्रिणेत्रं[१] च वरदाभयसंयुतम्।
पिञ्छचामरसंयुक्तं[२] भीमरुद्रं विभावयेत्॥ ९॥
इत्युक्त्वा ओं भीमरूद्राय नम इत्यभिवन्द्य च।
पुनश्च प्रार्थनावाक्यं पठेदंशुमदीरितम्॥ १०॥

अंशुमति[३] –

निशाचरान्तकृत् देव देवेशयजनार्थकम्[४]।
शुद्धद्वारस्य सव्ये तु गच्छ त्वं हि प्रसीद[५] मे॥ ११॥
आत्मार्थे च परार्थे च भीमरुद्रं समर्चयेत्।
इत्युक्त्वांशुमद्वाक्याद्भीमरुद्रार्चनादथो।

[११.५.२. पेटिकोद्घाटनम्]

पेटिकोद्घाटनं कृत्वा परिवारपरिग्रहः॥ १२॥

8-9. Quoted from *Aṃśumat*, T. 4, p. 134.
गर्भगेहं प्रविश्याथ पिधानोद्घाटनं ततः॥
गर्भाग्रे होमरुद्रञ्च स्थितञ्चैव समन्वितम्। चतुर्भुजं त्रिनेत्रञ्च वरदाभयसंयुतम्॥
पिच्छिचामरसंयुक्तं भीमरुद्रं विभावयेत्॥
11. Quoted from *Aṃśumat*, T. 4, pp. 134-135.

---

[१] त्रिणेत्रं] O; त्रणेत्रं N
[२] ०चामर०] N; ०चा...र० O
[३] अंशुमति] O; अंशुम... N
[४] निशा०] O; ...शा० N
[५] हि प्रसीद] N; ...सीद O

अंशुमति -

सर्वबेरासनार्थं तु तत्तत्स्थाने समर्चयेत्।
पेटकात्सर्वबेराणि[१] पृथक् सङ्गृह्य बुद्धिमान्॥ १३॥
आच्छादनं तु गळितं[२] प्रोक्षयेदस्त्रवारिणा।
निर्माल्यञ्च विसृज्याथ मानसं स्नानमाचरेत्॥ १४॥

[११.५.३. परिवारदेवतापूजनम्]

गणेशं नैर्ऋते न्यस्त्वा स्कन्दं वायुदिशि न्यसेत्।
महेशं दक्षिणे देशे पूर्वाशाभिमुखं न्यसेत्॥ १५॥
लिङ्गस्य तूत्तरे नृत्तमूर्त्यादीन्[३] दक्षिणाननान्।
चक्रस्य[४] दक्षिणे न्यस्य भस्माधाराक्षमालिके[५]॥ १६॥
भस्माधारे तु मायाख्यं भसिते[६] लकुलीश्वरम्[७]।

13-18. Quoted from *Aṃśumat*, T. 4, pp. 135-136.
17. Cf. *Uttara-Kāmika*, 6:166c-167b.
भस्माधारे उमाख्या स्यात् भसिते लकुलीश्वरम्। अनन्तादींश्च सूत्रे तु गन्धाद्यैरर्चयेत्क्रमात्॥

---

[१] पेटका०] O; पेटिका० N

[२] गळितं] O; गा...तं N

[३] तूत्तरे नृत्तमूर्त्यादीन्] conj.; तूक्त नृत्तमूर्त्यादीं N, तृक्त...नृत्तमूर्त्यादीन् O

[४] चक्रस्य] em.; शक्रस्य N, शकस्य O

[५] भस्माधाराक्षमालिके०] N; भस्मा...ाराक्षमालि...के० O

[६] भसिते] O; भस्मिते N

[७] लकुलीश्वरम्] N; ल... O

वासुकिं तस्य सूत्रे तु गन्धपुष्पैः समर्चयेत् ॥ १७ ॥
लिङ्गाग्रे[१] वृषभं न्यस्य लिङ्गाभिमुखमेव च ।
पीठस्य वामभागे तु भोगशक्तिंश्च विन्यसेत् ॥ १८ ॥
पूर्वे प्रत्यङ्मुखे भानुं दक्षिणास्यं तु दक्षिणे[२] ।
सोमशङ्करयोर्मध्ये भक्तादीन्विन्यसेत्क्रमात्[३] ॥ १९ ॥
पुष्पं मूर्धनि[४] विन्यस्य[५] पश्चाद्ध्यानं[६] समाचरेत्[७] ।
गणेशक्षेत्रपालान्तमर्चयेत्स्वस्वमन्त्रतः[८] ॥ २० ॥

Cf. *Pūrva-Kāraṇa*, 139:10c-11b
भस्माधारे तु मायाख्यं भसिते लकुलीश्वरम् । अनन्तादींश्च सूत्रे तु गन्धाद्यैरर्चयेत्क्रमात् ॥

Cf. *Sahasra*, T. 33, p. 230. भस्माधारे महामाया भस्मन्नादं सदाशिवम् ।

19cd. Cf. *Sūkṣma* 40:73cd. सोमशङ्करयोर्मध्ये भक्तादीन् विन्यसेत् क्रमात् ।
Also attributed to *Sūkṣma* in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 371.

20ab. Cf. *Sūkṣma* 40:75ab पुष्पं मूर्ध्नि विन्यिस्य पश्चाद्द्वारं प्रपूजयेत् ।

20cd. Cf. *Sūkṣma* 40:78ab गणेशादि क्षेत्रपालान्तमर्चयेत् स्वस्वनामतः ।

---

[१] लिङ्गाग्रे] N; लिङ्गा... O

[२] दक्षिणास्यं तु दक्षिणे] O; दक्षिणास्यं तु दक्षिणास्यं तु दक्षिणे N

[३] भक्तादी°] em.; भात्तादि° N, भात्तादी° O

[४] मूर्धनि] conj.; मूर्द्धानि N, मू...नि O

[५] विन्यस्य] conj.; विद्धिस्य N, विन्निस्य O

[६] पश्चाद्ध्यानं] em.; पश्चाद्धानं N, O

[७] समाचरेत्] O; समाच... N

[८] गणेशक्षेत्रपाला°] Opc; गगणेशक्षेत्रपाला° Oac, गणेशक्षे...ला° N

इति विज्ञाय[१] बेराणि तत्तत्स्थानेषु पूजयेत् ।

[११.५.४. बेरशुद्धिः]

स्नानं बेरविशुद्ध्यर्थं यदि शैलं दिने दिने ॥ २१ ॥

यदि वा[२] लोहजं बेरं स्नानं पर्वणि पर्वणि ।

एवमुक्ता परीवारदेवानामर्चना ततः ॥ २२ ॥

[११.५.५. स्नानवेदीनिर्माणम्]

स्नानवेदी[३] प्रकर्तव्या हेम्ना वा रजतेन वा ।

शुद्धकांस्येन वा यज्ञदारुणा[४] वा यथारुचि ॥ २३ ॥

तालमानं तदौन्नत्यं[५] सापिधानञ्च सावृति ।

दैर्घ्यं[६] तस्याः सनाळेन हस्तमानेन[७] सम्मतम् ॥ २४ ॥

तालेन तिर्यग्वैशाल्यमप्यन्यल्लक्षणं क्वचित् ।

इति वा स्नानवेदीं तु निर्माय स्वानुकूलतः ॥ २५ ॥

---

[१] विज्ञाय] N; ...ज्ञाय O

[२] यदि वा] O; यदि... N

[३] स्नानवेदी] O; स्न...वदी N

[४] यज्ञ०] O; ...ज्ञ० N

[५] तदौन्नत्यं] em.; तदौन्नत्य N, तदोन्नत्य O

[६] दैर्घ्यं] N, Opc; ऐघ्यं Oac

[७] हस्तमानेन] O; हस्त...नेन N

स्नानवेदीमुदङ्नालां प्राङ्नालां वा निधाय च ।
उपर्यास्तरणावासोऽस्याविस्तीर्य[1] च हेतितः ॥ २६ ॥

[११.५.३. आसनद्वयम्]

आत्मार्थयजने शम्भोरासनद्वयमिष्यते ।
एकं चलासनं तत्र स्थिरासनमतः परम् ॥ २७ ॥
स्नानकालोचितं[2] पूर्वमन्यकालोचितं[3] परम् ।
स्नानवेद्यां समभ्यर्च्य षड्भिर्मन्त्रैश्चलासनम् ।

[११.६.१. वेद्यां लिङ्गस्थापना]

तस्योपरि न्यसेल्लिङ्गं तत्क्रमोंऽशुमदीरितः[4] ॥ २८ ॥

अंशुमति -

ओं नमो देवदेवेश सर्वलोकैकनायक ।
उत्तिष्ठात्राभिषेकार्थमात्मरक्षार्थमेव[5] च ॥ २९ ॥
इति विज्ञाप्य पाणिभ्यां पेटकाल्लिङ्गमाददत् ।

---

29. Quoted from *Aṃśumat*, T. 4, p. 137 and T. 745, p. 23.
ओं नमो देवदेवेश सर्वलोकैकनायक । उत्तिष्ठस्नानकर्मार्थमात्मरक्षार्थमेव च ॥

---

[1] उपर्यास्तरणावासोऽस्यावि॰] em.; …र्यास्तरणावासो N, उपर्यास्तरणावासोऽस्याः O
[2] स्नानकालोचितं] O; स्नानकाले… N
[3] पूर्वम॰] conj.; पूर्वाम॰ N, O
[4] तत्क्रमो॰] N; तत्कमो॰ O
[5] उत्तिष्ठात्राभिषेकार्थमात्म॰] N; उत्तिष्ठात्राभिषेर्थामत्म॰ O

स्नानवेद्युपरि न्यस्य[1] वस्त्रमुन्मुच्य[2] हेतितः ॥ ३० ॥

[११.६.२. पर्युषितपूजा]

अथ पर्युषितां पूजां गायत्र्याभ्यर्च्च्य तत्परम्।
सामान्यार्घ्यं तु मूलेन दद्यात्पञ्चसु मूर्धसु ॥ ३१ ॥
भोगीशानादि[3] योगी तु सद्योजातमुखाद्यथो[4]।
अस्मिन्नवसरे देयं नैवेद्यं भक्ष्यवस्तु वा ॥ ३२ ॥
दध्यन्नं वापि दुग्धं वा ताम्बूलञ्चेत्तदुत्तमम्[5]।
धूपदीपौ ततो दत्वा सास्त्रघण्टारवान्वितम्[6] ॥ ३३ ॥
अजातादिकनिष्ठादिक्रमाद्ब्रह्माणि विन्यसेत्।
अप्यङ्गुष्ठादि चेशादिपञ्चब्रह्माणि विन्यसेत्।

[११.६.२.१. पर्युषितयाग]

अथ पर्युषितत्यागश्चण्डेशाय तु तत्कथम्॥ ३४ ॥

---

[1] स्नानवेद्यु०] N, Opc; स्ननवेद्यु० Oac

[2] ०मुन्मुच्य] N; ०मु...मुच्य O

[3] भोगीशानादि] O; भोगीशाना तु N

[4] ०मुखा०] conj.; ०मुखो० N, O

[5] ताम्बूलञ्चेत्तदुत्त०] conj.; ताम्बूलञ्चेत्तमुत्त० N, O

[6] सास्त्रघण्टारवान्वितम्] Npc, O; सास्त्रघर्णाण्टारवान्वितम् Nac

सूक्ष्मे –

कनिष्ठानामिकामध्ये नवपुष्पं तु संग्रहेत्[1]।
अङ्गुष्ठतर्जनीभ्यां तु हृदा[2] निर्माल्यमोचनम्॥ ३५॥
पुष्पोत्सर्जनकाले तत्पुष्पं मूर्ध्नि[3] हृदा न्यसेत्।
इति सूक्ष्मागमे प्रोक्तं सम्प्रदायमिदं वचः॥ ३६॥
निर्माल्यं कुत्रचित्पात्रे[4] हृदैशाने[5] निधाय तत्।

[११.६.३. लिङ्गशुद्धिः]

अथ फड्वाहान्तमस्त्रेण[6] लिङ्गं गड्डुकपाथसा[7]॥ ३७॥
अभिषिच्य ततस्तद्वत्पीठं पाशुपतेन च।
सामान्यार्घ्येण तत्पश्चादभिषिञ्चेद्धृदोभयम्॥ ३८॥

35-36b. Quoted from *Sūkṣma* 40: 81c-82.
कनिष्ठानामिकामध्ये नवपुष्पं तु संग्रहेत्।
अङ्गुष्ठतर्जनीभ्यां तु निर्माल्यं च विसर्जयेत्॥
विसर्जनस्य तत्काले पुष्पं मूर्ध्नि च विन्यसेत्।

---

[1] संग्रहेत्] N; …हेत् O
[2] हृदा] N; हृदया O
[3] मूर्ध्नि] N, Opc; मूर्ध्निति Oac
[4] कुत्रचित्पात्रे] N; कुत्र…त्रे O
[5] हृदैशाने] N; हृदै…ने O
[6] फड्वाहान्त०] O; षड्वाहान्त० N
[7] ०पाथसा] conj.; ०पायसा N, O

एतावन्मात्रतो लिङ्गशुद्धिः स्यादिति[१] चक्षते ।

ज्ञानशम्भुशिवाचार्यपद्धत्यादौ[२] तथेरितम् ॥ ३९ ॥

ज्ञानरत्नावल्यां –

नित्यपूजासमाप्तौ तु रुद्धे मन्त्रगणेश्वरे[३] ।

शान्तं रूपं[४] गते तत्र लिङ्गे पीठे[५] च तत्क्षणात् ॥ ४० ॥

रौद्रा[६] विघ्नास्तथासक्ताः स्थिता[७] विघ्नं प्रकुर्वते ।

भुक्तिं मुक्तिं[८] च निघ्नन्ति तस्मात्तान् रेचयेत्पुरा[९] ॥ ४१ ॥

शिवास्त्रेण च लिङ्गस्थान् पीठं पाशुपतेन च ।

40-43b. Quoted from *Jñānaratnāvalī*, GOML MS. R 14898, p. 68, T. 231, p. 76 and *Sakalāgamasaṃgraha*, T. 351, p. 220.

नित्यं पूजासमाप्तौ च मध्ये मन्त्रगणे शिवे । शान्तं रूपं गते तत्र लिङ्गे पीठे च तत्क्षणात् ॥

.... रौद्रा स्थित्वा विघ्नं प्रकल्पते । भुक्तिमुक्तिं च विघ्नन्ति तस्मात्तान् रेचयेत्पुरा ॥

शिवास्त्रेण च लिङ्गस्था पीठे च पाशुपतेन ते । पुनस्तासां च संस्नाप्य स्नापयेद्धृदयाम्बुभिः ॥

तदा लिङ्गं भवेच्छुद्धं पुनर्मन्त्राः फलप्रदाः ।

---

[१] ०शुद्धिः स्यादिति] N; ०शुद्धि...दिति O

[२] ज्ञान०] em.; ज्ञानं N, O

[३] मन्त्र०] N; ...न्त्र० O

[४] रूपं] N; ...पं O

[५] पीठे] N, Opc; पीशे Oac

[६] रौद्रा] N; ...I O

[७] ०स्तथासक्ताः स्थिता] conj.; स्थिता सक्तास्तथा N, O

[८] भुक्तिं मुक्तिं] conj.; भुक्तिमुक्तिं N, O

[९] तस्मात्तान् रेचयेत्पुरा] conj.; तस्मादन्येद्धुरादितः N, O

+पुनस्तासाञ्च संस्नाप्य+ स्नापयेद्धृदयाम्बुभिः ॥ ४२ ॥
तदा लिङ्गं भवेच्छुद्धं पुनर्मन्त्राः[१] फलप्रदाः ।
इत्यथो लिङ्गमुत्थाप्य हृदात्मर्चतृणेन[२] तु ॥ ४३ ॥
शनैर्विशोध्य गन्धादिलेपनं +तृणवद्दशी[३]+ ।
भूयस्तत्र निधायेशं हृदा शुद्धजलेन तु ॥ ४४ ॥

[१२. स्नानम्]

[१२.१. षडुत्थासनम्]

अभिषिच्य पुनः कल्प्यं स्नानकाले चलासनम् ।
अनन्तधर्मज्ञारागभूतिपद्मं[४] चलासनम् ॥ ४५ ॥
मध्यवह्न्यादिकोणेषु मध्ये चार्च्यञ्चलासनम् ।
षडुत्थासनमप्येतत्कथ्यते शैवदेशिकैः[५] ॥ ४६ ॥
ततः शिवासनं मूर्तिमूलेनाञ्जलिना[६] सुमैः ।
सम्यगावाह्य सम्पूज्य स्थापनादि विधाय च ॥ ४७ ॥

---

[१] ०मन्त्राः] conj.; ०मन्त्र N, ०मन्त्रा O
[२] हृदात्मर्चतृणेन] N; ...तृणेन O
[३] तृणवद्दशी] N; त्रि...द्दशी O
[४] ०पद्मं] O; प ... N
[५] ०देशिकैः] em.; ०देशिकः N, O
[६] मूर्तिमूलेना०] conj.; मूर्त्तिं मूलेना० N, O

पाद्याचमार्घ्यदानञ्च हृदाद्यर्चां विना दृशम्।
कुर्यात्स्थाने[१] तु वह्न्यादौ धूपदीपादिकार्पणम्॥ ४८॥
सासनमूर्तिमूलाङ्गा[२] नेत्रहीनाष्टपुष्पिका।
एतदावाहनं शम्भोः स्नानकालोचितं विदुः॥ ४९॥
अलमेतावदात्मार्थे कामिकादावुदीरितम्[३]।
विशिष्यावाहनं कार्यमात्मार्थे नाभिमज्जने॥ ५०॥
यदि कुर्यात्स दुर्मेधाः[४] स तु पूजाविडम्बकः[५]।
इत्युक्तं[६] स्वार्थपूजायां न परार्थे तथा मतम्॥ ५१॥
अभिषिच्य हृदा पश्चाद्वाससा परिमृज्य च।
तैलादिद्रव्यवर्गाणामभिषेकक्रमः कथम्॥ ५२॥

[१२.२. अभिषेकक्रमः]

आत्मार्थे च परार्थे च ह्यभिषेकक्रमः समः।

---

[१] कुर्यात्स्थाने] Npc, O; कुर्यत्स्थाने Nac

[२] सासनमूर्तिमूलाङ्गा] conj.; सासनं मूर्तिमूलाङ्ग N, सासनं मूर्तिमूलाङ्गा O

[३] ॰दावुदीरितम्] em.; ॰दाविदीरितम् N, O

[४] ॰दुर्मेयाः] N; ॰दुर्मेथाः O

[५] तु पूजाविडम्वकः] N; दुपूजाविसम्वकः O

[६] इत्युक्तं] O; इत्यथं N

अभिषेकक्रमो[1] ऽस्माभिर्व्याख्यातः[2] शैवभूषणे ॥ ५३ ॥

तैलात्पिष्टरसादिभिस्त्रिभिरथो[3] गव्येन पञ्चामृते-
राज्यस्नानमथो पयोदधिमधुस्नानं सितेक्षुस्रवैः[4] ।
कुर्यात्पञ्चरसैः[5] फलैस्त्रिभिरथो[6] स्नानञ्च नालयम्बुना[7]
चान्नैः[8] कुम्भजलैः सुगन्धसलिलैरर्घ्याभिषेकं[9] क्रमात् ॥ ५४ ॥

तेनादौ गन्धतैलेन सद्योजातेन मर्दयेत् ।
पिष्टेनामर्द्य[10] सर्वाङ्गमम्भसाऽऽमलकेन[11] च ॥ ५५ ॥

---

54. Quoted from *Śaivabhūṣaṇa*, 76. The last two *pādas* in the edition are different. कुर्यात्पञ्चरसैः फलैस्त्रिभिरथो नालयम्बुना चान्नतः । पश्चाच्चन्दनकुङ्कुमस्नपनकं कुम्भाभिषेकोऽर्घ्यतः ॥

---

[1] अभिषेक॰] N; ...क॰ O

[2] ॰र्व्याख्यातः शैवभूषणे] em.; अव्यक्तः शैवभूषणे N; अव्यक्तः शैवभूषणे ते शैवभूषणे O

[3] ॰रसादिभिस्त्रिभि॰] em.; ॰न...दि...॰ N, ॰नसादिभिस्त्रिभि॰ O

[4] स्रवैः] em.; स्नुवैः N, सृवैः O

[5] ॰रसैः] em.; ॰रसै N, O

[6] फलैस्त्रिभिरथो] Opc; ...स्त्रिभिरथो N, फलैस्त्रिभिरयो Oac

[7] नालयम्बुना] N, Opc; नलयम्बुना Oac

[8] चान्नैः] O; चान्तैः N

[9] सुगन्ध॰] em.; सुगन्धि॰ N, O

[10] पिष्टेनामर्द्य] em.; पिष्टेनामद्य N, पिष्टेनाषमर्द्य O

[11] ॰मलकेन] O; ...न N

रजन्या वामदेवेन[१] सहृदा[२] शीतलाम्बुना ।
ब्रह्मभिः पञ्चगव्येन मूलमन्त्रेण वा हृदा ॥ ५६ ॥
अनुक्ते यत्र मन्त्रे तु हृन्मन्त्रस्तत्र[३] सर्वतः ।
अथ पञ्चामृतस्नानं ब्रह्मभिः पृथगेव तत् ॥ ५७ ॥
अथाज्यस्नानमत्रोक्तमघोरेणोष्णवारिणा[४] ।
पञ्चगव्यं भवेत्क्षीरदध्याज्यजलगोमयम् ॥ ५८ ॥
पञ्चामृतं भवेत्क्षीरदध्याज्यमाक्षिकं सिता ।
दुग्धदध्याज्यमधुभिः सितेनेक्षुरसेन[५] च ॥ ५९ ॥
नालिकेरफलोद्भिश्च शकलैर्मिश्रितैस्तु[६] वा ।
रम्भाफलैः पृथग्वापि पनसैराम्रजैर्हृदा ॥ ६० ॥
लिकुचादिरसैरद्भिर्नालिकेरोदकैरथो[७] ।

59b. ॰माक्षिकं सिता After this, both manuscripts add this remark: माक्षिकैक्षवम् इति वा पाठः।

---

[१] वामदेवेन] O; वामदेवन N

[२] सहृदा] Opc; सुहृदा N, सहृस्रदा Oac

[३] हृन्मन्त्र॰] O; हृ ... न्त्र॰ N

[४] ॰स्नानमत्रोक्तमघोरेणोष्णवारिणा] em.; ॰स्नातुमत्रोक्तमघोरेणोष्णवाप सा N, ॰स्नातुमत्रोक्तमघोरेणोष्णवा...पसा O

[५] ॰मधुभिः सितेनेक्षु॰] em.; ॰मधुभि स्थितयेक्षु॰ N, O

[६] ॰फलोद्भिश्च शकलै॰] em.; ॰फलोद्भी शकलै॰ N, फलोद्भि शकलै॰ O

[७] लिकुचादि॰] em.; लिकूचादि॰ N, O

अन्नाभिषेकमात्मार्थे[१] कार्यं वा शक्तिरस्ति चेत् ॥ ६१ ॥
अम्बामन्त्रेण[२] कर्तव्यमन्नस्नानं शिवाय तु ।
तदा[३] धूपादि दत्वाथ[४] नैवेद्यञ्च समर्पयेत् ॥ ६२ ॥
अथवा चन्दनस्नानकालेऽवश्यं शिवाय तु[५] ।
यथालाभन्तु नैवेद्यं फलाद्यं वाम्बु वार्पयेत् ॥ ६३ ॥
नालिकेरोदकस्नानात्पश्चात्कुम्भाभिषेचनम्[६] ।
सपीठं लिङ्गमालिप्य कुङ्कुमागरुचन्दनैः ॥ ६४ ॥

[१२.३. शतधारादिभिरभिषेकः]

हिमाम्बुशतधाराद्भिर्मूलब्रह्माङ्गमुच्चरन् ।
पदमन्त्रेण संस्नाप्य शतधाराजलैः शनैः ॥ ६५ ॥
शतधारोर्ध्वं शङ्खाद्भिरभिषिञ्चेद्बुदा[७] शिवम् ।
केवलं तदभावे[८] स्यादविच्छिन्नपताकया[९] ॥ ६६ ॥

---

[१] अन्नाभिषेकमात्मार्थे] Opc; अन्ना...कमात्मार्थे N, अन्नाभिषेकमत्मार्थे Oac
[२] अम्बा०] N, Opc; अम्ब० Oac
[३] तदा] O; तथा N
[४] दत्वाथ] N; द... O
[५] तु] N, Opc; तु तद धूपादिदत्वाथ नैवेद्यं च समर्पयेत् Oac
[६] ०दकस्नानात्पश्चात्कुम्भाभिषेचनम्] N; ०... स्नानात्पश्चात...षेचनम् O
[७] ०रोर्ध्वं शङ्खाद्भिरभिषिञ्चेद्बुदा] em.; ०रोर्ध्वशङ्खाद्भिरभिषिञ्चेन्मुदा N, ०...शङ्खाद्भिरभिषिञ्चेन्मुदा O
[८] तदभावे] N; ततभावे O
[९] ०विच्छिन्नपताकया] em.; ०विच्छिन्नं पताक्रिया N, ०विच्छिन्नं पताकया O

गोशृङ्गाग्रप्रमाणेनाभिषिञ्चेच्छीतलाम्बुना ।
अविच्छिन्नाभिषेकेण[१] शिवोऽभीष्टं[२] प्रयच्छति ॥ ६७ ॥
सहस्रधारया[३] स्नानं नात्मार्थे शतधारया[४] ।
धारासहस्रमात्मार्थे ह्यायुश्रीकीर्तिनाशनम्[५] ॥ ६८ ॥
आत्मार्थयजने मुख्यं शतधाराभिषेचनम्[६] ।
धाराशङ्खाभिषेकञ्च[७] स्वाहान्तेनैव मूलतः ॥ ६९ ॥

[१२.४. अभिषेचनविकल्पविधिः]

अथाभिषिञ्चेन्मूलेन[८] विशेषार्घ्यं[९] हृदाथवा ।
लिङ्गमादाय वस्त्रेण शुष्केणैव सितेन तु[१०] ॥ ७० ॥

---

१ अविच्छिन्नाभिषेकेण] N; अभिच्छिन्ना...षेकेण O

२ शिवो०] N; शिवे० O

३ सहस्रधारया] O; सह...धारया N

४ ०धारया] em.; ०धारय N, O

५ ०त्मार्थे ह्यायुश्रीकीर्तिनाशनम्] em.; ०त्मार्थे ह्यायुश्रीकीर्ति*नाशतम् N, ०त्म...युश्रीकीर्तिना...नम् O

६ ०भिषेचनम्] O; ०भि...चनम् N

७ धाराशङ्खाभिषेकञ्च] O; धारा ...ङ्खाभि ...कञ्च N

८ अथाभिषिञ्चे०] N, Opc; अथाभिषेञ्चे० Oac

९ विशेषार्घ्यं] N, Opc; विषेशषार्घ्यं Oac

१० वस्त्रेण शुष्केणैव सितेन तु] N; ... शुष्केणै ... सिते ... O

मृदुना[१] वर्मणा मृज्य सावधानेन भक्तिमान्।
हस्तशुद्धिं स्मरंस्तूष्णीं मस्तके न्यस्तपुष्पकम्[२] ॥ ७१ ॥
आरोपयेद्भद्रपीठे लिङ्गमुत्तरगोमुखम्।
अथाविघ्नमिहास्त्विवत्थं[३] प्रार्थ्य विघ्नेश्वरं यजेत्॥ ७२ ॥

[१३.आसनम्]

[१३.१. पीठेदिगीशार्चनम्]

तत्पीठवायुदिक्प्राचि[४] गणेशं दक्षिणाननम्[५]।
पूजयेदुक्तवत्तस्य प्राचि तद्वन्महाश्रियम्॥ ७३ ॥
ईशदिक्पश्चिमे पूज्यं गुरुसप्तकमुच्यते[६]।
सदाशिवमनन्तञ्च[७] श्रीकण्ठं पुनरम्बिकाम्॥ ७४ ॥
गुहं कृष्णञ्च धातारं गुरून् सप्त स्मरन्यजेत्[८]।
ओं हां सदाशिवादिसप्तगुरुभ्यो नमः ॥ ७५ ॥

---

[१] मृदुना] O; …ना N

[२] ०पुष्पकम्] O; पुस्तकम् N

[३] अथाविघ्नमिहास्त्विवत्थं] conj.; अथाविघ्नमिहास्तितत्वं N, अथ…घ्नमिहास्तितत्वं O

[४] तत्पीठ] em.; तत्पीठं N, O

[५] दक्षिणाननम्] em.; दक्षिणाननाम् N, O

[६] गुरु०] em.; गुरुं N, O

[७] सदाशिव०] N; …दाशिव० O

[८] स्मरन् यजेत्] em.; स्मरेद्यजेत् N, स्मरेन् यजेत् O

[१३.२. गुरुसप्तकामर्चनम्]

एवमेकेन पुष्पेण गुरुसप्तकमर्चयेत्[१]।

गणेशादीनिमान्प्रार्थ्य[२] कुर्यामिति शिवार्चनाम्॥ ७६॥

[१३.३. शक्त्यादि- शक्त्यन्तासनपूजनम्]

अथ शक्त्यादिशक्त्यन्तमासनं[३] पूजयेत्कथम्।

देवस्य पीठाधोभागे शक्तिमाधाररूपिणीम्॥ ७७॥

अधः कूर्मशिलासीनां क्षीरोदसितविग्रहाम्।

मौलौ बीजाङ्कुराकारां वरदामभयप्रदाम्।

पाशाङ्कुशधरां शक्तिं क्रियामाधाररूपिणीम्[४]॥ ७८॥

[१३.३.१. आधारानन्तासनयोः मन्त्रौ]

एवमाधारशक्त्यर्चा - ओं हां आधारशक्तये नमः।

ततोऽनन्तासनार्चनम् - ओं हां अनन्तासनाय नमः।

78. Quotation from *Kriyākramadyotikā*, pp. 87–88.

[१] पुष्पेण गुरुसप्तकम०] N; पुष्पे ... कम० O

[२] ०प्रार्थ्य] O; ०प्रार्थ N

[३] ०शक्त्यन्तमासनं] em.; ०शक्त्यन्त मानसं N, O

[४] अधः कूर्मशिलासीनां...क्रियामाधाररूपिणीम्] O; omits N

[१३.३.२. अनन्तपूजा]

तदुपरि -

आसनोर्ध्वे महासत्त्वं ब्रह्माण्डाभरणक्षमम्[1]।
प्रपञ्चव्याप्तितो ब्रह्मशिलास्थं मन्त्रनायकम्।
मायापद्मासनं श्वेतमनन्तं पूजयाम्यहम्॥ ७९॥

किं च -

अनन्तं नीलसङ्काशं[2] सहस्रफणमण्डितम्[3]।
हृदञ्जलिसमोपेतमेकवक्त्रं चतुर्भुजम्॥ ८०॥
इत्यनन्तं समभ्यर्च्य पश्चात्पीठाङ्घ्रिपूजनम्।

[१३.३.३. पीठाङ्घ्रिपूजनम्]

धर्मो ज्ञानं च वैराग्यमैश्वर्यं च चतुष्टयम्॥ ८१॥
अग्न्यादीशान्तमभ्यर्च्य[4] तद्ध्यानञ्च निगद्यते[5]।
सिंहाकारांश्चतुष्पादान्द्विभुजानेकवक्त्रकान्[6]॥ ८२॥

---

79. Source untraced.
80. Source untraced.

---

[1] ब्रह्माण्डाभरण॰] O; ब्रह्माण्डभरण॰ N
[2] अनन्तं नीलसङ्काशं] O; अनन्तनीलसङ्काशं N
[3] सहस्रफणमण्डितम्] N; सहस्रफणमण्डि... O
[4] अग्न्यादीशान्तमभ्यर्च्य] em.; अग्न्यादीशान्तमभ्यर्च्य N, अ...न्तमभ्यर्च्य O
[5] निगद्यते] N; ...ते O
[6] ॰श्चतुष्पादान्द्वि॰] O; ॰श्चतुष्पादाद्वि॰ N

तदनन्तबलोपेतान् गात्रकासक्तमस्तकान्[१] ।
शश्यर्कपीतकृष्णादीनथाधर्मादिमर्चयेत्[२] ॥ ८३ ॥

[१३.३.४.गात्रकापूजनम्]

अधर्मादिस्वरूपेण[३] पीठगात्राणि[४] भावयेत् ।
प्रागधर्मं कृष्णसितं धर्मविन्यस्तमस्तकम् ॥ ८४ ॥
श्वेतरक्ताङ्गमज्ञानं[५] याम्ये प्राग्गतमस्तकम् ।
रक्तपीतमवैराग्यं पश्चिमे सौम्यमस्तकम् ॥ ८५ ॥
पीतकृष्णमनैश्वर्यं[६] पूर्वपादमुदग्दिशि ।
द्विहस्तान्येकवक्त्राणि[७] गात्राण्यर्च्यान्यधोमुखम् ॥ ८६ ॥
इत्थं गात्राणि चत्वारि ततोऽर्च्यं छदनद्वयम्[८] ।

[१३.३.५. छदनद्वयार्चनम्]

पीठाधश्छदनं[९] मायारूपं रक्तञ्च नैर्ऋते ॥ ८७ ॥

---

[१] गात्रकासक्त॰] N, Opc; गात्रकसक्त॰ Oac

[२] शश्यर्कपीतकृष्णादीनथाधर्मादिम॰] N; श्यर्कपीतकृष्णादिभानथाधर्माधिम॰ O

[३] अधर्मादिस्वरूपेण] N; अधर्माधिस्वरूपे... O

[४] पीठगात्राणि] N; ... त्राणि O

[५] श्वेतरक्ताङ्गमज्ञानं] N; श्वेतरक्ताङ्गज्ञानं O

[६] ॰मनैश्वर्यं] N; ॰मनै ... O

[७] ॰वक्त्राणि] em.; ॰वस्त्राणि N, O

[८] छदनद्वयम्] em.; चदनद्व ... N, च * नद्वयम् O

[९] पीठाधश्छदनं] em.; ...ठादाच्छादनं N, पीठादच्छदनम O

और्ध्वच्छदनमैशाने[1] विद्यारूपं सितं यजेत्।

[१३.३.६. पद्मस्य कन्दादियजनम्]

पीठमध्ये तु पद्मस्य कन्दादियजनं यथा[2] ॥ ८८ ॥
माणिक्कसदृशं[3] कन्दं यथाबीजं तथाङ्कुरम्।
नालं नीललताकारं कण्टकान्विद्रुमप्रभान्[4] ॥ ८९ ॥
दलानि रजताभानि[5] स्वर्णाभान्[6] केसरान्[7] स्मरेत्।
किञ्च मुक्तानिभाग्रांस्तानिति[8] ध्यात्वा[9] नमोऽन्तकैः ॥ ९० ॥

[१३.३.७. दलकर्णिकादिपूजनम्]

प्रणवाद्यैश्चतुर्थ्यन्तैरर्चयेत्स्वस्वनामभिः[10] ।
खल्वपत्रे दलान्यष्टौ[11] विद्येश्वरगृहाणि[12] तु ॥ ९१ ॥

---

[1] और्ध्वच्छदनमैशाने] em.; और्ध्वाधच्छदन…शाने N, और्ध्वाधच्छदनमैशाने O
[2] कन्दादियजनं यथा] O; कन्दादि… N
[3] माणिक्क॰] O; …णिक्क॰ N
[4] कण्टकान्विद्रुम॰] em.; कणृकान्विद्रुम॰ N, कणृका…॰ O
[5] रजताभानि] em.; रजताभाति N, रजता… O
[6] स्वर्णाभान्] em.; …र्णाभान् N, स्वर्णाभा… O
[7] केसरान्] N; …कसरान् O
[8] मुक्तानि॰] O; …नि N
[9] ध्यात्वा] O; ध्यात्वां N
[10] ॰र्चयेत्स्वस्वनामभिः] em.; ॰र्चयेत स्वनामभिः N, O
[11] दलान्यष्टौ] O; …लान्य…ौ N
[12] विद्येश्वरगृहाणि] conj.; विद्येश्वरग्रहाणि N, विश्वेद्य…णि O

तदूर्ध्वं केसराणि स्युश्चतुष्षष्टिरिमानि[१] च ।
तन्मध्ये कर्णिकां पीतां पञ्चाशद्बीजगर्भिताम्[२] ॥ ९२ ॥
एवं ध्यायन् कर्णिकायै नमोऽभ्यर्च्याथ मध्यतः ।
ओं बीजेभ्यो नमो भूयश्चेति[३] पद्मं विभाव्य च ॥ ९३ ॥
ओं पद्माय नमोऽभ्यर्च्य पद्ममुद्रां प्रदर्शयेत् ।
स्थिरासनान्तमेतावदित्युक्तं[४] कारणागमे ॥ ९४ ॥

[१३.३.८. वामादिशक्त्यर्चनम्]

कारणे[५] –

आधारशक्तिपद्मान्तं स्थिरासनमुदाहृतम् ।
अथाब्जकेसरेष्वष्टौ पूज्या वामादिशक्तयः[६] ॥ ९५ ॥
पूर्वादि कर्णिकैशाने[७] शक्तिरर्च्या मनोन्मनी ।

95ab. Untraced in the *Kāraṇa*, but quoted, with attribution to the *Kāraṇa*, in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 391.

---

[१] ॰षष्टिरिमानि] O; ॰षष्ठिरमानि॰ N
[२] ॰गर्भिताम्] O; ॰गर्हिताम् N
[३] बीजेभ्यो नमो भूयश्चेति] N; बीजे...मो...यश्चेति O
[४] ॰मेतावदि॰] conj.; ॰देतावदि॰ N, O
[५] कारणे] N, Opc; करणे Oac
[६] ॰शक्तयः] Npc, O; ॰शक्तः यः Nac
[७] ॰कैशाने] N; ॰कैशा ... O

ध्यानं हि नवशक्तीनां[1] उच्यते साम्प्रदायिकम् ॥ ९६ ॥

उद्यद्दिनकराभासास्त्रिनेत्राश्च[2] चतुर्भुजाः[3] ।

कोट्यादित्यसमाः सर्वा जटाखण्डेन्दुमण्डिताः[4] ॥ ९७ ॥

सव्यहस्तद्वयासक्तचामराभीतिरञ्जिताः[5] ।

वामे त्वीशाङ्कसंसक्तवरदानलसत्कराः ॥ ९८ ॥

अनन्तादेरधिष्ठात्र्यः शिवस्यैवाष्टशक्तयः[6] ।

वामा[7] ज्येष्ठा च रौद्री च काली कलविकरणी ॥ ९९ ॥

बलविकरणी[8] चैव बलप्रमथिनी ततः ।

सर्वभूतदमन्यष्टौ मनोन्मन्या नव स्मृताः[9] ॥ १०० ॥

इति वामादिशक्त्यर्चा पश्चाद्ध्येया[10] मनोन्मनी ।

99c-100. Found also in the *Varuṇapaddhati*, vv. 90-91b, p. 93.

---

[1] ध्यानं हि नवशक्तीनां] conj; ध्यानभिन्नंवशक्तीनां N, O

[2] उद्यद्दिनकराभासास्त्रिनेत्राश्च] em; उद्द्यद्दिनकराभासात्रिणेत्राश्च N, उद्यदितकराभासास्त्रिणेत्राश्च O

[3] चतुर्भुजाः] N; चतु...जाः O

[4] जटा०] O; ज ...० N

[5] ०सक्त०] O; हस्ता N O

[6] अनन्तादेरधिष्ठात्र्यः शिवस्यैवा०] em; अनन्तादेरधिष्ठा...शिवस्यै...० N, अनन्तनादेरधिष्ठात्र्यः शिवस्यैवा० O

[7] वामा] em.; वाम N, O

[8] बलविकरणी] em.; बलविकारणी N, ...विकारणी O

[9] स्मृताः] em.; स्मृता N, O

[10] पश्चाद्ध्येया] N; पश्च...द्धय... O

शुभ्रवर्णा चतुर्बाहुरेकवक्त्रा त्रिलोचना[१] ॥ १०१ ॥
पाशाङ्कुशशुकालम्बहस्ताभ्यर्च्या मनोन्मनी ।
एवमों[२] ह्रीं मनोन्मन्यै नम इत्यधिकर्णिकम्[३] ॥ १०२ ॥

[१३.३.९ सूर्यसोमाग्निमण्डलत्रयपूजनम्]

पश्चाद्दलाग्रवृत्ते तु कोट्यादित्यसमप्रभम् ।
सूर्यमण्डलमभ्यर्च्य ब्रह्माणं तत्पतिं[४] यथा[५] ॥ १०३ ॥
पीतं चतुर्मुखोपेतं चतुर्हस्ताष्टलोचनम् ।
स्रुग्दण्डनमोमुद्राढ्यं[६] सृष्टिकारणकारणम्[७] ॥ १०४ ॥
इति ध्यात्वा विधिं[८] सूर्यमण्डलाधिपतिं यजेत् ।
तत्केसराग्रवृत्तेऽथ चन्द्रकोटिसमप्रभम् ॥ १०५ ॥
सोममण्डलमभ्यर्च्य सुधावारिप्रवाहवत्[९] ।

---

[१] त्रिलोचना] O; त्रलोचना N

[२] एवमों] N; ए...मों O

[३] ०कर्णिकम्] em.; ०कर्णृकम् N, O

[४] तत्पतिं] conj.; ०न्तद्विहिं N, ०न्तत्... O

[५] यथा] N; ...था O

[६] स्रुक्दण्डनमो०] em.; सृक्दण्डनदी० N, स्रुक्दण्डनदी० O

[७] ०कारणकारणम्] N; ०कार...का...णम् O

[८] ध्यात्वा विधिं] N; ध्य...त्व...धि O

[९] सुधावारि०] em.; सुधा...द्वव० N, सुधावाद्धि० O

तत्पतिं चापि विष्णुं च नीलजीमूतसन्निभम्[1] ॥ १०६ ॥
भस्मोद्धूलितसर्वाङ्गं सर्वाभरणभूषितम् ।
एकवक्त्रं[2] द्विनेत्रञ्च कर्णवेष्टनशोभितम् ॥ १०७ ॥
शङ्खचक्रनमोमुद्रासमन्वितचतुर्भुजम्[3] ।
किरीटमकुटोपेतं[4] विद्यातत्त्वस्वरूपिणम्[5] ॥ १०८ ॥
पीताम्बरधरं ध्यायेत्स्थितिकारणकारणम् ।
एवं यजेन्महाविष्णुं सोममण्डलनायकम् ॥ १०९ ॥
तत्पश्चात्कर्णिकाग्रे[6] तद्वृत्तेऽनन्ताग्निसन्निभम्[7] ।
अग्निमण्डलमभ्यर्च्य[8] तेजोराशिनिधिस्थलम् ॥ ११० ॥
ततस्तदधिपं रुद्रं त्र्यक्षं माणिक्यसन्निभम् ।
एकाननं[9] नमोमुद्रावराभयकरान्वितम् ॥ १११ ॥

---

[1] ०पि विष्णुञ्च नील०] em.; ०दिविष...ील N, ०दि विष्ण...ल० O
[2] एकवक्त्रं] O; एकवक्त्र N
[3] ०नमोमुद्रासमन्वितचतुर्भुजम्] O; ०न...ोमुद्रासम...तचतुर्भुज... N
[4] ०मकुटोपेतं] O; ०मकु...पतं N
[5] विद्या०] N; ...द्या० O
[6] ०पश्चात्०] O; ०पश्चात्० N
[7] ०सन्निभम्] O; ०भम् N
[8] ०मभ्यर्च्य] em.; ०मभ्यर्च्यं N, O
[9] एकाननं] Opc; एकानतं N, एकानं Oac

त्रिपुण्ड्रविलसत्फालं[1] जटाखण्डेन्दुमण्डितम् ।
ब्रह्मविष्णुस्तुतं रुद्रं लयकारणकारणम् ॥ ११२ ॥

[१३.३.१०. शक्तिमण्डलपूजनम्]

इत्थमभ्यर्च्य[2] तत्पश्चाच्छक्तिमण्डलमर्चयेत् ।
तत्पद्मकर्णिकामध्ये क्षीरोदसितविग्रहम् ॥ ११३ ॥
कुटिलाशिवगायत्र्यादीच्छाज्ञानक्रियात्मकम् ।
शक्तिमण्डलमभ्यर्च्यमथ तत्पतिमीश्वरम् ॥ ११४ ॥
चन्द्रार्धशेखरं[3] त्र्यक्षं शुद्धस्फटिकनिर्मलम् ।
एकास्यमष्टबाहुञ्च हस्तिसिंहाजिनाम्बरम्[4] ॥ ११५ ॥
शूलासीष्वक्षमालाभीकुण्डिपद्मवरान्वितम्[5] ।
इति सम्पूजयेच्छक्तिमण्डलेश्वरमीश्वरम् ॥ ११६ ॥

114ff. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 396, but quoted, with attribution to the *Ātmārthapūjāpaddhati*.

---

[1] ०विलसत्०] em.; ०वलसत्० N, O

[2] ०मभ्यर्च्य] N, Opc; ०मभ्यर्च्यंत् Oac

[3] चन्द्रार्ध०] em.; चन्द्राक्ष्य N, O

[4] ०सिंहा०] em.; ०सिंह्मा० N, ०सिंवा० O

[5] शूलासीष्वक्षमालाभीकुण्डि०] conj.; शूलासीस्वक्षमालाभिकूण्डि० N, O

[१३.३.११. आसनपञ्चकम्]

ततः शिवासनं पूज्यं[1] क्षित्यादिकुटिलान्तकम्[2]।
अथ पञ्चासनान्यत्र[3] प्रकल्प्यानि[4] शिवासने ॥ ११७ ॥
अनन्तसिंहयोगाब्जविमलञ्चेति[5] पञ्चकम्।
शिवस्यासनपद्मं[6] तन्मर्यादा च स्तुता[7] यथा ॥ ११८ ॥

सुप्रभेदे –

इह शक्त्यादि नालान्तमनन्तासनमीरितम्।
गुणान्तं धर्मज्ञानादि सिंहासनमुदीरितम्[8] ॥ ११९ ॥
योगासनञ्च तत्ख्यातं[9] परमेशस्य सुव्रत[10]।
पद्मग्रन्थिं[11] समारभ्य केसरान्तं कजासनम् ॥ १२० ॥

---

[1] पूज्यं] O; omits N
[2] °कुटिला°] N; °...टिला° O
[3] °नान्यत्र] O; °नात्यत्र N
[4] प्रकल्प्यानि] conj.; प्रकल्प्याग्नि N, O
[5] °योगाविमलञ्चेति°] N; °योगविमल...° O
[6] °पद्मं] conj.; °पद्मे N, O
[7] च स्तुता] em.; चतुता N, O
[8] °सिंहासन°] N; °सिंह्मसन° O
[9] ख्यातं] N; ख्या... O
[10] सुव्रत] em.; पर्वतः N, O
[11] पद्मग्रन्थिं] N; ...द्मग्रन्थिं O

शक्त्यन्तं[1] केसरादूर्ध्वे[2] कर्णिका विमलासनम् ।
इत्युक्तं सुप्रभेदे तु[3] कल्प्यमासनपञ्चकम् ॥ १२१ ॥
शक्त्यादिशक्तिपर्यन्ते सर्वमन्तर्गतं[4] किल ।

[१४ सदाशिवध्यानम्]

[१४.१. लिङ्गनाहे मूर्तिन्यासः]

अथ पुष्पाञ्जलिं[5] स्वस्य हृत्प्रदेशे निधाय च ॥ १२२ ॥
मूर्तिमन्त्रं समुच्चार्य नीत्वा बिन्द्वन्तमञ्जलिम्[6] ।
संपूर्णपरमज्योतीरूपां[7] दण्डाकृतिं सिताम् ॥ १२३ ॥
अस्फुटावयवां[8] लिङ्गनाहे[9] मूर्तिं समर्चयेत् ।
ज्योतिस्तम्भाकृतौ तस्यां दण्डभङ्ग्या[10] मनून्न्यसेत् ।

119-121b. Quoted from *Suprabheda, kriyāpāda*, 8:100-102b. The second half of verse 8:100 reads differently: गुणान्तं धर्मज्ञानादिसिंहाख्यमासनं विदुः ।

[1] शक्त्यन्तं] N, Opc; शक्त्यन्त Oac

[2] केसरादूर्ध्वे] Npc, O; केसनरादूर्ध्वे Nac

[3] सुप्रभेदे तु] em.; सुप्रभेदः N, सुप्रभेतः O

[4] शक्तिपर्यन्ते सर्वमन्तर्गतं] N; शक्तिपर्य...स...म...र्गतं O

[5] पुष्पाञ्जलिं] em.; पुष्पाञ्जलि N, O

[6] नीत्वा विन्द्वन्तमञ्जलिम्] O; नी... विध्वन्तमञ्जलिम् N

[7] °ज्योतीरूपां] em.; °ज्योतीरूपा N, °ज्योतिरूपां O

[8] अस्फुटा°] N; अस्पटा O

[9] लिङ्गनाहे] Npc, O; लिङ्गं नाहे Nac

[10] दण्डभङ्ग्या] Npc, O; तादण्डभङ्ग्या Nac

शिवमूर्तिमनूद्धारः कामिकादावुदीरितः ॥ १२४ ॥

कामिके –

मूर्तिमीश्वरतत्त्वान्तां लिङ्गनाहे तु विन्यसेत्।

हृत्सम्पुटश्च[1] सान्तोऽयं मूर्तिमन्त्र उदाहृतः[2] ॥ १२५ ॥

[१४.२. कलाभेदः]

सदेशदेहसिद्ध्यर्थमष्टत्रिंशत्कला[3] मताः[4]।

रुद्रेश्वरशरीरार्थमेकत्रिंशत्कला मताः ॥ १२६ ॥

अत्रोक्तप्रकारेण संमतिमाह सन्तानसंहितायाम्।

ईशानस्य कलाः[5] पञ्च पुरुषस्य चतुष्कलाः[6]।

अघोरस्य कलाश्चाष्टौ[7] वामदेवस्त्रयोदश ॥ १२७ ॥

---

125. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 4:325.

मूर्तिमीश्वरतत्त्वान्तां लिङ्गनाहे तु विन्यसेत्। हृत्सम्पुटमजातं वै मूर्तिमन्त्रमुदाहृतम्॥

127-128b. Untraced in the *Santānasamhitā*. But although attributed to the *Santānasaṃhitā*, it is in fact on p. 211 of T. 7 and so, like 129-133, belongs probably to the *Acintyaviśva*. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 289 and cf. *Pūrva-Kāraṇa*, 27:3-4b.

---

[1] हृत्सम्पुटश्च] N; हृत्...म्पुट... O

[2] मूर्तिमन्त्र उदाहृतः] O; ...र्त्ति...न्त्र उदाहृतः N

[3] सदेशदेहसिद्ध्यर्थम०] conj.; सदेहदेशसिद्ध्यर्थम् अ० N, O

[4] मताः] conj.; मता N, ...ता O

[5] ईशानस्य कलाः] O; ईशा...स्य...लः N

[6] चतुष्कलाः] em.; च...ष्कला N, चतुष्कला O

[7] कलाश्चाष्टौ] em.; कला चाष्टौ N, ...ला चाष्टौ O

अष्टौ सद्यकला[१] ज्ञेया मकुटादिक्रमान्न्यसेत्[२] ।
क्वचित्कलाशक्तीनां तु नामभेदोऽस्ति सर्वथा[३] ॥ १२८ ॥
शशिनी[४] चाङ्गदा चेष्टा मरीची ज्वालिनी तथा ।
एताः पञ्चकलाशक्तीः[५] पञ्चमूर्धोपरि न्यसेत् ॥ १२९ ॥
निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिस्तथैव च ।
एवं चतुष्कलाशक्तिरीरिता[६] चोर्ध्ववक्त्रके ॥ १३० ॥
तमो मोहा[७] जया निद्रा धृतिः क्षान्तिः स्मृतिः क्षया[८] ।
अघोरे चाष्टशक्तीश्च वामदेवस्तथोच्यते[९] ॥ १३१ ॥

129-133. Quoted from *Acintyaviśva*, T. 7, pp. 212–213, since the final vocative *nandikeśvara* proves that it is the *Acintya* that is quoted here. Cf. *Pūrva-Kāraṇa*, 27:9c-13: शशीनी चाङ्गदा चेष्टा मरीची ज्वालिनी तथा ॥
पञ्चैताः शक्तयः प्रोक्ताः कलानां पञ्चमस्य तु । निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिस्तथैव च ॥
चतस्रश्शक्तयः प्रोक्ताः कलानां पुरुषस्य तु । तमो मेधा क्षया निष्ठा धृतिक्षान्ति स्मृतिः क्षितिः ॥

---

[१] सद्यः कला] em.; सद्यः कला N, O
[२] ०न्न्यसेत्] em.; ०न्यसेत् N, O
[३] तु नामभेदोऽस्ति सर्वथा] em.; नामभेदोऽस्ति N, O
[४] शशिनी] em.; शशीनि N, O
[५] ०शक्तीः] em.; ०शक्तिः N, O
[६] ०शक्तिरीरिता] em.; ०शक्तिमतीता N, ०शक्तिरत... O
[७] मोहा] em.; मोघा N, O
[८] धृतिः क्षान्तिः स्मृतिः] em.; धृति क्षान्ति स्मृति N, O
[९] ०स्तथोच्यते] N; ०स्तथे ... O

रजा रतिः पाली रक्षा[१] कला स्यात्संयमी क्रिया[२]।
तृष्णा मोहा क्षया चिन्ता मोहिनी भ्रामिणी तथा॥ १३२॥
वामदेवकलाशक्तिस्त्रयोदश समीरिताः।
सिद्धिर्द्युतिश्च लक्ष्मी वा मेधा कान्तिः स्वधा प्रजा।
सद्यश्चाष्टकलाशक्तिरीरिता नन्दिकेश्वर॥ इति[३]॥ १३३॥

अघोरस्य कलानां तु चाष्टौ वै शक्तयः स्मृताः। रजो रक्षा रतिः पाल्या वामा संयमनी क्रिया॥
तृष्णा मोहा क्षुधा पीता ग्रामणी भ्रामिणी तथा। वामदेवकलानां तु शक्तयस्तु त्रयोदश॥ १३॥
Cf. also *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 290ff and cf. *Śivaliṅgapratiṣṭhāvidhi*, p. 218.

131ab. Cf. *Śivaliṅgapratiṣṭhāvidhi*, pp. 218-219. ओं हुं अघोरेभ्यः - तमायै नमः हृदये। ओं हुं अथ घोरेभ्यः - मोहायै नमः कण्ठे। ओं हुं घोरघोरेभ्यः - जयायै नमः दक्षांसे। ओं हुं तरेभ्यः - निद्रायै नमः वामांसे। ओं हुं सर्वेभ्यः सर्व - धृत्यै नमः नाभौ। ओं हुं शर्वेभ्यः - क्षान्त्यै नमः जठरे। ओं हुं नमस्ते अस्तु रुद्रेभ्यः - स्मृत्यै नमः पृष्ठे। ओं हुं रूपेभ्यः - क्षयौ नमः वक्षसि।

132ab. Cf. *Śivaliṅgapratiṣṭhāvidhi*, p. 219. ओं हिं वामदेवाय नमो - रजायै नमः गुह्ये। ओं हिं ज्येष्ठाय नमो - रत्यै नमः वृषणद्वये। ओं हिं श्रेष्ठाय नमः - पाल्यै नमः दक्षिणोरौ। ओं हिं रुद्राय नमो - रक्षायै नमः वामोरौ। ओं हिं कालाय नमः - कलायै नमः दक्षिणजानुनि। ओं हिं कलविकरणाय नमः - संयमिन्यै नमः वामजानुनि।

132cd. Cf. *Śivaliṅgapratiṣṭhāvidhi*, pp. 219-220. ओं हिं बलक्रियायै नमः दक्षिणजंघायाम्। ओं हिं विकरणाय नमः - तृष्णायै नमः वामजंघायाम्। ओं हिं बलायै नमो - मोहायै नमः दक्षिणस्फिचि। ओं

---

[१] पाली रक्षा] conj.; पाल्य रक्षो N, O

[२] क्रिया] N; किया O

[३] वामदेवकलाशक्तिस्त्रयोदश समीरिताः। सिद्धिर्द्युतिश्च लक्ष्मी वा मेधा कान्तिः स्वधा प्रजा। सद्यश्चाष्टकला-शक्तिरीरिता नन्दिकेश्वर॥ इति] conj.; वामदेवकलाशक्तिरीरिता नन्दिकेश्वरेति N, वामदेवकलाशक्ति...रिता ...न्दिकेश्वरेति O

[१४.३. शिवतनुकरणे अष्टात्रिंशत्स्थानानि]

मूर्धानः पञ्चवक्त्राण्यथ हृदयगलौ ध्वंसनाभीश्च कुक्षिः[1]

पृष्ठोरो[2] गुह्यशिश्नोर्युगलमथ परे जानुयुग्मञ्च जङ्घे ।

द्विप्सित्कट्या[3] च पार्श्वे द्विदशकरतले[4] घ्राणमौलिं[5] च बाह्वो

स्थानानि स्युः कलानां[6] शिवतनुकरणे त्रिंशता साष्टकानाम् ॥ १३४ ॥

हिं बलप्रमथनाय नमः – क्षयायै नमः वामस्फिचि । ओं हिं सर्वभूतदमनाय नमः – चिन्ताय नमः नितम्बे । ओं हिं मनमोहिन्ये नमः – मोहिन्यै नमः दक्षिणपार्श्वे । ओं हिं उन्मनाय नमो – भ्रामिण्यै नमः वामपार्श्वे ।

133. वामदेवकलाशक्ति.......रीरिता नन्दिकेश्वरेति । Note that *pāda*s bcde are not transmitted in our manuscripts. We have assumed that they have been omitted by accident (eyeskip) and have supplied them from the *Acintyaviśvasādākhya* (T. 7, p. 213).

134. *Siddhāntasārāvali, kriyāpāda*, 44.

मूर्धानः पञ्चवक्त्राण्यथ हृदयगलौ ध्वंसनाभीश्च कुक्षिः

पृष्ठोरो गुह्यशिश्नोरुकयुगमपरं जानुयुग्मञ्च जङ्घे ।

द्विस्फिक्कट्यौ च पार्श्वे चरणकरयुगं घ्राणमौली च बाहू

स्थानानि स्युः कलानां शिवतनुकरणे त्रिंशतां साष्टकानाम् ॥

---

[1] मूर्धानः पञ्चवक्त्राण्यथ हृदयगलौ ध्वंसनाभीश्च कुक्षिः] em.; मूर्धानं पञ्चवक्त्राद्यवयहृदयध्वंसनाभी च कुक्षि O, मूर्धानं पञ्चवक्त्राद्यावयध्वं सनाभी च कुक्षि N

[2] पृष्ठोरो] Opc; पृष्ठोरा Oac, पृष्ठोरु N

[3] द्विप्सित्कट्या] N; द्विं ... त्कट्य O

[4] ॰तले] em.; ॰दले N, O

[5] घ्राणमौलिं] em.; घ्राणमौली N, ...णमौलि O

[6] कलानां] em.; omits N, O

[१४.४. एकत्रिंशत्कलान्यासविशेषः]

एकत्रिंशत्कलान्यासे[1] विशेषः कश्चिदिष्यते।
एकमेव शिरोवक्त्रं महेशो[2] रुद्रविग्रहे ॥ १३५ ॥
तत्रेशानेन[3] वक्त्रेण मनसा[4] सकलेन च।
मलात्मना विशिष्टं तु पूर्ववत्परिकल्पयेत्।
अष्टत्रिंशत्कलामध्ये[5] देवीनामेकविंशतिः ॥ १३६ ॥

[१४.५. एकविंशतिकलान्यासः]

तथा तत्रैव –

मूर्ध्न्यास्ये हृदये गले भुजयुगे कुक्षौ[6] च नाभौ तथा
योनौ गुह्य[7] उभोरुजानुयुगले जङ्घाद्वये पृष्ठके।
पार्श्वाङ्घ्रिष्वतिहस्तयोश्च कुचयोरेतावतालं तथा
गौरीविग्रहपञ्चविंशतिकलाः[8] स्थानेषु मन्त्रैर्न्यसेत् ॥ १३७ ॥

---

137. The source of this verse has not been traced.

---

[1] एकत्रिंशत्कला॰] Opc; एकत्रं शत्कला॰ N, एककत्रिंशत्कला॰ Oac

[2] महेशो] N; महे... O

[3] तत्रेशानेन] O; त...शानेन N

[4] मनसा] em.; मनना N, O

[5] ॰कला॰] Npc, O; ॰कल॰ Nac

[6] हृदये गले भुजयुगे कुक्षौ] N; हृदय ग...कुक्षौ O

[7] गुह्य] N, गुह्यञ्च O (unmetrical)

[8] ॰पञ्चविंशति॰] N; ॰पञ्च...ति॰ O

इत्युक्तं कामिके तन्त्रे प्रसङ्गादेवमीरितम् ।

इति मूर्त्यर्चनं दण्डमुण्डभङ्गिकलार्पणम्[१] ।

[१४.६. विद्यादेहार्चनम्]

तत्पश्चादुच्यते शम्भोर्विद्यादेहे[२] समर्चनम् ॥ १३८ ॥

कामिके -

षष्ठौकारसमोपेतं[३] बिन्दुनादसमन्वितम् ।

सान्तं[४] हृत्सम्पुटितं कृत्वा विद्यादेहं प्रकल्पयेत्[५] ॥ १३९ ॥

सन्ताने -

शाक्तेनानेन सकलो[६] विज्ञेयो[७] निष्कलः शिवः[८] ।

क्षित्यादिकुटिलाप्रान्तमन्त्रसिंहासनस्थितम्[९] ॥ १४० ॥

139. Quoted from *Uttara-Kāmika*, 3:26.
140. Untraced in the *Santāna*.

[१] दण्डमुण्डभङ्गिकलार्पणम्] em.; दण्डभङ्गिकालार्पणम् N, दण्डमुण्डभङ्गिकालार्पणम् O

[२] ॰विद्यादेहे] em.; ॰विद्यादेह N, ॰विद्यदेह O

[३] ॰कारसमोपेतं] Npc; ॰कारस कलास्थानेषु मन्त्रैः न्यसेत् । इत्युक्तं कामिके तन्त्रे मोपेतं Nac, ॰क...रसमोपेतं O

[४] सान्तं] O; सा...तं N

[५] प्रकल्पयेत्] Npc, O; किञ्च प्रकल्पयेत् Nac

[६] सकलो] O; सकले N

[७] विज्ञयो] O; विज्ञेये N

[८] निष्कलः शिवः] O; ...क...शि... N

[९] ॰कूटिलाप्रान्तमन्त्र॰] em.; ॰कूटिलाप्रान्तम...॰ N, क्षित्यादिकूटिला... मन्त्र॰ O

शुद्धस्फटिकसङ्काशं द्वात्रिंशल्लक्षणान्वितम्।
पद्मासनस्थं पञ्चास्यं[1] प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनम्[2] ॥ १४१ ॥
दृक्क्रियेच्छाविशालाक्षं[3] ज्ञानचन्द्रकलान्वितम्[4]।
धवलेशानवदनं पीततत्पुरुषाननम्[5] ॥ १४२ ॥
कृष्णाघोरमुखोपेतं[6] रक्ताभोत्तरवक्त्रकम्[7]।
सुश्वेतपश्चिमास्यैकसद्योजातसमूर्तिकम्[8] ॥ १४३ ॥
व्याघ्रचर्माम्बरधरं व्यालेन्द्रकटिसूत्रकम्[9]।
नागोपवीतिनं शान्तं जटाखण्डेन्दुमण्डितम् ॥ १४४ ॥
शूलं[10] वज्रञ्च खड्गं परशुमभयदं सव्यभागे वहन्तम्।
नागं पाशञ्च घण्टामनलकरयुतं[11] साङ्कुशं वामभागे ॥ १४५ ॥

---

[1] पद्मासनस्थं पञ्चास्यं] O; प...सनस्थं पञ्चास्या N

[2] त्रिलोचनम्] O; त्रलोचनम् N

[3] ०विशालाक्षं] Npc, O; ०विशालज्ञाक्षं Nac

[4] ज्ञानाचन्द्र०] O; ज्ञान...० N

[5] पीततत्पुरुषाननम्] N; पीत...रुषाननम् O

[6] ०मुखोपेतम्] Npc, O; ०मुकखापेतं Nac

[7] रक्ताभोत्तर०] O; रक्ताम्भोक्त्र० N

[8] समूर्तिकम्] em.; ...मूर्त्तिकम् N, समूर्त्ति... O

[9] ०म्बरधरं व्यालेन्द्र०] O; ०...रधरं व्या...न्द्र० N

[10] शूलं] N; शू... O

[11] घण्टामनल०] Npc; घण्टामलनल० Nac, खण्डामनल० O

कामिके -

या तस्य विमला शक्तिः[1] शिवस्य समवायिनी ।

सैव मूर्तिः क्रियाभेदात्सदाशिवतनुर्मता[2] ॥ १४६ ॥

इत्यादिवचनात्पुष्पैरापूर्य स्वकमञ्जलिम्[3] ।

हृत्प्रदेशे निधायैनं ध्यायेद्विद्यावपुर्यथा ॥ १४७ ॥

विद्यादेहवहं सदाशिवमिह ध्यायेत्सपद्मासनं

शुभ्रं पञ्चमुखाम्बुजं प्रतिमुखं त्र्यक्षं[4] दशोद्यद्भुजम्[5] ।

दक्षे शूलपरश्वथासिकुलिशाभीत्यन्वितं[6] वामतो

वह्निं पाशमिति क्रमेण दधतं घण्टाभुजङ्गाङ्कुशम् ॥ १४८ ॥

---

145. In *Saundara's* text as transmitted to us, only 2 *pādas* are given; perhaps the other 2 dropped out in transmission. Cf. *Śrīśivastuticayana*, p. 9, *Jñānasiddhi*, T. 178, p. 13 and *Ṣaṭsahasrakālottara*, T. 767, p. 92.
146. Quoted from *Uttara-Kāmika*, 3:15.
148. Quoted from *Śaivabhūṣaṇa*, v. 81.

---

[1] शक्तिः] em.; शक्ति N, O

[2] क्रियाभेदात्सदाशिव०] N; मक्रिय..भेदात्सद..श... O

[3] ०रापूर्य स्वकमञ्जलिम्] N; ०रापूर्य...कमृ...लिम् O

[4] शुभ्रं पञ्चमुखाम्बुजं प्रतिमुखं त्र्यक्षं] N; शु...वञ्चमु...जं...मुखं त्र्यक्षं O

[5] दशोद्यद्भुजम्] em.; दशोद्युद्भुजम् N, दाशे...जम् O

[6] ०कुलिशाभीत्यन्वितं] O; ०कूणलिशाभी...न्वितं N

ऊर्ध्वादि सितहेमालिशोणशुभ्रास्यपञ्चकम्[1]।
दधानं परमेशानं मूर्धानं पुरुषाननम्॥ १४९॥
अघोरहृदयं वामगुह्यं सद्यपदद्वयम्।
इति ध्यात्वा सदाशम्भुं व्यक्तावयवमद्भुतम्॥ १५०॥
पूर्वोक्तवर्त्मना[2] विद्यादेहमन्त्रं सदोमिति[3]।
नादान्तमुच्चरन्नीत्वा[4] ब्रह्मरन्ध्रान्तमञ्जलिम्॥ १५१॥
दिव्यविद्युत्प्रभाजालमाविर्भूतमिवाञ्जलौ[5]।
सञ्चिन्त्य[6] मूर्तेरुपरि न्यसेत्पुष्पाञ्जलिं क्रमात्[7]॥ १५२॥
तदा[8] सर्वज्ञताबीजदृक्त्रयं[9] प्रतिवक्त्रकम्।
विद्यादेहे न्यसेदेषा नयनोन्मीलनक्रिया[10]॥ १५३॥

---

150. Instead of सदाशिव the author has written सदाशम्भुं to maintain the metre.

---

[1] ०शुभ्रास्य०] N; ०शु... O

[2] पूर्वोक्तवर्त्मना] N; पू ... क्तवत्म ... O

[3] सदोमिति] O; सदामिति N

[4] नादान्तमुच्चरन्नीत्वा] N; नदान्त...चर...त्वा O

[5] ०ञ्जलौ] N; ०ञ्ज... O

[6] सञ्चिन्त्य] N; सहित्य O

[7] क्रमात्] N; ...मात् O

[8] तदा] O; ...दा N

[9] ०त्रयं] em; कयं N, O

[10] ०क्रिया] N; किया O

[१४.७. आवाहनम्]

पश्चादावाहनं कुर्याच्छम्भोरमितवर्चसः[१] ।

अप्यूर्ध्वकायस्सन् कृत्वा यथा पुष्पाञ्जलिं पुरा[२] ॥ १५४ ॥

तं[३] षोडशकलोपेतं[४] मूलमन्त्रं समुच्चरन् ।

द्वादशान्तस्थितं[५] शम्भुमनेकार्बुदचन्द्रभम्[६] ॥ १५५ ॥

एवं शाक्तं वपुः कल्प्यं तस्मिन् परमकारणम् ।

परमं शाश्वतं सत्यं ज्ञानानन्दसुखात्मकम्[७] ॥ १५६ ॥

व्यापकं सर्वतत्त्वानामप्रमेयमतुल्यकम्[८] ।

वाच्यवाचकरहितं वाङ्मनोऽतीतगोचरम्[९] ॥ १५७ ॥

व्यक्तं[१०] कुर्याद्विशेषेण निष्कलं सकलात्मनि[११] ।

---

[१] कुर्याच्छम्भोरमितवर्चसः] N, Opc; कुर्या ... म्भोरमितवर्चसम् Oac

[२] यथा पुष्पाञ्जलिं पुरा] Npc; युथा पुष्पाञ्जलिं पुरा Nac, यथा पुष्पा... O

[३] तं] em.; ना N, ता O

[४] षोडशकलोपेतं] N; षोडशक... O

[५] द्वादशान्तस्थितं] Npc; द्वादशान्तः स्थितं Nac, द्वादशान्तस्थित... O

[६] शम्भुमनेकार्बुदचन्द्रभम्] N.; ...अनेकार्बुदचन्द्रा...म् O

[७] शाश्वतं सत्यं ज्ञानानन्दसुखात्मकम्] N; शाश्वतं...खा... O

[८] ०तत्वानामप्रमेयमतुल्यकम्] em.; ०तत्वामप्रमे...ल्यकम् N, ०तत्वा...ामप्रमेयमतुल्यकम् O

[९] वाङ्मनोतीतगोचरम्] em.; वाद्यमनोदितगोचरम् N, O

[१०] व्यक्तं] N; ...क्तं O

[११] सकलात्मनि] N; स...लात्मनि O

परावाहनमित्युक्तं[1] शिवशक्तिनिमन्त्रणात्[2] ॥ १५८ ॥

तथान्यत्र –

नवार्कतेजसाह्वानं[3] विधायाह्वानमुद्रया[4] ।

एवं पराख्यवचनाद्देवदेवोत्तमोत्तमम्[5] ॥ १५९ ॥

महाशम्भुमिति[6] ध्यात्वा नीत्वादित्यान्तमञ्जलिम्[7] ।

पूरकेणाथ[8] भूयोऽपि[9] भ्रूमध्यान्तेऽवरोप्य तम्[10] ॥ १६० ॥

156-158. These verses are elsewhere attributed to the *Parākhya*: see appendix I, L.132–134, on p. 437.

156-159b. The first three verses are quoted in the *Ātmārthapūjāpaddhati* (T. 371, p. 879) with attribution to the *Parākhya* (see verses 132–134 on p. 437 of Appendix I of the *Parākhya*). The half-verse immediately following, 3.159ab, is quoted immediately afterwards in the same text, but with an intervening *tathā* (suggesting a further quotation, perhaps from another source).

---

[1] ०मित्युक्तं] O; ...त्युक्तं N

[2] शिवशक्तिनिमन्त्रणात्] N; ... ... णा... O

[3] नवार्कतेजसाह्वानं] em.; नवाकतेज...नं N, नवार्क...ाह्वानं O

[4] विधायाह्वान०] em.; विधाया...न० N, O

[5] ०देवदेवो०] O; ०देदेवो० N

[6] महाशम्भु०] N; महाश...० O

[7] ०दित्यान्तमञ्जलिम्] em.; ०दित्याक्तमञ्जलिम् N, ०दित्यान्त...ञ्ज... O

[8] पूरकेणाथ] em.; पू...णाथ N, पिूरके...थ O

[9] भूयोऽपि] em.; भुयो N, ...यो O

[10] ०न्तेऽवरोप्य तम्] em.; ०न्तवराप्य तम् N, ०...रोप्य तम् O

तत्तेजोबिन्दुमेतस्मिन्नञ्जलौ[1] पतितं[2] स्मरन् ।
ऊर्ध्वमीषत्पुनर्नीत्वा[3] पश्चान्नाड्या[4] सुषुम्नया ॥ १६१ ॥
क्रमेणाथ समानीय स्वगुरूक्तोपदेशतः[5] ।

[१४.८. आवाहनार्घ्यम्]

मूलेन सहृदावाह्य[6] देयमावाहनार्घ्यकम् ॥ १६२ ॥
आवाहनेन तन्मूर्तिर्द्रवति[7] द्रवहेमवत्[8] ।
तस्मादावाहने काले दद्यादर्घ्यं विचक्षणः ॥ १६३ ॥
इत्युक्तयांशुमतो[9] देयमर्घ्यमावाहनोत्तरम्[10] ।
अथ तद्देहहृत्पद्मे तच्चैतन्यं शिवात्मकम् ॥ १६४ ॥
संस्थाप्य हृदयेनैव मुद्रया स्थापनाख्यया ।

---

163. Not traced in the *Aṃśumat*, but cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 412 and T. 321, p. 220, where it is quoted with the same attribution.

---

[1] तत्तेजोविन्दुमेतस्मिन्नञ्जलौ] N; तत्तेजे...न्दुमेतस्मिन्नाञ्जलौ O

[2] पतितं] Npc, O; पतिता Nac

[3] °र्नीत्वा] em.; °र्मित्वा N, O

[4] पश्चान्नाड्या] em.; पश्चान्नास्या N, पश्चान्तास्या O

[5] स्वगुरूक्तो°] O; स्वरूक्तो° N

[6] मूलेन सहृदावाह्य] N; मूलन...हृदारा... O

[7] तन्मूर्तिर्द्रवति] em.; तन्मूर्तिद्रवति N, तन्मूर्तिर्द्दवति O

[8] द्रवहेमवत्] N; द्दवहेमवत् O

[9] इत्युक्तयांशुमतो] em.; इत्युक्तवांशुमतो N, इत्युक्तयांशुमते O

[10] देयम°] Npc, O; देयम° Nac

किञ्चात्र सम्प्रदाये[१] हि प्राणमन्त्रं सकृज्जपेत्[२] ॥ १६५ ॥
दक्षिणानामया लिङ्गपीठं स्पृष्ट्वा तमुच्चरेत् ।
अथ सर्वाङ्गसम्पूर्णं[३] चैतन्यमिति[४] भावयेत्[५] ॥ १६६ ॥
सन्निधानं तु मूलेन तदेवाभिमुखीकृतिः[६] ।
तत्काले[७] सन्निधानार्घ्यं[८] दत्वाथो सन्निरोधनम् ।
कार्यं[९] हि तत्तन्मुद्रान्ते पराख्यवचनं यथा ॥ १६७ ॥

[१४.९. मुद्राभीरोधनादि]

पराख्ये[१०] –

पूजनावधि[११] तत्रेशं[१२] रोधयेन्निष्ठुराख्यया ।

---

[१] सम्प्रदाये] conj.; सम्प्रदायं N, O

[२] सकृज्जपेत्] N; सकृज्ज...त् O

[३] सर्वाङ्ग°] O; सर्वाम्भ° N

[४] चैतन्यमिति] N; ...मिति O

[५] भावयेत्] O; ...वेयेत् N

[६] तदेवा°] O; देवता N

[७] तत्काले] N; त... O

[८] सन्निधानार्घ्यं] O; सन्निधानघ्यं N

[९] कार्यं] O; कार्य N

[१०] पराख्ये] em.; पराख्यो N, O

[११] पूजनावधि] em.; पूजनाविधि N, O

[१२] तत्रेशं] Npc, O; तृतत्रशं Nac

निरोधार्घ्यं तथा[1] दद्यात्सन्निधानाय शम्भवे ॥ १६८ ॥

कालकण्ठ्या फडन्तेन हेतिना पुष्पमुत्क्षिपेत् ।

अन्तरायं[2] समुत्सार्य लिङ्गमुद्रां तु वामतः ॥ १६९ ॥

नमस्कारं हृदा दत्वा कवचेनावकुण्ठ्य च ।

अथेति तत्तन्मुद्राभिः[3] षडङ्गन्यासमाचरेत् ॥ १७० ॥

कामिके –

अस्तित्वमधिकत्वं च[4] स्वातन्त्र्यं सर्वगोप्तृता[5] ।

सर्वज्ञत्वमधृष्यत्वं[6] षडङ्गानां गुणाः[7] क्रमात् ॥ १७१ ॥

[१४.१०. षडङ्गन्यासः]

इत्युक्तवचनादेतद्गुणषट्कसमन्वितान्[8] ।

168-170b. Untraced in the *Parākhya*. Cf. *Jñānaratnāvalī*, GOML MS. R 14898, p. 97, also cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 404 and T. 321, pp. 215-216.
171. Untraced in the *Kāmika*. Cf. *Dhyānaratnāvali*, v. 150 and *Śaivabhūṣaṇa*, v. 94.

---

[1] निरोधार्घ्यं तथा] N; तिरोधार्घ्यं न्तथा O

[2] अन्तरायं] N; अन्नरायं O

[3] तत्तन्मुद्राभिः] em.; तत्तमुद्राभि N, त्तन्मुद्राभि O

[4] °मधिकत्वं च] em.; °मधिक...च N, °मधिकं त्वं च O

[5] °गोप्तृता] N; °गोप्तृत... O

[6] °मधृष्यत्वं] em.; °मधृष्यन्त्वं N, °मधृष्यत्तं O

[7] गुणाः] em.; गुणा N, O

[8] °समन्वितान्] N; सम... न् O

नमःस्वाहावषड्वौषड्ढुंफड्कारैः[1] क्रमाद्युतान् ॥ १७२ ॥

षडङ्गमन्त्रान्[2] तत्रादौ हृदयं[3] हृदये न्यसेत् ।

शिरः शिरसि विन्यस्य[4] शिखास्थाने शिखां[5] न्यसेत् ॥ १७३ ॥

कण्ठप्रावरणाद्वर्म तर्जनीभ्यां तु[6] विन्यसेत् ।

एकत्वं मुष्टिबन्धेन[7] मूलेन हृदि विन्यसेत् ॥ १७४ ॥

परस्परतलस्पर्शौ[8] नामभ्यां हेतितस्ततः ।

तालत्रयं च दिग्बन्धं कवचेनावकुण्ठनम्[9] ॥ १७५ ॥

[१४.११. अमृतीकरणं परमीकराणं च]

पराख्ये –

अमृतीकरणं कुर्यान्मन्त्राणां धेनुमुद्रया ।

---

176. Untraced in the *Parākhya* but quoted without attribution in the cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 404 & T. 321, p. 216.

---

[1] नमःस्वाहावषड्वौषड्ढुंफड्कारैः] em.; नमस्वाहावषड्वौषट्हुंफड्कारैः N; नमःस्वाहाववष...षट्हुंफड्कारैः O

[2] षडङ्गमन्त्रान्] em.; षडङ्गमन्त्र N, O

[3] हृदयं] O; हृदय N

[4] शिरः शिरसि विन्यस्य] O; शिर...सि वि...स्य N

[5] शिखां] em.; शिखा N, O

[6] कण्ठप्रावरणाद्वर्म तर्जनीभ्यां तु] O; कर्णप्रावरणाद्वर्म तर्जनीभ्या... N

[7] एकत्वं मुष्टिबन्धेन] N; ...कत्वम मुष्टिब...न O

[8] परस्परतलस्पर्शौ] em.; परस्परत...र्शा N, परस्फरतलस्फर्शौ O

[9] कवचेनावकुण्ठनम्] N; कवचेन...नम् O

हृदा तेन महामुद्रामथवा मूलमन्त्रतः ॥ १७६ ॥

देये धेनुमहामुद्रे वौषडन्तेन मूलतः ।

शिवैक्यवर्ण्यतां[1] ध्यायेदङ्गानामङ्गिभावतः[2] ॥ १७७ ॥

पुष्पमारोपयेन्मूलात्[3] परमीकरणं[4] हि तत् ।

[१५. सदाशिवपूजनम्]

[१५.१. देवस्य स्वागतम्]

स्वागतं ते महादेवेत्युक्त्वा[5] सम्प्रार्थयेद्विभुम्[6] ॥ १७८ ॥

एवं पराख्यवचनाद्भूमहामुद्रिकार्प्पणम्[7] ।

अथ हे भगवन् स्वामिन् स्वागतं ते वदेदिति ॥ १७९ ॥

[१५.२. सन्निधीकरणम्]

वत्स स्वागतमत्रेति[8] स्वामिनोक्तं विभावयेत् ।

177cd. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 404 and T. 321, p. 216.
179. *bhū* is perhaps a corruption for *hṛn*, since the *mahāmudrā* may be offered with *hṛdā* eg. in *Jñānaratnāvalī*.

---

[1] शिवैक्यवर्णतां] em.; शिवैकवर्ण्ठकां N, शिवैकव... O

[2] ध्यायेदङ्गानाम॰] N; ...येदङ्गान...॰ O

[3] पुष्पमारोपयेन्मूलात्] Opc.; पुष्पमारोपयेन्मूलोत् N, पुष्पम...प...मूलात् Oac

[4] परमीकरणं] em.; पर...णं N, प...मी...रणं O

[5] महादेवेत्युक्त्वा] em.; महादेवे... N, महादे...त्युक्त्व... O

[6] सम्प्रार्थ्ययेद्विभुम्] em.; सम्प्रार्थ्यते द्विभुम् N, सं...र्थ्यये द्विभम् O

[7] ॰वचनाद्भूमहामुद्रिकार्प्पणम्] em.; ...चनाद्भुमहामुद्रिकाप्पणम् N, ॰वचनाद्भुम... ...णम् O

[8] स्वागतमत्रेति] em.; स्वागतमन्त्रेति N, O

स्वामिन् सर्वजगन्नाथ[1] यावत्पूजावसानकम् ॥ १८० ॥

तावत्सम्प्रीतिभावेन लिङ्गेऽस्मिन्[2] सन्निधीभव ।

[१५.३. अर्घ्यपाद्यचमनदानम्]

इति[3] विज्ञाप्य देयं[4] हि स्वागतार्घ्यं शिवाय तु ॥ १८१ ॥

अस्मिन्नवसरे देया मुद्रा[5] पञ्चमुखी नमः ।

ओं शिवायेति दातव्या[6] मुद्राः[7] सर्वा हृदान्विताः[8] ॥ १८२ ॥

मकुटे च तथा प्रोक्तमत्र[9] पञ्चमुखीति[10] च ।

पश्चादंशुमदुत्त्यात्र[11] दद्यात्पाद्यादि शम्भवे ॥ १८३ ॥

182ab. For definition of *pañcamukhī*, see *Śaivasiddhāntasaṅgraha*, T. 44, p. 348.
183. For the inclusion of the *pañcamukhī* here, cf. *Śaivabhūṣaṇa*, v. 83.

---

[1] सर्वजगन्नाथ] O; सर्व...न्नाथ N

[2] ०सम्प्रीतिभावेन लिङ्गेऽस्मिन्] N; सम्प्री... ...लिङ्गे... O

[3] इति] N; ...ति O

[4] देयं] O; ...यं N

[5] मुद्रा] N; म...। O

[6] दातव्या] em.; दातव्य N, O

[7] मुद्राः] em.; मुद्रा N, O

[8] हृदान्विताः] em.; हृदान्विता N, हृदा... O

[9] मकुटे च तथा प्रोक्तमत्र] em.; मकुटे च तथा प्रोक्तामत्र N, ...प्र...मत्र O

[10] पञ्चमुखीति] N; पञ्चमुखि... O

[11] पश्चादंशुमदुत्त्यात्र] O; पश्चादंशुष्ठदुत्त्यत्र N

अंशुमति -

समुत्क्षिप्य विशेषार्घ्यभाजनं[1] वामपाणिना ।
पद्भ्यां निवेदयेत्पाद्यं[2] दक्षहस्तेन सम्मुखम्[3] ॥ १८४ ॥
मुखेष्वाचमनं दद्यादर्घ्यं[4] पञ्चसु मूर्धसु[5] ।
दूर्वापुष्पाक्षतादीनि[6] पश्चाल्लोकोपचारतः ॥ १८५ ॥
नमस्कारस्स्वधास्वाहावषड्जातिचतुष्टयम् ।
चतुष्टयमिदं[7] तत्र परिपाट्या[8] निवेदयेत् ॥ १८६ ॥
इत्युक्त्या[9] पाद्यमाचाममर्घ्यं दत्वा प्रसूनतः[10] ।

184. Untraced in the *Aṃśumat*. Appears in the *Jñānaratnāvalī*, GOML MS. R 14898, p. 102.
185-186. These verses are quoted together without attribution in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, pp. 412–413.

[1] विशेषार्घ्य०] O; विशेषास्य N

[2] ०त्पाद्यं] em.; ०त्पाद्य N, ०त्पा... O

[3] दक्षहस्तेन सम्मुखम्] N; क्षह... मु... O

[4] दद्याद०] O; द्यद्याद० N

[5] मूर्धसु] em.; मुर्त्तसु N, O

[6] दूर्वापुष्पाक्षतादीनि] N; दूर्वापु...तादीनि O

[7] चतुष्टयमिदं] em.; चतुष्टयतदं N, च...ष्टयमिदं O

[8] परिपाट्या] O; परिपाठ्या N

[9] इत्युक्त्या] em.; इत्यु ... N, ...क्त्या O

[10] प्रसूनतः] N; प्र ... तः O

[१५.४. लिङ्गस्य शुद्धाभिषेकः]

पश्चाच्छुद्धाभिषेकः[१] स्यादंशुमत्प्रोक्तवर्त्मना[२] ॥ १८७ ॥

सङ्गृह्याभिनवं[३] पुष्पं शम्भुमूर्धनि विन्यसेत्[४] ।

तदन्यत्पौर्विकं[५] पुष्पमपसृज्य[६] च लिङ्गतः ॥ १८८ ॥

तत्पश्चाद्दक्षहस्तस्थगडुकस्रुतपाथसा[७] ।

सहृत्स्वाहान्तमूलेन स्नानं[८] शुद्धाभिषेचनम्[९] ॥ १८९ ॥

निर्माल्यभोजनं[१०] कुर्याद्विभाव्य मनसाखिलम्[११] ।

विशेषार्घ्यजलेनापि श्रीपादक्षालनं हि तत् ॥ १९० ॥

शिवमूर्ध्नि[१२] च पुष्पेण सिञ्चेदर्घ्योदबिन्दुना[१३] ।

---

[१] पश्चाच्छुद्धाभिषेकः] em.; पश्चाच्छुद्धाभिषेक N, ...श्चाच्छुद्ध...क O

[२] ०वर्त्मना] N.; ०वत्मना O

[३] सङ्गृह्याभिनवं] N; सगृहा...नव O

[४] विन्यसेत्] em.; विन्यसत् N, ...न्यसेत् O

[५] ०पौर्विकं] O; ०पौवविकं N

[६] पुष्पमपसृज्य] N; ...ष्पं पसृज्य O

[७] ०दक्षहस्तस्थगडुकस्रुतपाथसा] em.; ०दक्षहस्तस्थगडुकस्रुत...थसा N, ०...हस्तस्थगडुक...पाथसा O

[८] स्नानं] O; स्थानं N

[९] शुद्धाभिषेचनम्] N; शुद्ध...चनम् O

[१०] ०भोजनं] conj.; ०भोजने N, O

[११] मनसाखिलम्] N; मन...लम् O

[१२] शिवमूर्ध्नि] N; ...मूध्नि O

[१३] सिञ्चेदर्घ्योदबिन्दुना] O; हिञ्चेदस्योदबिन्दुना N

अथ वस्त्रेण सम्मृज्य लिङ्गं शुचिकरस्ततः[१] ॥ १९१ ॥

अमन्त्रपुष्पमारोप्य मन्त्रपुष्पं च[२] मूलतः ।

†यथा पानीयतत्पीठसेक्त चामकरं तता† ॥ १९२ ॥

अस्मिन्नवसरे देयं मन्त्रान्नं[३] शम्भवे हितम् ।

[१५.५. मन्त्रान्नदानम्]

मन्त्रं[४] रहस्यमित्युक्तं[५] तस्मात्तद्गोप्यमेव हि ॥ १९३ ॥

शम्भोः शुद्धाभिषेकान्ते[६] जाठराग्निर्ज्वलत्यपि[७] ।

तत्क्षुधाशान्तये[८] तज्ज्ञो दद्यान्मन्त्रान्नमादरात् ।

शम्भुना प्रत्युमां पूर्वं[९] प्रोक्तं[१०] तच्चात्र[११] लिख्यते ॥ १९४ ॥

---

[१] शुचिकरः] O; ...करः N

[२] मन्त्रपुष्पं च] N; ... पुपं ... O

[३] मन्त्रान्नं] em.; मन्त्रान्तं N, ... न्त्रान्तं O

[४] मन्त्रं] em.; ...न्त्रो N, मन्त्रो O

[५] रहस्य०] N; र... स्य० O

[६] शुद्धाभिषेकान्ते] em.; शुन्तुद्धाभि...कान्ते N, ...भिषे... O

[७] जाठराग्नि०] em.; जठराग्नि० N, जढराग्नि० O

[८] तत्क्षुधाशान्तये] em.; तृत्क्षुधाप्रशान्तये N, तत्क्षु...प्रशान्तये O

[९] पूर्वं] N; ... वं O

[१०] प्रोक्तं] O; प्रो ... N

[११] तच्चात्र] em.; ...त्र N, तच्चा... O

ईश्वरवचनम् –

ममाभिषेकान्त उमे क्षुदुत्था[1] जगत्त्रयं दग्धुमलं समर्था[2]।
तत्कालनैवेद्यमतः प्रदेयं[3] नोचेत्तदायुर्बलवीर्यभुक् स्यात्[4] ॥ १९५ ॥

इत्यादिवचनादन्नं[5] यत्किञ्चिद्भक्ष्यवस्तु[6] वा।
स्थिरासनाभिषेकान्तेऽवश्यमन्नं[7] निवेदयेत् ॥ १९६ ॥

[१५.५.१. त्रिविधं नैवेद्यम्]

स्नानकालेषु नैवेद्यं[8] त्रिविधं तत्किमुच्यते।
एकं पर्युषितार्चायां तत्र ताम्बूलमुत्तमम् ॥ १९७ ॥

एकमन्नाभिषेके वा चन्दनस्नानकालतः।
एकं स्थिरासनारूढस्नानकालावसानके[9] ॥ १९८ ॥

---

195. The source of this verse has not been traced.

---

[1] ममाभिषेकान्त उमे क्षुदुत्था] em.; ...माभिषेकान्तममेक्षुदुत्था N, ममाभिषेकान्त उ...दुलत्था O

[2] समर्था] conj.; समर्थः N, O

[3] प्रदेयं] em.; प्रदेय N, O

[4] ०भुक् स्यात्] O; ०भुक् ... N

[5] इत्यादि०] O; इत्या...० N

[6] यत्किञ्चिद्भक्ष्यवस्तु] O; ... किञ्चि ... भोक्ष्यवस्तु N, यत्किञ्चिद्भोक्ष्यवस्तु O

[7] स्थिरासना०] Npc, O; स्थिराभिसना० Nac

[8] नैवेद्यं] N; ने ...० O

[9] ०रूढस्नानकालावसानके] em.; ०रूढा स्नानकालावसानके N, ०रूढा स्नानकालावसा...के O

आहृत्य स्नानकालाङ्गं त्रेधा[१] नैवेद्यमीरितम् ।
तस्मात्साम्बाय मन्त्रान्नं शम्भवे विनिवेद्य[२] च ॥ १९९ ॥

[१५.६. वस्त्रादिनिवेदनम्]

आचामार्घ्यें प्रदायाथ दद्याद्दिव्याम्बरद्वयम् ।
वामेनाथोपवीतं तु सौवर्णं तान्तवं[३] हृदा ॥ २०० ॥
ततः परिमलद्रव्यकस्तूर्याद्यङ्गलेपनम्[४] ।
पश्चाद्धिमाम्बुकर्पूरमिश्रगन्धसमर्पणम्[५] ॥ २०१ ॥
दिव्याङ्गरागालङ्कारो[६] दिव्यपुष्पार्चनं ततः[७] ।
रत्नाभरणपट्टादिगोलकादिसमर्पणम्[८] ॥ २०२ ॥
भूयस्सुरभिपुष्पार्चा तस्मिन्नवसरे[९] तथा ।

---

[१] स्नानकालाङ्गं त्रेधा] em.; स्नानकालाङ्ग ज्ञेया N, स्नानकालान्तु गन्त्रेया O

[२] शम्भवे विनिवेद्य] O; शभे...विनिवे... N

[३] तान्तवं] em.; ता...वं N, त...तवं O

[४] °द्रव्यकस्तूर्याद्यङ्गलेपनम्] em.; °द्र...कस्तूर्याद्यङ्गलेप... N, °द्रव्यकस्तूर्याद्येङ्गलेपनम् O

[५] पश्चाद्धिमाम्बुकर्पूरमिश्रगन्ध°] em; ...श्चाद्धि...म्बुकर्पूरमिश्रग्रन्ध° N, पश्चाद्धिमाम्बुकर्पूरमिश्रग्रन्ध° O

[६] दिव्याङ्ग°] Npc, O; अदिव्याङ्ग... Nac

[७] ततः] O; त... N

[८] रत्नाभरणपट्टादिगोलकादिसमर्पणम्] em.; रत्नाभर...पट्टादिगो...कादिसमर्पणम् N, रत्नाभर...दिगोलकादि...र्पणम् O

[९] भुयस्सुरभिपुष्पार्चा तस्मिन्नवसरे] em.; ...स्सुरभि...ष्पार्चा तस्मिन्नवसरे N, भुयस्सुरभि...ि तस्मिन्नवसरे O

[१५.७. पुष्पभेदः]

अर्चनायाम् -

पुष्पभेदात्पत्रभेदात्फलभेदोऽस्ति तद्यथा[1] ॥ २०३ ॥

शिवतन्त्ररहस्यसारे -

पुष्पाणि सात्त्विकानीह[2] शुक्लवर्णानि[3] यानि वै ।
राजसानि च रक्तानि तामसान्यसितान्यपि ।
श्यामं तमोरजोमिश्रं पीतं राजससात्त्विकम्[4] ॥ २०४ ॥

किरणे -

मोक्षदं सात्त्विकं[5] ज्ञेयमृद्धिदं राजसं तथा ।
मिश्रितं द्वयसिद्ध्यर्थं[6] पत्रं पुष्पं च वृद्धिदम् ॥ २०५ ॥

203cd. The source of this verse has not been traced.
204. The *Śivatantrarahasyasāra* is not known to us: the verse appears as *Īśānaśivagurudevapaddhati* 5:74c-75.
205. Not traced in the *Kiraṇa*, but cf. *Ṣaṭsahasrakālottarāgama*, T. 767, p. 67.

---

[1] तद्यथा] O; ...द्यथा N

[2] सात्त्विकानीह] em.; सात्विकान... N, सात्वि...हि O

[3] शुक्लवर्णानि] O; ...क्लवर्णान N

[4] तमो रजो मिश्रं पीतं राजससात्त्विकम्] N; त...र...मिश्रं...तं...जसः सात्विकम् O

[5] सात्त्विकं] em.; सात्विका N, सात्वि.. O

[6] मिश्रितं द्वयसिद्ध्यर्थं] em.; मिश्रतद्वयसिद्ध्यर्थं N, मिश्रितन्द्व...म् O

शिवधर्मोत्तरे –

शिवाश्रमाश्रितैः[१] पूजा कर्तव्या यतिभिः[२] सदा ।
पुष्पैररण्यसम्भूतैः पत्रैर्वा[३] वनसम्भवैः ॥ २०६ ॥

सुपक्वैः स्फुटितैः सद्यश्चाहृतैश्च सुगन्धिभिः ।
चम्पकैः[४] करवीराद्यैः पुष्पैश्चान्यैस्तथोचितैः[५] ।
आत्मारामोद्भवैर्वापि पुष्पैः सम्पूजयेच्छिवम् ॥ २०७ ॥

अजिते –

श्वेतै रक्तैस्तथा पीतैः पुष्पैश्च कुसुमैः शुभैः ।
अपर्युषितनिश्छिद्रैः[६] कृमिकेशादिवर्जितैः[७] ॥ २०८ ॥
सर्वैरेतैः कृतं यच्च पत्रैश्चैव[८] तथाविधैः ।

---

206. Quoted from *Śivadharmottara* 11:8. The second half of the verse reads differently, मनसा पूजयेद्योगी पुष्पैरारण्यसम्भूतैः ॥

---

[१] शिवाश्रमाश्रितैः] N; शिवा...तै O

[२] कर्तव्या यतिभिः] em.; कर्तव्यो यदिभिः N, O

[३] पत्रैर्वा] N; प...वा O

[४] चम्पकैः] em.; चम्पकः N, चंवकैः O

[५] पुष्पैश्चान्यैस्तथोचितैः] em.; पुष्प...ान्यै...चितैः N, पुष्पैश्चा...स्थथोचितैः O

[६] अपर्यु०] em.; अपर्यू० N, O

[७] कृमिके०] N; कमिके० O

[८] कृतं यच्च पत्रैश्चैव] em.; कृतस्साचं पत्रैश्चैव N, कृत...प... O

श्रेष्ठमभ्यर्चनं प्रोक्तं पुष्पैः कृष्णैर्विना कृतम्[1] ॥ २०९ ॥

मध्यमं[2] यजनं प्रोक्तं सितरक्तैस्तु कन्यसम्।

पुष्पाणि तानि वक्ष्यामि श्वेतादीनि यथाक्रमम्[3] ॥ २१० ॥

सितपद्मं सितार्कं च[4] मन्दारं करवीरकम्[5]।

नन्द्यावर्तं च पुन्नागं[6] मल्लिका जातिरेव च ॥ २११ ॥

माधवी कुरवं[7] चैव[8] द्रोणं धुर्द्धूरमेव च।

सकलं पुष्पं भद्रा च गिरिकर्णी[9] तथैव च ॥ २१२ ॥

श्रीपुष्पं वकुलं चैव[10] लोध्रपुष्पं तथैव च[11]।

208-220. Quoted from *Ajita* 22:33-50.

---

[1] पुष्पैः कृष्णैर्विना कृतम्] O; पु...ष्णैर्विता... N

[2] मध्यमं] O; ... N

[3] यथाक्रमम्] O; ...थाक्रमम् N

[4] सितपद्मं सितार्कं च] N; सि...तं सिता... O

[5] करवीरकम्] em.; कररकं N, क...वीरकम् O

[6] नद्यावर्तं च पुन्नागं] N; नद्याव...च पुन्ना... O

[7] ०कुरवं] em.; ०कुसुमं N, O

[8] चैव] O; चैवं N

[9] गिरिकर्णी] em.; गिरिकर्णी N, ...रिकर्णी O

[10] श्रीपुष्पं वकुलं चैव] em.; श्री...ष्पैर्वकुलं चै... N, श्रीपुष्पैर्वकुलं चैव O

[11] लोध्रपुष्पं तथैव च] N; लोध्रपु...तथै... O

सिन्दुवारं[1] शमीपुष्पं सितान्युक्तानि तानि तु[2] ॥ २१३ ॥
रक्तपुष्पं पलाशं च हयमारं च पाटली[3] ।
सुरक्तबृहती चैव पिण्डीतकमतः[4] परम्[5] ॥ २१४ ॥
पट्टिका चोत्पलं रक्तं मुनिपुष्पं तथैव च[6] ।
कदम्बं चेति रक्तानि[7] पीतानि च ततः शृणु[8] ॥ २१५ ॥
चम्पकं कर्णिकारं च तथारग्वधमेव[9] च ।
हेमधुत्तूरकं[10] चैव कुरण्डं[11] गोक्षुरं तथा ॥ २१६ ॥
असनं शिखिनी[12] चैव पीतपुष्पं प्रकीर्तितम्[13] ।

---

[1] सिन्दुवारं] O; सिन्धुवारं N

[2] सितान्युक्तानि तानि तु] N; सितान्युक्त... ... O

[3] पाटली] O; पा...ली N

[4] पिण्डीतकमतः] em.; पिण्डीतः कमतः N, O

[5] परम्] O; प... N

[6] तथैव च] N; ...थे... O

[7] रक्तानि] N; र... नि ... O

[8] शृणु] em.; श्रुणु N, O

[9] तथारग्वधमेव] em.; तथारयुतमेव N, तथारयुधमेव O

[10] हेमधुत्तूरकं] em.; हेमदुर्धूरकं N, O

[11] चैव कुरण्डं] em.; चैव...रण्डं N, चै... ...रण्डं O

[12] शिखिनी] em.; शङ्खिनी N, शखिनी O

[13] प्रकीर्तितम्] N; प्र...र्ति... O

नीलोत्पलं विष्णुक्रान्तिरतसीपुष्पमेव[1] च ॥ २१७ ॥
कुरण्डं कृष्णवर्णं च चतुर्वर्णं प्रकीर्तितम् ।
कनकानि कदम्बानि जातीपुष्पं तथैव च ॥ २१८ ॥
रात्रौ दद्याच्छिवे शेषं[2] दद्याद्देवे[3] दिवानिशम् ।
नन्द्यावर्तं[4] भवेत्प्रातः द्रोणं मध्यन्दिने[5] तथा ॥ २१९ ॥
जातिः[6] साये विशेषेण दातव्या[7] स्याच्छिवाय वै[8] ।
निर्गन्धान्युग्रगन्धानि[9] कुसुमानि विवर्जयेत्[10] ॥ २२० ॥
गन्धहीनमपि ग्राह्यं पवित्रं तु कुशादिकम्[11] ।

221ab. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 5:58ab.

[1] ०क्रान्ति०] N; ०...न्ति० O
[2] दद्याच्छिवे शेषं] em.; दद्याच्छिवेच्छेषं N, O
[3] दद्याद्देवे] O; द्यद्यादेदवे N
[4] नन्द्यावर्तं] O; न... ...N
[5] प्रातः द्रोणं मध्यन्दिने] conj.; ...वेत्प्रातः मोदणध्यदिने N, ...वे...प्रातन्द्रोणमध्यन्दिने O
[6] जातिः] em.; जातिं N, O
[7] दातव्या] em.; दातव्यं N, O
[8] स्याच्छिवाय वै] Npc, Opc ; स्याच्छिवा... वे Nac, स्याच्छि वै वाय वै Oac
[9] निर्गन्धान्युग्रगन्धानि] Npc; निर्गन्धान्युग्रहन्धानि Nac, O
[10] विवर्जयेत्] Npc; विणर्जयेत् Nac, ...वर्जयेत् O
[11] कुशादिकम्] N; कु...दि... O

कुशाः सद्देशजाः[१] स्निग्धा नातिखर्वा न चायताः[२] ।
शुकच्छायाः साग्रमूलाः[३] सप्तपर्णा[४] न सप्तजाः ॥ २२१ ॥

कालोत्तरे -

पूज्यं[५] नीलोत्पलाद्यैश्च[६] कुन्दचम्पकजातिभिः[७] ।
कुब्जधुर्द्धूरकबकैः[८] करवीरैः सपाटलैः ॥ २२२ ॥
कदम्बदमनाद्यैश्च[९] अखण्डैरजुगुप्सितैः[१०] ।
मुकुलैर्न्नार्चयेल्लिङ्गं पक्वमेव निवेदयेत् ॥ २२३ ॥
पुष्पाणामप्यलाभे[११] तु पत्राण्यपि[१२] निवेदयेत् ।

222-223b. Quoted from *Bṛhatkālottara* 13:96c-97 (NGMPP B 24/59, f. 120r).
223c-224b. Cf. *Śivadharmaśāstra* 5:88cd & 89cd; cf. also *Pūrva-Kāmika*, 5:61.

---

[१] कुशाः सद्देशजाः] em.; नशाः सदेशजा N, तशाः सदेशजा O

[२] चायताः] em.; चायता N, O

[३] साग्रमूलाः] em.; साग्रमूला N, O

[४] सप्तपर्णा] conj.; सप्तवर्णा N, O

[५] पूज्यं] conj.; पूजां N, O

[६] पूजां नीलोत्पलाद्यश्च] Opc; पूजाभिलोत्पला...श्च N, पूजां नीलोत् चैव पलाद्यश्च Oac

[७] कुन्द०] O; कुद० N

[८] ०धुर्द्धूरकबकैः] N; ०धुर्धूरकवकैः N, ०धुर्धूरकव... O

[९] कदम्बदमना०] N, Opc; कदम्बदेमना० Oac

[१०] अखण्डै०] conj.; वाचन्यै० N, O

[११] ०लाभे] N; ०ला... O

[१२] पत्राण्यपि] N, Opc; पत्त्राण्यापि Oac

अपामार्गं कुशं[1] दूर्वां पञ्चबिल्वं शमी तथा ॥ २२४ ॥
एकपत्रारविन्दञ्च तुलसी नागदन्तिका ।
सहकारस्तथा कृष्णतुलसी गन्धपुष्पिका ॥ २२५ ॥
मधुरं[2] सहदेवी च[3] दान्तं भद्रा यवाङ्कुरम्[4] ।
एवमादीनि[5] पत्राणि शिवप्रीतिकराणि वै ॥ २२६ ॥
सर्वपत्रेषु सङ्ग्राह्यं[6] बिल्वं च तुलसीद्वयम्[7] ।
तुलसीं बिल्वपत्रं च स्वर्णपुष्पं तथैव[8] च ॥ २२७ ॥
प्रक्षाल्य परमेशानमर्चयेत्तु[9] मुहुर्मुहुः ।
उशीरहिरिबेरादिमूलानि[10] शुभदानि च ॥ २२८ ॥

---

[1] अपामार्गं कुशं] em.; अपामार्गकुशा N, O
[2] मधुरं] em.; मधूरं N, मधू... O
[3] सहदेवी च] em.; सहदेविञ्च N, O
[4] यवाङ्कुरम्] em.; यवाङ्कुर N, O
[5] एवमादीनि] O; एवमादी... N
[6] सर्वपत्रेषु सङ्ग्राह्यं] N; सर्वपत्रे...ङ्ग्राह्यं O
[7] °द्वयम्] O; °तुयम् N
[8] बिल्वपत्रं च स्वर्णपुष्पं तथैव] O; बिल्व...त्रं च स्व...ष्पं ...थैव N
[9] परमेशानमर्चयेत्तु] O; पर...शानमर्चयेत्तु N
[10] उशीरहिरिबेरादि°] O; उशीरीहिरिभेरादि° N

[१५.८. मालाभेदः]

एकवर्णकृता माला श्रेष्ठेति[१] परिकीर्तिता ।
बहुवर्णैः तथा पुष्पैः मध्यमा परिकीर्तिता[२] ॥ २२९ ॥
पुष्पपत्रैः कृता[३] माला कन्यसेति प्रकीर्तिता[४] ।
बिल्वपत्रैरखण्डैश्च[५] सकृत्पूजयते शिवम्[६] ॥ २३० ॥
सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवलोके महीयते[७] ।
आपीठान्तं महेशानं[८] तुलसीदलमालया[९] ॥ २३१ ॥
आच्छादयति[१०] देवेशं[११] गवां कोटिफलं लभेत् ।

230c-231b. Cf. *Śivadharmaśāstra* 5:94c-95b.

---

[१] श्रेष्ठेति] O; श्रे...ति N
[२] परिकीर्तिता] O; परिकीर्तिताः N
[३] पुष्पपत्रैः कृता] N; पु...त्रैः ...ता O
[४] प्रकीर्तिता] O; प्रकीर्ति... N
[५] विल्व०] O; ...ल्व० N
[६] ०पूजयते शिवम्] N; पूजय... ...वम् O
[७] शिवलोके महीयते] N; शिव...के ...हीयते O
[८] महेशानं] O; महेशानां N
[९] तुलसीदलमालया] O; तुलमालया N
[१०] आछादयति] em.; आछादयति N, आ...य... O
[११] देवेशं] O; दे...शं N

[१५.९. पुष्पधूपादिदानाय योग्यस्थानानि]

मूर्ध्नि[१] पुष्पं प्रकुर्वीत पद्माकारं सुशोभनम् ॥ २३२ ॥
कर्णिकाष्टदलोपेतं दलैः षोडशभिर्युतम्[२] ।
तत्त्वत्रितयसंयुक्तं[३] पुष्पाञ्जल्यर्चनात्रयम्[४] ॥ २३३ ॥
इण्डामालाद्यलङ्कारैरलङ्कृत्य[५] सदाशिवम्[६] ।
घण्टामस्त्रेण[७] सन्ताड्य दद्याद्धूपं च दीपिकाम् ॥ २३४ ॥
धूपं नासापुटे[८] दद्याच्छिखामन्त्रेण[९] बुद्धिमान्[१०] ।
दीपं नेत्रेषु[११] नेत्रेण पश्चादाचमनार्घ्यकम्[१२] ।

---

[१] मूर्ध्नि] N; मू... O
[२] ०भिर्युतम्] N; ०भिर्यु... O
[३] ०संयुक्तं] em.; ०...युक्तं N, ०संयुक्त O
[४] पुष्पाञ्जल्यर्चनात्रयम्] N; पुष्पाञ्ज... ... O
[५] इण्डामालाद्यलङ्कारैरलङ्कृत्य] em.; इडामालाद्यलङ्कारैरलङ्कृ... N, इ...मालाद्यलङ्कारैरल...त्य O
[६] सदाशिवम्] N, Opc; सशदाशिवम् Oac
[७] घण्टा०] em.; पण्या० N, घण्या० O
[८] धूपं नासापुटे] N; धू... ...टे O
[९] ०मन्त्रेण] Opc; ०ममत्रेण N, मैन्त्रेण Oac
[१०] बुद्धिमान्] N; ...न् O
[११] नेत्रेषु] O; नेत्रे... N
[१२] ०नार्घ्यकम्] N; ०नार्घ्य... O

तां मनोरथमुद्रां च तथोक्तं[१] वातुलागमे[२] ॥ २३५ ॥

वातुले -

हृदयेन[३] तु गन्धार्चा शिरसा पुष्पपूजनम्[४] ।
शिखया धूपदानं च[५] दृष्ट्या दीपसमर्पणम्[६] ॥ २३६ ॥
वर्मणा[७] वस्त्रभूषार्चा घण्टाताडनमस्त्रतः ।
द्रव्यं प्रति विशेषेण[८] घण्टां सन्ताड्य चार्चयेत्[९] ॥ २३७ ॥
राक्षसाश्चासुराश्चापि[१०] पिशाचा[११] ब्रह्मराक्षसाः ।
घण्टाघोषेण गच्छन्ति †देवसान्निध्यमेव च† ॥ २३८ ॥

---

236. Untraced in the *Vātulaśuddhākhya*. Contrast with *Uttara-Kāmika*, 29:95a-96b
238. The text is corrupt here, but the idea might have been that expressed in the following tag: आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु राक्षसाम् ।

---

[१] तथोक्तं] N; तथा... O
[२] वातुलागमे] N; वातुला...मे O
[३] हृदयेन] em.; हृ...येन N, ...दयेन O
[४] गन्धार्चा शिरसा पुष्पपूजनम्] O; ...र्चा शि... ...ष्पपूजनम् N
[५] धूपदानं च] em.; धूप...न... N, धू...दानं च O
[६] °समर्पणम्] N, Opc; °समर्पणम् Oac
[७] वर्मणा] em.; वर्मणो N, वम...णा O
[८] विशेषेण] O; वि...षेण N
[९] चार्चयेत्] conj.; चार्पयेत् N,O
[१०] राक्षसाश्चासुराश्चापि] em.; राक्षसा...सुराश्चापि N, राक्षसाश्चासुरा...पि O
[११] पिशाचा] N; पि...चा O

[१५.१०. घण्टाताडनम्]

कालोत्तरे –

एकनादस्तु मोक्षाय विरक्तानां प्रशस्यते।
घण्टाताडनमेवं[1] स्याद्द्विनादो[2] भोगमोक्षदः॥ २३९॥
जानुनाभ्योरधो[3] नादः कर्तव्यो न कदाचन।
नाभेरूर्ध्वं तु कर्तव्यं घण्टाताडनमुत्तमम्[4]॥ २४०॥
उत्तमः स्निग्धघोषः स्यान्मध्यमो[5] मध्यमः स्मृतः[6]।
अधमो[7] घर्घराघोषो[8] घण्टाघोषस्य लक्षणम्॥ २४१॥
इत्यथो ज्ञेयमात्मार्थे[9] घण्टापञ्चकमुत्तमम्।
ततो लयाङ्गयजनमस्त्रादीशान्तमेव[10] तत्॥ २४२॥

239-241. Untraced. Quoted with attribution to the *Kālottara* in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā*, p. 107. Also *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, pp. 493-494.

[1] घण्टाताडनमेवं] N; घ...ताडन... O
[2] स्याद्द्विनादो] Npc; स्याद्द्विना... Nac, स्याद्द्वि...दे O
[3] जानुनाभ्योरधो] em.; जानुनादेनथो N, जानुना...थो O
[4] घण्टाताडन०] N; घण्टा...न० O
[5] उत्तमः स्निग्धघोषः स्या०] em.; उक्तस्निग्धस्नग्धघोषस्या० N, उत्तमस्निग्धस्नग्धघोषस्या० O
[6] मध्यमः स्मृतः] em.; मध्यमस्मृ... N, मध्यमस्मृतः O
[7] अधमो] N; ...मो O
[8] घर्घराघोषो] em.; ...र्घ...घोषो N, ...र्घ...रघोषो O
[9] ज्ञेयमात्मार्थे] N, Opc; ज्ञेज्ञेयमात्मार्थे Oac
[10] ०स्त्रादीशान्तमेव] em.; ०स्त्रादी...मेव N, ०...दीशान्तमेव O

[१६.१. भोगाङ्गपूजनम्]

भूयो भोगाङ्गपूजायै मूलेन शिवमर्चयेत्[1] ।
भोगाङ्गपूजनं[2] नाम पृथक् ब्रह्माङ्गपूजनम् ॥ २४३ ॥

[१६.२. आवरणानां सङ्ख्या]

कामिके –

एकावरणपूजा[3] स्यादङ्गैर्ब्रह्मभिरर्चनम्[4] ।
अथवा केवलैरङ्गैः केवलैः[5] ब्रह्मभिस्तु वा[6] ॥ २४४ ॥
ब्रह्माङ्गैः लोकपैरस्त्रैर्भवेदावरणत्रयम्[7] ।
ब्रह्मविद्येशनन्दीन्द्रशस्त्रैरावृतिपञ्चकम्[8] ।
गर्भावरणमेकं[9] तु पूजयेल्लिङ्गमूलतः[10] ॥ २४५ ॥

244-245b. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 4:492. Cf. also *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 419.
245ef. Ascribed to *Santāna* in *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 420.

[1] शिव०] N; श...० O

[2] भोगाङ्गपूजनं] N; भोगा...पू...नं O

[3] एकावरणपूजा] N; एका...रणपूजा O

[4] स्यादङ्गैर्ब्रह्मभिरर्चनम्] em.; स्त्रादङ्गैर्ब्रह्मभिरर्चनम् N, ...द......भिरर्चनम् O

[5] केवलैरङ्गैः केवलैः] em.; केवलैरङ्गैः कैवलैः O; के...लैरङ्गैः ...लैः N

[6] वा] N; ... O

[7] ०स्त्रैर्भ०] em.; ०स्त्रर्भ० N, O

[8] ०शस्त्रैरावृतिपञ्चकम्] N; ०...स्त्रर...वृतिपञ्चकम् O

[9] गर्भा०] N; ग...० O

[10] ०मूलतः] N; ०...तः O

तथान्यत्र[1] –

अनन्ताद्या दलाग्रेषु पीठकण्ठे[2] गणेश्वराः[3]।
पीठपादे[4] तु लोकेशाः पीठाधः[5] शस्त्रमूर्तयः[6] ॥ २४६ ॥
इत्यादिवचनैरेकावरणमात्मार्थके[7] वरम्।
आत्मार्थे त्वथवा[8] पञ्चावरणार्चनमुत्तमम्[9]।
शम्भोस्तदर्थं[10] विज्ञाप्य[11] लब्धानुज्ञस्तथार्चयेत्॥ २४७ ॥

---

246. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 420.
अनन्ताद्या दलाग्रेषु विद्येशांस्तत्र पूजयेत्। पीठकण्ठे गणेशांस्तु लोकेशान्पीठपादतः ॥

Cf. also *Dhyānaratnāvali*, v. 190, with different readings in the second line: पीठपादे तु लोकेशाः तदस्त्राणि शिलोपरि ॥

---

[1] तथान्यत्र] em.; तथा...त्र N, ...न्यत्र O

[2] पीठकण्ठे] N; पीठ...ण्ठे O

[3] गणेश्वराः] O; गणे...राः N

[4] पीठपादे] em.; पीठ...दे N, O

[5] पीठाधः] em.; पीठाथः N, O

[6] शस्त्रमूर्तयः] Npc; शस्त्रमूर्त्र्यः Nac, श...यः O

[7] °कावरणमात्मार्थके] Opc; °कावरणस्यात्मके N, °कावरणस्यार्थके Oac

[8] आत्मार्थे त्वथवा] N; आ... त्वथ... O

[9] पञ्चावरणार्चनमुत्तमम्] O; पञ्चा पञ्चावरणार्चनन्तामुत्तमम् N

[10] °तदर्थं] O; ...दर्थं N

[11] विज्ञाप्य] N; ...ज्ञाप्य O

विजये -

पञ्चब्रह्मषडङ्गानि देवस्य परितो यजेत्।
मूर्धभ्यस्तत्तदङ्गेभ्यो[१] दीपाद्दीपवदाहरेत्[२] ॥ २४८ ॥

[१६.३. ब्रह्माङ्गपूजनम्]

तर्हि ब्रह्माणि चाङ्गानि पूजयेत्तत्कथं[३] यदि।

[१६.३.१. पञ्चब्रह्मार्चनम्]

आदायेशानमत्रादौ देवमस्तकपञ्चकात्[४] ॥ २४९ ॥
पद्मेशानदलादौ[५] तं पूजयेद्ध्यानपूर्वकम्[६]।
स्फटिकाभं जगद्धेतुं त्रिनेत्रं[७] चन्द्रमौलिनम् ॥ २५० ॥
सौम्यं[८] प्रसन्नमीशानं त्रिशूलाभयधारिणम्[९]।

248. Untraced in *Vijaya* and *Vijayottara*. Also quoted with atribution to the *Vijaya* in *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 421:
पञ्चब्रह्म तदङ्गानि देवस्य परितस्ततः। वक्त्रेभ्यश्च तदङ्गेभ्यो दीपाद्दीपवदाहरेत् ॥
250c-251b. Also quoted in *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 421.

[१] मूर्धभ्यः०] conj.; मूर्त्तभ्य० N, O
[२] दीपाद्दीपवदाहरेत्] N; ...पाद...वदाहरेत् O
[३] पूजयेत्तत्कथं] em.; पूजयेदकथं N, O
[४] ०पञ्चकात्] N; ०प...कात् O
[५] ०दलादौ] O; ०दल N
[६] पूजयेद्ध्यानपूर्वकम्] N; पू...नपूर्वकम् O
[७] स्फटिकाभं जगद्धेतुं त्रिनेत्रं] em.; स्पटिकाभजगद्धेतु त्रिणेत्रं N, स्पटिकाभजगद्धेतुं त्रिणेत्रं O
[८] सौम्यं] O; साम्यं N
[९] त्रिशूला०] O; त्रशूला० N

इति प्रणवसंयुक्तमीशानाय[1] नमोऽर्चयेत्॥ २५१॥
अथ तं नरमादाय[2] वक्त्रेभ्यः परमेशितुः[3]।
पद्मपूर्वदलादौ[4] तं ध्यानपूर्वं यजेद्यथा[5]॥ २५२॥
पीताम्बरोपवीतं च पुरुषं हेमसन्निभम्[6]।
मातुलुङ्गाक्षसूत्रे[7] च दधानं[8] चन्द्रमौलिनम्[9]॥ २५३॥
इत्यों हें तत्पुरुषाय[10] नमः सम्पूजयेदथो।
आदायेशहृदोऽघोरं[11] पूजयेद्याम्यदिग्दले[12]॥ २५४॥
त्र्यक्षं मौलीन्दुहृत्सौम्यं कुण्डलालङ्कृतं ततः।

---

[1] ०संयुमीशानाय] conj.; ०संयुक्तमी...य N, ०संयुक्तं राशानाय O

[2] नरमादाय] em.; नरामादाय N, O

[3] परमेशितुः] N; ...र...शितुः O

[4] ०दलादौ] N; ०द...दौ O

[5] यजेद्यथा] N, Opc; यजेद्यथं Oac

[6] हेमसन्निभम्] em.; हेम...न्निभम् N, O

[7] ०क्षसूत्रे] O; ०...सूत्रे N

[8] दधानं] O; द... N

[9] चन्द्रमौलिनम्] conj.; विकटाननम् N, O (eyeskip)

[10] तत्पुरुषाय] O; तत्पुरु... य N

[11] ०हृदोऽघोरं] N; ०हृदाघोरं O

[12] ०दिग्दले] N; ०...दलो O

बभ्रुभ्रूश्मश्रुकेशाढ्यं[1] दंष्ट्रया[2] विकटाननम् ॥ २५५ ॥

कपालमालाभरणं सर्पवृश्चिकभूषणम्[3] ।

खट्वाङ्गं[4] च कपालं च खेटकं पाशमेव च ॥ २५६ ॥

वामहस्तचतुष्केऽथ[5] दक्षहस्तचतुष्टये[6] ।

त्रिशूलं[7] परशुं खड्गं दण्डं चैवारिमर्दनम् ॥ २५७ ॥

ध्यायेन्नवाम्बुदाभासमघोरं[8] सर्वकामदम् ।

इति ओं[9] हुमघोराय नमोऽघोरं समर्चयेत् ॥ २५८ ॥

वाममादाय सादाख्ये[10] गुह्यमण्डलदेशतः[11] ।

255-258b. Quoted from *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 422.

---

[1] ०श्मश्रुकेशाढ्यं] em.; ०श्मश्रुकेशाद्यं N, ०श्म...केशाढ्यं O

[2] दंष्ट्रया] N; दंष्ट्रय O

[3] सर्ववृश्चिकभूषणम्] em.; ...र्ववृश्चि...भुषणम् N, सर्व...भुषणम् O

[4] खट्वाङ्गं] N; खट्वा... O

[5] ०चतुष्केऽथ] N; ०च...ष्केऽथ O

[6] दक्षहस्तचतुष्टये] O; दक्षह...चतु... ये N

[7] त्रिशूलं] em.; त्रशूलं N, ... O

[8] ध्यायेन्नवाम्बुदाभासमघोरं] N; ध्याये...म्बुदा...सं घोरं O

[9] ओं] conj.; चों N, O

[10] सादाख्ये] O; सादा... N

[11] गुह्यमण्डलदेशतः] em.; ...ह्यमण्डलदेशतः N, गुह्यमण्डल... O

पद्मस्योदग्दलादौ[१] तं यजेत्तद्ध्यानपूर्वकम् ॥ २५९ ॥
वामं रक्तं सुरक्ताभमाल्यवस्त्रोपवीतकम्[२] ।
तुङ्गनासारुणोष्णीषं[३] खड्गखेटलसत्करम्[४] ॥ २६० ॥
योषिदाकारसर्वाङ्गं वस्त्रयुग्मविराजितम्[५] ।
इत्यों हिं[६] वामदेवाय[७] नमोऽभ्यर्च्य[८] ततः परम् ॥ २६१ ॥
सद्योजातं गृहीत्वैवं[९] पादाद्यखिलविग्रहात्[१०] ।
पद्मपश्चिमपत्रादौ सद्योजातं[११] समर्चयेत् ॥ २६२ ॥
सितस्रग्गन्धभूषाढ्यं[१२] सितोष्णीषं सिताम्बरम् ।

260. Quoted from *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 423.

[१] ०दलादौ] O; ०दलाधौ N

[२] सुरक्ताभ०] conj.; सुरक्ताभं N, O

[३] तुङ्गनासारुणोष्णीषं] O; हुङ्गनासारुणोष्णीषं N

[४] खड्गखेटलसत्करम्] O; खड्गखेट...करम् N

[५] वस्त्र०] N; ⊔ O

[६] इत्यों हिं] O; इ...हं N

[७] वामदेवाय] N; वाम... O

[८] नमोऽभ्यर्च्य] O; ...मोऽभ्यर्च्य N

[९] गृहीत्वैवं] em.; गृहीत्वेव N, गृहीत्वे... O

[१०] पादाद्य०] N; ...दद्य O

[११] सद्योजातं] O; सद्यो...तं N

[१२] सितस्रग्गन्ध०] em.; सितसृक्गन्ध० N, चितसृक्गन्ध० O

सौम्यं मौलीन्दुसम्पन्नं[1] बालाकारं त्रिलोचनम्[2] ॥ २६३ ॥

सद्योजातं सितास्यैकं वरदाभयहस्तकम्[3] ।

इत्यों हं सद्योजाताय नमोऽजातं प्रपूजयेत्[4] ॥ २६४ ॥

बालयौवनवृद्धस्त्रीबालाकारं[5] शिवादितः[6] ।

पञ्चामी[7] ब्रह्मदेवाः तत्तदाशाभिमुखाः[8] स्थिताः ॥ २६५ ॥

[१६.३.२. अङ्गपूजा]

अथेशानोत्तरे[9] नेत्रं[10] दृग्भ्य आदाय तैजसम्[11] ।

नेत्रदेवं[12] त्रिनेत्रं[13] तु सितवर्णं[14] दिगाननम् ॥ २६६ ॥

265ab. Cf. *Śivapūjāstava*, v. 23cd.

[1] ०सम्पन्नं] N; ०स...न्नं O

[2] त्रिलोचनम्] O; त्रलोचनम् N

[3] वरदाभय०] em.; वदरद...य० N, वरदा...० O

[4] ०जातं प्रपूजयेत्] N; जा... प्र...येत् O

[5] वालयौवनवृद्धस्त्रीवालाकारं] O; वाल...वन...द्धस्त्रवाला...र N

[6] शिवादितः] O; शिवादितम् N

[7] पञ्चामी] N; प...मी O

[8] ०शाभिमुखाः] em.; ०शाभि...ख N, ०शा...मुख O

[9] अथेशानोत्तरे] em.; अथेशानोत्त... N, अ...त्तरे O

[10] नेत्रं] O; ...त्रे N

[11] आदाय तैजसम्] O; आ...य तैजसा N

[12] नेत्रदेवं] N; ने... O

[13] त्रिनेत्रं] em.; त्रणेत्रं N, त्रिणेत्रं O

[14] सितवर्णं] em.; सित... N, सिताणार्णा O

त्रिशूलं[1] चाक्षसूत्रं[2] च दधानं च चतुर्भुजम्।
कपालं कुण्डिकां वामे[3] जटाखण्डेन्दुमण्डितम्[4] ॥ २६७ ॥

यद्वा -

अरुणाभं स्मरेन्नेत्रं[5] दृक्क्रियेच्छात्मकं विभोः[6]।
त्रितत्त्वरूपवह्न्यादिमण्डलत्रितयाश्रयम्[7] ॥ २६८ ॥
हृदाद्यङ्गोक्तवदनकरधार्यादिसंयुतम्[8]।
एकास्यं वा[9] त्रिशूलाहिहस्तं[10] योगशिवोक्तितः[11] ॥ २६९ ॥

266c-267. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 424.
नेत्रं त्रिनेत्रसंयुक्तं श्वेतवर्णं दिगाननम् ॥
त्रिशूलं चाक्षसूत्रं च बिभ्राणं दक्षिणे करे। कपालं कुण्डिकां सव्ये जटाखण्डेन्दुमण्डितम् ॥
268-269. Quoted in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā*, p. 108 and also *Dhyānaratnāvali*, v. 139c-141b.

---

[1] त्रिशूलं] O; त्रशूलं N
[2] चाक्षसूत्रं] N; चा...सूत्रं O
[3] वामे] O; वाम N
[4] जटाखण्डेन्दुमण्डितम्] em.; ...खण्डेन्दुमण्डितम् N, जटाखण्डेन्दुम...तम् O
[5] स्मरेन्नेत्रं] em.; स्मरन्नेत्र N, O
[6] दृक्क्रियेच्छात्मकं विभोः] em.; दृ...च्छात्मकं विभो N, दृक्क्रियेच्छा...भो O
[7] त्रितत्त्वरूपवह्न्यादिमण्डलत्रितयाश्रयम्] em.; त्रि...त्वरूप...ह्यादिमण्डलत्रितयाश्रयम् N, त्रि...रूपवह्या...म...त्रितया... O
[8] °क्तवदन°] O; °क्त...दन° N
[9] एकास्यं वा] O; एकास्यं N
[10] त्रिशूलाहि°] conj.; त्रिशूलाभि° N, O
[11] योगशिवोक्तितः] O; यो...त N

इति ध्यात्वा यजेन्नेत्रं नमोन्तेनाक्षिमन्त्रतः[१] ।
नेत्रं सर्वज्ञताबीजं हृदयं[२] सत्त्वदर्शकम्[३] ॥ २७० ॥
†शिरः सर्वेशितात्मान्या पराधीनवशित्वगा[४] ।
वर्मा[५] चाखिलगोप्तात्वं † ॥ २७१ ॥
वर्मान्याभेद्यता रूपमस्त्रमन्यैरधृष्यता ।
वातुलेऽपि तथा[६] प्रोक्तमङ्गानां गुणगौरवम् ॥ २७२ ॥
अस्तित्वादिति[७] लिखितं[८] कामिकोक्तं पुरात्र तु ।
तस्मादक्षि विनान्येषामर्चनक्रम[९] उच्यते ॥ २७३ ॥
वह्नीशरक्षोवाय्विन्द्रयमकेन्दुदलेषु च[१०] ।

273ab. Perhaps this is a reference to the *Kāmikatantrasāra*: cf. the passage beginning अस्मित्वं हृदयं तस्य quoted on p. 111 in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā*.

---

[१] नमोन्तेना०] N; न...तेना O

[२] ०बीजं हृदयं] O; ०... हृ...यं N

[३] सत्त्वदर्शकम्] N; सत्वद...कम् O

[४] पराधीनवशित्वगा] O; प...।धीन... N

[५] वर्मा] O; ...र्म N

[६] वातुलेऽपि तथा] O; ...तु...था N

[७] ०दिति] O; ०दिनि N

[८] लिखितं] em.; ... N, लि...तं O

[९] विनान्येसामर्चनक्रम] conj.; विनान्यो नामार्चनक्रम O ...मर्चनाक्रम N

[१०] वह्नीशरक्षोवाय्विन्द्रयमकेन्दुदलेषु च] em.; omits N, वह्नीशरक्षो...ाध्विन्द्रय...केन्दुदल...षु च O

क्रमेण हृच्छिरश्शूडावर्मशस्त्राणि[1] पूजयेत् ।

पूजास्तवैकश्लोकेन तद्ध्यानं सम्यगुच्यते[2] ॥ २७४ ॥

पूजास्तवे –

शुचीशरक्तपानिलेन्द्रमृत्युकेन्दुसंस्थितान्[3]
पयोधरार्कवातवह्निसन्निभानिनेक्षणान्[4] ।
युगाननान् वराभयत्रिशूलशक्तियुक्करान्[5]
नमः शिवाङ्गसम्भवान् हृदादिमन्त्रविग्रहान् ॥ २७५ ॥

इतीशहृच्छिरश्शूडासर्वाङ्गाक्षिकरोद्भवाः[6] ।
षडङ्गदेवाः सर्वेऽमी[7] शिवस्याभिमुखस्थिताः[8] ॥ २७६ ॥

275. Quoted from *Śivapūjāstava*, v. 41.

[1] वर्मशस्त्राणि] em.; व...साणि N, ...शस्त्राणि O

[2] सम्यगुच्यते] N; ...गुच्यते O

[3] शुचीशरक्तपानिलेन्द्रमृत्युकेन्दुसंस्थि०] em.; ...चीशरक्तपानिलेन्दमृत्युकेन्दुसंस्थि० N, शुचीशरक्तपानिलेन्द्रमृत्युके...० O

[4] ०धरार्कवातवह्निसन्निभानिनेक्षणान्] em.; ०...र्क...तवह्निसन्निभानिनेक्षणान् N, ०धरार्कवात...न्निभानिनेक्षणान् O

[5] युगाननान् वराभयत्रिशूलशक्तियुक्करान्] em.; यु...ना...राभयत्रि...ल...क्तियुक्क... N, ...न्वराभयत्रिशूल...क्तियुक्क...न् O

[6] ०सर्वाङ्गाक्षिकरोद्भवाः] em.; ०सर्वाङ्गाक्षिक...वाः N, ०सर्वा...क्षिक...द्भवाः O

[7] षडङ्गदेवाः सर्वेऽमी] O; षडङ्ग...र्वे... N

[8] शिवस्याभिमुखस्थिताः] O; ...वस्याभि...खस्थि... N

[१६.३.३. ब्रह्माङ्गानां संस्कारााष्टकैरेव पूजनम्]

कामिके –

संस्काराष्टकमात्रं तु[१] ब्रह्माङ्गानां प्रकीर्तितम्[२] ।
नावकुण्ठनमेतेषां[३] नामृतीकरणं तथा[४] ॥ २७७ ॥
इति चेदष्टकं[५] कुर्यादावाहनादि चतुष्टयम्[६] ।
पाद्यमाचमनं[७] चार्घ्यं पुष्पदानं तथाष्टकम्[८] ॥ २७८ ॥
इत्येतैरष्टसंस्कारैः[९] ब्रह्माङ्गानि[१०] समर्चयेत्[११] ।

---

277. *Pūrva-Kāmika*, 4:459-460:
आवाहानादिनैतानि स्वमन्त्रैः क्रमशोऽर्चयेत् । नावाकुण्ठनमेतेषाममृतीकरणं विना ॥
संस्काराष्टकमेवैतत्प्रत्येकं विहितं बुधैः । स्नपनं दीपक्लृप्तैश्च न पृथक् चाङ्गभावतः ॥
Cf. also *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 429.

---

[१] संस्काराष्टकमात्रं तु] em.; स...राष्टकमात्र... N, संस्कारा...मात्रं ... O

[२] प्रकीर्तितम्] O; प्रकीर्ति... N

[३] ॰नमेतेषां] N, Opc; ॰नमेक्षोततषां Oac

[४] नामृतीकरणं तथा] em.; नामृतीकारणं तथा N; नामृतीक...णं त... O

[५] इति चेदष्टकं] em.; इ...चेद...क N, इति चेदष्ट... O

[६] कुर्यादावाहनादि चतुष्टयम्] em.; किस्यादा...नादि च...ष्टयम् N, ...दाह्वनादि ...तुष्टयम् O

[७] पाद्यमाचमनं] O; प...मनं N

[८] पुष्पदानं तथाष्टकम्] em.; ...दानं तथा...कम् N, पुष्प... तथा...कम् O

[९] इत्येतैरष्ट॰] O; इत्येतैर...॰ N

[१०] ब्रह्माङ्गानि] em.; ब्रह्माहानि N, ब्रह्माहा... O

[११] समर्चयेत्] em.; ...च...त् N, समर्च...त् O

यद्वा समुदितानष्टसंस्कारानेकधार्चयेत्[1] ॥ २७९ ॥

अथैतेषां क्रियापूर्त्यै[2] ब्रह्माङ्गानां यथाक्रमम्[3] ।

[१६.३.३.१. मुद्राप्रदर्शनम्]

धेनुः[4] पद्मं त्रिशूलं[5] च मकरी स्त्रुङ्नतिश्च षट्[6] ॥ २८० ॥

मुद्रा देया हृदा पश्चाच्छम्भोः पुष्पाञ्जलिं सकृत्[7] ।

वौषण्मूलेन[8] दत्वाथ महामुद्रां[9] च दर्शयेत्[10] ॥ २८१ ॥

[१६.३.४. परमीकरणमुख्यत्वम्]

मोहशूरोत्तरे –

तामसी[11] सा भवेत्पूजा परमीकरणं विना[12] ।

280. Cf. *Mṛgendra*, *kriyāpāda*, 3:26c-27.

[1] समुदितानष्टसंस्कारानेकधार्चयेत्] O; ...दिता...स्का...क...य... N

[2] अथैतेषां क्रियापूर्त्यै] em.; ...तेषां ...या...त्त्यैं N, ...थैतेषां क्रि...त्त्यैं O

[3] ब्रह्माङ्गानां यथाक्रमम्] em.; ...ह्माङ्गानां यथ...मम् N, ब्रह्माङ्गनां यथाक्र...म् O

[4] धेनुः] O; धेनु N

[5] पद्मं त्रिशूलं] N; ... त्रि...लं O

[6] मकरी स्त्रुङ्नतिश्च षट्] em.; मकरि स्वूङ्ग...ट् N, मकरि स्त्रुङ्नन्तिश्च षट् O

[7] मुद्रा देया हृदा पश्चाच्छम्भोः पुष्पाञ्जलिं सकृत्] O; ...दया ...श्चाच्छ...ञ्जलिं स...त् N

[8] वौषण्मूलेन] em.; वौषद्न्मूलेन N, ...ष ...ले... O

[9] दत्वाथ महामुद्रां] N; ...त्वाथ ...द्र... O

[10] दर्शयेत्] em.; दर्श...त् N, ...र्शयेत् O

[11] तामसी] N; तामस O

[12] भवेत्पूजा परमीकरणं विना] O; भ...पूजा ...रमिक...न... N

इत्युक्त्या शम्भवे[१] कुर्यात्परमीकरणार्चनम्[२] ॥ २८२ ॥

[१६.३.५. अङ्गप्रत्यङ्गसाङ्गोपाङ्गानि]

पश्चादङ्गाङ्गिभावेन[३] शिवेन सह तेजसः ।

व्याप्त्यै चेत्थं[४] विभाव्याथ[५] साङ्गोपाङ्गं यजेच्छिवम्[६] ।

प्रोक्तं वातुलशुद्धाख्ये[७] ज्ञेयमङ्गादिलक्षणम् ॥ २८३ ॥

[१६.३.५.१. अङ्गम्]

वातुलशुद्धाख्ये[८] –

स्यादेवमङ्गप्रत्यङ्गसाङ्गोपाङ्गं[९] चतुर्विधम्[१०] ।

282ab. Cf. *Mohacūḍottara*, NGMPP A 182/2, f. 39r
पवित्रेण विना पूजा तामसी परिकीर्तिता । राजसी च भवेदिन्द्र परमीकरणाद्विना ॥
तस्मात् पूजा पवित्रञ्च परमीकरणन्तथा । कर्तव्यं सततं सद्भिः संसारभयभीरूभिः ॥
Cf. also *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 432.

---

[१] शम्भवे] em.; शम्भव N, शम्भ... O
[२] कुर्यात्परमीकरणार्चनम्] em.; कुर्यात्प...मीकरणार्चनम् N, ...त्परमीक...र्चनम् O
[३] पश्चादङ्गाङ्गिभावेन] em.; पश्चा...ङ्गाङ्गिभा...न N, पश्चाद... O
[४] व्याप्त्यै चेत्थं] em.; व्याप्त्यैरित्थं N, O
[५] विभाव्याथ] O; व...थ N
[६] साङ्गोपाङ्गं यजेच्छिवम्] em.; ...ङ्गं ...च्छि...म् N, साङ्गोपा... यजेच्छि...म् O
[७] वातुलशुद्धाख्ये] O; वातु...शुद्धा... N
[८] वातुलशुद्धाख्ये] O; ...तुलशु...ख्ये N
[९] स्यादेवमङ्गप्रत्यङ्गसाङ्गोपाङ्गं] N; स्यादेव...ङ्ग ...त्यङ्गसाङ्गोपाङ्ग O
[१०] चतुर्विधम्] O; चतु... N

शिरो वक्रं[1] च हृदयमङ्गं चेति प्रकीर्तितम्[2] ॥ २८४ ॥
वक्षः कण्ठः स्तनौ[3] बाहू नाभिगुह्योदरास्तथा[4] ।
[१६.३.५.२. प्रत्यङ्गम्]
नेत्रे[5] नासास्यकर्णाश्च[6] पाणिपादौ[7] तथाङ्गुलिः[8] ॥ २८५ ॥
तथोरुजानुजङ्घाश्च[9] प्रत्यङ्गमिति कथ्यते[10] ।
मूर्तीनां[11] गुणरूपं[12] तु साङ्गमित्यभिधीयते[13] ॥ २८६ ॥

284-289. Quoted from *Vātulaśuddha* 1: 91-97.
अङ्गं प्रत्यङ्गसाङ्गं चोपाङ्गं चत्वारि च क्रमात्। शिरो वक्रं च हृदयमङ्गं चेति प्रकीर्तितम्॥
वक्षः कण्ठः स्तनौ बाहू नाभिगुह्योदराणि च। नेत्रे नासास्यकर्णौ च पाणिपादौ तथाङ्गुलिः॥

---

[1] शिरो वक्रं] O; शरव... N
[2] प्रकीर्तितम्] O; प्रकी... N
[3] कण्ठः स्तनौ] em.; ...ण्ठस्तनौ N, कण्ठस्त... O
[4] ०दरास्तथा] O; ०दरा... N
[5] नेत्रे] em.; ...त्र N, नेत्र O
[6] नासास्यकर्णाश्च] N; ना...श्च O
[7] पाणिपादौ] em.; पाणिपाद N, O
[8] तथाङ्गुलिः] em.; तथाङ्गुलि N, O
[9] तथोरुजानुजङ्घाश्च] em.; तथोरुजा... N, तथोरुजानुजङ्घाश्च O
[10] कथ्यते] O; क...ते N
[11] मूर्तीनां] N; ...नां O
[12] गुणरूपं तु] O; गुण... N
[13] साङ्गमित्यभिधीयते] em.; ...ङ्ग...त्यभिधीयते N, साङ्गमित्यभि...ते O

[१६.३.५.३. साङ्गम्]

गुणश्चिह्नमिति ज्ञेयं[१] स्वगुणो दशधा भवेत्[२]।
गुणः[३] सत्यं प्रतापश्च दुर्भेद्यत्वमनुग्रहः[४] ॥ २८७ ॥
भूतिर्माया[५] च नादश्चाधृष्यत्वं[६] नियमो[७] दश[८]।
एते दश गुणाः[९] शम्भोः तेषां लक्षणमुच्यते[१०] ॥ २८८ ॥

ऊरू च जानुजङ्घे च प्रत्यङ्गं चेति कीर्तितम्। मूर्तीनां गुणरूपं च साङ्गं चेति प्रकीर्तितम् ॥
गुणश्चिह्नमिति ज्ञेयं तद्गुणो दशधा भवेत्। त्रिगुणं शक्तिः खड्गं च दुर्भेद्योऽनुग्रहस्तथा ॥
विधिर्माया विवरणं वर्णं संहार एव च। एते दश गुणाः प्रोक्तास्तेषां लक्षणमुच्यते ॥
त्रिगुणं शूलमित्युक्तं शक्तिः परशुरीरितः। खड्गस्त्वीशप्रतापः स्याद्दुर्भेद्यो वज्रमिष्यते ॥

---

[१] गुणश्चिह्नमिति ज्ञेयं] em.; गुणश्चिन्नमि...यं N, ...णश्चिह्नमिति ज्ञे... O

[२] स्वगुणो दशधा भवेत्] N; ...णे ... ...त् O

[३] गुणः] N; ...O

[४] दुर्भेद्यत्वमनुग्रहः] O; द...त्वमनुग्रहः N

[५] भूतिर्माया] em; ...र्माया N, हृदिर्माया O

[६] नादश्चाधृष्यत्वं] em.; नादश्च ...ष्यत्व N, O

[७] नियमो] N; निय... O

[८] दश] O; ... N

[९] एते दश गुणाः] O; ... N

[१०] लक्षणमुच्यते] O; ल...ते N

कामिकतन्त्रसारे –

त्रिगुणाः[1] शूलमित्युक्तं[2] सत्यं[3] चात्रपरश्वथम्[4]।

प्रतापः[5] शाम्भवः खड्गोऽभेद्यत्वं[6] वज्रमिष्यते ॥ २८९ ॥

अनुग्रहोऽभयं[7] सर्वलोकानां परिपालनम्[8]।

शक्तिः संहारिणी वह्निः[9] पाशानां भस्मसात्करी[10] ॥ २९० ॥

289-293. The *Kāmikatantrasāra* is not known to us. But for this passage, cf. *Pūrva-Kāmika*, 4:335c-340b.

त्रिशूलं त्रिगुणं प्रोक्तं सत्ता परशुरुच्यते ॥

खड्गमीशप्रतापः स्याद्वज्रं दुर्भेद्यता भवेत्। वह्निः संहारिणी शक्तिः पाशानां भस्मसात्करी ॥

प्रकाशिका पदार्थानां महामायोर्ध्ववर्तिनाम्। नागोपधृष्टता शक्तिस्सर्वेषां च विधायिका ॥

पाशं पाशत्रयं विद्यान्मायाकर्ममलात्मकम्। घण्टा नादात्मकं रूपं मन्त्रविग्रहबोधकम् ॥

अभयं सर्वलोकानां शक्तिर्वै परिपालिनी। यद्भोग्ये ह्यात्मनः प्राप्तिस्त्वत्रैव नियमोऽङ्कुशम् ॥

एवम्भूतस्वरूपाणि स्मर्यन्ते चायुधानि वै।

---

[1] त्रिगुणाः] em.; त्रिगुणाः N, ...गुणाः O

[2] ०मित्युक्तं] N; ०मि...क्तं O

[3] सत्यं] O; सत्य... N

[4] चात्र०] ; चाप्र N, चान्द्र०O

[5] प्रतापः] O; ...पः N

[6] शाम्भवः खड्गो०] em.; ...म्भवः खड्गो० N, शाम्... ख...ो० O

[7] अनुग्रहो०] em.; ...नुग्रहो० N, अ...हो० O

[8] सर्वलोकानां परिपालनम्] N; ... O

[9] वह्निः] em.; व... N, वह्नि O

[10] पाशानां भस्मसात्करी] em.; पाशा...स्मसात्करी N, पाशाना ...त्करी O

प्रकाशिका पदार्थानां[१] स च मायोर्ध्ववर्तिनाम्[२] ।
माया तु पाश एव स्यादीशाशेति[३] सा स्फुटम्[४] ॥ २९१ ॥
नादो घण्टामणिः[५] प्रोक्तो मन्त्रविग्रहबोधकः[६] ।
अधृष्यत्वं ही नागः[७] स्याच्छक्तिः सर्वभयङ्करी ॥ २९२ ॥
यद्भोग्ये[८] ह्यात्मनः[९] प्राप्तिस्तत्रैव नियमोऽङ्कुशः[१०] ।
एवमुक्तं[११] स्वरूपं स्याद् दशायुधानां[१२] तु देशिकैः[१३] ॥ २९३ ॥

290c-291b. Cf. also *Kriyākramadyotikā*, p. 99. Cf. also *Dhyānaratnāvali*, v. 123.
वह्निः संहारिणी शक्तिः पाशानां भस्मसात्करी ।
प्रकाशिका पदार्थानां महामायोर्ध्ववर्तिनाम् ।

---

[१] प्रकाशिका पदार्थानां] em.; प्रका... ...र्थानां N, ...काशिका प...र्था... O

[२] स च मायोर्ध्ववर्त्तिनाम्] em.; स च ...योध्व...नाम् N, ...च ...योध्ववत्तिनाम् O

[३] तु पाश एव स्यादीशाशेति] conj.; तु पा... ए...स्या...श्येति N, ...श एव...ा... O

[४] सा स्फुटम्] N; एव...ा ...टम् O

[५] नादो घण्टामणिः] N; ...O

[६] प्रोक्तो मन्त्रविग्रहबोधकः] em.; प्रो...ा मन्त्रवि...ध... N, ...क्तो मन्त्रविग्र...बोधकः O

[7] नागः] em.; नागं N,O

[८] यद्भोग्ये] N; य...भोग्ये O

[९] ह्यात्मनः] O; ह्या...नः N

[१०] नियमोऽङ्कुशः] em.; निय...ङ्कुशः N, नियमा...शः O

[११] एवमुक्तं] N; ...क्तं O

[१२] स्वरूपं स्याद् दशायुधानां] em.; स्वरूपस्यादा...धानां N, ...रू...स्य ...शायु...नां O

[१३] तु देशिकैः] conj.; ... N, ...शिकः O

शूलं परश्वसी[1] वज्राभयेऽग्निः पाश एव च[2] ।
घण्टा[3] नागोऽङ्कुशश्चेति[4] सदाशिवदशायुधम्[5] ॥ २९४ ॥
एते दशगुणा[6] वत्स साङ्गमित्यभिधीयते[7] ।

[१६.३.५.४. उपाङ्गम्]

वस्त्रोपवीतमाल्यादिगन्धाश्चाभरणानि[8] च ॥ २९५ ॥
आसनावरणाद्यं[9] यदुपाङ्गमिति तत्प्रभौ[10] ।
एवमुक्त्याङ्गप्रत्यङ्गसाङ्गोपाङ्गसमन्वितम्[11] ॥ २९६ ॥

---

294. Cf. *Pūrva-Kāmika*, 4:332.
शूलं परशुखड्गं च वज्रं वह्निं च दक्षिणे । अभयं पाशमन्यच्च घण्टां नागाङ्कुशौ तथा ॥
295. Cf. *Vātulaśuddha* 1: 100.
एतानि गुणरूपाणि साङ्गानि च यथाक्रमम् । वस्त्रोपवीतमाल्यानि गन्धाश्चाभरणं तथा ॥

---

[1] परश्वसी] O; प...स N
[2] पाश एव च] O; पा... N
[3] घण्टा] O; ...ण्टा N
[4] नागोऽङ्कुशश्चेति] em.; नादेऽङ्कु... N, ना...ऽङ्कुशश्चेति O
[5] सदाशिवदशायुधम्] em.; ...शिवदशा...तम् N, सदाशिवदशायुतम् O
[6] एते दशगुणा] em.; एते दशगु...I N, ...दशगु...I O
[7] साङ्गमित्यभिधीयते] em.; स...त N, साङ्गमित्यभिधि... O
[8] वस्त्रोपवीतमाल्यादिगन्धाश्चाभरणानि] em.; वस्त्रोपवीतम...भरणानि N, व...ोपवी...दिगन्धाश्चाभरणानि O
[9] आसनावरणाद्यं] O; आ...णा... N, आसनावारणाद्यः O
[10] यदुपाङ्गमिति तत्प्रभौ] O; य...ङ्गमि... ...भा N
[11] एवमुक्त्याङ्गप्रत्यङ्गसाङ्गोपाङ्गसमन्वितम्] em.; ...वमुक्त्याङ्गप्रत्य...ङ्गे...ङ्गस...तम् N, एवमु...प्रत्यङ्गसाङ्गोपाङ्ग...मन्वितम् O

[१६.३.६. धूपदीपमहानैवेद्यदानम्]

सादाख्यस्वामिनं ध्यात्वा[१] दद्याद्धूपं च दीपिकाम्[२] ।
अस्मिन्नवसरे देयं[३] महानैवेद्यमुत्तमम् ॥ २९७ ॥
पञ्चावृत्यर्चनापक्षे तदन्ते हि निवेदनम्[४] ।

[१६.३.७. पञ्चावरणपूजा]

तत्कथं यदि वक्ष्यामः[५] पञ्चावरणपूजनम्[६] ॥ २९८ ॥
प्रथमावरणे चोक्तं[७] ब्रह्माङ्गध्यानपूर्वकम् ।
द्वितीयावरणेऽनन्तदेवादेरष्टकं[८] यजेत् ॥ २९९ ॥
प्रागाद्यष्टदलाग्रेषु[९] तत्तन्नाम्ना तु तद्यथा[१०] ।
विद्येश्वराश्चतुर्वक्त्रा[११] हरवद्दशबाहवः[१२] ॥ ३०० ॥

---

[१] सादाख्यस्वामिनं ध्यात्वा] em.; ...न ...त्व N, सादा...मिन ...I O

[२] दद्याद्धूपं च दीपिकाम्] O; दद्या...पं च ...ाम् N

[३] अस्मिन्नवसरे देयं] O; अस्मिन्न...र... दयं N

[४] पञ्चावृत्यर्चनापक्षे तदन्ते हि निवेद०] O; पञ्चावत्यर्चनापक्षे तद...हि नि...० N

[५] वक्ष्यामः] O; ... N

[६] पञ्चावरणपूजनम्] em.; पञ्चावर... N, पञ्चाव...पू...म् O

[७] प्रथमावरणे चोक्तं] em.; ...थमावरणे चोक्ता N, प्रथम...रणार्च्चोक्ता O

[८] द्वितीयावरणेऽनन्तदेवादेरष्टकं] O; ...तीया...रणेऽनन्तदेवादे...ष्टकं N

[९] प्रागाद्यष्टदलाग्रेषु] O; प्रागा...द...ग्रेष N

[१०] तत्तन्नाम्ना तु तद्यथा] em.; ...म्ना ... तद्य...I N, तत्तन्नाम्न ...था O

[११] विद्येश्वराश्चतुर्वक्त्रा] em.; वि...रा...र्वक्त्रा N, विद्येश्व...श्चतुर्वक्त्र O

[१२] हरवद्दशवाहवः] em.; हरवद्दश...ाहवम् N, हरवद्दशवाह... O

खण्डेन्दुमौलयः[१] सौम्याः[२] पद्मस्था विविधायुधाः।
हेमाग्निनीलभृङ्गेन्दुहिमरक्तसिताः[३] क्रमात्।
पञ्चावरणस्तोत्रे तु तद्ध्यानं[४] स्पष्टमीरितम्[५] ॥ ३०१ ॥

[१६.३.७.१. द्वितीयावरणे-विद्येशध्यानम्]

पञ्चावरणस्तोत्रे –

खड्गं बाणमथाक्षसूत्रमभयं[६] पद्मं च सव्यैः करैः
वामैः खेटधनुःकमण्डलुवरान्[७] शूलान्वितान् बिभ्रतः[८]।

300c-301b. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 226.
विद्येश्वराश्चतुर्वक्त्रा हरवद्दशवाहवः। खण्डेन्दुमौलयस्सर्वे पद्मस्था विविधायुधाः॥
खड्गखेटधनुर्बाणकमण्डल्वक्षसूत्रिणः। वराभयकरोपेताः शूलपङ्कजपाणयः॥
हेमाग्निनीलभृङ्गेन्दुहिमरक्तसिताः क्रमात्। विद्येश्वराः ककुब्वर्णाः प्रबद्धाञ्जलिपाणयः॥
एकानना जटायुक्ता ध्येयाः पूर्वादिषु क्रमात्। त्र्यक्षाश्च शक्तिशूलाढ्याश्चन्द्ररेखाजटान्विताः॥

---

[१] खण्डेन्दुमौलयः] N; ...ण्डेन्दु... O
[२] सौम्याः] em.; सौम्यां N, ... O
[३] हेमाग्निनीलभृङ्गेन्दुहिमरक्तसिताः] em.; हेमा...नीलभृ...हिमरक्त...ताः N, हेमाग्निनी...भृ ...न्दुहिमरक्त... O
[४] तद्ध्यानं] O; तद्ध्यान N
[५] स्पष्टमीरितम्] O; स्पष्टमी...तम् N
[६] खड्गं बाणमथाक्षसूत्रमभयं] N; ...मथ... O
[७] ०कमण्डलुवरान्] em.; ०कमण्डलवरान् N, ०कमण्ड... O
[८] बिभ्रतः] em.; विभ्रतःN; भिभ्रतः O

पद्मस्थांश्चतुराननान् प्रतिमुखं[१] नेत्रत्रयेणान्वितान्[२]

विद्येशान्[३] रुचिराननान्धृतजटाचूडेन्दुखण्डान्[४] भजे ॥ ३०२॥

यद्वैकास्यान् स्मरेत्सर्वान्[५] करद्वयकृताञ्जलीन्[६]।

अनन्तं च तथा सूक्ष्मं शिवोत्तममतः[७] परम्[८] ॥ ३०३॥

एकनेत्रैकरुद्रौ च त्रिमूर्तिं श्रीकण्ठमेव च[९]।

शिखण्डिनमिति[१०] प्रोक्तानष्टदिक्षु[११] यजेत्क्रमात्[१२] ॥ ३०४॥

तत्तन्मन्त्रैः सहृदयैश्चतुर्थ्यन्तैः[१३] प्रपूजयेत्।

---

302. Quoted from *Pañcāvaraṇastava*, v. 65.

---

[१] प्रतिमुखं] N; प्र...मुख O

[२] नेत्रत्रयेणान्वितान्] O; नेत्रत्रयेणा...न् N

[३] विद्येशान्] em.; वि...शान् N, विद्ये... O

[४] रुचिराननान्धृतजटाचूडेन्दुखण्डान्] em.; रुचिरानना...चूडेन्दुखण्डान् N, ...चूडेन्दुख... O

[५] यद्वैकास्यन् स्मरेत्सर्वान्] em.; ...का...रे...न् N, यद्वैकांस्यत्स्मरेत्सर्वा... O

[६] करद्वयकृताञ्जलीन्] N; कर...ताञ्जलीन् O

[७] शिवोत्तममतः] em.; शि...त्तमम... N, ...वोत्तममतः O

[८] परम्] N; प... O

[९] एकनेत्रैकरुद्रौ च त्रिमूर्त्तिं श्रीकण्ठमेव च] conj.; ए...नेत्रै...रुद्रा च त्रमूर्त्तिं श्रीक...मेव N, एकने...करु... च...कण्ठमेव O

[१०] शिखण्डिनमिति] N; ...मिति O

[११] प्रोक्तानष्टदिक्षु] em.; प्रोक्तानष्टदीक्ष N, प्रो...नष्टदीक्षु O

[१२] यजेत्क्रमात्] O; य...त्क्रमात् N

[१३] तत्तन्मन्त्रैः सहृदयैश्चतुर्थ्यन्तैः] em.; तत्तन्म... सहृदयैश्चतु...न्तैः N, ...त्तन्मन्त्रैः सहृद...न्तैः O

सुप्रभेदागमोक्त्यैषां कालकण्ठीं[1] प्रदर्शयेत्॥ ३०५॥

[१६.३.७.२. तृतीयावरणे–गणेश्वराणां पूजनम्]

तृतीयावरणे[2] पूज्याः[3] प्रागाद्यष्टौ गणेश्वराः[4]।

रक्तो नन्दी चतुर्बाहुरेकवक्त्रस्त्रिदृग्जटी[5]॥ ३०६॥

साक्षसूत्रस्त्रिशूली[6] च वराभयविराजितः[7]।

इति नन्दिनमैन्द्रेऽथ[8] महाकालं[9] तथानले॥ ३०७॥

त्रिणेत्रः[10] पीनकृष्णाङ्गो[11] बभ्रुश्मश्रुशिरोरुहः[12]।

305cd. Cf. *Suprabheda, kriyāpāda*, 8:150cd. विघ्नेशानां गणेशानां कालकण्ठं तु दर्शयेत्।

306c-307b. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 226.

रक्तो नन्दी चतुर्वाहुरेकवक्त्रस्त्रिदृग्जटी। साक्षसूत्रस्त्रिशूली च वराभयकरान्वितः॥

---

[1] सुप्रभेदागमोक्त्यैषां कालकण्ठीं] em.; ...दाग...क्त्यैषां... N, सुप्रभेदाग...क्त्यै... का...ण्ठीं O

[2] तृतीयावरणे] em.; तृतीया...र... N, तृती...व... O

[3] पूज्याः] em.; पूज्यां N, O

[4] प्रागाद्यष्टौ गणेश्वराः] N; प्र... ...राः O

[5] ०स्त्रिदृग्जटी] em.; ०...टी N, ०...क् ज... O

[6] साक्षसूत्रस्त्रिशूली] em.; ...सू...त्रशू... N, साक्ष ...शूली O

[7] वराभयविराजितः] O; व...यवि...ः N

[8] नन्दिनमैन्द्रेऽथ] em.; नन्दि...मैन्द्रैथ N, नन्दिन...न्द्रैथ O

[9] महाकालं] N; महा... O

[10] त्रिणेत्रः] N; ...णे... O

[11] पीनकृष्णाङ्गो] N; ...ष्णाङ्गो O

[12] बभ्रुश्मश्रुशिरोरुहः] em.; सभृश्म... N, ...शिरोरुहः O

मुण्डखड्गौ खेटशूले महाकालो वहन्[1] करैः ॥ ३०८ ॥

इति[2] ध्यात्वा[3] महाकालमर्चयेदथ दक्षिणे ।

निर्मांसविग्रहो[4] भृङ्गी शुभ्रो दण्डाक्षसूत्रधृक्[5] ॥ ३०९ ॥

नृत्यंस्त्रिनेत्रः[6] सशिखो देवालोकनतत्परः[7] ।

इति[8] भृङ्गिं[9] गणेशानमर्चयेदथ[10] नैरृते[11] ॥ ३१० ॥

त्रिणेत्रो वामनाकारो गजवक्त्रश्च तुन्दिलः[12] ।

---

308. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 226.
309c–310b. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 226.
निर्मांसविग्रहो भृङ्गी श्वेतो दण्डाक्षसूत्रधृक् । नृत्यंस्त्रिनेत्रः सशिखो देवालोकनतत्परः ॥

---

[1] मुण्डखड्गौ खेटशूले महाकालो वहन्] em.; ...ले म...ले ...न् N, ...ण्डखगौ खेट...शूले महाक...हन् O

[2] इति] em.; इ... N, ... O

[3] ध्यात्वा] O; ध्या... N

[4] निर्मांसविग्रहो] em.; निर्मांगविग्रहो N, निर्मां विग्र... O

[5] शुभ्रो दण्डाक्षसूत्रधृक्] conj.; शुभ्रोद...त् N, शुभ्रोदण्डा... O

[6] नृत्यंस्त्रिनेत्रः] em.; द्द...त्रिनेत्रः N, द्दत्य...त्रः O

[7] सशिखो देवालोकनतत्परः] em.; सशिखा ...लोक...त्परः N, सशिखो देवालोक...तत्परः O

[8] इति] em.; ... N, ...ति O

[9] भृङ्गिं] conj.; भृङ्गि N, O

[10] गणेशानमर्चयेदथ] O; गणेशानमर्च...द... N

[11] नैरृते] em.; नै...ते N, नैरृ... O

[12] वामनाकारो गजवक्त्रश्चतुन्दिलः] em.; ...नाकारो ... N, वामनाका... ...क्त्रश्चतु... O

पाशाङ्कुशौ[1] स्वकं[2] दन्तं पक्वमाम्रफलं[3] वहन्[4] ॥ ३११ ॥
शुण्डावामकराभ्यां च रक्ताङ्गो[5] विघ्ननायकः[6] ।
इति विघ्नेश्वरं[7] ध्यायंश्चार्चयेताथ[8] पश्चिमे ॥ ३१२ ॥
वृषो वृषाकृतिस्त्र्यक्षो[9] रुद्रैकगतमानसः[10] ।
साक्षाद्धर्मस्वरूपी[11] च शुद्धस्फटिकनिर्मलः[12] ॥ ३१३ ॥

311-312b. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 226. त्रिनेत्रो वामनाकारो गजवक्त्रो महोदरः। पाशाङ्कुशौ स्वदन्तञ्च पक्वमाम्रफलं वहन् ॥ शुण्डावामकराभ्यां च रक्ताङ्गो विघ्ननायकः।
313. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 227.
वृषो वृषाकृतिस्त्र्यक्षो रुद्रैकगतमानसः। साक्षाद्धर्मस्वरूपश्च शुद्धस्फटिकनिर्मलः ॥

---

[1] पाशाङ्कुशौ] O; पा... N

[2] स्वकं] O; ... N

[3] पक्वमाम्रफलं] O; ...त्र...लं N

[4] वहन्] em.; ... N, व... O

[5] शुण्डावामकराभ्यां च रक्ताङ्गो] O; ...ण्डाव... च ...क्ताङ्गो N

[6] विघ्ननायकः] em.; ...घ्न...यकः N, ...घ्ननायकः O

[7] विघ्नेश्वरं] O; विघ्ने... N

[8] ध्यायंश्चार्चयेताथ] em.; ...य...थ N, ध्या...र्चयेताथ O

[9] वृषाकृति॰] O; ...त N

[10] रुद्रैकगतमानसः] em.; रुद्रै...तमानसः N, रुत्रै...नसः O

[11] साक्षाद्धर्मस्वरूपी] em.; साक्षाद्धर्म...रूपी N, सा...रूपी O

[12] शुद्धस्फटिकनिर्मलः] em.; ...द्धस्फटिक...र्मलः N, ...स्फटिकनिर्मलः O

इति ध्यात्वा तु वृषभं पूजयेदथ[१] मारुते[२]।

बालवेषश्चतुर्बाहुः[३] स्कन्दः कनकसुप्रभः[४] ॥ ३१४ ॥

शक्तिकुक्कुटहस्तश्च वराभयसमन्वितः[५]।

इति स्कन्दं[६] यजेद्वायोर्दिश्यनन्तरमुत्तरे[७] ॥ ३१५ ॥

सिंहोपरि स्थिता पीता[८] शूलादर्शकरद्वया[९]।

करण्डमकुटोपेता[१०] मुक्तादिभिरलङ्कृता ॥ ३१६ ॥

इति ध्यायन् यजेद्देवी[११] पश्चादीशानदेशतः[१२]।

314c-315b. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 227.

चतुर्भुजो वालवेषस्स्कन्दः कनकसुप्रभः। शक्तिकुक्कुटहस्तश्च वराभयसमन्वितः॥

316. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 227.

सिंहोपरि स्थिता पीता शूलादर्शकरद्वया। करण्डमकुटा देवी मुक्तादिभिरलङ्कृता॥

---

[१] पूजयेदथ] O; ...ये... N

[२] मारुते] Npc; मारुतो Nac, मा...ते O

[३] वालवेषश्चतुर्वाहुः] em.; वाल...तुर्वाहु N, वा...वेषश्चतु...हु O

[४] कनकसुप्रभः] em.; क...क...प्रभः N, कुनकसप्रभः O

[५] शक्तिकुक्कुटहस्तश्च वराभयसमन्वितः] N; शक्तिकुक्कुट...स्तश्च ... O

[६] इति स्कन्दं] N; ... O

[७] यजेद्वायोर्दिश्यनन्तरमुत्तरे] em.; यजे...दिंश्य...र... N, ...जेद्वायोर्दिश्यनन्तरमुत्त... O

[८] सिंहोपरिस्थिता पीता] em.; ...परि... पी...। N, ...हो...ता पीत O

[९] शूलादर्शकरद्वया] em.; ...लादर्शकरद्व... N, ...ला...करद्वया O

[१०] करण्डमकुटोपेता] em.; करण्डमकुटापीता N, ...ण्डमकु...पीता O

[११] यजेद्देवी] N; य...त्... O

[१२] पश्चादीशानदेशतः] em.; पश्चादीशा...शतः N, ... O

चण्डेश्वरश्चतुर्बाहुरेकवक्त्रस्त्रिलोचनः[1] ॥ ३१७ ॥
बिभ्रत्कमण्डलुं[2] शूलमक्षसूत्रं परश्वथम् ।
महोरगोपवीताढ्यस्तन्निवर्त्तितकङ्कणः[3] ॥ ३१८ ॥
ध्येयो नवाम्बुदाभासः समयादिनियामकः[4] ।
इति चण्डेश्वरं ध्यात्वा[5] यजेतेत्थ[6] गणेश्वरान्[7] ॥ ३१९ ॥
विमानस्था[8] गणास्तेषां मूषकस्थो[9] गजाननः[10] ।
मयूरवाहनः स्कन्दो वृषभः[11] केवलः स्थितः ॥ ३२० ॥

317c-319b. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 227.
चण्डेश्वरश्चतुर्बाहुश्चतुर्वक्त्रस्त्रिलोचनः । बिभ्रत्कमण्डलुं शूलमक्षसूत्रं परश्वथम् ॥
महोरगोपवीताढ्यस्तन्निर्वर्त्तितकङ्कणः । ध्येयो नवाम्बुदाभासः समयादिनियामकः ॥
320. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 227.
विमानस्था गणास्त्वेषां मूषकस्थो गजाननः । मयूरवाहनः स्कन्दो वृषभः केवलस्थितः ॥

---

[1] चण्डेश्वरश्चतुर्बाहुरेकवक्त्रस्त्रिलोचनः] em.; चण्डेश्वरश्च...र्बाहुरेव...स्त्रि...चनः N, चण्डे...र...तुर्बाहुरेकवक्त्रस्त्रिलो... O

[2] बिभ्रत्कमण्डलुं] em.; ...भ्रत्कमण्डलुं N, बिभ्रत्क...ण्डलुं O

[3] महोरगोपवीताढ्यस्तन्निव०ः] conj.; महो...पवी...स...० N, मह...गोपवी...स्तन्निव० O

[4] नवाम्बुदाभासः समयादिनियामकः] em.; ...या...क N, ...वाम्बुधा...सः समया...या...का O

[5] चण्डेश्वरं ध्यात्वा] N; ...श्व...त्वा O

[6] यजेतेत्थ] conj.; यजेतेऽत्र N, यजेते O

[7] गणेश्वरान्] conj.; गणपेश्वराः N, गणेश्वराः O

[8] वीमानस्था] N; वी...नस्था O

[9] गणास्तेषां मूषकस्थो] O; गणास्ते... मू...कस्थो N

[10] गजाननः] N; ग... O

[11] स्कन्दो वृषभः] O; स्क... वृ...भः N

सुप्रभेदे –

विद्येशानां गणेशानां कालकण्ठीं[१] प्रदर्शयेत्।

इत्युक्त्याष्टगणेशानां[२] देया स्यात् कालकण्ठिका[३] ॥ ३२१ ॥

[१६.३.७.३. चतुर्थावरणे–लोकपालपूजनम्]

चतुर्थावरणे पूज्याः[४] पीठपादे दिगीश्वराः।

ऐरावतगजारूढं स्वर्णवर्णं किरीटिनम्[५] ॥ ३२२ ॥

सहस्रनयनं[६] शक्रं[७] वज्रपाणिं विभावयेत्[८]।

सप्तार्चिषं च बिभ्राणमक्षमालां[९] कमण्डलुम् ॥ ३२३ ॥

ज्वालामालाकुलं रक्तं शक्तिहस्तं[१०] छगासनम्।

321ab. Quoted from *Suprabheda*, *kriyāpāda*, 8:150cd.
विद्येशानां गणेशानां कालकण्ठीं तु दर्शयेत्। Cf. also *Śambhupuṣpāñjali* 3:305cd.

---

[१] कालकण्ठीं] O; कालण्ठी N

[२] इत्युक्त्याष्टगणेशानां] O; इत्युक्त्याष्ट...श...ं N

[३] कालकण्ठिका] O; का...क... N

[४] चतुर्थावरणे पूज्याः] O; ...ज्य N

[५] किरीटिनम्] conj.; ...री...तम् N, किरीटितम् O

[६] सहस्रनयनं] N; ...यनं O

[७] शक्रं] em.; वक्त्रं N, ... O

[८] विभावयेत्] em.; विभ...त् N, ...व... O

[९] बिभ्राणमक्षमालां] em.; विभ्राणमक्षमालां O; वि...णम...ळां N

[१०] शक्तिहस्तं] N; ...क्ति... O

कृतान्तं महिषारूढं[1] दण्डहस्तं भयानकम् ॥ ३२४ ॥

कालपाशधरं कृष्णं[2] ध्यायेद्दक्षिणदिक्पतिम्[3] ।

रक्तनेत्रं शवारूढं नीलोत्पलदलप्रभम् ॥ ३२५ ॥

कृपाणपाणिमस्त्रौघं[4] पिबन्तं राक्षसेश्वरम्[5] ।

नागपाशधरं[6] हृष्टं रत्नौघद्युतिविग्रहम्[7] ॥ ३२६ ॥

शशाङ्कधवलं[8] ध्यायेद्वरुणं मकरासनम्[9] ।

आपीनं हरितच्छायं[10] विलोलध्वजधारिणम्[11] ॥ ३२७ ॥

प्राणभूतं च भूतानां हरिणस्थं[12] समीरणम्[13] ।

---

[1] महिषारूढं] em.; ...षारूडं N, महिषा... O

[2] कृष्णं] Npc; पुष्णकृष्णं Nac, ...ष्णं O

[3] ध्यायेद्दक्षिणदिक्पतिम्] em.; ध्यायेद्दक्षिणदिक्प... N, ...यददक्षि ...म् O

[4] कृपाणपाणिमस्त्रौघं] em.; ...पाणं पाणि...घं N, कृपाणं पाणिम...ौघं O

[5] राक्षसेश्वरम्] em.; रा...श्वरम् N, राक्षसे... O

[6] ०पाशधरं] N; ०पाश...रं O

[7] रत्नौघद्युतिविग्रहम्] N; रत्नौघद्युतिविग्र... O

[8] शशाङ्कधवलं] N; ...शाङ्कधव... O

[9] ध्यायेद्वरुणं मकरासनम्] em.; ध्यायेद्वरु... ...सनम् N, ...येद्वरुणं ...करासनम् O

[10] हरितच्छायं] O; हरि...यं N

[11] विलोलध्वजधारिणम्] N; ...लालध्वजधा...णम् O

[12] भूतानां हरिणस्थं] O; भू... ...णस्थं N

[13] समीरणम्] em.; ...ीरिणम् N, ...मीरणम् O

कुबेरं मनुजासीनं सगर्वं[1] खर्वविग्रहम्[2] ॥ ३२८ ॥

स्वर्णच्छायं गदाहस्तमुत्तराशापतिं[3] यजेत्[4] ।

ईशानं[5] वृषभारूढं त्रिशूलव्यालधारिणम्[6] ॥ ३२९ ॥

शरच्चन्द्रावदातं[7] च चन्द्रमौलिं त्रिलोचनम्[8] ।

इति पूर्वादिदिङ्नाथानष्टाभ्यर्च्येशदक्षिणे[9] ॥ ३३० ॥

पीनं[10] पीतं चतुर्बाहुं[11] ब्रह्माणं चतुराननम् ।

हंसयानं च बिभ्राणं[12] दण्डाक्षस्रुक्कमण्डलून्[13] ॥ ३३१ ॥

322c-330b. Cf. *Kriyākramadyotikā*, pp. 227-228.
Also *Somaśambhupaddhati* IV, 2:129-136.
331. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 228. Also *Somaśambhupaddhati* IV, 2:138.

---

[1] सगर्वं] O; ...गं N, सर्वगं O

[2] खर्वविग्रहम्] em.; ख...विग्र... N, ...म् O

[3] स्वर्णच्छायं गदाहस्तमुत्तराशापतिं] em.; स्वर्णृ... गदा...त्त... N, स्वर्णच्छ... ...स्तमुक्त...शापतिं O

[4] यजेत्] O; ...जत् N

[5] ईशानं] O; ईशान N

[6] वृषभारूढं त्रिशूलव्यालधारिणम्] em.; ...त्र...धा...णम् N, ...भारूडं त्रिशू...लधारिणम् O

[7] ०वदातं] N, Opc; ०वतातं Oac

[8] त्रिलोचनम्] em.; ...चनम् N, त्रिलो... O

[9] पूर्वादिदिग्नाथानष्टाभ्यर्च्येशदक्षिणे] em.; प...दि...ग्न...भ्यर्च्येशदक्षिणे N, पूर्वादिदिग्नाथानष्टा...र्च्येशद... O

[10] पीनं] N; ... O

[11] चतुर्बाहुं] O; च...सं N

[12] बिभ्राणं] em.; वि...णं N, विभ्राण O

[13] दण्डाक्षस्रुक्कमण्डलून्] em.; दण्डाक्षस्र...मण्डलन् N, द...क्षस्रुक्मण्डलून् O

इति ब्रह्माणमभ्यर्च्य पश्चान्निर्ऋतिवामतः[1]।
अनन्तं पुण्डरीकाक्षं फणादशशतैर्युतम्[2]।
विद्युद्दामप्रतीकाशं[3] कूर्मारूढं[4] कृताञ्जलिम्[5] ॥ ३३२ ॥

यद्वा –

शङ्खचक्रगदापद्महस्तं गरुडवाहनम्।
श्याममेकाननं[6] विष्णुं वनमालाविभूषितम् ॥ ३३३ ॥
अधोदिगधिपं[7] कान्तं पीतवस्त्रं[8] श्रियान्वितम्[9]।
अथैषां[10] दिक्पतीनां[11] च मुद्रा देया त्रिशूलिका[12] ॥ ३३४ ॥

332cdef. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 228. Also cf. *Somaśambhupaddhati* IV, 2:137.
333-334b. Quoted from *Pañcāvaraṇastava*, vv. 84-85b.

[1] पश्चान्निर्ऋतिवामतः] em.; पश्चाग्निरुतिवामतः N, पश्चाग्निरुति...तः O
[2] फणादशशतैर्युतम्] O; गणादशशतैर्युतम् N
[3] विद्युद्दामप्रतीकाशं] O; ...द्दामप्रतीकाशं N
[4] कूर्मारूढं] O; कूर्मारूडा N
[5] कृताञ्जलिम्] em.; ...ताञ्जलिम् N, कृ...लिं O
[6] श्याममेकाननं] O; श्याममेकान्तगं N
[7] अधोदिगधिपं] O; अधो...गधिपं N
[8] कान्तं पीतवस्त्रं] N; ...न्तं पीतव... O
[9] श्रियान्वितम्] em.; श्रियान्वि... N, श्रि...ान्वितम् O
[10] अथैषां] em.; ...थैषां N, ... O
[11] दिक्पतीनां] O; ...क्पतीनां N
[12] त्रिशूलिका] em.; त्रशूलिका N, ...शूलिका O

[१६.३.७.४. पञ्चमावरणे-लोकपालास्त्रपूजनम्]

पञ्चमावरणे[१] पूज्या पीठाधोऽस्त्राण्यनुक्रमात्[२] ।
वज्रं च पुरुषं[३] स्थूलं दृढं[४] कर्कशविग्रहम्[५] ॥ ३३५ ॥
बलिनं[६] वज्रमूर्धानं दीप्तं प्राचि[७] कृताञ्जलिम्[८] ।
शक्तिं[९] च योषिदाकारामाग्नेय्यां[१०] दिशि लोहिताम्[११] ॥ ३३६ ॥
पूजयेच्छिरसा शक्तिं[१२] त्रिकोणस्थां[१३] कृताञ्जलिम् ।
दण्डं[१४] दक्षिणदिग्भागे कृष्णं पुरुषविग्रहम्[१५] ॥ ३३७ ॥
दण्डाकारशिरोयुक्तं[१] यजेल्लोहितलोचनम्[२] ।

---

[१] पञ्चमावरणे] O; पञ्चमा...र... N

[२] पीठाधो०] em.; पीठाथो० N, O

[३] पुरुषं] O; ...षं N

[४] दृढं] em.; मृडं N, O

[५] ०विग्रहम्] O; ०वि...हम् N

[६] बलिनं] em.; विलिनं N, O

[७] प्राचि] em.; प्राची N, O

[८] कृताञ्जलिम्] em.; ...ता...लिम् N, कृताञ्ज...म् O

[९] शक्तिं] em.; ... N, श... O

[१०] योषिदाकारा०] N; यो...दाकारा० O

[११] लोहिताम्] N; ...ोहिताम् O

[१२] शक्तिं] em.; शक्ति N, O

[१३] त्रिकोणस्थां] N; ...कोणस्थां O

[१४] दण्डं] em.; दण्ड N, O

[१५] पुरुषविग्रहम्] em.; पुरु...ग्रहम् N, पुरुष...ग्रहम् O

नैर्ऋत्यां पुरुषाकारं खड्गं श्यामं[३] कृताञ्जलिम्[४] ॥ ३३८ ॥
खड्गालङ्कृतमूर्धानं क्रुद्धं[५] क्रूरदृशं[६] यजेत् ।
नाभ्यधो[७] भुजगाकारं तदूर्ध्वं पुरुषाकृतिम्[८] ॥ ३३९ ॥
पाशं[९] सप्तफणोपेतमूर्धानं[१०] पश्चिमेऽर्चयेत् ।
प्रपद्ये वायुदिग्भागे ध्वजं मूर्ध्नि ध्वजान्वितम्[११] ॥ ३४० ॥
पीतं च पुरुषाकारं व्यावृतास्यं महाभुजम् ।
कन्यारूपां गदां पीतामापीनजघनस्थलाम्[१२] ॥ ३४१ ॥

335c-345b. Quoted from *Pañcāvaraṇastava*, vv. 86-95.
341. Supplied from *Pañcāvaraṇastava*, v. 91.

---

[१] दण्डाकार०] em.; ...कार० N, दण्ड...ार० O
[२] ०लोचनम्] N; ०ल्लोचनम् N
[३] खड्गं श्यामं] em.; खड्गस्या... N, खड्गस्यामं O
[४] कृताञ्जलिम्] O; ...ताञ्जलिम् N
[५] खड्गालङ्कृतमूर्धानं क्रुद्धं] em.; खड्गालङ्कृतमूर्द्धानमिद्धं N, खड्गालं...तमूर्द्धानमिद्धं O
[६] क्रूरदृशं] em.; क्रूरदिशि N, क्रूरद्रिशि O
[७] नाभ्यधो] O; ना...धा N
[८] पुरुषाकृतिम्] N; ...रुष...तिम् O
[९] पाशं] N; पा... O
[१०] सप्तफणोपेतमूर्धानं] em.; सप्तफणोपेतं मूर्द्धानं N, O
[११] मूर्ध्नि ध्वजान्वितम्] em.; मू...ध्व...ान्वितम् N, ममूर्ध्निध्वजान्वितम् O
[१२] पीतं च पुरुषाकारं व्यावृतास्यं .... पीतामापीनजघनस्थलाम्] em.; omits N, O

गदाकारशिरोयुक्तां[१] यजेतोत्तरतः[२] स्थिताम्[३]।

त्रिशूलं[४] पुरुषाकारं दिव्यं श्यामं[५] कृताञ्जलिम्[६] ॥ ३४२ ॥

त्रिशूलशिरसं[७] शश्वदर्चयेदीशदिग्गतम्[८]।

शङ्खाभं[९] पद्मकोशाङ्कमूर्धानं[१०] पुरुषाकृतिम्[११] ॥ ३४३ ॥

पूजयामि विरिञ्चास्त्रं[१२] पद्मं सौम्य[१३] विलोचनम्[१४]।

चक्रं[१५] शतारचक्राङ्कमूर्धानं[१६] पुरुषाकृतिम् ॥ ३४४ ॥

---

[१] गदाकारशिरोयुक्तां] em.; ...करशिरोयुक्तां N, गदाकार...रोयुक्तां O

[२] यजेतोत्तरतः] em.; यजेदेतोत्तरत N, O

[३] स्थिताम्] N; स्थि... O

[४] त्रिशूलं] O; त्रशूलं N

[५] श्यामं] O; श्यामा N

[६] कृताञ्जलिम्] em.; ...ञ्जलिम् N, ...ता...लिम् O

[७] त्रिशूलशिरसं] O; त्र...ूल...रसं N

[८] ०दिग्गतम्] O; ०...ग्गतम् N

[९] शङ्खाभं] O; शङ्खा... N

[१०] पद्मकोशाङ्क०] em.; पद्मकोशाङ्का० N, पद्मकोशाङ्कं० O

[११] पुरुषाकृतिम्] N; ...रुषाकृतिम् O

[१२] विरिञ्चास्त्रं] N; विरि... O

[१३] सौम्य] O; सौ... N

[१४] विलोचनम्] em.; वि... N, विलोचनाम् O

[१५] चक्रं] O; ... N

[१६] शतारचक्राङ्कमूर्धानं] N; शता...च...ङ्कमूर्धानं O

श्यामदेहं मुकुन्दास्त्रं यजेन्नैर्ऋतिकोणगम्[1] ।
ध्यानं सम्भूय सर्वेषां[2] दशास्त्राणां निगद्यते[3] ॥ ३४५ ॥
एकवक्त्रा[4] द्विनेत्राश्च[5] करण्डमकुटान्विताः[6] ।
कृताञ्जलिपुटोपेताः सद्विहस्ताः सलक्षणाः[7] ॥ ३४६ ॥
जाये शक्तिगदे विद्यात्पाशपद्मे नपुंसके[8] ।
शेषाः पुमांसो विज्ञेया[9] ध्यातव्याश्चास्त्रमूर्तयः[10] ।
शूलस्याक्षित्रयं[11] प्रोक्तमन्येषां[12] नयनद्वयम् ॥ ३४७ ॥

346-347d. Quoted, without attribution from the *Uttara-Kāmika*, 68:2cd-4b.
एकवक्त्रा द्विनेत्रं च करण्डमकुटान्वितम् ॥ कृताञ्जलिपुटोपेतं द्विबाहु सर्वलक्षणम् ।
जाये शक्तिगदे ज्ञेया चक्रपद्म नपुंसके ॥ शेषाः पुमांसो विज्ञेयास्त्वष्टतालविनिर्मिताः ।

---

[1] यजेन्नैर्ऋति॰] em.; यजेन्नै...ति॰ N, यजेन्निरुति॰ O
[2] ध्यानं सम्भुय सर्वेषां] N; ...नं स... ...र्वेषां O
[3] दशास्त्राणां निगद्यते] O; ...ण... N
[4] एकवक्त्रा] Opc; ए...वक्त्र N, एकवक्त्र Oac
[5] द्विनेत्राश्च] em.; ... N, द्वि...श्च O
[6] करण्डमकुटान्विताः] em.; ...कु...ाः N, ...र...मकुटान्विताः O
[7] सद्विहस्ताः सलक्षणाः] O; स...ह... ण N
[8] नपुंसके] em.; ... N, नपुं...के O
[9] शेषाः पुमांसो विज्ञेया] O; शेष ...म... N
[10] ध्यातव्याश्चास्त्रमूर्तयः] em.; ...व्य...स्त्र...र्द्धयः N, ध्यातव्याद्धास्त्रमू... O
[11] शूलस्याक्षित्रयं] em.; ...स्याक्षित्रयं N, ...ल...क्षित्र... O
[12] प्रोक्तमन्येषां] em.; प्रा...मन्ये... N, प्रोक्त...षां O

कामिके -

हूं हूमिति द्वयोपेतं वज्राय तदनन्तरम्[1] ।

हुं फणणमोन्तसंयुक्तं[2] मन्त्रैरेवं[3] समर्चयेत् ।

इत्युक्त्या सम्प्रदायज्ञः पूजयेच्च[4] दशायुधम् ॥ ३४८ ॥

सुप्रभेदे -

लोकेशानां तदस्त्राणां शूलमुद्रां प्रदर्शयेत्[5] ।

इत्युक्त्यातो दशास्त्राणां[6] देया मुद्रा त्रिशूलिका[7] ॥ ३४९ ॥

[१७. नैवेद्यम्]

[१७.१. पुष्पधूपादिदानम्]

षडङ्गान्यप्यनन्ताद्याः शिवस्याभिमुखाः[8] स्थिताः[9] ।

---

348. Untraced in the *Kāmika*. Quoted without attribution in the *Dīkṣādarśa*, T. 372, p. 1383.
349ab. Quoted from *Suprabheda, kriyāpāda*, 8:151ab. Cf. *Śambhupuṣpāñjali* 3:321ab.

---

[1] द्वयोपेतं वज्राय तदनन्तरम्] O; द्वये...त्र... N

[2] फणणमोन्तसंयुक्तं] O; फणण...संयु... N

[3] मन्त्रैरेवं] em.; मन्त्रै...वं N, मन्त्रैरे... O

[4] पूजयेच्च] em.; पूज... N, ...येच्च O

[5] शूलमुद्रां प्रदर्शयेत्] O; ...लम...प्रदर्श... N

[6] दशास्त्राणां] em.; दशास्त्रा... N, O

[7] त्रिशूलिका] O; त्रशूलिका N

[8] शिवस्याभिमुखाः] em.; शिवन्याभिमुखा N, O

[9] स्थिताः] em.; स्थिता इति N, O

ततः शिवाय मूलेन पुष्पं[१] मूर्ध्नि[२] समर्पयेत्॥ ३५०॥

घण्टां सन्ताड्य धूपं च दीपमाचमनार्घ्यकम्[३]।

दत्वाथ दद्यान्नैवेद्यमात्मार्थं तद्यथोच्यते[४]।

कामिके कारणे प्रोक्तं नैवेद्यार्पणमुच्यते॥ ३५१॥

[१७.२. तण्डुलानां भेदः]

कामिके –

शालीनां तण्डुलाः[५] श्रेष्ठा यवव्रीह्यादिकाः[६] समाः[७]।

व्रीहीणामवशिष्टानां[८] तण्डुलाश्चाधमाः[९] स्थिताः[१०]॥ ३५२॥

सिततण्डुलका ये च ते सर्वे शालयः स्मृताः।

इतरे व्रीहयः[११] प्रोक्ताः फलं तेषां पृथक् पृथक्॥ ३५३॥

---

[१] शिवाय मूलेन पुष्पं] em.; शिवाय ...लेन पु... N, शिव... मूलेन ...ष्पं O

[२] मूर्ध्नि] O; ...र्ध्नि N

[३] दीपमाचमनार्घ्यकम्] O; ...माचम...कम् N

[४] दद्यान्नैवेद्यमात्मार्थं तद्यथोच्यते] N; दद्यान्नै...त्मार्थं तद्यते...च्यते O

[५] तण्डुलाः] em.; ...ण्डुला N, तण्डुला O

[६] यवव्रीह्यादिकाः] Opc; ...व्री...दिकाः N, यवव्रीव्रीह्यादिकाः Oac

[७] समाः] em.; समा N, O

[८] व्रीहीणामवशिष्टानां] O; ...मवशिष्टनां N

[९] तण्डुलाश्चाधमाः] em.; तण्डुलाश्चाधमा N, तण्डुला...ध... O

[१०] स्थिताः] em.; स्थिता N, स्थिता इति O

[११] व्रीहयः] N, Opc; लव्रीहयः Oac

इतरैकफलं[1] प्रोक्तं शालिर्दशगुणो भवेत्।

प्रियङ्गुः शतधा प्रोक्तो[2] नीवारस्तु सहस्रधा[3] ॥ ३५४ ॥

गोधूमं[4] तु भवेल्लाक्षमनन्तं वैणवं भवेत्[5]।

[१७.३. नैवेद्यकल्पनम्]

भक्त्या वित्तानुसारेण[6] नैवेद्यं सम्प्रकल्पयेत्॥ ३५५ ॥

पत्रं पुष्पं फलं तोयमन्नपानाद्यमौषधम्[7]।

अनिवेद्य न भुञ्जीत भगवन्तं[8] सदाशिवम्॥ ३५६ ॥

352-353. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 6:8-9. Note that although the edition of the *Kāmika* reads differently, the version quoted in *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 344 is similar to *Saundaranāthadeva's Śambhupuṣpāñjali*.

शालीनां तण्डुलं श्रेष्ठं यववेण्वादिमध्यमम्। व्रीहीणामवशिष्टानां तण्डुलन्त्वधमं भवेत्॥

सिततण्डुलका ये च ते सर्वे शालयः स्मृताः। इतरे व्रीहयः प्रोक्ताः फलं तेषां पृथक् पृथक्।

---

[1] इतरैकपलं] conj.; इ...रैफलं N, इतरैकफलं O

[2] प्रोक्तो] O; प्रोक्ता N

[3] सहस्रधा] N; सह...I O

[4] गोधूमं] O; गाधूमं N

[5] भवेल्लाक्षमनन्तं वैणवं भवेत्] O; ...ल्ल...नन्तं ...णवं भ...ेत् N

[6] वित्ता०] O; विक्ता० N

[7] ०मन्नपानाद्यमौषधम्] O; ०मन्न...नाद्यमौ...धम् N

[8] अनिवेद्य न भुञ्जीत भगवन्तं] O; अनिवे... न भु...त भग... N

अपूपादि[१] च यद्द्रव्यं[२] भोज्यं यदि शिवार्पितम्[३]।
वर्धते तस्य तद्धान्यं फलपुष्पादयस्तथा[४] ॥ ३५७ ॥
अदत्वा[५] तु हरस्याथ भुक्तश्चेत्क्षीयते[६] धनम्।
अल्पे महति[७] वा तुल्यं फलमाढ्यदरिद्रयोः[८] ॥ ३५८ ॥
यथाशक्ति प्रदेयं हि[९] भक्तिरेवात्र कारणम्[१०]।
यावन्तस्तण्डुलास्तत्र[११] नैवेद्ये परिकल्पिते[१२] ॥ ३५९ ॥
तावद्वर्षसहस्रं[१३] तु शिवलोके वसेद्ध्रुवम्[१४]।

355c-359b. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 6:1c-5b.

---

[१] अपूपादि] O; अपूप... N
[२] यद्द्रव्यं] em.; यद्द... N, O
[३] शिवार्पितम्] N; ...र्पितम् O
[४] ०पुष्पादय०] N; ०पुष्पाद... O
[५] अदत्वा] Npc, O; त अदत्वा Nac
[६] भुक्तश्चेत्क्षीयते] O; भुक्त...क्षीय... N
[७] अल्पे महति] O; ...हति N
[८] फलमाढ्यदरिद्रयोः] Opc; फ...माध्य...द्र...: N, फलमाध्यदरिद्रयोः Oac
[९] यथाशक्ति प्रदेयं हि] N; य...शक्ति प्रदे... O
[१०] भक्तिरेवात्र कारणम्] em.; भक्तिरेवामृ कारणम् N, भक्तिरेवा... ...रणम् O
[११] यावन्त०] O; या...न्त० N
[१२] परिकल्पिते] em.; परिकल्पि... N, प...त O
[१३] तावद्वर्षसहस्रं] N; ...वद्व...हस्रं O
[१४] वसेद्ध्रुवम्] em.; व...द्धृवम् N, वसेद्धृवम् O

[१७.३.१. आत्मार्थे नैवेद्यानां मात्रानिर्धारणम्]

द्विप्रस्थादिचतुर्द्रोणमात्मार्थे[1] सम्प्रकीर्तितम्[2] ॥ ३६० ॥

उत्तमं द्व्याढकं[3] प्रोक्तं[4] षट्प्रस्थं मध्यमं भवेत् ।

अधमं चाढकं चैव नैवेद्यं[5] त्रिविधं भवेत् ॥ ३६१ ॥

अथवान्यप्रकारेण[6] चाढकं तूत्तमं भवेत् ।

प्रस्थस्यार्धं फलं[7] प्रोक्तं कुडुबार्धं घृतं[8] भवेत् ॥ ३६२ ॥

तदर्धार्धघृतं[9] वाथ पुष्पेणैव[10] तु योजयेत् ।

आज्यहीनं तु नैवेद्यमसुराणां[11] निवेदनम् ॥ ३६३ ॥

359c-360b. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 6:13c-14b.

360cd. Cf. *Sūkṣma* 40:39cd: द्विप्रस्थादिचतुर्द्रोणं शुद्धतण्डुलसंयुतम् ।
Cf. also *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 345.

---

[1] द्विप्रस्थादि॰] conj.; द्वि... N, द्विप्रस्थेति॰ O

[2] सम्प्रकीर्तितम्] em.; सं...कीर्त्तितम् N, सम्प्रकी...तम् O

[3] उत्तमं द्व्याढकं] em.; उत्त... वकं N, उत्तमद्व्याढकं O

[4] प्रोक्तं] em.; ...क्तं N, O

[5] चैव नैवेद्यं] N; चै... ...वद्यं O

[6] अथवान्यप्रकारेण] O; अथ...प्रकारेण N

[7] प्रस्थस्यार्धं फलं] conj.; प्रस्थस्यार्धफलं N, O

[8] प्रस्थस्यार्धं फलं प्रोक्तं कूडुवार्धं घृतं] em.; ...स्थ...र्धफ...क्तं...डुब...व्रत N, प्रस्थस्या...फलं...क्तं कूडुव...तं O

[9] तदर्धार्धघृतं] em.; ...घृ... N, त...ग्धार्धघृतं O

[10] वाथ पुष्पेणैव] O; ...थ पुष्पेणै... N

[11] नैवेद्यमसुराणां] Opc; ...वेद्यमसुराणां N, नै...द्यमधुराणां Oac

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन[१] घृतयुक्तं निवेदयेत्[२]।

काम्यार्थं यत्तु नैवेद्यमात्मार्थे स्वेच्छया[३] मतम्॥ ३६४॥

कारणे –

चरुः प्रस्थद्वयं[४] प्रोक्तं[५] हविराढकमुच्यते[६]।

प्रस्थं कुडुबसंयुक्तं पैशाचाशनमुच्यते[७]॥ ३६५॥

सकलानां तु नैवेद्यं भवेत्प्रस्थद्वयाधिकम्[८]।

इत्यादिवचनार्थज्ञो[९] नैवेद्यं तु समर्पयेत्॥ ३६६॥

अंशुमत्यपि नैवेद्यविधिरुक्तः कथं हि[१०] सः।

[१७.४. देवाय नैवेद्यार्पणम्]

देवाग्रे गोमयालिप्तं मण्डलं चतुरश्रकम्॥ ३६७॥

---

[१] तस्मात्सर्व०] em.; तस्मात्...०N, त...मात्स...० O

[२] घृतयुक्तं निवेदयेत्] O; घृत... ...वदयेत् N

[३] स्वेच्छया] em.; ...च्छया N, O

[४] चरुः प्रस्थद्वयं] em.; ...स्थद्वयं N, चतुः प्र...द्वयं O

[५] प्रोक्तं] O; प्रोक्ता N

[६] ०मुच्यते] em.; ०...च्यते N, ०मु...ते O

[७] पैशाचाशनमुच्यते] em.; पैशाचा...च्य... N, वैशाचाशनमुच्यते O

[८] भवेत्प्रस्थद्वयाधिकम्] em.; ह...थद्वयाधिकम् N, भवेत्प्रस्थद्वया... O

[९] इत्यादिवचनार्थज्ञो] em.; इ...दि...र्थिज्ञो... N, इत्यादिवचना... O

[१०] अंशुमत्यपि नैवेद्यविधिरुक्तः कथं हि] O; ...त्यपि नैवेद्यविधिरुक्तः ...थं ह N

कृत्वास्त्रेण तु तन्मध्ये[१] परितः पात्रमर्पयेत्[२] ।
पात्राधारं[३] न्यसेत्तत्र[४] प्रधानाधारसंयुतम्[५] ॥ ३६८ ॥
तानस्त्रेण तु सम्प्रोक्ष्य[६] हैमाद्याः[७] स्थलिका अपि ।
नापक्वं[८] नातिपक्वं[९] च पक्वान्नं[१०] मन्त्रवत्कृतम् ॥ ३६९ ॥
न्यस्तव्यं[११] प्रथमं शम्भोः[१२] द्रव्याद्यैः स्थलिकोपरि[१३] ।

[१७.५. परिवारदेवानां नैवेद्यार्पणम्]

ततोऽम्बायाश्च हैमादिस्थलिकायां[१४] पृथक् ततः[१५] ॥ ३७० ॥

365-366b. Not found in the *Kāraṇa*, but occurs as *Pūrva-Kāmika*, 6:24-25b.

---

[१] तु तन्मध्ये] O; ... N

[२] पात्रमर्पयेत्] em.; पत्रमर्पयेत् N, O

[३] पात्राधारं] em.; पा...धारं N, पात्राधा... O

[४] न्यसेत्तत्र] N; न्यन्यसेत्त... O

[५] प्रधानाधारसंयुतम्] em.; प्रधाना...संयुतम् N, प्रधानाधार...युतम् O

[६] तानस्त्रेण तु सम्प्रोक्ष्य] O; ...नस्त्रे... तु ...म्प्रोक्ष्य N

[७] हैमाद्याः] em.; हैमाद्या N, O

[८] नापक्वं] em.; ...ाप...वं N, ना...क्वं O

[९] नातिपक्वं] O; नातिप... N

[१०] पक्वान्नं] N, Opc; पक्वांत्रन्नं Oac

[११] न्यस्तव्यं] em.; न्य...व्यं N, न्यस्त... O

[१२] शम्भोः] O; शं... N

[१३] द्रव्याद्यैः स्थलिकोपरि] em.; द्रव्याद्यैः स्थल...का... N, द्रव्या... स्थ... O

[१४] ततोऽम्बायाश्च हैमादि॰] O; ततोऽम्बाय्वाश्च हमादि॰ N

[१५] पृथक् ततः] O; पृ...क्...तः N

परिवारामराणां च तत्तद्भोगं[1] पृथक् पृथक्।

[१७.६. व्यञ्जनोपदंशकादि]

व्यञ्जनैरावृतं कृत्वा परिपक्वोपदंशकैः[2] ॥ ३७१ ॥

आमोपदंशकैर्युक्तं[3] तथा[4] पच्चडिकायुतम्[5]।

कदल्यादिफलैर्युक्तं[6] नालिकेरफलैर्गुळैः ॥ ३७२ ॥

घृतक्षीरेण[7] दध्ना च मध्येऽन्नं[8] शुभ्रशोभितम्[9]।

सूपापूपैरनेकैश्च[10] भोज्यवस्तुभिरन्वितम्[11] ॥ ३७३ ॥

एवं रञ्जितनैवेद्या[12] स्थलिकास्त्वङ्घ्रिषु न्यसेत्।

---

[1] तत्तद्भोगं] conj.; तत्तद्योगं N, तत्त...गं O

[2] कृत्वा परिपक्वोपदंशकैः] O; क...। परि...क्वो...कैः N

[3] आमोपदंशकैर्युक्तं] em.; ...मो...श...क्तं N, आमोपदंश... O

[4] तथा] N; ...था O

[5] पच्चडिका०] em.; पच्छ...० N, पच्छचिका० O

[6] ०फलैर्युक्तं] O; ०फलेर्युक्तं N

[7] घृतक्षीरेण] em.; घृ...क्षीरे... N, श्रीत...रेण O

[8] मध्येऽन्नं] O; ... N

[9] शुभ्रशोभितम्] em.; श...भितम् N, श्वभ्रशोभि... O

[10] सूपापूपैरनेकैश्च] O; ...।पू..रनेकैश्च N

[11] भोज्यवस्तुभिरन्वितम्] em.; भोज्य...भ...ञ्वतम् N, भोज्य...तम् O

[12] एवं रञ्जितनैवेद्या] conj.; एवं रञ्जितनैवेद्य N, O

भक्ष्यं भोज्यं[१] च पेयं[२] च लेह्यं शोष्यं च पञ्चधा[३] ॥ ३७४ ॥

भक्ष्यं फलादिकं[४] भोज्यमन्नं[५] पेयं रसायनम्[६] ।

लेह्यं[७] मध्वादि[८] शोष्यं तु नालिकेरोदकादिकम् ॥ ३७५ ॥

इत्यादि सर्वं नैवेद्यं[९] सपात्रं सापिधानकम्[१०] ।

न्यस्त्वा तु पुरतः[११] शम्भोः शाल्यन्नं[१२] सघृतं तथा ॥ ३७६ ॥

पश्चात्पिधानवस्त्रमुत्क्षिप्य[१३] प्रोक्ष्य हृदा ततः ।

[१७.७. शुद्धिः]

ईक्षणादि महामुद्रापर्यन्तैरष्टशुद्धिभिः[१४] ॥ ३७७ ॥

---

[१] भक्ष्यं भोज्यं] Opc; भक्ष्य ...ज्यं N, भक्ष्यं भौज्यं Oac

[२] पेयं] em.; ...यं N, O

[३] लेह्यं शोष्यं च पञ्चधा] O; ...ह्यं ... पञ्च... N

[४] फलादिकं] O; ...फलदिकं N

[५] भोज्यमन्नं] em.; ...ज्य...न्नं N, भो...मन्नं O

[६] पेयं रसायनम्] N; ...यं रसा... O

[७] लेह्यं] em.; लेप्यं N, ले... O

[८] मध्वादि] O; द्रद्व्यादि N

[९] इत्यादि सर्वं नैवेद्यं] O; इत्यादि स... नै...द्यं N

[१०] सापिधानकम्] em.; सापिधान...म् N, सा...धानकम् O

[११] पुरतः] O; परतः N

[१२] शम्भोः शाल्यन्नं] em.; शं... ...ल्यान्नं N, ...म्भेः शाल्यान्तं O

[१३] पश्चात्पिधानवस्त्रमुत्क्षिप्य] conj.; पश्चाद्विधानावस्त्रं तत्क्षिप्य N, पश्चात् वि......त्क्ष O

[१४] ॰पर्यन्तैरष्टशुद्धिभिः] O; ॰पर्य...रष्टशुद्धिभिः N

तदन्नादि विशोध्याथ[१] स्पृष्ट्वा तद्वक्त्रमन्त्रतः[२] ।

[१७.८. जलदानम्]

गण्डूषार्थं जलं देयं[३] कुब्जदक्षिणपाणिना[४] ॥ ३७८ ॥

एकवारं द्विवारं वा पञ्चकृत्वः[५] सृजेज्जलम्[६] ।

तत्पश्चात्परिषिच्यान्नमस्त्रमन्त्रेण तत्परम् ॥ ३७९ ॥

आपोशनं[७] हृदा दद्यात्स्वाहान्तेन[८] विचक्षणः[९] ।

पूर्वपत्रं[१०] विसृज्याथ[११] पुष्पेण[१२] मृगमुद्रया[१३] ॥ ३८० ॥

---

[१] तदन्नादि विशोध्याथ] Opc; ...दन्नादिविशोध्याथ N, तदन्नादिविशोध्याथ Oac

[२] स्पृष्ट्वा तद्वक्त्रमन्त्रतः] em.; स्पृ...। त...म...तः N, स्पृष्ट्व त...क्त्रमन्त्रतः O

[३] देयं] em.; दे... N, O

[४] कुब्जदक्षिणपाणिना] em.; कु...दक्षिण...णिना N, कूब्जदक्षि...पाणि...। O

[५] पञ्चकृत्वः] em.; प...कृत्व N, प... O

[६] सृजेज्जलम्] O; सृजे... N

[७] आपोशनं] O; ...पाशनं N

[८] दद्यात्स्वाहान्तेन] em.; दद्यात्स्वाहान्ते... N, द...त्स्वाहान्तेन O

[९] विचक्षणः] O; ...चक्ष... N

[१०] पूर्वपत्रं] O; ...र्वपत्रं N

[११] विसृज्याथ] conj.; विसृज्यान्न N, विसृज्या... O

[१२] पुष्पेण] O; पु... N

[१३] मृगमुद्रया] O; ...मु... N

दक्षहस्ते[१] हविर्दद्यान्मूलं स्वाहान्तमुच्चरन्[२]।
सघण्टाध्वनिविघ्नेशनैवेद्यानन्तरं[३] तु वा[४] ॥ ३८१ ॥
यथोक्तं[५] शम्भुनैवेद्यं पञ्चकृत्वस्त्रिधाथवा[६]।
एकप्रकारं[७] वा दद्यात्तत्पुष्पमपहाय च ॥ ३८२ ॥
हस्तं प्रक्षाल्य तत्पश्चात्पानीयं[८] शीतलं लघु[९]।
रसायनं[१०] च तद्वाथ गण्डूषापोशनं ततः ॥ ३८३ ॥

[१७.९ परिवारदेवानां नैवेद्यदानम्]

नैवेद्यं[११] तु परीवारदेवानां[१२] च पृथक् पृथक्।

---

[१] दक्षहस्ते] em.; ...हस्ते N, द...हस्ते O

[२] हविर्दद्यान्मूलं स्वाहान्तमुच्चरन्] em.; हविर्दद्यान्मू... ...मुच्चरन् N, ...न्मू... स्व...न्तमुच्चरन् O

[३] सघण्टाध्वनि०] Opc; सघण...नि० N, सघण्टध्वनि० Oac

[४] नैवेद्यानन्तरं तु वा] O; नैवेद्यान...रं ... N

[५] यथोक्तं] O; य...क्तं N

[६] पञ्चकृत्वस्त्रिधाथवा] O; ...कृ...स्त्रिध... N

[७] एकप्रकारं] O; ...कारं N

[८] तत्पश्चात्पानीयं] O; तत्पश्चात्पानी... N

[९] लघु] O; लघ N

[१०] रसायनं] O; ...नं N

[११] नैवेद्यं] O; न...द्यं N

[१२] परीवारदेवानां] em.; ...रीवारदेवानां N, परीवा...देवानां O

तत्तन्मन्त्रेण[1] देयं हि करशुद्धिपुरस्सरम्[2] ॥ ३८४ ॥

ब्रह्माङ्गानां[3] पृथक् देयमथवा[4] त्वेकपात्रतः[5]।

पानीयमाढकार्धं[6] वा तदर्धं वा तदर्धतः[7] ॥ ३८५ ॥

प्रत्येकमथ कर्तव्यं[8] गण्डूषजलमोचनम्।

अथों नमोऽन्तमूलेन शिवमूर्ध्नि सुमार्पणम् ॥ ३८६ ॥

[१७.१०. मुखवासादि]

कामिके –

तृप्तावाचमनं[9] दद्याद्धस्तोद्वर्तनकं[10] ततः।

हस्तोद्वर्त्तनसिध्यर्थं चन्दनं हस्तयोर्द्वयोः[11] ॥ ३८७ ॥

---

[1] तत्तन्मन्त्रेण] O; तत्त...न्त्रेण N

[2] ०पुरस्सरम्] O; ०पु...स्स...म् N

[3] ब्रह्माङ्गानां] N; ब्रह्मङ्गानां O

[4] ०मथवा] em.; ०मथवाक् N, O

[5] त्वकपात्रतः] conj.; देयपात्रतः N, O

[6] पानीयमाढकार्धं] em.; ...नीयम...कार्धं N, पानी...मासकार्धं O

[7] तदर्धतः] N, Opc; तदर्धततेः Oac

[8] कर्तव्यं] N; कर्त... O

[9] तृप्ता०] em.; तृ...० N, तृप्तो० O

[10] दद्याद्धस्तोद्वर्तनकं] Opc; दद्याद्ध...र्धनकं N, दद्याद्धस्तोध्यत्वर्धनकं Oac

[11] हस्तयोर्द्वयोः] O; हस्त...द्व... N

मुखवासं च ताम्बूलं देवयोग्यं[१] प्रदापयेत् ।
एलालवङ्गकर्पूरजातीतक्कोलचूर्णयुक्[२] ॥ ३८८ ॥
मञ्जिष्ठखण्डसम्मिश्रं[३] मुखवासमिदं भवेत्[४] ।
गन्धं पुष्पं च धूपं च दीपं नैवेद्यमेव च[५] ।
ताम्बूलं मूलमन्त्रेण[६] प्रदद्यात्परमेश्वरे[७] ॥ ३८९ ॥

कालोत्तरे -

पूगमेकं प्रतिप्रस्थं द्विगुणं[८] त्रिगुणं[९] तु वा ।
अधमादिक्रमेणैव पत्रं तत्त्रिगुणं[१०] भवेत् ॥ ३९० ॥

387ab and 388ab. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 4:498, which reads: तृप्तावाचमनं दद्याद्धस्तोद्वर्तनपूर्वकम् । मुखवासञ्च ताम्बूलं देवयोग्यं प्रदापयेत् ॥
388c-389b. Quoted from *Uttara-Kāmika*, 4:246.

---

[१] देवयोग्यं] em.; देव...ग्यं N, देवयो... O
[२] एलालवङ्गकर्पूरजातितक्कोलचूर्णयुक्] conj.; ...लवङ्ग...र्पूरजा...तक्कोलचूर्णयत् N, एलालवंकर्प्पूरजातितत्कोलचूर्णयुत् O
[३] मञ्जिष्ठखण्डस०] em.; मद्वीषट्खण्डस० N, ...द्वीषट्...० O
[४] मुखवासमिदं भवेत्] O; मुखण...समिदं भ... N
[५] नैवद्यमेव च] O; नैव...मव... N
[६] ताम्बूलं मूलमन्त्रेण] O; ...न्त्र... N
[७] प्रदद्यात्परमेश्वरे] em.; प्रद...परमे...रे N, प्रदद्यात्पर...श्वरे O
[८] द्विगुणं] O; द्वि... N
[९] त्रिगुणं] em.; ...गु... N, ... O
[१०] तत्त्रिगुणं] em.; ततत्रीगुणं N, तत्रीगुणं O

शैलचूर्णं[1] सदा देयं शङ्खचूर्णमथापि[2] वा।
मातुलङ्गफलादीनि दद्यात्ताम्बूलकैः[3] सह ॥ ३९१ ॥
इत्यादिवचनैर्देयं ताम्बूलं शम्भवे तदा।
तत्र श्वेतं तु ताम्बूलवल्ल्याश्चेद्दलमुत्तमम्[4]।
पश्चादर्घ्यं च दातव्यं[5] समूलकुसुमार्चनम्[6] ॥ ३९२ ॥

{इति सौन्दरनाथदेवविरचिते शम्भुपुष्पाञ्जलौ शिवार्चनपूजाविधिर्नाम तृतीयाधिकारोऽयम् ॥}

390-391b. Untraced in the *Kālottara*. Attribution to the *Suprabheda* in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 453. These 3 lines also quoted in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā*, p. 114, with attribution to the *Suprabheda*.

---

[1] शैलचूर्णं] O; ... N

[2] शङ्खचूर्ण०] O; शङ्ख...र्ण० N

[3] दद्यात्ताम्बूलकैः] O; दद्यात्ता...ल... N

[4] ताम्बूलवल्ल्याश्चे०] em.; ...म्बू...ल्याचे N, तांम्बूलवल्याचेद्दळ० O

[5] दातव्यं] Npc, O; तदातव्यं Nac

[6] समूलकुसुमार्चनम्] N; समूल...र्चनम् O

॥ चतुर्थोऽधिकारः ॥

[१८. नैवेद्यानन्तरकरणीयानि कार्याणि]

[१८.१. अग्निकार्यम्]

अथात्रावसरे[1] शम्भुं[2] हृदञ्जलिकरस्स्वयम्।
अग्निकार्यं करिष्येऽहम्[3] इति विज्ञाप्य[4] सादरम्॥ १॥
लब्धानुज्ञस्तथा[5] कुर्यादग्निकार्यं[6] यथोक्तवत्।
कृत्वाग्निकार्यमुत्थाय पश्चादीशान्तिकं[7] गतः॥ २॥
तत्फलं स्वामिने देयं पठित्वा[8] यत्कृतादिकम्।
पश्चाद्धूपोपचारादि[9] सर्वं चण्डार्चनान्तकम्[10]॥ ३॥

---

[1] अथात्रावसरे] em.; अथात्रावस... N, अ...वसरे O

[2] शम्भुं] O; ...म्भुं N

[3] करिष्येऽहम्] em.; करिष्येयं N, O

[4] इति विज्ञाप्य] O; इ... विज्ञ... N

[5] लब्धानुज्ञस्तथा] N; लब्दानुज्ञस्त... O

[6] कुर्यादग्निकार्यं] em.; ...र्यादग्निकार्यं N, ...ग्निकार्यं O

[7] पश्चादीशान्तिकं] em.; पश्चादी...कं N, प...कं O

[8] पठित्वा] O; पठि... N

[9] पश्चाद्धूपो॰] N; प...द्धूपो॰ O

[10] चण्डार्चनान्तकम्] Npc, O; चण्डार्चनाकम् Nac

कर्तव्यमिति[१] केषाञ्चिदागमानां मतं तथा ।
गुरवश्चक्षते केचित्परार्थेऽपि[२] तथेति चेत् ॥ ४ ॥
नैवं क्रियाक्रमस्तावदात्मार्थे[३] स परार्थकः ।
किन्तु सर्वोपचारान्ते[४] वह्निकार्यं तदुक्तमम्[५] ॥ ५ ॥
आत्मार्थे[६] त्वग्निकार्यं स्यात्सर्वान्ते[७] स्तुत्यनन्तरम् ।
इत्यघोरशिवाचार्यैरपि प्रोक्तः क्रियाक्रमे[८] ॥ ६ ॥
पारम्पर्यागताचारः[९] शक्यते केन लङ्घितुम् ।
कदा तर्ह्यग्निकार्यं[१०] स्यादिति चेदुच्यते[११] परम् ॥ ७ ॥

[१८.२. नैवेद्यादिक्रमः]

नैवेद्यमपि पानीयं ताम्बूलं[१२] मुखवासकम् ।

---

[१] कर्तव्य०] O; ...र्तव्य० N

[२] केचित्परार्थेऽपि] em.; ...त्प...र्थेऽपि N, के...प...ऽपि O

[३] क्रियाक्रमस्तावदात्मार्थे] em.; क्रियक्रम...ावरात्मार्थे N, क्रियक्रमस्तावरात्मार्थे O

[४] सर्वोपचारान्ते] O; सर्वोपचारा... N

[५] तदुक्तमम्] N; तदुक्त... O

[६] आत्मार्थे] O; आ...र्थे N

[७] स्यात्सर्वान्ते] O; स्या...न्ते N

[८] क्रियाक्रमे] N; ...य...मे O

[९] पारम्पर्यागताचारः] em.; पराम्पर्या...माचारः N, ...रा...पर्यागमाचारः O

[१०] तर्ह्यग्निकार्यं] em.; तर्याग्निकार्यं N, O

[११] चेदुच्यते] em.; चेतुच्यते N, O

[१२] पानीयं ताम्बूलं] O; पानी... ...म्बूलं N

देयमाचमनार्घ्यं[1] च स्वधा स्वाहेति[2] मूलतः ॥ ८ ॥
तत्पश्चाद्विधिना घण्टां[3] सन्ताड्य[4] दक्षपाणिना ।
धूपदीपौ[5] पुनर्भूरिदीपावल्यर्पणं[6] दृशा ॥ ९ ॥

[१८.३. षोडशदीपविशेषदानक्रमः]

तत्क्रमः प्रथमं पुष्पं †दीपस्तेन† तु षोडश ।
नागदीपो द्वितीयः स्याद्वृषदीपः[7] तृतीयकः ॥ १० ॥
पुरुषामृगदीपोऽथ[8] सिंहाख्यो हस्तिदीपिका[9] ।
कूर्मदीपस्ततो भूतदीपः पद्माख्यदीपिका[10] ॥ ११ ॥
छत्रदीपः ततः कल्पवृक्षदीपो लताह्वयः[11] ।
मकराख्यस्त्रिशूलाख्यस्तथा[12] नक्षत्रदीपिका ॥ १२ ॥

---

[1] देयमाचमनार्घ्यं] O; देयम...नार्घ्यं N
[2] स्वाहेति] N; ...ति O
[3] घण्टां] em.; खण्डां N, O
[4] सन्ताड्य] em.; सन्ताद्य N, O
[5] धूपदीपौ] O; धूपदीपा N
[6] पुनर्भूरिदीपावल्यर्पणं] em.; पुनर्भूरि...पा...ल्य...णं N, पुन...रिदीपावल्यर्पणं O
[7] द्वितीयः स्याद्वृषदीपः] em.; द्वितीय स्याद्वृषदीपः N, ...यः ...द्वृ...दी... O
[8] पुरुषामृगदीपोऽथ] O; पुरु...मृगद...ऽथ N
[9] हस्तिदीपिका] em.; ...स्तिदीपिका N, ह...दीपिका O
[10] ॰दीपिका] O; ॰दी...का N
[11] छत्रदीपः ततः कल्पवृक्षदीपो लताह्वयः] N; छत्र...तः कल्पवृक्षदीपो... O
[12] मकराख्यस्त्रिशूलाख्यस्तथा] em.; मकराख्यस्त्रिशूला...स्तथा N, ...त्रिशूला... O

ततो विमानदीपः स्यादिति[१] दीपास्तु षोडश[२] ।

[१८.३.१. मध्ये आचमनादिदानम्]

दद्यादाचमनं चार्घ्यं[३] मध्ये मध्ये[४] क्रियाविधौ[५] ॥ १३ ॥

ओं हां हौं सर्वतत्त्वाधिपतयेऽथ[६] शिवाय च[७] ।

नम इत्यमुना[८] दूर्वाक्षतपुष्पपवित्रकम्[९] ॥ १४ ॥

10-13b. Cf. *Lalitātriṃśannāmāvali*, RE 19979, ff. 111v-112r:

प्रथमं पुष्पदीपं स्याद्द्वितीयं केतुदीपकम् । तृतीयं नागदीपं च चतुर्थं गजदीपकम् ॥

पञ्चमं व्याघ्रदीपं च षष्ठं हंसाख्यदीपकम् । सप्तमं वाजिदीपं तु अष्टमं सिंहदीपकम् ॥

नवमं शूलदीपं तु दशमं भूतदीपकम् । पश्चाद्वृषभदीपं तु द्वादशं पुंमृगाह्वयम् ॥

ततः कुक्कुटदीपं च पश्चात्कमठदीपकम् । स्रुग्दीपं चैव पश्चाद्वा शक्तिदीपञ्च षोडश ।

Cf. *Ṣoḍaśadīpavacana*, RE 19991, f. 1r:

प्रथमं पुष्पदीपं च दितीयं केतुदीपकम् । तृतीयं नागदीपं च चतुर्थं गजदीपकम् ॥

पञ्चमं व्याघ्रदीपं च षष्ठमं हंसाख्यदीपकम् । सप्तमं वाजिदीपं च अष्टं सिंहदीपकम् ॥

नवमं शूलदीपं तु दशमं भूतदीपकम् । पश्चाद्वृषभदीपं तु द्वादशं पुरुषाह्वयम् ॥

ततः कुक्कुटदीपं च पश्चात्कमठदीपकम् । स्रुग्दीपञ्च पञ्चाशच्छक्तिदीपञ्च षोडश ॥

---

[१] स्यादिति] O; ... N

[२] षोडश] Opc; षोड... N, षेडश Oac

[३] चार्घ्यं] N; ...र्घ्यं O

[४] मध्ये] O; म... N

[५] क्रियाविधौ] N; क्रिया...धौ O

[६] सर्वतत्वाधिपतयेऽथ] em.; सर्वतत्वाधिप...येऽथ N, ...धि...तयेऽथ O

[७] शिवाय च] N; शिवा... O

[८] इत्यमुना] em.; इत्यमना N, इत्य...ना O

[९] दूर्वाक्षतपुष्पपवित्रकम्] em.; दूर्वाक्षत...त्रकम् N, ...तपुष्पपवित्रकम् O

दद्यान्नित्यपवित्रं[1] तदहोरात्राघशान्तये[2]।
तत्पश्चात्पुनरप्यस्मिन् विषये तु[3] सदाशिवे[4] ॥ १५ ॥
मनोवाक्कायजापात्त्यै[5] देयं पुष्पाञ्जलित्रयम्[6]।
शिवतत्त्वादिसंयुक्तमथ[7] नीराजनक्रमः[8] ॥ १६ ॥

Cf. *Kāraṇa*, RE 20183, f. 43r:
प्रथमं पुष्पदीपं च दितीयं केतुदीपकम्। तृतीयं नागदीपं च चतुर्थं गजदीपकम्॥
पञ्चमं व्याघ्रदीपं च षष्ठमं सिंहदीपकम्। सप्तमं वाजिदीपं च अष्टमं हंसदीपकम्॥
नवमं शूलदीपं तु दशमं पत्रदीपकम्। पश्चाद्वृषभदीपं च द्वादशं भुजगाह्वयम्॥
ततः कुक्कुटदीपं च पश्चान्मुमरिदीपकम्। सुतादीपश्च पञ्चाशच्छान्तिदीपश्च षोडशम्॥
Cf. *Mahābhiṣeka*, RE 20262, f. 32r:
प्रथमं धूपदीपं च द्वितीयं एकदीपकम्। तृतीयं पुष्पदीपं च चतुर्थं नागदीपकम्॥
पञ्चमं वृषदीपं च षद्धं पुरुषदीपकम्। सप्तमं हंसदीपञ्च अष्टमं गजदीपकम्॥
नवमं सिंहदीपं च दशमं व्याघ्रदीपकम्। एकादशं शूलदीपं च द्वादशं मित्रदीपकम्॥
त्रयोदशं कुक्कुटदीपं च चतुर्दशं कूर्मदीपकम्। पञ्चादशं स्त्रुग्दीपञ्च षोडशं स्त्रुवदीपकम्॥

---

[1] ०पवित्रं] O; ०...वित्रं N
[2] ०रात्राघशान्तये] O; ०रात्र...शान्तये N
[3] विषये तु] conj.; वि...ये N, विस्मये... O
[4] तु सदाशिवे] N; ...दाशिवे O
[5] मनोवाक्कायजापात्त्यै] em.; मत्तोवाकायजापात्त्यै N, मत्तोवाक्कायजापा... O
[6] पुष्पाञ्जलित्रयम्] O; पुष्पा...लि...यम् N
[7] शिवतत्वादिसंयुक्तमथ] em.; ...वतत्वादिसंयु...मथ N, ...वतत्व...संयु...थ O
[8] नीराजनकमः] N; ...ज...क्रमः O

[१८.४. नीराजनक्रमः]

कर्पूरारात्रिकव्यूहं[१] तट्टीनां पञ्चकत्रयम्[२]।
एकमारात्रिकं वा त्रिपादोर्ध्वे[३] स्थलिकोपरि ॥ १७ ॥
निधाय चाष्टसंस्कारैः[४] पवित्रीकृत्य[५] पूजयेत्।
†रुद्रशक्तिप्रसूर्भूतमण्डलं वर्त्तिमण्डलम् ॥ १८ ॥
स्मृत्वाथ[६] धूपदीपौ च दत्वा चारात्रिकावलेः†।
अथ सङ्गृह्य तत्पात्रं पाणिनाथो द्वयेन तु ॥ १९ ॥
अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां[७] तु पादान्मूर्धान्तमेव[८] वा।
त्रेधा हृदा नमोन्तेन भ्रामयेद्वर्मणाथवा ॥ २० ॥
भ्रामयित्वाखिलाः[९] तट्टीरथ शिष्यकरेऽथवा[१०]।

---

[१] कर्पूरारात्रिकव्यूहं] O; ...पूंरारात्रिकव्यूहं N

[२] पञ्चकत्रयम्] O; ...क...यम् N

[३] वा त्रिपादोर्ध्वे] conj.; वापि पादोर्ध्वे N, वापि पादो... O

[४] चाष्टसंस्कारैः] em.; ...संस्कारैः N, चाष्टसं...रैः O

[५] पवित्रीकृत्य] N; पवित्रीकृत्यभि O

[६] स्मृत्वाथ] O; स्मृत्वा च

[७] अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां] N; अङ्गुष्ठाना...काभ्यां O

[८] पादान्मूर्धान्तमेव] O; ...दामूर्धा...मेव N

[९] भ्रामयित्वाखिलाः] O; भ्राम...त्वाखिलाः N

[१०] तट्टी०] O; त...० N

स्थले निधाय[1] तत्पश्चान्निम्बपत्रादिकं[2] तथा ॥ २१ ॥
निम्बपत्रैश्च[3] दूर्वाभिः बीजैः कार्पाससम्भवैः ।
पुष्पैः[4] पूरितया[5] तट्टया भ्रमणं वर्मणा त्रिधा ॥ २२ ॥
मृग्या भस्मभ्रमं[6] त्रेधा कृत्वा तट्टीषु तत्क्षिपेत्[7] ।

[१८.५. रक्षातिलकदानम्]

शिवस्य रक्षातिलकं[8] कामिकोक्त्या निगद्यते[9] ॥ २३ ॥

कामिके –

सितं[10] पूतं सुगन्धञ्च भस्म निर्वालुकं तथा[11] ।
अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां[12] तु तिलकं मुखपञ्चके ॥ २४ ॥

---

[1] निधाय] O; नि...ाय N

[2] तत्पश्चान्निम्बपत्रादिकं] em.; तत्प...न्निम्बपत्रादिकं N, तत्पश्चात् न्नि...पत्रादिक O

[3] निम्बपत्रैश्च] O; निम्बपत्रै... N

[4] पुष्पैः] em.; पुषै... N, पुष्पै O

[5] पूरितया] O; ...रितया N

[6] भस्मभ्रमं] O; ...स...मं N

[7] तट्टीषु तत्क्षिपेत्] em.; त...शुचौ क्षिपेत् N, तट्टी शुचौ क्षिपेत् O

[8] शिवस्य रक्षातिलकं] N; शिव... ...ति...कं O

[9] कामिकोक्त्या निगद्यते] em.; का...कोक्त्या ...गद्यते N, ...क्त्या निग... O

[10] सितं] O; ...तं N

[11] तथा] O; ... N

[12] अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां] N; अङ्गुष्ठा...मिकाभ्यां O

फाललोचनमध्ये तु रक्षया किं प्रयोजनम्[1]।
ललाटनयनस्योर्ध्वे[2] रक्षां शम्भोः[3] प्रदापयेत्[4] ॥ २५ ॥
देवी[5] व्यक्तस्वरूपा[6] चेत्तिलकं प्रथमं[7] गले।
ततो ललाटे[8] मूलेन हृदयेनाथवा[9] नयेत् ॥ २६ ॥
बेराणां[10] तु ललाटे तु हृद्बाह्वादिषु[11] पुण्ड्रकम्।

24-27b. Quoted from *Uttara-Kāmika*, 7:24b-28: सितं पूतं सुगन्धं च निर्वालुकमनन्तरम् ॥ गृहीत्वा भस्महस्तेन भ्रामयित्वा शिवोपरि। त्रिवारं दीपमध्ये तु निक्षिप्य तदनन्तरम् ॥ अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु तिलकं पञ्चवक्त्रके। ललाटेषु क्रमात् कुर्याद्धृदि बाह्वोरनुक्रमात् ॥ पीठेऽपि तिलकं कुर्यात् देवीवामप्रदेशके। देवी व्यक्तस्वरूपा चेत्तिलकं च पुरो भवेत् ॥ कण्ठप्रदेशे मूलेन हृदयेनाथ वा नयेत्। बेरे ललाटहृद्बाहुप्रदेशे तिलकं नयेत् ॥

---

[1] प्रयोजनम्] N; प्रयोज... O

[2] ललाटनयनस्योर्ध्वे] em.; ल...टनयन...र्वे N, ललाटनयन...र्ध्वे O

[3] रक्षां शम्भोः] N; रक्ष ... ...भोः O

[4] प्रदापयेत्] em.; प्रदापये... N, प्रदा...त् O

[5] देवी] O; देवीं N

[6] व्यक्तस्वरूपा] em.; व्यक्त...रूपा N, व्य...स्वरूपा O

[7] प्रथमं] em.; प्रथममं N, O

[8] ततो ललाटे] N; ... ...टे O

[9] हृदयेनाथवा] em.; हृ...येनथवा N, हृदयेनाथ... O

[10] बेराणां] O; घोरा... N

[11] हृद्बाह्वादिषु] conj.; हृद्बाह्वा... N, हृद्बाह्वादिषु O

इत्यादिवचनैः[1] शम्भोः भस्म[2] दत्वान्तरान्तरा ॥ २७ ॥

[१८.६. दर्पणछत्रादिप्रदर्शनम्]

हस्तप्रक्षालनायास्त्रमुच्चरेदथ[3] †चात्मनः† ।
†धृत्वा† स्वहस्तं प्रक्षाल्य[4] दर्शयेदथ[5] दर्पणम् ॥ २८ ॥

छत्रचामरव्यजनतालवृन्तालवट्टकम्[6] ।
क्रमेण ब्रह्मभिः कुर्याद्दर्पणादिप्रदर्शनम्[7] ॥ २९ ॥

तदानन्तादिभिर्देवैः स्तूयमानं शिवं स्मरेत् ।
तत्पश्चान्मूलतो देयं[8] शम्भोः पुष्पाञ्जलित्रयम्[9] ॥ ३० ॥

देया पञ्चमुखी[10] धेनुः महामुद्रा च मूलतः[11] ।

29ab. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 371, f. 121b.
दर्पणछत्रचामरव्यजनतालवृन्तानि पञ्चब्रह्मभिः क्रमेण दत्वा ।

---

[1] इत्यादि॰] N; इत्या... ॰ O

[2] भस्म] em.; भस्मं N, O

[3] हस्तप्रक्षालनायास्त्रमुच्चरेदथ] em.; हस्तप्रक्षालनायास्त्रमुच...ेदथ N, ...प्रक्षालनायास्त्रमुच्चरेदथ O

[4] स्वहस्तं प्रक्षाल्य] O; स्व...स्तं प्र...ल्य N

[5] दर्शयेदथ] em.; द...येदथ N, O

[6] ॰व्यजनतालवृन्तालवट्टकम्] conj.; ॰व्यजनतालवृन्तालपट्टकम् N, ॰व्य... लवृ...लपट्टकम् O

[7] कुर्याद्दर्पणादिप्रदर्शनम्] em.; कुर्याद्दर्पणामिप्रदर्शनम् N, ...र्या...र्पणामिप्रद...न O

[8] तत्पश्चान्मूलतो देयं] em.; त...पश्चान्मूलतो देया N, तत्पश्चामू...ता ...यं O

[9] शम्भोः पुष्पाञ्जलि॰] O; शम्...ोः ...ष्पाञ्जलि॰ N

[10] पञ्चमुखी] em.; पञ्चमु... N, ...ञ्चमुखी O

[11] मूलतः] em.; मू...तः N, ...लतः O

[१९. जपः]

[१९.१.अक्षमाला]

अथ प्रार्थ्य जपं[1] कुर्यादक्षसूत्रेण पूजकः ॥ ३१ ॥

अक्षाणामक्षकल्पानां संयमो यत्प्रसूयते[2] ।

दृष्टादृष्टफलप्राप्तेरक्षसूत्रं[3] तदुच्यते ॥ ३२ ॥

इत्युक्तं कामिके तस्माद्वामहस्तेऽक्षमालिकाम्[4] ।

निधायेक्षादिभिः[5] शुद्धां हृदा पुष्पेण पूजयेत्[6] ॥ ३३ ॥

[१९.२. आत्मरक्षा]

कालोत्तरे -

उभयोश्चन्द्रयोर्मध्ये[7] स्वदेहं चिन्तयेत्सुधीः[8] ।

32. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 4:505. Since the *nirvacana* would otherwise be incomplete, 4:32ab has been supplied from the *Kāmika*.

34–42b. Untraced in the *Kālottara*. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 500, copied here without corrections, just as it occurs in the manuscript:

उभयोश्चन्द्रयोर्मध्ये स्वदेहं चिन्त्य यत्नतः। तेनामृतमयो देह उद्धृष्यमस्त्रदशैरपि॥

आत्मरक्षा समाख्याता मन्त्ररक्षा निगद्यते। शक्तिगर्भे न्यसेन्मन्त्रं न पुंसि न शिवे तथा॥

[1] अथ प्रार्थ्य जपं] em.; अ...प्रात्यजपं N, ...थ प्रात्यज... O

[2] अक्षाणामक्षकल्पानां संयमो यत्प्रसूयते] conj.; omits N, O

[3] दृष्टादृष्टफलप्राप्तेरक्षसूत्रं] em.; दषादृष्टफलं प्राप्तेरक्षस...त्रं N, दृष्टादृष्टफलं प्राप्ते...क्षसूत्रं O

[4] तस्माद्वाम॰] O; ...म॰ N

[5] निधायेक्षादिभिः] em.; निधा...क्षादि... N, ...धायेक्षादि... O

[6] पूजयेत्] N; पूजये... O

[7] उभयोश्चन्द्रयोर्मध्ये] em.; उभये...या...ध्ये N, ...श्चन्द्र...ध्य O

[8] चिन्तयेत्सुधीः] N; चि...येत्सुध... O

तेनामृतमयो[१] देहोऽधृष्यः स्यात् त्रिदशैरपि[२] ॥ ३४ ॥

[१९.३. मन्त्ररक्षा]

आत्मरक्षेयमाख्याता मन्त्ररक्षा निगद्यते।

शक्तिहस्ते[३] न्यसेन्मन्त्रं[४] न पुंसि न शिवे[५] तथा ॥ ३५ ॥

अशक्ताः पुरुषस्थाः[६] स्युः[७] शिवस्थाः[८] शान्ततेजसः[९]।

अशक्ताः पुरुषस्थाः स्युः शिवस्थाः शान्ततेजसः। तस्माच्छक्तिगता मन्त्रा भुक्तिमुक्तिफलप्रदाः॥
नात्मनीनपरे तत्त्वे योजयेदिति तथा। न पुंसि न परे तत्त्वे शक्तौ मन्त्रं नियोजयेत्॥
पुंस्तत्त्वे जडतां याति वैरे तत्त्वे तु निष्फलम्। निप्रपञ्चे परे तत्त्वे मन्त्रो भवति निष्फलः॥
नाजप्तः सिद्ध्यते मन्त्रो नाहुतिस्तु फलप्रदम्। नार्चते यच्चते कामं तस्मात्त्रयमाचरेत्॥
इति शक्तिराद्या परा विप्रशैव फल प्रदाः। शिवादभिन्ना साज्ञेया सर्वदा रविरश्मिवत्॥
मन्त्रमाता पराशक्तिराद्या कुण्डलिनी तु सा। हृत्प्रदेशे स्थिता नित्यं रविचन्द्राग्निसंनिभा॥
एकद्वित्रिधा तु विज्ञेया इडा पिङ्गलान्दिहेदतः। सुषुम्नान्तर्गता गूढा ज्ञाता गुरुमुखेन तु॥
.........प्राणेन वर्तते ....। त्रिशूलामार्गतो याति द्वादशान्तं तु योगिनाम्॥
गमागमप्रभेदेन याति सा शाङ्करे पदे॥

---

[१] तेनामृतमयो] em.; तेनामृत...यो N, ते...ामृतमयो O

[२] देहोऽधृष्यः स्यात् त्रिदशैरपि] em.; दे...धृस्यात्त्र...रपि N, देहोऽधृस्यात्त्रिदशैरपि O

[३] शक्तिहस्ते] O; ...क्ति...स्ते N

[४] न्यसेन्मन्त्रं] em.; न्य...न्मन्त्र N, न्यसेन्मन्त्र O

[५] न शिवे] N; ... O

[६] पुरुषस्थाः] em.; पुरुषस्था N, ...रुषस्था O

[७] स्युः] N; स्य O

[८] शिवस्थाः] em.; शिव... N, शि... O

[९] शान्ततेजसः] O; श...तेज...ः N

तस्माच्छक्तिगता मन्त्राः[१] भुक्तिमुक्तिफलप्रदाः ॥ ३६ ॥

पुंस्तत्त्वे जडतां[२] यान्ति परतत्त्वे[३] तु निष्फलम्[४] ।

निष्प्रपञ्चे परे[५] तत्त्वे मन्त्रो[६] भवति निष्फलः[७] ॥ ३७ ॥

[१९.४. मन्त्रमाता कुण्डलिनी]

शक्तिराद्या[८] परा विद्या[९] शैवी चैव[१०] फलप्रदा ।

शिवादभिन्ना[११] सा ज्ञेया सर्वदा रविरश्मिवत् ॥ ३८ ॥

मन्त्रमाता परा शक्तिराद्या[१२] कुण्डलिनी स्मृता[१३] ।

हृत्प्रदेशस्थिता[१४] नित्यं रविचन्द्राग्निसन्निभा[१५] ॥ ३९ ॥

---

[१] तस्माच्छक्तिगता मन्त्राः] em.; त...तामन्त्र N, ...स्मा...गतामत्र O

[२] पुंस्तत्वे जडतां] em.; पुङस्तत्वे जसतां N, O

[३] परतत्वे] em.; प... N, ...रतत्वे O

[४] तु निष्फलम्] O; ... नि...लम् N

[५] परे] O; परर N

[६] मन्त्रो] em.; मन्त्रे N, O

[७] निष्फलः] em.; निष्फलम् N, निष्पलम् O

[८] शक्तिराद्या] N; ...क्तिराद्या O

[९] विद्या] em.; ...भ्र N, विभ्र O

[१०] चैव] em.; शैव N, शव O

[११] शिवादभिन्ना] N; ...वादभिन्ना O

[१२] शक्तिराद्या] N; शक्तिरा... O

[१३] कुण्डलिनी स्मृता] em.; कु...लिनी सुता N, कुण्डलिनी सुता O

[१४] हृत्प्रदेश०] N; ...त्प्रदेश० O

[१५] रविचन्द्राग्निसन्निभा] O; रविच...सन्निभा N

एका त्रिधा तु ज्ञेया स्यादिडाख्या[१] पिङ्गलाह्वया[२]।
सुषुम्नान्तर्गता[३] गूढा[४] ज्ञेया गुरुमुखेन[५] सा ॥ ४० ॥
आनाभेर्द्वादशान्तान्तं[६] व्याप्ता[७] प्राणेन वर्तते[८]।
त्रिशूलमार्गतो[९] याति द्वादशान्तं[१०] तु योगिनाम् ॥ ४१ ॥
गमागमप्रभेदेन[११] याति सा शाङ्करे पदे[१२]।
इत्यादिवचनैरात्ममन्त्रयो[१३] रक्षणं सुधीः ॥ ४२ ॥
ध्यात्वाथ दक्षहस्तेन[१४] तां गृहीत्वा तु मालिकाम्[१५]।

---

[१] स्यादिडाख्या] em.; स्या...साख्या N, स्यादि...ख्या O

[२] पिङ्गलाह्वया] N; ...ला...या O

[३] सुषुम्नान्तर्गता] O; सुषुम्नार्गता N

[४] गूढा] em.; गन्धा N, गढा O

[५] गुरुमुखेन] O; गु...मुखन N

[६] आनाभेर्द्वादशान्तान्तं] em.; आनाभेर्द्वादश...न्तं N, आनाभेर्द्वाद...न्तान्तं O

[७] व्याप्ता] em.; व्याप्ताः N, O

[८] वर्तते] O; ...र्त... N

[९] त्रिशूलमार्गतो] O; त्रशूलमार्गतो N

[१०] द्वादशान्तं] O; द्वा...शा... N

[११] ०प्रभेदेन] em.; ०...भेदे... N, ०प्र... O

[१२] पदे] em.; पते N, O

[१३] ०रात्ममन्त्रयो] em.; ०रात्मामन्त्रयो N, O

[१४] दक्षहस्तेन] O; दक्षह...न N

[१५] मालिकाम्] O; मालिका N

कथं वात्र[१] जपः कार्यः[२] सूक्ष्मोत्त्या[३] कथ्यते[४] यथा[५] ॥ ४३ ॥

[१९५. जपविधिः]

सूक्ष्मे -

कनिष्ठानामिकामध्ये[६] पुष्पं सङ्गृह्य[७] बुद्धिमान् ।
प्रच्छन्नपटमाच्छाद्य[८] मन्त्रमूलं[९] जपेत्ततः[१०] ।
तर्जनीमध्यमाङ्गुष्ठैर्वस्त्रं[११] सङ्गृह्य वामतः ॥ ४४ ॥

चिन्त्यविश्वे -

वामहस्ते[१२] तु कुसुमान्निक्षिपेद्दक्षपाणिना[१३] ।

44abcd. Quoted from *Sūkṣma* 40:122ab & 123ab.

[१] वात्र] N; ... O

[२] जपः कार्यः] em.; जप कार्य N, ...पः ...र्य O

[३] सूक्ष्मोत्त्या] N; सूक्ष्मो... O

[४] कथ्यते] em.; कथ्य... N, ...थ्यत O

[५] यथा] conj.; यदि N, O

[६] कनिष्ठानामिकामध्ये] Npc; कनिष्ठानामिकामध्यै Nac, ...ना...कामध्य O

[७] सङ्गृह्य] N; सङ्गृत्य O

[८] प्रच्छन्नपटमाच्छाद्य] em.; प्रच्छन्नपटमाच्छा... N, प्र...न्नपटमाच्छाद्य O

[९] मन्त्रमूलं] O; मन्त्रम... N

[१०] जपेत्ततः] N; ...पेत्तदः O

[११] ०मध्यमाङ्गुष्ठैर्वस्त्रं] em.; ०म...माङ्गुष्ठे...स्त्रं N, ०मध्यमाङ्ग...स्त्रं O

[१२] वामहस्ते] em.; वाम...स्ते N, ...स्ते O

[१३] कुसुमान्निक्षिपेद्दक्षपाणिना] N; क...मा...क्षि ...पाणिना O

दक्षहस्ते[1] पटे[2] न्यस्य जपं कुर्याद्विशेषतः[3] ॥ ४५ ॥

अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां[4] तु नित्यमेव जपेद्बुधः ।

अङ्गुष्ठानामिके[5] चोभे[6] सर्वकामफलप्रदे ॥ ४६ ॥

षट्सहस्रिकायाम् –

अष्टोत्तरशतेनैव[7] फलं[8] कोटिगुणोत्तरम्[9] ।

अक्षराक्षरसन्धानं[10] न द्रुतं[11] न विलम्बितम् ॥ ४७ ॥

फलं सहस्रगुणितं[12] प्राप्नुयान्नानृतं[13] वचः ।

---

45. Untraced in the Cintyaviśva. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 504.

---

[1] दक्षहस्ते] em.; दक्ष...स्तं N, ... O

[2] पटे] N; ... O

[3] कुर्याद्विशेषतः] em.; कु...द्विशेषतः N, कुर्या...शेषतः O

[4] अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां] O; अ...ष्ठान...काभ्यां N

[5] अङ्गुष्ठानामिके] O; अङ्गुष्ठाना...के N

[6] चोभे] em.; चोभो N, चो... O

[7] अष्टोत्तरशतेनैव] em.; अष्टोत्तरश...व N, अष्टो...रशतेनैव O

[8] फलं] N; ... O

[9] कोटिगुणोत्तरम्] em.; ...टिगु...र... N, के...णो... O

[10] अक्षराक्षरसन्धानं] em.; अक्षरं क्षरसन्धानं N, अ...राक्षर... O

[11] न द्रुतं] N; द्रुतं O

[12] सहस्रगुणितं] O; सह...गुणितं N

[13] प्राप्नुयान्नानृतं] em.; प्राप्नुयान्नाणृतं N, प्राप्नुयान्न...तं O

भुक्तये[1] सृष्टिमार्गेण[2] कर्षयेदक्षसूत्रकम्[3] ॥ ४८ ॥
और्ध्वमार्गेण[4] मुक्त्यर्थं[5] कर्षयेत्तु[6] शनैश्शनैः ।
स्वयं मन्त्राक्षमालां च गुरोरपि[7] न दर्शयेत् ॥ ४९ ॥
परदृष्टिगता माला यदि स्यान्निष्फलो[8] जपः[9] ।
इत्यादिवचनैस्तज्ज्ञः[10] शतमर्धं[11] तदर्धकम् ॥ ५० ॥
सञ्ज्ञप्य मूलमन्त्रं[12] तु तत्र मालां निधाय च[13] ।
तत्पुष्पं[14] हेतिकवचहृद्भिर्भूयो[15] हृदादिभिः ॥ ५१ ॥

47-49b. Untraced in the Ṣaṭsahasrikā. Quoted from *Bṛhatkālottara*, NGNPP B 24/59, f. 133r.

[1] भुक्तये] em.; भुक्तयेः N, भुक्त... O
[2] ०मार्गेण] O; ०मार्गे... N
[3] कर्षयेदक्षसूत्रकम्] O; क...येदक्षसूत्रकम् N
[4] और्ध्वमार्गेण] O; औ...मा...ण N
[5] मुक्त्यर्थं] O; मुक्त्य... N
[6] कर्षयेत्तु] em.; कर्ष...त्तु N, कर्ष... O
[7] मन्त्राक्षमालां च गुरोरपि] O; म...क्षमालां च गुरे...पि N
[8] स्यान्निष्फलो] O; ...ष्फलो N
[9] जपः] N; ज... O
[10] ०वचनैस्तज्ज्ञः] em.; ०...नैस्तज्ज्ञ N, ०वचनैस्तज्ज्ञ O
[11] शतमर्धं] N; ...तमर्धं O
[12] मूलमन्त्रं] O; मूलम... N
[13] निधाय च] N; ... O
[14] तत्पुष्पं] O; ...पु... N
[15] हेतिकवच०] em.; हे...च० N, ...हति... ० O

सहसा सम्पुटीकृत्य सव्यहस्तेन[१] पूजकः[२] ।
पुनश्चास्त्रेण संरक्ष्य कवचेनावकुण्ठ्य तत्[३] ॥ ५२ ॥
पश्चाद्वामकराद्दक्षहस्ते[४] संगृह्य तत्परम्[५] ।
विशेषार्घ्याम्भसापूर्य[६] चुलुकोदकमत्र तु ॥ ५३ ॥

[१९.६. चुलुकोदकदानं क्षमाप्रार्थनं च]

चुलुकोदकदानार्थं[७] मन्त्रं[८] श्लोकत्रयं पठेत् ।
ओं हां – गुह्यातिगुह्यगोप्ता[९] त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम्[१०] ।
सिद्धिर्भवतु मे येन त्वत्प्रसादात्त्वयि[११] स्थिते ॥ ५४ ॥

54-56. Thus also, for instance, in the *Somasambhupaddhati* I, pp. 221-223. Also *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 508 and T. 273, p. 98. Cf. also *Ajita*, 20:241c-244b: ओं हां गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् । सिद्धिर्भवति मे येन त्वत्प्रसादात्त्वयि स्थिते ॥ यत्किञ्चित्कर्म देवेश सदा सुकृतदुष्कृतम् । तन्मे शिवपदस्थस्य भुङ्क्ष्व क्षपय शङ्कर ॥

---

[१] सव्यहस्तेन] N; सव्य...न O
[२] पूजकः] em.; ...जकः N, O
[३] कवचेनावकुण्ठ्य तत्] O; क...नावकुण्ठ्य त... N
[४] पश्चाद्वामकराद्दक्षहस्ते] N; ...श्चाद्वमकराद्दक्ष...स्त O
[५] तत्परम्] em.; त...परम् N, तत्प... O
[६] विशेषार्घ्या०] em.; विश...र्घ्या० N, विशे...र्घ्या० O
[७] चुलुकोदकदानार्थं] N; चुलुकोदकदान...र्थं O
[८] मन्त्रं] em.; मन्त्र N, O
[९] गुह्याति०] em.; गुह्यादि० N, O
[१०] गृहाणास्मत्कृतं जपम्] em.; ...हणास्मत...तं ...प... N, ...णास्मत्कृत ...पम् O
[११] त्वत्प्रसादात्त्वयि] O; त्वत्प्रसात्त्वयि N

ओं हां - यत्किञ्चित्कुर्महे[१] देव सदा सुकृतदुष्कृतम्[२]।

तन्मे शिवपदस्थस्य[३] भुङ्क्ष्व क्षपय[४] शङ्कर[५] ॥ ५५ ॥

ओं हां - शिवो दाता शिवो भोक्ता शिवः सर्वमिदञ्जगत्[६]।

शिवो यजति सर्वत्र यः शिवः सोऽहमेव तु ॥ ५६ ॥

श्लोकत्रयं पठित्वेदं[७] चुलुकोदकमुद्रया[८]।

समन्त्रं शम्भवे देयं तत्क्रमः[९] कारणे यथा ॥ ५७ ॥

कारणे -

दक्षिणं हस्तमाकुंच्य[१०] चतुरङ्गुलमानतम्[११]।

शिवो दाता शिवो भोक्ता शिवः सर्वमिदं जगत्। शिवो यजति सर्वत्र यः शिवः सोऽहमेव तु ॥

---

[१] यत्किञ्चित्कुर्महे] O; यत्किञ्चि... ह N

[२] सुकृतदुष्कृतम्] N; ...कृतदु...तम् O

[३] शिवपदस्थस्य] em.; पदशि...स्थस्य N, शि...पदस्थस्य O

[४] भुङ्क्ष्व क्षपय] O; भुङ्क्ष्... ...पय N

[५] शङ्कर] em.; शङ्क... N, O

[६] सर्वमिदञ्जगत्] O; सर्वमि...गत् N

[७] श्लोकत्रयं पठित्वेदं] O; श्ल...त्रयं ...त्वदं N

[८] चुलुको०] N; छुलुको० O

[९] तत्क्रमः] em.; तत्क्र...: N, तत्कमः O

[१०] हस्तमाकुंच्य]em.; हस्तमाकुञ्च N, ह...माकुञ्च O

[११] चतुरङ्गुलमानतम्]em.; श्च...रङ्गुलमानतः N, श्चतु...ल... O

पुष्पवारि गृहीत्वा तु[1] पादमूले प्रदापयेत्।
चुलुकोदकमाख्यातं पूजान्ते तु[2] प्रजापते ॥ ५८ ॥

तथान्यत्र -

एवं मन्त्रं समुच्चार्य स्वनाम्ना मूलमन्त्रतः[3]।
लिङ्गमूले समायोज्य[4] क्षमस्वेति विसर्जयेत्[5] ॥ ५९ ॥

अजिते -

अर्घ्योदकं[6] समापाद्य दक्षिणे हस्तसम्पुटे।
गन्धपुष्पाक्षतोपेतं[7] हृदि तं[8] सन्निवेश्य च[9] ॥ ६० ॥

---

58. Untraced in the *Kāraṇa*. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 511: तदुक्तं कारणे - अञ्जलिं दक्षिणे हस्तं कुञ्चितं चतुरङ्गुलम्। पुष्पवारि गृहित्वा तु पादमूले प्रदापयेत॥ चुलुकोदकमिति ख्यातं पूजान्ते तु प्रजापते।

59. Occurs in the *Ajita* 20:244c-245b. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 511: एवं मन्त्रं समुच्चार्य स्वनाममूलमन्त्रतः। लिङ्गमूले समायोज्य क्षमस्वेति विसर्जयेत्॥

60. Quoted from *Ajita* 20:240.

---

[1] पुष्पवारि गृहीत्वा तु] em.; पु...वारि ...ह... ... N, ...ष्प...रि ...हीत्वा तु O

[2] पूजान्ते तु] em.; पू...न्ते ... N, पूजान्त... तु O

[3] मूलमन्त्रतः] em.; मू...तः N, मूलन्त्रतः O

[4] समायोज्य] em.; omits N, O

[5] विसर्जयेत्] em.; प्रसादं ...सर्जयेत् N, प्रसादं विसर्जयेत् O

[6] अर्घ्योदकं] em.; अस्योद... N, अस्योदकं O

[7] गन्धपुष्पा०] O; ग...ष्पा० N

[8] तं] em.; तत् N, O

[9] सन्निवेश्य च] em.; सन्नि...श्य च N, सन्नि... O

लिङ्गमूले प्रदातव्यं कुञ्चितावामजानुकम्[१] ।

चिन्त्यविश्वे -

दक्षजानुं क्षितौ कृत्वा शम्भवे जपमर्पयेत्[२] ॥ ६१ ॥

इत्यादिवचनैः साम्बुपुष्पं स्वजपमर्चकः ।

भूमिष्ठदक्षजानुः[३] सन्नथ श्लोकत्रयं सकृत्[४] ॥ ६२ ॥

पठित्वा[५] वरदे हस्ते स दद्याच्छम्भवे[६] जपम् ।

क्रियेयं[७] जपयुक्तात्मस्थिरीकरणभावना[८] ॥ ६३ ॥

अभावे श्लोकपाठस्य[९] हृदा देयो जपस्तदा ।

61cd. Untraced in the Cintyaviśva. Cf. *Bṛhatkālottara*, NGNPP B 24/59, 13.113cd:
दक्षजानुं क्षितौ कृत्वा जपां तु विनिवेदयेत् ।
Cf. Unattributed quotation in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 511:
दक्षजानुं क्षितौ कृत्वा तज्जपं विनिवेदयेत् ।

---

[१] ०वामजानुकम्] O; ०वामजा...कः N

[२] जपमर्पयेत्] O; जप...यत् N

[३] भुमिष्ठदक्षजानुः] em.; ...मिष्ठदक्ष...ानुः N, भुमिष्ठदक्ष ...ः O

[४] सकृत्] Opc; स... N, कृ... Oac

[५] पठित्वा] O; प...त्वा N

[६] स दद्याच्छम्भवे] em.; वा द...च्छम्भवे N, वा दद्यां च्छम्भवे O

[७] क्रियेयं] N; ...य... O

[८] जपयुक्तात्मस्थिरीकरणभावना] em.; जपयु...।...स्थिरीकरणभावना N, ज...क्तात्मास्थिरीकरणभाव... O

[९] अभावे श्लोकपाठस्य] em.; अभा ...कपाठस्... N, अभा... ...पाठस्य O

चुलुकोदकदाने[1] तु नोक्ता मुद्रोद्भवाह्वया[2] ॥ ६४ ॥
तथापि पूर्वाचरणाद्द्याद्वोद्भवया[3] जपम्[4] ।
आचारः स्वविरुद्धश्चेत्केन[5] वा लङ्घितुं[6] क्षमः ॥ ६५ ॥
पश्चात्सुखासनो[7] भूत्वा ब्रह्माङ्गानां[8] दशांशतः[9] ।
जपो देयस्तथा चोक्तं कामिकादौ[10] शिवागमे ॥ ६६ ॥

कामिके –

मूलाद्दशांशतो[11] ब्रह्माङ्गानां कार्यो जपस्तथा[12] ।

67ab. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 4:508cd.
मूलाद्दशांशो ब्रह्माङ्गजपः कार्योऽत्र धीमता । Also quoted, with the readings of the edition, in *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 511.

---

[1] चुलुकोदकदाने] em.; ...लुकादकदाने N, चुलुकोद...दाने O
[2] मुद्रोद्भवा०] O; ...द्रोद्भवा० N
[3] पूर्वाचरणाद्द्याद्वोद्भवया] em.; ...र्वा...रणाद्द्यद्वोद्भवया N, पूर्वा...रणा...द्यद्वोद्भवया O
[4] जपम्] em.; जपः N, O
[5] आचारः स्वविरुद्धश्चेत्केन] em.; आचारस्वविरू...त्केन N, ...च... ...कन O
[6] वा लङ्घितु] em.; वा ल...त N, ...ङ्घित O
[7] ०सुखासनो] O; ०सुखा... N
[8] ब्रह्माङ्गानां] N; ब्रह्मा... O
[9] दशांशतः] em.; दशां...तम् N, दशांशतम् O
[10] कामिकादौ] em.; कामिका...ौ N, का...कादौ O
[11] मूलाद्दशांशतो] em.; मूलाद्द... N, मूलाद्दशंशतो O
[12] जपस्तथा] O; जप ...। N

[१९.७. साध्यमन्त्रार्चनविधिः]

इत्यथो[1] साध्यमन्त्रार्चां[2] विज्ञाप्यानुज्ञया[3] ततः ॥ ६७ ॥

वामे शिवस्य दक्षे[4] च मध्याख्ये सन्निधावपि[5] ।

अवश्यं[6] साध्यमन्त्रार्चा[7] कार्या तत्क्रम[8] उच्यते ॥ ६८ ॥

तत्पद्मदक्षिणे[9] मध्यदलवामेऽन्यमध्ययोः[10] ।

वामे[11] स्त्रीरूपगौर्यादिमन्त्रशक्तीः[12] समर्चयेत् ॥ ६९ ॥

अर्चनं ध्यानपूर्वं हि तस्मात्तद्ध्यानमुच्यते[13] ।

68c–69d. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 512:
तदनु सार्धमन्त्रपूजकस्तदर्थं तु विज्ञाप्य लब्धानुज्ञशिवलिङ्गमध्ये पूजितस्य शिवस्यासनभूतपद्मस्य दक्षिणदल-वामदक्षिणमध्येषु निरतिशयवीर्योत्कर्षसंपत्त्यर्थं प्राग्भागे स्त्रीरूपान् गौर्यादि मन्त्रान् न्यसेत्।

---

[1] इत्यथो] em.; इत्यतो N, O

[2] साध्यमन्त्रार्चां] O; साध्यमन्त्रा... N

[3] विज्ञाप्यानुज्ञया] N; विज्ञाप्यानु...I O

[4] दक्षे] O; ... N

[5] सन्निधावपि] em.; सन्निधा...पि N, ...न्निधावपि O

[6] अवश्यं] em.; ...वश्यं N, अवश्या O

[7] साध्यमन्त्रार्चा] O; सा...यमन्त्रार्चा N

[8] कार्या तत्क्रम] N; कार्यं त...क्र... O

[9] तत्पद्मदक्षिणे] N; तत...द...णे O

[10] मध्यदलवामेऽन्यमध्ययोः] N; मध्यद...वामेऽन्न्यमध्ययोः O

[11] वामे] O; वमे N

[12] स्त्रीरूपगौर्यादि°] Opc; स्त्रीरूप...दि° N, स्त्रीरूपगव्यादि° Oac

[13] तस्मात्तद्ध्यानमुच्यते] em.; तस्मात्त...नमुच्यते N, ...स्मत्तद्ध्या...च्यते O

तप्तहेमसमाकारां गौरीं[1] सर्वाङ्गसुन्दरीम्[2] ॥ ७० ॥

सर्वलक्षणसम्पन्नां[3] कल्हारविलसत्कराम् ।

लम्बमानकरां वामे[4] गौरीमेवं समर्चयेत्[5] ॥ ७१ ॥

अस्यार्थः - जपफलसमर्पणानन्तरं[6] साध्यमन्त्रदेवार्चनं[7] नित्यमित्युक्तत्वादवश्यं[8] शिवपूजायां[9] प्रतिदिनं समर्चनं कार्यमेव। तद्यथा- आत्मार्थे देवस्य सन्निधौ तदासनभूतपद्मपीठाकारपद्मस्य[10] दक्षिणभागे स्थितमध्यदलस्याथ[11] समीपे शम्भोर्वामभागे[12] - ओं ह्रीं गौर्यै नमः इति च। ओं हां गौर्यादिशक्तिभ्यो[13] नमः। इति च सम्पूजयेत्।

---

[1] तप्तहेमसमाकारां गौरीं] N; त...हेमसमाकार ... O

[2] सर्वाङ्गसुन्दरीम्] O; सर्वाङ्ग...न्दरी... N

[3] सर्वलक्षणसम्पन्नां] O; सर्वल...म्पन्नां N

[4] वामे] em.; वमे N, O

[5] समर्चयेत्] em.; सम...त् N, समर्च...त् O

[6] जपफलसमर्पणानन्तरं] O; जपः फलसमर्पणानन्तरं N

[7] साध्यमन्त्रदेवार्चनं] O; सा...यम...देवार्च... N

[8] नित्यमित्युक्तत्वादवश्यं] O; ...त्यमुक्तत्वादवश्यं N

[9] शिवपूजायां] O; शिवपूजायं N

[10] तदासनभूतपद्मपीठाकारपद्मस्य] em.; तदासनभुतपत्मपीठाकारपत्मस्य N, O

[11] दक्षिणभागे स्थितमध्यदलस्याथ] N, Opc; दक्षिणभागे स्थितमध्यदळस्यात Oac

[12] शम्भोर्वामभागे] em.; शम्भोर्वामभा... N, शम्भार्वामभा... O

[13] गौर्यादिशक्तिभ्यो] O; गौ...दि...क्ति... N

[१९.७.१. साध्यमन्त्रस्य पुंस्त्रीमिश्ररूपता]

साध्यमन्त्रार्चनं[१] तावत्त्रेधा भवति तत्र तु ।
प्रोक्ता[२] स्त्रीरूपमन्त्रार्चा[३] पुंरूपार्चनमुच्यते[४] ॥ ७२ ॥

[१९.७.१.१. पुंरूपस्य मृत्युञ्जयस्य लक्षणं पूजनं च]

कामिके -

सुधाकलशमध्यस्थः[५] श्वेतपद्मासनस्थितः[६] ।
चतुर्भुजस्त्रिनेत्रश्च जटाखण्डेन्दुमण्डितः[७] ॥ ७३ ॥
व्याघ्रचर्मपरीधानो नागेन्द्रोरोविभूषणः[८] ।
त्रिशूलं[९] चाभयं चोर्ध्वे सुधाकलशमन्ययोः ॥ ७४ ॥
दधानः षड्भुजश्चेत्स त्रिशूलं[१०] चाक्षमालिकाम् ।

---

[१] साध्यमन्त्रार्चनं] N; साध्यम...र्चनं O

[२] प्रोक्ता] O; प्रेक्ता N

[३] स्त्रीरूपमन्त्रार्चा] em.; स्त्रीरूप... N, ...पमन्त्रार्चा O

[४] पुंरूपार्चनमुच्यते] em.; पुद्रू...नमुच्यते N, पु...रूप...नमुच्यते O

[५] सुधाकलशमध्यस्थः] em.; सुधा...शमध्यस्थ N, सुधाकलशमध्यस्थ O

[६] श्वेतपद्मासनस्थितः] em.; श्व...पत्मासनस्थितः N, श्वेतपत्मासनस्थितः O

[७] ०खण्डेन्दुमण्डितः] em.; ०खण्डेन्दुमण्डिताः N, ०खण्डे...मण्डिताः O

[८] नागेन्द्रोरोविभूषणः] em.; नागेन्द्रोरोविभूष... N, ...गे..रोव..ू्ष... O

[९] त्रिशूलं] em.; त्रशूलं N, ि...शू... O

[१०] षड्भुजश्चेत्स त्रिशूलं] em.; ष...भुज..त्सत्रशूलं N, षड्भुजश्वत्सत्रिशूलं O

कपालं कुण्डिकां[1] वामे योगमुद्रां करद्वये ॥ ७५ ॥
अनेन सदृशो मन्त्रो नास्तीति प्राणरक्षणे ।
न भविष्यति भूतश्च[2] सत्यमेतदुदाहृतम्[3] ॥ ७६ ॥
इत्युक्त्वा[4] तद्दलाद्दक्षे देवं मृत्युञ्जयं[5] यजेत् ।

अस्यार्थः - पूर्वोक्तापि[6] दक्षिणे - ओं ह्रां मृत्युञ्जयाय[7] नमः इति[8]। ओं ह्रां मृत्युञ्जयादिपुंरूपमन्त्रदेवेभ्यो[9] नमः इति च। मृत्युञ्जयादिदेवानर्चयेत्। तदनु दलस्याथ सन्निधौ मध्ये स्त्रीपुंविग्रहमर्चयेत्। तद्यथा-

[१९.७.१.२. स्त्रीपुंरूपशिवार्चनम्]

उमामहेश्वरं देवमर्धनारीश्वरं तु वा ॥ ७७ ॥
एकस्मिन्वपुषि ध्यायेत्स्त्रीपुंरूपं शिवं यथा ।

73-76. Quoted from *Uttara-Kāmika*, 33:17-20.

---

[1] कपालं कुण्डिकां] em.; कपालिं गा...कां N, कपालिं गुळिकां O

[2] भूतश्च] conj.; भूते च N, O

[3] सत्यमेतदुदाहृतम्] em.; ......न्मेतदुदाहृतम् N, सत्यन्मेतदुदा... O

[4] इत्युक्त्या] O; इत्युक्त्वा N

[5] मृत्युञ्जयं] O; ...ञ्जयं N

[6] पूर्वोक्तापि] O; ...क्त... N

[7] ह्रां मृत्युञ्जयाय] em.; ... मृत्यञ्जयाय N, ... मृ...याय O

[8] इति] em.; इति ... N, इति च O

[9] °देवेभ्यो] O; देवभ्यो N

अस्यार्थः - पूर्वोक्तदक्षिणवामपार्श्वयोर्मध्ये[१] - ओं हां स्त्रीपुंरूपाय अर्धनारीश्वराय[२] नमः इति चाभ्यर्चयेत्[३]।

[१९.७.१.३. साध्यमन्त्रस्य जपविधानम्]

वामदक्षिणमध्येषु[४] स्त्रीपुंमिश्रान्[५] यजेत्तथा ॥ ७८ ॥
प्रणवेनासनं दत्त्वा मूर्तिमादाय तादृशम्।
आवाह्य हृदयोपेतं[६] तत्तन्मन्त्रैः[७] समर्चयेत्[८] ॥ ७९ ॥
साध्यमन्त्रं सहस्रं वा शतमष्टोत्तरं[९] तु वा[१०]।
यथाशक्त्यथवा[११] जप्त्वा[१२] शिवायामुं समर्पयेत[१३] ॥ ८० ॥

---

[१] पूर्वोक्तदक्षिण०] em.; पूर्वोक्तदक्षि...वाम० N, ...र्वोक्तवामदक्षिण० O

[२] स्त्रीपुंरूपाय अर्धनारीश्वराय] conj.; स्त्रीरूपाय अ...नारी...राय N, स्त्रीरूपाय अ...ना...रा... O

[३] इति चाभ्यर्चयेत्] em.; इत...भ्यर्च्चयेत् N, ..ति चा...येत् O

[४] वामदक्षिणमध्येषु] em.; वामदक्षि...मध्यषु N, वा...ध्येषु O

[५] स्त्रीपुंमिश्रान्] O; ...पुंमिश्रान् N

[६] हृदयोपेतं] em.; हृ...यापेत N, हृदये...त O

[७] तत्तन्मन्त्रैः] O; तत्तन्मन्त्रेः N

[८] समर्चयेत्] em.; ...मर्चयेत् N, ...र्चयेत् O

[९] सहस्रं वा शतमष्टोत्तरं] em.; सह...वा शतमष्टो...रं N, ...हस्र वा ...मष्टेत्त... O

[१०] तु वा] N; ... O

[११] यथाशक्त्यथवा] N; यथा... O

[१२] जप्त्वा] em.; ...प्त्वा N, ... O

[१३] शिवायामुं समर्पयेत] em.; ि...वयामं समर्चयेत् N, शिवायामुं समर्चयेत् O

[१९७.२. अक्षमालाग्रहणविधानम्]

किरणे –

मध्यमानामिकाङ्गुष्ठकर्षणात्सिद्धिरुत्तमा ।
अङ्गुष्ठतर्जनीयोगान्मध्यमा सिद्धिरीरिता[१] ॥ ८१ ॥
कनिष्ठाङ्गुष्ठयोर्योगात्सिद्धिरुक्ता[२] कनीयसी ।
इत्यादिवचनार्थज्ञो[३] जपं कुर्याद्विचक्षणः[४] ॥ ८२ ॥
साध्यमन्त्रार्चनात्पश्चाद्यो[५] विद्यां[६] च गुरून्[७] यजेत् ।
कुत्रेत्युक्ता[८] तदर्चा चेच्छिवधर्मोत्तरे यथा ॥ ८३ ॥

81–82b. Quoted from *Kiraṇa*, 14:39-40.

---

[१] अङ्गुष्ठतर्जनीयोगान्मध्यमा सिद्धिरीरिता] O; ...ष्ठत...नीयोगान्म...मा सिद्धि...ीरिता N

[२] कनिष्ठाङ्गुष्ठयोर्योगात्सिद्धिरुक्ता] em.; ...निष्ठाङ्गुष्ठयोर्योगात्सिद्धिरुक्ता N, कनिष्ठा...ष्ठयोर्योगात्सिद्धरुक्ता O

[३] इत्यादिवचनार्थज्ञो] em.; इ...ादिवच...र्त्थज्ञा N

[४] कुर्याद्विचक्षणः] O; कुर्याद्वि...: N

[५] साध्यमन्त्रार्चनात्पश्चाद्यो] O; ...ध्य...न्त्रा...नात्पश्चाद्यो N

[६] विद्यां] em.; ि...द्या N, विद्या O

[७] गुरून्] O; गुरु N

[८] कुत्रेत्युक्ता] conj.; तत्रेत्युक्ता N, O

[२०.पूजान्ते करणीयानि]

[२०.१. विद्यापीठपूजनम्]

शिवधर्मोत्तरे[१] –

यथा शिवस्तथा[२] विद्या यथा विद्या तथा गुरुः ।
शिववि‍द्यागुरूणां[३] च पूजया सदृशं[४] फलम् ॥ ८४ ॥
इत्युक्त्वा[५] पश्चिमे शम्भोः[६] योगपीठं[७] प्रपूजयेत्[८] ।
तत्पश्चादर्चयेद्विद्यापीठं तत्कथमुच्यते[९] ॥ ८५ ॥

ज्ञानरत्नावल्यां –

विद्यापीठं[१०] कोटिमात्रं पूजयेद्वा स्वसंहिताम्[११] ।

84. Quoted from *Śivadharmottara* 2:15.

[१] शिवधर्मोत्तरे] N.; शिवधर्मोत्तरे यथा शिव...म्मोत्तरे O

[२] शिवस्थथा] Npc; शिवस्तदथा Nac, शिवस्थथा O

[३] शिवविद्यागुरुणां] O; ...वविद्यागु...णां N

[४] सदृशं] em.; सदृ... N, स... O

[५] इत्युक्त्वा] O; ...त्युक्ता N

[६] शम्भोः] O; शम्भो N

[७] योगपीठं] O; व्योमपीठं N

[८] प्रपूजयेत्] O; ...पूजयेत् N

[९] ०कथमुच्यते] em.; ०कथम...ते N, ०कथ...च्यते O

[१०] विद्यापीठं] O; ...द्या...ीठं N

[११] स्वसंहिताम्] conj.; सु...हिताम् N, सुसंहिताम् O

गन्धपुष्पादिमालादिनैवेद्यैः[1] शिववत्सुधीः ॥ ८६ ॥

मृगेन्द्रे -

विद्यापीठेऽपि[2] मत्वैवमेकोच्चारेण[3] पूजयेत् ।

गन्धस्रग्धूपनैवेद्यैः समाधिरुचिरीश्वरम् ॥ ८७ ॥

शिवभेदे शिवः[4] पूज्यो रुद्रभेदे स एव[5] हि ।

इति सम्पूजयेत् । तद्यथा- ओं हां सर्वेभ्यो शिवज्ञानेभ्यो नमः । इति सम्पूज्य ।

सर्वज्ञानप्रदं[6] शम्भुं[7] सर्वाज्ञानविघातकम् ॥ ८८ ॥

कायेन मनसा वाचा विद्यापीठाश्रयं भजे ।

---

86. Quoted from *Jñānaratnāvalī*, GOML MS R 14898, p. 140.

विद्यापीठं कोटिमात्रं पूजयेद्वा स्वसंहिताम् । गन्धपुष्पादिमालादिनैवेद्यैः शिववत्सुधीः ॥

87. Quoted from *Mṛgendra, Kriyāpāda* 3:56c-57b. Our 88ab appears not to belong to the *Mṛgendra*, but is also quoted along with 87 (with attribution to the *Mṛgendra*) in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 527:

विद्यापीठेऽपि मत्वैवमेकोच्चारेण पूजयेत् । स्रग्गन्धधूपनैवेद्यैः समासरुचिरीश्वरम् ॥

शिवभेदे शिवः पूज्यो रुद्रभेदे स एव हि ।

88ab. Cf. *Uttara-Kāmika*, 67:45cd.

---

[1] गन्धपुष्पादिमालादिनैवेद्यैः] O; ग...पुष्पादिमा...दिनै...द्येः N

[2] विद्यापीठेऽपि] em.; विद्यापीठेऽभि N, वि...पीठेऽभि O

[3] मत्वैवमेकोच्चारेण] em.; मद्वेश...कोच्चरण N, मद्वेशमेके... O

[4] शिवः] O; शि... N

[5] स एव] O; ... व N

[6] सर्वज्ञानप्रदं] O; ...र्वज्ञानं...दं N

[7] शम्भुं] N; शम्भ... O

इति नमस्कृत्य[1] स्तुत्वा[2] क्षमस्वेति ब्रूयात्। इदं त्वर्चनं प्रत्यक्षीभूत-स्थापितपुस्तकलिखितशिवागमकोशविषयकम्[3]। वातुलरीत्यात्र[4] मण्डला-र्चनमुच्यते[5]।

योगपीठस्य पूर्वे[6] तु मण्डलं चतुरश्रकम्॥ ८९॥
लिखित्वास्मिन्[7] लिखेत्पद्मं[8] सदशाष्टादशच्छदम्[9]।
तस्य मध्ये तु वागीश्यै[10] शिवाय च[11] नमोऽर्चयेत्॥ ९०॥
पूर्वादिदशपत्रेषु[12] कामिकादिदशार्चयेत्।
तदावृताष्टादशके जयाद्यष्टादशार्चयेत्[13]॥ ९१॥

88c-89b. Occurs on p. 528 of T. 55 in the *Ātmārthapūjāpaddhati.*

[1] इति नमस्कृत्य] O; ...ति न...त्य N
[2] स्तुत्वा] em.; ...त्वा N, स्तु... O
[3] ०विषयकम्] conj.; ०विषयकञ्च N, O
[4] वातुलरीत्यात्र] em.; क्ष...ातुलरीत्यात्र N, वातुलरीत्यामृ O
[5] मण्डलार्चनमुच्यते] O; म...ला...नमु... N
[6] योगपीठस्य पूर्वे] O; ...यागपीठस्य ...र्वे N
[7] लिखित्वास्मिन्] N; ...खित्वास्मिन् O
[8] लिखेत्पद्मं] O; ...पद्मं N
[9] सदशाष्टादशच्छदम्] em.; स...शा...दशच्छदम् N, स...शष्टादशच्छ... O
[10] मध्ये तु वागीश्यै] em.; म... ... वतीश N, ...ध्ये तु व... O
[11] शिवाय च] Npc; शिवायय च Nac, शिवाय O
[12] पूर्वादिदशपत्रेषु] em.; पूर्वा...शपत्रेषु N, पूर्वादि...शपत्रेषु O
[13] जयाद्यष्टादशार्चयेत्] O; जयाद्य...शार्चयेत् N

तत्तन्नाम्ना चतुर्थ्यन्तं प्रत्येकमथवेति[१] च।
संक्षेपे समुदितरूपेण सम्पूज्य[२] तदनु हृद्यञ्जलिकरः सन्,

[२०.२. गुरुपूजनम्]

सकलाज्ञानघं[३] विश्वविज्ञानप्रदमीश्वरम्॥ ९२॥
विद्यापीठस्थमादृत्य[४] मनोवाग्विग्रहैर्नमः।
अथाग्नेय्यां तु[५] गुर्वर्चा षडुत्थासनमध्यतः[६]॥ ९३॥
स्वगुरोर्मूर्तिमभ्यर्च्य[७] तस्मिन्नावाहयेच्छिवम्[८]।

[२०.२.१. स्तोत्रैः पूजनम्]

गन्धादिभिरलंकृत्य[९] शिवं सम्पूज्य साञ्जलिः[१०]॥ ९४॥
शिवागमपुराणोक्तिपञ्चाङ्गपठनादिभिः[११]।

---

[१] प्रत्येकमथवेति] em.; प्रत्येकमयिपेति N, प्र...कमथवेति O
[२] समुदितरूपेण सम्पूज्य] N; स...दितर...पे... म्पूज्य O
[३] सकलाज्ञानाघं] O; स...लाज्ञानाघं N
[४] °मादृत्य] em.; °माहृत्य N, O
[५] अथाग्नेय्यां तु] em.; अथा... N, अ...ग्नेयां तु O
[६] गुर्वर्चा षडुत्थासनमध्यतः] em.; गर्वच्चष ...सनमध्य... N, ...र्वर्चाषदुर्थासनमध्यतः O
[७] स्वगुरोर्मुक्तिमभ्यर्च्य] em.; स्वगुरो...मभ्यर्च्य N, ...गुरोर्मुक्ति... O
[८] तस्मिन्नावाहयेच्छिवम्] em.; तस्मिन्नावाहये...वः N, तां...न्नावाहये...वम् O
[९] गन्धादिरलंकृत्य] O; ग...लंकृत्य N
[१०] शिवं सम्पूज्य साञ्जलिः] conj.; अथ श्रीपुष्पाञ्जलिभिः शिवं सम्पूज्य साञ्जलिः N, O
[११] शिवागमपुराणोक्तिपञ्चाङ्गपठना°] conj.; शिवां पूरणे...ञ्चाङ्ग...° N, शिवां पुरणोक्तिपञ्चाङ्गपनो° O

संस्कृतैश्चाथ[1] तेवारैः स्तोत्रैर्नानाविधैः[2] शुभैः।
भक्त्या स्तुत्वा[3] महादेवमथोत्थायासनात्स्वयम्[4] ॥ ९५ ॥

[२०.२.२. नमनादि]

त्रिः प्रदक्षिणमाक्रम्य[5] साष्टाङ्गं दण्डवन्नमेत्[6]।
पश्चादुत्थाय सम्प्रार्थ्य[7] शिवं विज्ञापयेदिति ॥ ९६ ॥

[२१. अग्निकार्यम्]

[२१.१.अग्निकार्यप्रतिज्ञा]

अग्निकार्यं करिष्येऽहमस्मिन्नवसरे[8] शिव[9]।
प्रसीद मम शम्भो श्रीप्राप्तये[10] तृप्यतेऽनलः[11] ॥ ९७ ॥

---

[1] संस्कृतैश्चाथ] em.; संकस्कृतैश्च N, संस्कृतैश्च O

[2] तेवारैः स्तोत्रैर्नानाविधैः] em.; तेवारैः स्तोत्रै...ान...धैः N, त...ः ...तोत्रेर्ना...वि...ः O

[3] भक्त्या स्तुत्वा] N; भ... ...त्वा O

[4] ०मथोत्थायासनात्स्वयम्] em.; ०मथोर्त्थाया...नात्स्वयम् N, ०मथोर्त्थायासनात्स्वयम् O

[5] प्रदक्षिणमाक्रम्य] conj. ; प्र... णम...म्य N, प्रदक्षिणमानम्य O

[6] साष्टाङ्गं दण्डवन्नमेत्] O; स...ङ्ग दण...वन्नमे... N

[7] पश्चादुत्थाय सम्प्रार्थ्य] O; ...श्चादुत्था... सम्प्रा... N

[8] करिष्येऽहमस्मिन्नवसरे] em.; करिष्यऽहमस्मिन्न...स... N, करि...ऽहमस्मि...व...रे O

[9] शिव] em.; शिवः N, O

[10] श्रीप्राप्तये] Npc, O; ...प्राप्तते Nac

[11] तृप्यतेऽनलः] O; ...तऽन... N

[२१.२. अग्निकार्यनिर्वर्तनम्]

तदनु वक्ष्यमाणप्रकारेण[1] वह्निकार्याधिकारी[2] तदुक्तविधिना तत्र वा। तत्र चेत्पूर्वास्यस्सन् तदन्यत्र चेदुत्तराभिमुखस्सन्[3]– साङ्गमग्निकार्यं[4] निर्वर्त्य तत्फलं शम्भवे समर्प्य शिवं सन्तोषयित्वा[5] शिवपूजां समापयेत्।

[२१.३. शिवाय पूजाहोमादिपुण्यसमर्पणम्]

अथवानधिकार्यस्य वह्निकार्यस्य पूजकः।
यजेत कुसुमैः[6] शम्भुमग्निकार्यार्थमादरात्[7] ॥ ९८ ॥
न करोत्यधिकारी[8] चेद्धोमसंख्यादशांशतः[9]।
जप्त्वा दद्याच्छिवायाथ हुतञ्चेदथवा[10] तदा ॥ ९९ ॥

[1] वक्ष्यमाणप्रकारेण] O; ...माणप्र...रेण N
[2] वह्निकार्याधिकारी] Opc; ...ह्निकार्यादधिकारी N, वह्निकार्यादधिकारी Oac
[3] चेदुत्तराभिमुखस्सन्] em.; च...त्तराभि...ख...न् N चदुत्तरा...मु...स्स... O
[4] साङ्गमग्निकार्यं] em.; साङ्गमग्निक... N, स्थाङ्गम...कार्य O
[5] सन्तोषयित्वा] O; सन्तो...I N
[6] यजेत कुसुमैः] conj.; यजेसु... N, यजेसुमैश् O
[7] शम्भुमग्निकार्यार्थमादरात्] em.; ...मग्निकार्या...दरात् N, शम्भुम...कार्यार्थमा...त् O
[8] करोत्यधिकारी] O; ...रा...धि...ारि N
[9] °दशांशतः] O; °...शतः N
[10] हुतञ्चेदथवा] N; हुतञ्चे...थवा O

गुरुः शिवान्तिकं[१] गत्वा[२] समासीनस्ततः[३] परम्।
तद्धोमफलमीशाय[४] दातव्यं[५] तद्यथोच्यते ॥ १०० ॥
यत्कृतं यत्करिष्यामि[६] तत्सर्वं सुकृतं तव।
विश्वगोप्ता त्वमेवासि नान्यो[७] नाथो हि मे शिव[८] ॥ १०१ ॥

तथान्यत्र -

पूजाहोमाग्निकार्याद्यैः[९] सुकृतं यन्मया कृतम्।
तत्फलं परमेशान मया[१०] तुभ्यं[११] समर्पितम् ॥ १०२ ॥

---

101. This ritual formula occurs almost identically elsewhere, e.g. on p. 129 of *Aghoraśiva's Kriyākramadyotikā*.

---

[१] गुरुः शिवान्तिकं] O; गुरुः ...न्तिकं N

[२] गत्वा] em.; ग...। N, ...त्वा O

[३] समासीनस्ततः] O; समवा...स्ततः N

[४] तद्धोमफलमीशाय] em.; त...ोमफल...ीशाय N, तद्धो...फलमीशाय O

[५] दातव्यं] N; द...व्यं O

[६] यत्करिष्यामि] em.; यः करिष्यामि N, O

[७] त्वमेवासि नान्यो] O; ...मवासि...न्या N

[८] शिव] em.; शिवः N, O

[९] °ग्निकार्याद्यैः] em.; °ग्नि...र्याद्यै N, °ग्निका...द्यै O

[१०] परमेशान मया] O; पर...न म... N

[११] तुभ्यं] em.; तु... N, O

तद्गृहाण स्वयं[1] प्रीत्या[2] भुक्तिमुक्त्यर्थमस्तु[3] मे ।
इति[4] श्लोकत्रयं सार्धं पठित्वा सजलं सुमम् ॥ १०३ ॥
पूजाहोमादिजं[5] पुण्यं मूलेनोद्भवमुद्रया[6] ।
भूमिष्ठदक्षजानुस्सन्[7] शिवसव्यकरेऽर्पयेत्[8] ॥ १०४ ॥

[२२. विसर्जनम्]

[२२.१. अष्टपुष्पिकादानम्]

अथाष्टपुष्पैरभ्यर्च्य[9] सद्य आद्यैश्च[10] मूलतः ।
पराङ्मुखार्घ्य[11] स्वाहेति साङ्गाय[12] सह मूलतः ॥ १०५ ॥

102-103b. Cf. *Jñānaratnāvalī*, GOML MS. R 14898, p. 135. Also *Śaivabhūṣaṇa*, p. 56.
103. The three and half verses are presumably 4:96 and 4:100-102b.

---

[1] तद्गृहाण स्वयं] O; ...द्ग्रहण... N
[2] प्रीत्या] em.; ...। N, ...त्या O
[3] ०मुक्त्यर्थमस्तु] O; ०मुक्त्य...स्तु N
[4] इति] N; ...ति O
[5] पूजाहोमादिजं] O; पूजाहो...जं N
[6] मूलेनोद्भवमुद्रया] em.; मूले...द्भव...द्रया N, मूलेनोद्भव...द्रया O
[7] भुमिष्ठदक्षजानुस्सन्] em.; भुमि...दक्ष...स... N, भुमिष्ठदक्षजानुस्स... O
[8] शिवसव्यकरेऽर्पयेत्] O; ...वसव्यकरेऽर्प... N
[9] अथाष्टपुष्पै०] em.; ...थाष्टपुष्पै० N, अथा...पुष्पै० O
[10] आद्यैश्च] O; कृद्यैश्च N
[11] पराङ्मुखार्घ्यं] O; पराङ्मु... N
[12] स्वाहेति साङ्गाय] O; सा... ...ङ्गाय N

दद्यादावृतिकाम्यार्थदेवानां च[१] पराङ्मुखम्[२]।

अर्थेऽस्मिन् लिख्यतेऽस्माभिरंशुमद्वचनं[३] परम्[४] ॥ १०६ ॥

[२२.२. लयाङ्गपूजनं पराङ्मुखार्घ्यं च]

अंशुमति -

{{लयाङ्गयजनं कृत्वा पराङ्मुखार्घ्यं ददेद्बुधः।

सद्यादीशान्तमभ्यर्च्य व्युत्क्रमेणैव योजयेत्॥ १०७॥

सद्यो वाममघोरं च पुरुषैशानकं क्रमात्।

अस्त्रादि हृदयान्तां चाङ्गान्यङ्गे तु योजयेत्॥ १०८॥

चतुर्दिक्ष्वस्त्रमभ्यर्च्य सोमादीन्द्रान्तमेव च।

नेत्रमग्रे समभ्यर्च्य कवचं वायुदेशके॥ १०९॥

नैर्ऋते च शिखां चैव शिरस्त्वीशानदेशके।

आग्नेय्यां हृदयं चैव अर्चयेत्तु लयाङ्गकम्॥ ११०॥}}

†...†

107-110. Quotation supplied from *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 544. Perhaps the trigger for an eyeskip was the repetition of the attribution *Aṃśumati* before what is now verse 111. The lines above are supplied from *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 323, pp. 297-298.

[१] दद्यादावृतिकाम्यार्थदेवानां च] conj.; ...दावृतिका...र्थ देवा... N, दद्यादावृतिकात्यार्थदेवानां च O

[२] पराङ्मुखम्] em.; प...ङ्मुखम् N, पर...खम् O

[३] लिख्यतेऽस्माभि॰] em.; लिख्य...ऽस्माभि॰ N, लख्यतेऽस्म...॰ O

[४] परम्] O; ...रम् N

अंशुमति –

दक्षिणं मणिबन्धं[१] च वामहस्तं तथैव[२] च।
मध्यमादि त्रयं तत्तन्मूलमध्ये[३] तु योजयेत्॥ १११॥
अङ्गुष्ठतर्जनीयुक्तं पुष्पत्रयविसर्जनम्[४]।
तत्पुष्पं वर्जयित्वा[५] तु निरोधाह्वयमुद्रया[६]।
†एवं विसर्जनी मुद्रा शिरस्यञ्जलिमाचरेत्† ॥ ११२॥

सुप्रभेदे –

कृत्वाञ्जलिं[७] कराभ्यां[८] तदङ्गुष्ठानामिकाग्रतः[९]।

111-112. Quoted from *Aṃśumat*, T. 273, pp. 98–99. Cf. also *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 547:
दक्षिणे मणिबन्धश्च वामहस्तं तदूर्ध्वतः। मध्यमादि त्रयङ्गुल्यं तलमध्ये तु योजयेत्॥
अङ्गुष्ठतर्जनीयुक्तं पुष्पत्रयं विवर्जयेत्। तत्पुष्पं वर्जयित्वा तु निरोधेन तु मुद्रया॥
एवं विसर्जनीमुद्रा शिरस्यञ्जलिमाचरेत्।

---

[१] दक्षिणं मणिवन्धं] O; ...क्षिणं ...न्धं N

[२] वामहस्तं तथैव] em.; ...हस्त ...व N, वामहस्त ...थैव O

[३] तत्तन्मूलमध्ये] em.; ...त्तन्मू...ध्ये N, तत्तमूलमध्ये O

[४] पुष्पत्रयविसर्जनम्] em.; ...ष्प...य...सर्जन N, पुष्पत्रयवि...नम् O

[५] वर्जयित्वा] N; ...ज... O

[६] निरोधाह्वयमुद्रया] em.; निराधाह्वय...या N, ...रोधा...मु...या O

[७] कृत्वाञ्जलिं] em.; कृत्वाञ्जलि N, O

[८] कृत्वाञ्जलिकराभ्यां] em.; कृ...I...लकरभ्यां N, कृत्वाञ्जलिक...भ्यां O

[९] तदङ्गुष्ठानामिकाग्रतः] O; तदङ्गुष्ठानाा...ाग्रत N

प्रसारयेत्ततः[1] शेषान् मुद्रेयं दिव्यरूपिणी[2] ॥ ११३ ॥

कामिके –

संहारमुद्रयास्त्रेण[3] देवानावरणस्थितान्[4] ।
समस्तानर्चितान्देवांस्तान् लिङ्गे[5] सह योजयेत्[6] ।
आसनार्चितमन्त्रांस्तु पीठेनैव तु[7] योजयेत् ॥ ११४ ॥

कालोत्तरे –

विद्युद्वदुत्थितान्[8] ध्यायेत्स्वस्वस्थाने[9] लयङ्गतान् ।

---

113. Quoted from *Suprabheda*, *kriyāpāda*, 9:15:

कृत्वाञ्जलिं कराभ्यान्तु अङ्गुष्ठानामिकान्वितम्। प्रसारयेत्ततश्शेषान्मुद्रेयं द्रव्यरूपिणी॥

114ab. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 4:518cd: संहारमुद्रयास्त्रेण देवानावरणस्थितान्।

115ab. Untraced in the *Kālottara*. But quoted with attribution to the *Kālottara* in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā* (p. 130) and also in the *Ātmārthapūjā-paddhati*, T. 55, p. 548, in this form:

विद्युद्वदुत्थितान् ध्यात्वा स्वस्वस्थाने लयङ्गतान्।

---

[1] प्रसारयेत्ततः] O; प्र...रयेत्ततः N

[2] दिव्यरूपिणी] O; दिव्यरू... N

[3] संहारमुद्रयास्त्रेण] N; ...हार...यास्त्र... O

[4] देवानावरणस्थितान्] em.; दवाना...रणस्थितान् N, देवाना...र...स्थितान् O

[5] समस्तानर्चितान्देवांस्तान् लिङ्गे] O; सम...नर्चितान्देवा...न् लि... N

[6] योजयेत्] O; योजयोजयेत् N

[7] पीठेनैव तु] O; पी... N

[8] विद्युद्वदुत्थितान्] em.; विद्यद्वदुत्थितां N, ...द्वदुत्थि... O

[9] ध्यायेत्स्वस्वस्थाने] conj.; ध्यायेत्स्व...स्थाने N ...येत्स्वससाने O

इत्यादिवचनार्थज्ञः[१] पश्चान्नत्यन्तमूलतः[२] ॥ ११५ ॥

शिवं सम्पूज्य शस्त्रेण रक्षां[३] वर्मावकुण्ठनम् ।

कृत्वा वौषड्युजः[४] शक्तिमन्त्राद्धेनुं[५] प्रदर्श्य तु ॥ ११६ ॥

न्यूनं[६] वाप्यधिकं वापि[७] यन्मया मोहतः[८] कृतम् ।

सर्वं तदस्तु सम्पूर्णं[९] त्वत्प्रसादात्प्रभो[१०] मम ॥ ११७ ॥ ॥

[२२.२.१. क्षमाप्रार्थना]

अपराधसहस्राणि[११] क्रियन्तेऽहर्निशं[१२] मया ।

116cd. Perhaps *Saundaranātha* is using शक्तिमन्त्रात् as though it were equivalent to शक्तिमन्त्रतः and therefore with the sense of the instrumental. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 549: वौषडन्त शक्तिमन्त्रेण धेनुमुद्रा प्रदर्श्यो ।

---

[१] इत्यादिवचनार्थज्ञः] em.; ...त्यादिव...थज्ञः N, ...ादिवचनार्थज्ञः O

[२] पश्चान्नत्यन्तमूलतः] O; ...न्नत्यन्तमू...तः N

[३] शिवं सम्पूज्य शस्त्रेण रक्षां वर्मावकुण्ठनम्] O; ...वं सं...ज्य ...ण रक्षां N

[४] वौषड्युजः] em.; ...षडजः N, वौषस्युजः O

[५] शक्तिमन्त्राद्धेनुं] conj.; शक्तिः म... N, शक्तिमन्त्रार्धेनुं O

[६] न्यूनं] em.; ... N, न्यू... O

[७] वापि] em.; वाप N, वपि O

[८] मोहतः] O; ...तः N

[९] सम्पूर्णं] em.; स... N, सम्पूर्ण O

[१०] त्वत्प्रसादात्प्रभो] O; ...सादात्प्रभो N

[११] अपराधसहस्राणि] O; अपरा...स्रा... N

[१२] क्रियन्तेऽहर्निशं] em.; ...न्तेऽहर्णि... N, क्रियन्तेऽहर्णिशं O

दासोऽहमिति[१] मां मत्वा[२] क्षमस्व परमेश्वर[३] ॥ ११८ ॥

स्वामिन् क्षुद्रेण[४] दासेन मलीमसधिया[५] मया ।

कदर्थितोऽसि यद्भक्तिलेशात्प्रीतः क्षमस्व[६] तत् ।

इत्युक्त्वा दासभावेन पश्चादुद्वासयेद्यथा[७] ॥ ११९ ॥

कामिके[८] -

चललिङ्गे[९] तु सापेक्षोऽनापेक्षः[१०] स्थण्डिलादिषु[११] ।

118-119. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 549. Almost the same formulaic lines occur on p. 105 of the *Śivāranacandrikā*.

120. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 4:522:

चललिङ्गेऽपि सापेक्षो नपेक्षस्स्थण्डिले सदा । सर्वत्राप्यनपेक्षस्तु प्रत्यहं तु विधीयते ॥

Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 550:

चललिङ्गे तु सापेक्षोऽनापेक्षः स्थण्डिलादिषु । सर्वत्र वानपेक्षस्तु प्रत्यहं विहितो यतः ॥

---

[१] दासोऽहमिति] O; दासाऽह...त N

[२] मत्वा] em.; म... N, मत्व O

[३] परमेश्वर] em.; ...रमेश्व... N, पर..श्वर O

[४] क्षुद्रेण] em.; ...द्र... N, ...द्रेण O

[५] दासेन मलीमसधिया] N; दासे... ...लीम...धिया O

[६] कदर्थितोसियद्भक्तिलेशात्प्रीतः क्षमस्व] O; कदर्थि...ोसियद्भतिलेशात...त क्ष... N

[७] दासभावेन पश्चादुद्वासयेद्यथा] N; ...स...वे... ...श्चादुद्वास...था O

[८] कामिके] O; कामक N

[९] चललिङ्गे] em.; ...ललिङ्गे N, ...ललि.. O

[१०] सापेक्षोऽनापेक्षः] conj.; सापेक्षं नापे... N, O

[११] स्थण्डिलादिषु] em.; ...ण्डिलादिषु N, स्थ...ादि... O

सर्वत्र[१] वानपेक्षस्तु[२] प्रत्यहं[३] विहितो[४] यतः ॥ १२० ॥

विसर्जनं[५] तु सर्वत्र कार्यं प्रोक्तेन वर्त्मना[६] ।

इत्यादिवचसां[७] मध्ये पुरोक्तांशुमदुक्तितः[८] ॥ १२१ ॥

द्विहस्तोद्वासमुद्राभ्यां क्षिप्त्वा[९] मूर्तौ सुमद्वयम्[१०] ।

मस्तकेऽञ्जलिमाबध्य[११] दद्यादर्घ्यं पराङ्मुखम्[१२] ॥ १२२ ॥

[२२.३. पराङ्मुखार्घ्योद्वासनम्]

अथवा दिव्यमुद्राभ्यां[१३] क्षिप्त्वा मूर्तौ सुमद्वयम्[१४] ।

---

[१] सर्वत्र] em.; स... N, सर्व... O

[२] वानपेक्षस्तु] conj.; चानपेक्षातः N, O

[३] प्रत्यहं] O; प्रत्य... N

[४] विहितो] conj.; सहितो N, O

[५] विसर्जनं] em.; ...सर्जनं N, विसर्ज... O

[६] वर्त्मना] N; वत्मना O

[७] इत्यादि॰] O; इ...ादि॰ N

[८] पुरोक्तांशुमदुक्तितः] em.; पुरोक्तांशु...दुतित N, पुरो...ांशम...क्तितः O

[९] द्विहस्तोद्वासमुद्राभ्यां क्षिप्त्वा] O; ...स्तद्व समुद्राभ्यां ि...पा N

[१०] मूर्तौ सुमद्वयम्] em.; द्वुक्त ...मद्वय... N, मूक्तौ सुम...यम् O

[११] मस्तकेऽञ्जलिमाबध्य] em.; ...ञ्जलिमाबध्य N, मस्तकाञ्जलिमा...ध्य O

[१२] पराङ्मुखम्] O; ...राङ्मुखम् N

[१३] दिव्यमुद्राभ्यां] O; दिव्य...ुद्राभ्यां N

[१४] मूर्तौ सुमद्वयम्] em.; ..ूतौ स...म् N, मूतो ...यम् O

मस्तकाञ्जलिमाबध्य[१] दद्यादर्घ्यं[२] पराङ्मुखम् ॥ १२३ ॥

तद्यथादाय[३] सामान्यपात्रं[४] हस्ते तदम्भसा[५] ।

पराङ्मुखार्घ्यं[६] स्वाहेति[७] गुर्वादीनां प्रदाय[८] च ॥ १२४ ॥

पश्चादुद्वास्य गुर्वादीन्मन्त्रान्संहारमुद्रया[९] ।

[२२.४. पेट्यां परिवारदेवानां प्रवेशनम्]

कृत्वान्तःस्थानथो[१०] पेट्यां परिवारान्[११] प्रवेशयेत् ॥ १२५ ॥

123-125. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 551:

ततः स्वगुरुविद्यापीठसप्तगुरुमहालक्ष्मीं गणपतिद्वारपालांश्चार्चयित्वा तेषां पराङ्मुखार्घ्यं दत्त्वा स्वस्वमन्त्रेण संहारमुद्रयात्मनि विसर्जयेत्। तथा रामनाथपद्धत्यां–

सामान्यार्घ्यं गृहीत्वा तु गुर्वादीनां पराङ्मुखम्।

संहारमुद्रयात्मस्थ कृत्वार्घ्याण्युपसंहरेत् ॥

गणेश्वरादिक्षेत्रपालान्तवेराणां पराङ्मुखार्घ्यं दत्त्वा समन्त्रेण प्रत्येकं वस्त्रमाच्छाद्य पेटकस्य पार्श्वेऽस्त्रेण निवेशयेत्।

---

[१] मस्तकाञ्जलिमाबध्य] em.; ...त...लिमावध्य N, मस्तकाञ्ज...मावध्य O

[२] दद्यादर्घ्यं] O; दद्या...र्घ्यं N

[३] तद्यथादाय] em.; ...था... N, ...दाय O

[४] सामान्यपात्रं] N; सामान्य...त्र O

[५] तदम्भसा] em.; ...भसा N, तदम्भस O

[६] पराङ्मुखार्घ्यं] Npc, O; परा...मुखामुखर्घ्यं Nac

[७] स्वाहेति] em.; स्वाह... N, स्वाहे... O

[८] प्रदाय] Opc; ...य N, प्राय Oac

[९] गुर्वादीन्मन्त्रान्संहारमुद्रया] O; गु...न्त्रान्संहारमुद्र... N

[१०] कृत्वान्तःस्थानथो] conj.; कृत्वान्तस्थानयो N, O

[११] कृत्वान्तस्थानयो पेट्यां परिवारान्] O; ...न्तस्थानयो पेन्यां ...रिवारा... N

कथं प्रक्षाल्य[1] हस्तौ संमृज्य तौ हेतितः[2] पुनः ।
प्रत्येकं तु[3] समादाय सर्वबेरं सपुष्पकम्[4] ॥ १२६ ॥
वस्त्रेण वर्मणाच्छाद्य[5] पेटिकापार्श्वतो न्यसेत् ।
गजास्यादि यथान्यायं पश्चाद्देवं तु मध्यतः[6] ॥ १२७ ॥

अंशुमति –

शिवमन्त्रमनुस्मृत्य लिङ्गं सङ्गृह्य[7] देशिकः ।
चित्रवस्त्रेण संवेष्ट्य पेटिकामध्यमे[8] न्यसेत् ॥ १२८ ॥
अपिधानं तु संयोज्य भीमरुद्रं[9] स्मरेत्तदा ।
इति कृत्वाथ पूर्वास्यो[10] लिखेद्देशे तु मण्डलम्[11] ॥ १२९ ॥

128–129b. Quoted from *Aṃśumat*, T. 273, p. 99. Cf. also *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 553, where these lines are quoted with the same attribution.

---

[1] कथं प्रक्षाल्य] em.; ...थं प्रक्षल N, ...थ ...क्षाल्य O

[2] हेतितः] em.; हेतितं N, O

[3] प्रत्येकं तु] O; प्र...कं ... N

[4] सर्ववेरं सपुष्पकम्] O; सव... ...ष्पकम् N

[5] वस्त्रेण वर्मणाच्छाद्य] O; वस्त्रे... वर्मणा...द्य N

[6] पश्चाद्देवं तु मध्यतः] em.; ...द्दे... तु ...ध्यतः N, प...द्देवं तु म...: O

[7] शिवमन्त्रमनुस्मृत्य लिङ्गं सङ्गृह्य] O; शि...मनुस्मृत्य लि... ... N

[8] पेटिकामध्यमे] O; ...कामध्यमे N

[9] संयोज्य भीमरुद्रं] O; सयो... ...मरुद्रं N

[10] पूर्वास्यो] em.; पूव...ो N, ...स्यो O

[11] तु मण्डलम्] em.; ... म...लम् N, तु ...म् O

[२३. पूजासमापनम्]

[२३.१. चण्डपूजा]

अंशुमति[1] -

आत्मार्थयजनान्ते तु सन्ध्यां प्रति विशेषतः ।
देवस्येशानदिग्भागे[2] गोमयालिप्तभूतले[3] ॥ १३० ॥
टङ्काभमर्धचन्द्राभं लिखेच्चण्डस्य मन्त्रतः[4] ।
धुनिचण्डेश्वरायेति[5] हुंफडन्तेन[6] मन्त्रवित्[7] ॥ १३१ ॥
इत्युक्त्या स्वस्य वामे तु[8] लिखेदर्धेन्दुमण्डलम्[9] ।
तत्र चण्डेश्वरार्चायै षडुत्थासनमर्चयेत्[10] ॥ १३२ ॥

130-131. Untraced in the *Aṃśumat*. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 557, where these lines are quoted with the same attribution.

130ab. For धुनि० see Who is Caṇḍeśa?, by Goodall 2009, p. 351, in Genesis and Development of Tantrism, edited by Shingo Einoo.

---

[1] अंशुमति] conj.; अं...म... N, ...शुमतिः O

[2] देवस्येशानदिग्भागे] O; देवस्येश...भाग N

[3] ०भूतले] em.; ०भूतल N, ०भूत...े O

[4] लिखेच्चण्डस्य मन्त्रतः] em.; लिखच्चण्डस ...न्त्रतः N, लि...च्चण्डस्य ...त्र...ः O

[5] धुनिचण्डेश्वरायेति] O; ...श्वरायेति N

[6] हुं फडन्तेन] N; ...डन्ते... O

[7] मन्त्रवित्] em.; म... N, मन्त्रवि... O

[8] वामे तु] O; वमे तु N

[9] लिखेदर्धेन्दुमण्डलम्] em.; ...खेद...ें तु ...ण्डलम् N, लिखेदर्धेन्तुमण्डलम् O

[10] षडुत्थासनमर्चयेत्] O; षडु...सनम...त् N

तद्रुपरि ओं धुनिचण्डासनाय[1] हुंफण्णमः[2]। तदुपरि ओं धुनिचण्डेश्वर-मूर्त्तये[3] हुं फण्णमः इति धुनिचण्डमूर्तिं[4] सम्पूज्य।

[२३.२. चण्डध्यानम्]

तद्ध्यानम् –

रुद्रकोपाग्निसम्भूतं चण्डं[5] कज्जलसन्निभम्।
शूलटङ्कधरं रौद्रं साक्षसूत्रकमण्डलुम्[6] ॥ १३३ ॥
व्यालयज्ञोपवीताढ्यं[7] चतुर्वक्रं चतुर्भुजम्।
मुखोद्गीर्णमहाज्वालारक्तं[8] द्वादशलोचनम्[9] ॥ १३४ ॥

133-135. Cf. *Somaśambhupaddhati* I, 5:2-4.

रुद्राग्निप्रभवं चण्डं कज्जलभं भयानकम्। शूलटङ्कधरं रौद्रं चतुर्वक्त्रं चतुर्भुजम्॥
मुखोद्गीर्णमहाज्वालं रक्तद्वादशलोचनम्। जटामकुटखण्डेन्दुमण्डितं फणिकङ्कणम्॥
व्यालयज्ञोपवीतं च साक्षसूत्रकमण्डलुम्। श्वेतपद्मासनासीनं भक्तिप्रह्वार्तिनाशनम्॥

---

[1] तदुपरि ओ धुनि॰] O; ओं धनि॰ N

[2] हुंफण्णमः] em.; हुंफ...मः N, हुं...म O

[3] धुनिचण्डेश्वरमूर्त्तये] em; ...वनिचण्डे...रम...ये N, ध्वनिच...डे...वरमूर्त्तये O

[4] धुनि॰] em.; ध्वनि॰ N, O

[5] रुद्रकोपाग्निसम्भूतं चण्डं] O; ...कोपा...म्भू... च... N

[6] साक्षसूत्रकमण्डलुम्] em.; साक्षसूत्र...म् N, साक्षिसूत्रकमण्डलुम् O

[7] व्यालयज्ञोपवीताढ्यं] em.; ...लयज्ञोपवीताढ्यं N, ...यज्ञो...वीता... O

[8] मुखोद्गीर्णमहाज्वालारक्तं] em.; मुखोद्गीणमहाज्व...क्त N, मुखोद्गीर्णमहात्वालाररक्तं O

[9] द्वादशलोचनम्] O; ...लाचनम् N

जटामकुटखण्डेन्दुमण्डितं[१] फणिकङ्कणम्[२] ।

श्वेतपद्मासनासीनं[३] भक्तिप्रह्वार्तिनाशनम्[४] ॥ १३५ ॥

यद्वा अंशुमति -

द्विनेत्रं द्विभुजं[५] चैकवक्त्रं विशदवाससम्[६] ।

प्रलम्बमानदक्षाङ्घ्रिं शयनान्यपदान्वितम्[७] ॥ १३६ ॥

जानूर्ध्वविलसत्पाणिं[८] सव्यहस्तेन टङ्कधृक्[९] ।

136-137. Quoted from *Aṃśumat*, where the text reads thus in T. 273, pp. 99-100:

द्विनेत्रं चतुर्भुजश्चैव शुक्लवस्त्रसमन्वितम् । जटामकुटसंयुक्तं चन्द्रार्धकृतशेखरम् ॥

लम्बितं दक्षिणं पादं शयितं वामपादकम् । जानूर्ध्वे वामहस्तन्तु सव्यहस्तन्तु गानधृक् ॥

Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, pp. 616-617 (quotation without attribution):

द्विनेत्रं द्विभुजं चैव शुक्लवस्त्रसुधारिणम् । जटामकुटसंयुक्तं शश्यर्धकृतशेखरम् ॥

लम्बितं दक्षिणं पादं शयनं वामपादकम् । जानूर्ध्वौ वामपादं तु सव्यहस्तं तु टङ्कधृक् ॥

पीठादिचण्डपर्यन्तं सेवां कुर्याच्चु देशिकम् ।

---

[१] जटामकुटखण्डेन्दुमण्डितं] em.; ज...मकुटख...न्दुम... N, जटामकुटाखण्डेन्दुमण्डितं O

[२] फणिकङ्कणम्] O; ...णिकङ्कणम् N

[३] श्वेतपद्मा०] O; शे...पद्मा० N

[४] भक्तिप्रह्वार्तिनाशनम्] em.; भतिप्रह्वार्त्ति...शनम् N, भक्तिप्रह्वा...शनम् O

[५] द्विभुजं] em.; ... N, चतुर्भुजं O

[६] विशदवाससम्] Opc; ...दवा...सम् N, विंशदस्ववाससम् Oac

[७] शयनान्य०] O; ...नान्य० N

[८] जानूर्ध्वविलसत्पाणिं] O; ज...ल...त्पणिं N

[९] सव्यहस्तेन टङ्कधृक्] em.; सव्यस्तेन टङ्कगं N, हव्यहस्तेन टङ्कगं O

हृदञ्जलिकरं वाथ ध्यायेच्चण्डेश्वरं[1] त्विति ॥ १३७ ॥

इति ध्यात्वा समावाह्य धुनिचण्डेश्वरं यजेत्।

[२३.३. चण्डेश्वरमन्त्राः]

धुनिचण्डेश्वराय हुं फट् स्वाहा इति मूलतः ॥ १३८ ॥

इत्यनेनावाहनस्थापनसन्निधानसन्निरोधनानि[2] विधाय। ओं चां चण्ड-हृदयाय[3] हुं फण्णमः। ओं चीं चण्डशिरसे[4] हुं फण्णमः[5]। ओं चूं चण्डशिखायै हुं[6] फण्णमः। ओं चैं चण्डकवचाय हुं फण्णमः[7]। ओं चौं[8] चण्डनेत्रेभ्यो हुं फण्णमः। ओं चं चण्डास्त्राय हुं फण्णमः[9]। इति षडङ्गन्यासं[10] विधाय पूर्तिं विधाय[11] हृदा धेनुमुद्रयामृतीकृत्य[12] ततः तस्मै हृदा धूपदीपौ दत्वा अथवा

---

[1] वाथ ध्यायेच्चण्डेश्वरं] em.; ......येच्चण्डेश्वरं N, वा... ...येच्चण्डे...रं O

[2] इत्यनेनावाहनस्थापनसन्निधानसन्निरोधनानि] O; इत्यनेना...ाहनस्थपनस...धा...धनानि N

[3] चण्डहृदयाय] em.; ...दयाय N, चण्डहृ... O

[4] चण्डशिरसे] em.; चण्डशि... N, ...शिरसे O

[5] फण्णमः] O; फ... N

[6] ०शिखायै हुं] O; ०शिखाय ... N

[7] चण्डकवचाय हुं फण्णमः] O; चण्डक... हुं फ ...मः N

[8] चौं] em.; omits N, O

[9] चण्डास्त्राय हुं फण्णमः] em.; च...त्राय हुं ...ण्ण ...: N, चण्डास्त्रा... हुं फ ...मः O

[10] षडङ्गन्यासं] em.; ष...ङ्गन्यासं N, ...ङ्गन्यासं O

[11] पूर्तिं विधाय] em.; पूत वि...ाय N, पू... ...वा... O

[12] धेनुमुद्रायामृतीकृत्य] O; धेनु...ती... N

आसनमूर्तिमूलैरभ्यर्च्य तदथो[१] शिवनिर्माल्यभूताः[२] पुष्पेण्डामालिकाः समर्प्य[३] तदनु शिवनिवेदितान्नादिपानीयताम्बूलं निवेदयेत्।

[२३.४. निर्माल्यार्पणम्]

लेह्यचोष्यान्नपानादि ताम्बूलं[४] स्रग्विलेपनम्[५]।
निर्माल्यभोजनं तुभ्यं प्रदत्तं तु शिवाज्ञया[६] ॥ १३९ ॥
इत्युक्त्वा धुनिचण्डाय[७] दद्याच्छिवनिवेदितम्[८]।

[२३.५. क्षमाप्रार्थना]

सर्वमेतत्क्रियाकाण्डं[९] मया चण्ड तवाज्ञया ॥ १४० ॥
न्यूनाधिकं[१०] कृतं मोहात्परिपूर्णं तदस्तु[११] मे।

---

139. Cf. *Somaśambhupaddhati* I, 5:7. KSTS 297c-298b. Also *Aṃśumat*, T 273, p. 100.
140c-141b. Cf. *Somaśambhupaddhati* I, 5:8. Also *Aṃśumat*, T 273, p. 100.

---

[१] आसनमूर्तिमूलैरभ्यर्च्य तदथो] O; आ...नमूर्तिमूलैर...र्च्य ...थो N

[२] ०भूताः] em.; ०भूतः N, O

[३] पुष्पेण्डामालिकाः समर्प्य] em.; पुष्पेण्यामालिकाः स...प N, पुष्पेण्यामालिकाः स...प्य O

[४] ०चोष्यान्नपानादिताम्बूलं] em.; ...ष्यान्न...ानादिताम्बूलं N, ०शोष्यान्नपानादिताम्बूलं O

[५] स्रग्वि०] em.; सृग्वि० N, O

[६] प्रदत्तं तु शिवाज्ञया] O; प्रद... तु ...या N

[७] इत्युक्त्वा धुनिचण्डाय] O; इत्य... धानिचण्डाय N

[८] दद्याच्छिवनिवेदितम्] em.; दद्याच्छिवनि...दितम् N, द...ाच्छिवनिवे...तम् O

[९] ०क्रियाकाण्डं] N; ०कियाकाण्डं O

[१०] न्यूनाधिकं] em.; ...नाधिकं N, न्यूनाधिक O

[११] तदस्तु]em.; ततस्तु N, O

[२३.६. पूजोपसंहारः]

इत्युक्त्वा धुनिचण्डेशं[1] स्वस्य हृद्युपसंहरेत् ॥ १४१ ॥

तथार्घ्यपात्रमन्त्रांश्च[2] ततो निर्माल्यशोधनम् ।

तत्तत्स्थानञ्च संशोध्य लेपयेद्गोमयाम्भसा[3] ॥ १४२ ॥

अथ धौताङ्घ्रिराचम्य धृत्वा भस्म जलं विना ।

कराङ्गन्यासं[4] कृत्वाथ संहिताघोरमभ्यसेत्[5] ॥ १४३ ॥

कालोत्तरे –

विसृज्य चार्घ्यपात्राणि समाचम्योपसंस्पृशेत् ।

न्यासं कृत्वा यथान्यायं[6] जप्तव्या शिवसंहिता ॥ १४४ ॥

कामिके –

स्थण्डिलात्संहरेत्पूजां[7] त्रिभिर्गोमयगोलकैः[8] ।

144. Quoted from *Bṛhatkālottara*, NGMPP B 24/59, 13:121.

[1] धुनिचण्डेशं] em.; ...चण्डे... N, ध्वनिचण्डेशं O

[2] तथार्घ्य०] O; त...० N

[3] ०मयाम्भसा] O; ०मवाभसा N

[4] कराङ्गन्यासं] em.; कराङ्गन्यास N, करां...न्यासं O

[5] संहिताघोरमभ्यसेत्] em.; स...घो...मभ्यसेत् N, संहि...घोरंमभ्यसेत् O

[6] यथान्यायं] em.; यथान्यासं N, ययथान्या... O

[7] स्थण्डिलात्संहरेत्पूजां] em.; स्था...लात्संह...त्पूजां N, स्थण्डिलात...हरेत्पूजां O

[8] त्रिभिर्गोमयगोलकैः] O; निभिर्गोमयगोलकैः N

च्युतस्खलितशुद्ध्यर्थमभ्यसेन्मन्त्रसंहिताम्[1] ॥ १४५ ॥

अहन्यहनि[2] योऽधीते विधिस्थः शिवसंहिताम्[3] ।

नास्य सन्तिष्ठते पापं दिवेवार्काहतं तमः ।

तस्मात्सर्वप्रयत्नेन संहिताजपमभ्यसेत् ॥ १४६ ॥

षड्सहस्त्रिकायां[4] –

त्रिसप्तवारमावर्त्त्य[5] पूजान्ते नियमेन तु ।

पूजाफलं तदाप्नोति अघोरं शास्त्रभाषितम् ॥ १४७ ॥

अघोरान्नापरो मन्त्रो कलिमासाद्य सिद्धिदः ।

अघोरार्पितचेता[6] यो मुक्तिभाक् स च नान्यथा ॥ १४८ ॥

---

145. Quoted from *Pūrva-Kāmika*, 4:536ab, 537ab.

च्युतास्खलितशुध्यर्थमभ्यसेन्मन्त्रसंहिताम् । चललिङ्गेऽप्ययं न्यायो विहितो यज्ञमन्दिरे ॥

स्थण्डिले संहरेत्पूजां त्रिभिर्गोमयगोलकैः । पाणिपादौ च प्रक्षाल्याप्याचम्य विधिना ततः ॥

प्रणम्य दण्डवद्भूमौ क्षमस्वेति च वै वदेत् ।

147-148. Untraced in the Ṣaṭsahasrikā. But quoted from *Bṛhatkālottara*, NGMPP B 29/59 f. 81v. Cf. *Ātmārthapūjā-paddhati*, T. 55, p. 570, *Trilocana's Prāyaścitta-sammuccaya*, 809 and the *Vimalāvatī*, f. 56v, NGMPP A 186/10.

---

[1] च्युतस्खलितशुद्ध्यर्थमभ्यसेन्मन्त्रसंहिताम्] O; च्युतस्खलि...र्थम...येन्मन्त्रसं... N

[2] अहन्यहनि] em.; अ...न्यहनि N, अहन्य...नि O

[3] ॰संहिताम्] N; ॰संहि... O

[4] षड्सहस्त्रिकायां] O; षट्सह...कायं N

[5] त्रिसप्तवारमावर्त्त्य] em.; त्रिसप्तवारमव...य N, त्रिसप्तवारमावरत्त्य O

[6] अघोरार्पितचेता] em.; ...घोरर्पितचेता N, अघोरा...तचेता O

[२३.८. चण्डार्चा कुत्र कार्या?]

कालोत्तरे -

किन्तु देहावसानं[1] तु यः पूजयति शङ्करम्।
स शिवः सर्वकृद्यज्वा जीवन्मुक्तः स कथ्यते[2] ॥ १४९ ॥
इत्याद्यत्र[3] तु चण्डार्चा कार्येशार्चावसानके[4]।
इति कुत्रागमे प्रोक्ता तर्हि कालोत्तरादिषु ॥ १५० ॥

कालोत्तरे -

स्थिरे चले तथा[5] रत्नमृद्दारूपलकल्पिते[6]।
लोहचित्रमये बाणे स्थितश्चण्डो[7] नियामकः[8] ॥ १५१ ॥

149. Untraced in the *Kālottara*. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 571, where it occurs in this corrupt form: किन्तु देहावसानं तु यः पूजयति भक्तितः। स शिवस्सुकृद्यत्त्वा जीवन्मुक्तस्स कथ्यते ॥

151. Untraced in the *Kālottara*. See note on 4:156 below. Cf. also *Sakalāgamasaṅgraha*, T. 351, p. 165, where it appears thus:
स्थिरे चले तथा रत्ने मद्दारौ शैलकल्पिते। लौहे चित्रमये वाणे स्थितचण्डो नियामकः ॥
Also cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 350.

[1] देहावसानं] N, Opc; देहहावसानं Oac

[2] जीवन्मुक्तः स कथ्यते] O; ...ीवन्मुक्त......ते N

[3] इत्याद्यत्र] em.; ...त्या...त्र N, इ...द्यतुत्र O

[4] कार्येशार्चावसानके] em.; कार्येशार्चे...सानके N, ...र्येशार्चेवसानके O

[5] स्थिरे चले तथा] O; स्थि...े च... ... N

[6] रत्न॰] O; रक्ता N

[7] वाणे स्थितश्चण्डो] N; ब...े स्थित...ण्डो O

[8] नियामकः] em.; नायमकः N, नायाम... O

कामिके -

अव्यक्तव्यक्तके[१] लिङ्गे मण्डले स्थण्डिलेऽनले ।
चले स्थिरे तथा रत्ने धातुचित्रमये तथा[२] ॥ १५२ ॥
गन्धान्नसम्भवे[३] लिङ्गे[४] मृद्भस्मफलकल्पिते ।
तथा पुष्पमये[५] लिङ्गे चण्डपूजा नियामिका ॥ १५३ ॥

स्वायम्भुवे[६] -

अथान्यथा[७] प्रवृत्तानां[८] शिवाज्ञाभङ्गकारिणाम्[९] ।

152-153. Untraced in the *Kāmika*. Appears in the *Bṛhatkālottara*, NGMPP B 24/59, f. 43v: व्यक्ताव्यक्तादिके लिङ्गे मण्डले स्थण्डिलेऽनले । चले स्थिरे तथा रत्ने मणिचित्रादिके तथा ॥ गन्धान्नसम्भवे लिङ्गे सृद्भस्मफलकल्पिते । तथा पुष्पमये लिङ्गे चण्डपूजा नियामिका ।
Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 559:
अव्यक्तव्यक्तके लिङ्गे मण्डले स्थण्डिलेऽनले । चण्डे स्थिते तथा रक्ते मणिचित्रादिके तथा ॥
गन्धान्नसम्भवे लिङ्गे मृद्भस्मफलकल्पिते । तथा पुष्पमये लिङ्गे चण्डपूजा नियामके ।
Also Cf. *Jñānaratnāvalī*, see, Goodall, 2009, p. 209.

---

[१] अव्यक्तव्यक्तके] em.; अव्य...व्यक्त... N, ...व्यक्तके O

[२] तथा रत्ने धातुचित्रमये तथा] O; त... र.ॅ. धातु...ये ...था] N

[३] गन्धान्न०] O; ग... N

[४] लिङ्गे] em.; लिङ्ग N, O

[५] पुष्पमये] em.; ...ष्पमये N, पुष्पमुये O

[६] स्वायम्भुवे] em.; स्वा...म्भुवे N, स्वायम्भु.ॅ. O

[७] अथान्यथा] O; ...थान्य...I N

[८] प्रवृत्तानां] em.; प्रवर्त्तानां N, प्रवृक्तानां O

[९] शिवाज्ञाभङ्गकारिणाम्] O; शि...ज्ञ...ङ्ग...णाम् N

शास्ता[1] चण्डेश्वरस्तेषां[2] दीक्षितानामपि प्रभुः[3] ॥ १५४ ॥

चण्डेश्वरप्रपन्ना[4] ये न तेषां[5] भयकारणम्[6] ।

तस्मात्तदर्चनं[7] कुर्याच्छैवपन्थानमाश्रितः[8] ॥ १५५ ॥

कालोत्तरे –

सिद्धान्ते नेतरे[9] तन्त्रे न वामे न च[10] दक्षिणे[11] ।

154-155. Quoted from *Svāyambhuvasūtrasaṅgraha* 15:10-11. Cf. *Bṛhatkālottara*, NGMPP B 24/59, f. 43v:

अतोऽन्यथा प्रवृत्तानां शिवाज्ञां भङ्गकारिणाम् । शास्ता चण्डेश्वरस्तेषा दीक्षितानामपि प्रभुः ॥

चण्डेश्वरप्रयत्नानां न भयं विद्यते क्वचित् । तस्मादाराधकानां तु शैवं पन्थानमाश्रिताः ॥

Also cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, pp. 559-560.

अथान्यथा प्रवृत्तानां शिवाज्ञाभङ्गकारिणाम् । शास्ता चण्डेश्वरस्तेषां दीक्षितानामभि प्रभुः ॥

चण्डेश्वरप्रसन्ना ये न तेषां भयकारणम् । तस्मादाराधनं कुर्युश्शैवं पन्थानमाश्रिताः ॥

156. *Bṛhatkālottara*, NGMPP B 24/59, f. 254r. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 559, where this line is quoted, with 4:151 before it, the whole unit being attributed to the *Kālottara*.

---

[1] शास्ता] O; ...। N

[2] °तेषां] N; °तेषा O

[3] प्रभुः] O; ... N

[4] चण्डेश्वरप्रपन्ना] O; चण...श्व...प्र...न्ना N

[5] तेषां] em.; ते... N, O

[6] भयकारणम्] N; भ...रणम् O

[7] तस्मात्तदर्चनं] em.; तस्मा...र्चनं N, त...दर्चनं O

[8] कुर्याच्छैवपन्थानमाश्रितः] em.; कुर्याच्छैवपत्थान...तः N, ...र्याच्छैवपडानमाश्रितः O

[9] सिद्धान्ते नेतरे] em.; न च सिद्धान्तरे N, O

[10] वामे न च] O; वा... N

[11] दक्षिणे] em.; ...णेः N, दक्षिणेः O

चण्डार्चनं[1] प्रकर्तव्यं तस्माच्छैवार्चने[2] वरम्[3] ॥ १५६ ॥

इत्यादिवचनैः शम्भुपूजान्ते[4] चण्डपूजनम् ।

कुर्यादवश्यमात्मार्थे[5] शम्भोरर्चाफललब्धये[6] ॥ १५७ ॥

[२३.८. कपिलापूजा]

पश्चात्कपिलापूजायै[7] दद्याद्ग्रासमिदं पठन् ।

अमृतमथनोत्पन्ने सुरभे लोकधारिणि[8] ॥ १५८ ॥

इमं ग्रासं गृहाण त्वमिदं मे व्रतमुत्तमम् ।

इति दत्वाल्पग्रासं च[9] त्रेधाऽथो पुस्तकार्चनम् ॥ १५९ ॥

[२३.९. गुरोश्च तत्परिवारस्य च पूजनम्]

पश्चाद्गुरुनमस्कारः तत्पत्नीनतिरत्र[10] तु ।

---

[1] चण्डार्चनं] conj.; चण्डार्चतं N, O

[2] तस्माच्छैवार्चने] O; तस्माच्छ्रेयार्चने N

[3] वरम्] N; ... O

[4] शम्भुपूजान्ते] em.; शम्भु...जान्ते N, शम्भु...जाभे O

[5] कुर्यादवश्यमात्मार्थे] em.; ...र्यादवश्यमात्मार्थे N, कुकुर्यादव...मात्मार्थे O

[6] शम्भोरर्चाफललब्धये] em.; शम्भोर्चाफललस्तये N, शम्भोर्चाफललब्धये O

[7] पश्चात्कपिलापूजायै] conj.; प...त्कपिलपूजाये N, पश्चात्कपिलपूजायै O

[8] लोकधारिणि] conj.; लोक...णि N, लोकधारिणी O

[9] दत्वाल्पग्रासं च] em.; ...त्वालपग्रासं N, दत्वोलपग्रास O

[10] °पत्नीनति°] conj.; °पत्नीनिति° N, O

तदङ्घ्रिकमलद्वन्द्वमस्पृष्ट्वैव[१] नतिर्वरा ॥ १६० ॥

तत्कुमारनतिः पश्चात्तद्दासप्रियभाषणम्[२] ।

[२३.१०. मध्याह्नकार्याणि]

ततः सूर्यावलोकोऽथ श्रीशिवालयसेवनम् ॥ १६१ ॥

पश्चात्स्वगृहमागत्य[३] शिवागमपरायणम् ।

तत उत्थाय मध्याह्ने सन्ध्यार्चासाक्षिभोजनम् ॥ १६२ ॥

अपि नित्यं यथाशक्ति कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम्[४] ।

प्रत्यहं भक्तितः[५] कुर्याच्छ्रीमहेश्वरपूजनम् ॥ १६३ ॥

[२३.११. सायंकालकृत्यानि]

अथ[६] सायं महादेवविरुदावलिकीर्त्तनम्[७] ।

महादेवादिनाम्नां हि पठनं[८] श्रवणं मुदा[९] ॥ १६४ ॥

---

[१] तदङ्घ्रिकमलद्वन्द्वमस्पृष्ट्वैव] O; तद...कम...द्वद्वमस्पृ...ैव N

[२] पश्चात्तद्दास] em.; प...त्तद्दा...प्रियभाषणम N, ...श्चात्तद्दासप्रियभा...णम् O

[३] पश्चात्स्वगृहमागत्य] conj.; पश्चात्स्व मम मोगत्य] N, पश्चात्स्व ममोगत्य O

[४] कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम्] em.; कुर्याद्ब्राह्मण...जनम् N, ...द्ब्राह्मणभो...नम् O

[५] प्रत्यहं भक्तितः] O; ...हं भ...: N

[६] अथ] em.; अथा N, O

[७] सायं महादेव॰] N; सायममहादेव॰ O

[८] ॰नाम्नां हि पठनं] conj.; नामानापदान N, O

[९] श्रवणं मुदा] N; श्रवणम मुदा O

ततस्तु सायानुष्ठानं शिवपूजा[१] च पूर्ववत्।
सुप्त्वोत्थायाथ[२] चान्येद्युरुदयादिक्रियेतिवत्[३] ॥ १६५ ॥

[२३.१२. ग्रन्थसमाप्तिः]

शिवपूजाविधिः[४] प्रोक्तः[५] सदास्तु मम मङ्गलम्।
एतस्यां पद्धतौ नाम शम्भुपुष्पाञ्जलिः[६] स्वयम्।
शिवपूजाधिकारोऽयं[७] प्रचारोऽस्त्वस्य[८] सर्वतः ॥ १६६ ॥

{इति सौन्दरनाथदेवविरचिते शम्भुपुष्पाञ्जलौ अग्निकार्यगुरुपूजाविद्यापीठपूजाविधिर्नाम चतुर्थोधिकारोऽयम् ॥}

॥ इति[९] सौन्दरनाथदेवविरचितः[१०] शिवपूजासत्कुसुमाञ्जलिः[११] समाप्तः ॥

---

[१] शिव॰] O; सिव॰ N

[२] सुप्त्वोत्थायाथ] N; ...पो...ाथ O

[३] चान्येद्युरुदयादिक्रियेति॰] O; चा...द्युरुद...ादिक्रियें...॰ N

[४] शिवपूजाविधिः] em.; शिवपूजाविधि N, O

[५] प्रोक्तः] em.; ...ोक्त N, प्रोक्त O

[६] ॰पुष्पाञ्जलिः] em.; ॰पुष्पाञ्जलि N, O

[७] शिवपूजाधिकारोऽयं] N; शिव...ाधिकारोयं O

[८] प्रचारोऽस्त्वस्य] em.; ...चारो स्वस्य N, ...चारे स्वस्यO

[९] इति] O; ...ति N

[१०] ॰चितः] em.; ॰...ते N, ॰...कृते O

[११] शिवपूजासत्कुसुमाञ्जलिः] N; शिव...जासत्कुसुमाञ्जलिः O

Appendix I.

South Indian Terms and Spellings

Several of the terms below are simply listed without discussion, since they have been discussed, sometimes at length, in the list of South Indian expressions that is presented in GOODALL forthcoming C: 'On the influence of the language and culture of the Tamil-speaking South on the Temple Āgamas of the Saivasiddhānta: an annotatedlist of distinctive vocabulary'. The termsghana and *peṭṭaka* are not discussed in that article, and so are accompanied by a few remarkshere.

ālavaṭṭaka – "round peacock feather fan" (4:29). Cf. Tamil *ālavaṭṭam*.

iṇḍā – "garland" (3:234 and before 4:139). Cf. Tamil *iṇṭai*.

ghana – "thickness" (2:138). Used as an adjective meaning "dense" or "thick", *ghana* is of course common; but its use, in passages giving the measurements of objects, as a noun meaning "breadth" seems not to be common except in South Indian Temple Āgamas. The same usage may be found, for instance, in 51:4–13 of the *kriyāpāda* of the *Suprabheda*; in *Dīpta* 94:339, 94:394 and in verses 2, 19 and 22 of the appendix to *Dīpta* 16; and in the *Ajitapassim* (e.g.10:2).

taṭṭī – "plate" (4:17 and 4:21–23). Cf. Tamil *taṭṭu*.

timbu – "lime" (2:154)

tevāra – "hymn of the *Tēvāram*" (2:119 and 4:95).

dhurddhūra – "thorn-apple" (3:112).

paccaḍikā – "pickle" (3:372). Cf. Tamil *paccaṭi*.

peṭṭaka – "box" (3:7). In modern Hindī, a single *ṭ* is used (पेटी), and Monier-Williams records other orthographies with a single *ṭ*, such as *peṭaka* (which we also find in the *Śambhupuṣpāñjali* in 3:13 and 3:30) and *peṭikā* (which we also find in 3:12 and 4:131–132). The doubling of the *ṭ* may be influenced by that in the common Tamil form of the word, namely *pĕṭṭi*.

bera – "image for worship" (3:13, 3:21–22, 4:27).

maṇipravāla – a literary mixture of Sanskit vocabulary and Tamil inflections (1:78).

mātuḷaṅga – "citron" (3:291).

māṇikka – "sapphire" (3:89).

APPENDIX II. QUOTATIONS

अचिन्त्यविश्व, T. 7, p. 220 (without attribution).

इडयापूरकाकृष्य सुधया च शिवाणुभिः ॥ 2:120 ॥

अचिन्त्यविश्व, T. 7, p. 212-213 (without attribution).

शशिनी चाङ्गदा चेष्टा मरीची ज्वालिनी तथा।

एताः पञ्चकलाशक्तीः पञ्चमूर्धोपरि न्यसेत् ॥ 3:129 ॥

निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिस्तथैव च।

एवं चतुष्कलाशक्तिरीरिता चोर्ध्ववक्त्रके ॥ 3:130 ॥

तमो मोहा जया निद्रा धृतिः क्षान्तिः स्मृतिः क्षया।

अघोरे चाष्टशक्तीश्च वामदेवस्तथोच्यते ॥ 3:131 ॥

रजा रतिः पाली रक्षा कला स्यात्संयमी क्रिया।

तृष्णा मोहा क्षया चिन्ता मोहिनी भ्रामिणी तथा ॥ 3:132 ॥

वामदेवकलाशक्तिस्त्रयोदश समीरिताः।

सिद्धिर्द्युतिश्च लक्ष्मी वा मेधा कान्तिः स्वधा प्रजा।

सद्यश्चाष्टकलाशक्तिरीरिता नन्दिकेश्वर ॥ इति ॥ 3:133 ॥

अजित, 22:33-50.

श्वेतै रक्तैस्तथा पीतैः पुष्पैश्च कुसुमैः शुभैः।

अपर्युषितनिश्छिद्रैः कृमिकेशादिवर्जितैः ॥ 3:208 ॥

सर्वैरेतैः कृतं यच्च पत्रैश्चैव तथाविधैः।

श्रेष्ठमभ्यर्चनं प्रोक्तं पुष्पैः कृष्णैर्विना कृतम् ॥ 3:209 ॥

मध्यमं यजनं प्रोक्तं सितरक्तैस्तु कन्यसम् ।

पुष्पाणि तानि वक्ष्यामि श्वेतादीनि यथाक्रमम् ॥ 3:210 ॥

सितपद्मं सितार्कं च मन्दारं करवीरकम् ।

नन्द्यावर्तं च पुन्नागं मल्लिका जातिरेव च ॥ 3:211 ॥

माधवी कुरवं चैव द्रोणं धुर्धूरमेव च ।

सकलं पुष्पं भद्रा च गिरिकर्णी तथैव च ॥ 3:212 ॥

श्रीपुष्पं वकुलं चैव लोध्रपुष्पं तथैव च ।

सिन्धुवारं शमीपुष्पं सितान्युक्तानि तानि तु ॥ 3:212 ॥

रक्तपुष्पं पलाशं च हयमारं च पाटली ।

सुरक्तबृहती चैव पिण्डीतकमतः परम् ॥ 3:214 ॥

पट्टिका चोत्पलं रक्तं मुनिपुष्पं तथैव च ।

कदम्बं चेति रक्तानि पीतानि च ततः शृणु ॥ 3:215 ॥

चम्पकं कर्णिकारं च तथारग्वधमेव च ।

हेमधुत्तूरकं चैव कुरण्डं गोक्षुरं तथा ॥ 3:216 ॥

असनं शिखिनी चैव पीतपुष्पं प्रकीर्तितम् ।

नीलोत्पलं विष्णुक्रान्तिरतसीपुष्पमेव च ॥ 3:217 ॥

कुरण्डं कृष्णवर्णं च चतुर्वर्णं प्रकीर्तितम् ।

कनकानि कदम्बानि जातीपुष्पं तथैव च ॥ 3:218 ॥

रात्रौ दद्याच्छिवे शेषं दद्याद्देवे दिवानिशम् ।

नन्द्यावर्तं भवेत्प्रातः द्रोणं मध्यदिने तथा ॥ 3:219 ॥

जातिः साये विशेषेण दातव्या स्याच्छिवाय वै ।

निर्गन्धान्युग्रगन्धानि कुसुमानि विवर्जयेत्॥ 3:220 ॥

अजित, 20:240.

अर्घ्योदकं समापाद्य दक्षिणे हस्तसम्पुटे।

गन्धपुष्पाक्षतोपेतं हृदि तत्सन्निवेश्य च ॥ 4:60 ॥

अंशुमति, Untraced. Cf. सोमशम्भुपद्धति, VI. 2:118cd.

पश्चिमं पूजयेद्वारं शेषद्वाराणि घट्टयेत्॥ 2:31cd ॥

अंशुमति, T. 4, p. 134.

गर्भगेहं प्रविश्याथ पिधानोद्घाटनात्पुरा।

गर्भाग्रे भीमरुद्रन्तु स्थितमासीनमेव वा ॥ 3:8 ॥

चतुर्भुजं त्रिनेत्रं च वरदाभय संयुतम्।

पिञ्चचामरसंयुक्तं भीमरुद्रं विभावयेत्॥ 3:9 ॥

अंशुमति, T. 4, pp. 134-135.

निशाचरान्त कृद्देवदेवेश यजनार्थकम्।

शुद्धद्वारस्य सव्ये तु गच्छत्वं हि प्रसीदमे ॥ 3:11 ॥

अंशुमति, T. 4, pp. 135- 136.

सर्वबेरासनार्थं तु तत्तत्स्थाने समर्चयेत्।

पेटिकात्सर्वबेराणि पृथक् सङ्गृह्य बुद्धीमान्॥ 3:13 ॥

आच्छादनं तु गलितं प्रोक्षयेदस्त्रवारिणा।

निर्माल्यञ्च विसृज्याथ मानसं स्नानमाचरेत्॥ 3:14 ॥

गणेशं नैर्ऋते न्यस्त्वा स्कन्दं वायुदिशिन्यसेत्।

महेशं दक्षिणे देशे पूर्वाशाभिमुखन्यसेत्॥ 3:15 ॥

लिङ्गस्य तूक्तनृत्तमूर्त्यादीन् दक्षिणाननान्।

चक्रस्य दक्षिणेऽन्यस्य भस्माधाराक्षमालिके ॥ 3:16 ॥

भस्माधारे तु मायाख्यं भस्मितेलकुलीश्वरम् ।

वासुकिं तस्य सूत्रे तु गन्धपुष्पैः समर्चयेत ॥ 3:17 ॥

लिङ्गाग्रे वृषभन्यस्य लिङ्गाभिमुखमेव च ।

पीठस्य वामभागे तु भोगशक्तिञ्च विन्यसेत् ॥ 3:18 ॥

अंशुमति, T. 4, p. 137 and T. 745, p. 23.

ओं नमो देवदेवेश सर्वलोकैकनयक ।

उत्तिष्ठात्राभिषेकार्थमात्मरक्षार्थमेव च ॥ 3:29 ॥

अंशुमति, Untraced. ज्ञानरत्नावली, GOML MS R 14898, p. 102.

समुत्क्षिप्य विशेषार्घ्यभाजनं वामपाणिना ।

पद्भ्यां निवेदयेत्पाद्यं दक्षहस्तेन सम्मुखम् ॥ 3:184 ॥

अंशुमति, quotation supplied from आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 544.

लयाङ्गयजनं कृत्वा पराङ्मुखार्घ्यं ददेद्बुधः ।

सद्यादीशान्तमभ्यर्च्य व्युत्क्रमेणैव योजयेत् ॥ 4:107 ॥

सद्यो वाममघोरं च पुरुषैशानकं क्रमात् ।

अस्त्रादि हृदयान्तां चाङ्गान्यङ्गे तु योजयेत् ॥ 4:108 ॥

चतुर्दिक्ष्वस्त्रमभ्यर्च्य सोमादीन्द्रान्तमेव च ।

नेत्रमग्रे समभ्यर्च्य कवचं वायुदेशके ॥ 4:109 ॥

नैर्ऋते च शिखां चैव शिरस्त्वीशानदेशके ।

आग्नेय्यां हृदयं चैव अर्चयेत्तु लयाङ्गकम् ॥ 4:110 ॥

†.....................................†

अंशुमति, T. 273, pp. 98-99.

दक्षिणं मणिबन्धं च वामहस्तं तथैव च।

मध्यमादि त्रयं तत्तन्मूलमध्ये तु योजयेत्॥ 4:107 ॥

अङ्गुष्ठतर्जनीयुक्तं पुष्पत्रयविसर्जनम्।

तत्पुष्पं वर्जयित्वा तु निरोधाह्वयमुद्रया।

एवं विसर्जनी मुद्रा शिरस्यञ्जलिमाचरेत्॥ 4:107 ॥

अंशुमति, T. 273, p. 99.

शिवमन्त्रमनुस्मृत्य लिङ्गं सङ्गृह्य देशिकः।

चित्रवस्त्रेण सम्वेष्ट्य पेटिकामध्यमे न्यसेत्॥ 4:128 ॥

अपिधानं तु संयोज्य भीमरुद्रं स्मरेत्तदा। 4:129ab ॥

अंशुमति, Untraced. Cf. आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 557.

आत्मार्थयजनान्ते तु सन्ध्यां प्रति विशेषतः।

देवस्येशानदिग्भागे गोमयालिप्तभूतले ॥ 4:130 ॥

टङ्काभमर्धचन्द्राभं लिखेच्चण्डस्य मन्त्रतः।

धुनिचण्डेश्वरायेति हुंफडन्तेन मन्त्रवित्॥ 4:131 ॥

अंशुमति, T. 273, pp. 99-100.

द्विनेत्रं द्विभुजं चैकवक्त्रं विशदवाससम्।

प्रलम्बमानदक्षाङ्घ्रिं शयनान्यपदान्वितम्॥ 4:136 ॥

जानूर्ध्वविलसत्पाणिं सव्यहस्तेन टङ्कगम्।

हृदञ्जलिकरं वाथ ध्यायेच्चण्डेश्वरं त्विति ॥ 4:137 ॥

अर्चनायाम्, Untraced.

पुष्पभेदात्पत्रभेदात्फलभेदोऽस्ति तद्यथा ॥ 3:203cd ॥

आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, pp. 412-413 (without attribution).

मुखेष्वाचमनं दद्यादर्घ्यं पञ्चसु मूर्धसु ।

दूर्वापुष्पाक्षतादीनि पश्चाल्लोकोपचारतः ॥ 3:185 ॥

नमस्कारस्स्वधास्वाहावषड्जातिचतुष्टयम् ।

चतुष्टयमिदं तत्र परिपाट्या निवेदयेत् ॥ 3:186 ॥

आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 421 (without attribution).

स्फटिकाभं जगद्धेतुं त्रिनेत्रं चन्द्रमौलिनम् ॥ 3:250cd ॥

सौम्यं प्रसन्नमीशनं त्रिशूलाभयधारिणम् । 3:251ab ॥

आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 422 (without attribution).

त्र्यक्षं मौलीन्दुहृत्सौम्यं कुण्डलालङ्कृतं ततः ।

बभ्रुभ्रूश्मश्रुकेशाढ्यं दंष्ट्रया विकटाननम् ॥ 3:255 ॥

कपालमालाभरणं सर्पवृश्चिकभूषणम् ।

खट्वाङ्गं च कपालं च खेटकं पाशमेव च ॥ 3:256 ॥

वामहस्तचतुष्केऽथ दक्षहस्तचतुष्टये ।

त्रिशूलं परशुं खड्गं दण्डं चैवारिमर्दनम् ॥ 3:257 ॥

ध्यायेन्नवाम्बुदाभासमघोरं सर्वकामदम् । 3:258ab ॥

आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 423 (without attribution).

वामं रक्तं सुरक्ताभमाल्यवस्त्रोपवीतकम् ।

तुङ्गनासारुणोष्णीषं खड्गखेटलसत्करम् ॥ 3:260 ॥

आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 528 (without attribution).

सर्वज्ञानप्रदं शम्भुं सर्वाज्ञानविघातकम् ॥ 4:88cd ॥

कायेन मनसा वाचा विद्यापीठाश्रयं भजे । 4:89ab ॥

ईश्वरवचनम्, Untraced.

मम्माभिषेकान्त उमे क्षुदुत्था जगत्त्रयं दग्धुमलं समर्था।

तत्कालनैवेद्यमतः प्रदेयं नोचेत्तदायुर्बलवीर्यभुक् स्यात्॥ 3:195॥

उत्तरकामिक, 4:246 (without attributation).

एलालवङ्गकर्पूरजातीतक्कोलचूर्णयुक्॥ 3:388cd॥

मञ्जिष्ठखण्डसम्मिश्रं मुखवासमिदं भवेत्। 3:389ab॥

कामिक (पूर्वकामिक), 4:20ab

यस्यां दिशि भवेद्द्वारं तां प्राचीं परिकल्पयेत्॥ 2:31ab॥

कामिक (पूर्वकामिक), 4:180ab, p. 31.

नाभिकुण्डे स्वभावोत्थैं तर्पयेत्परमामृतैः। 2:120ab॥

कामिक (पूर्वकामिक), 8:42.

ईक्षणं मूलमन्त्रेण प्रोक्षणं चास्त्रमन्त्रतः।

ताडनं ह्यास्त्रमन्त्रेण वर्मणाभ्युक्षणं भवेत्॥ 2:161॥

कामिक (पूर्वकामिक), 4:325.

मूर्त्तिमीश्वरतत्वान्तां लिङ्गनाहे तु विन्यसेत्।

हृत्सम्पुटश्च शान्तोयं मूर्त्तिमन्त्र उदाहृतः॥ 3:125॥

कामिक (उत्तरकामिक), 3:26.

षष्ठौकारसमोपेतं बिन्दुनादसमन्वितम्।

सान्तं हृत्सम्पुटितं कृत्वा विद्यादेहं प्रकल्पयेत्॥ 3:139॥

कामिक (उत्तरकामिक), 3:15.

या तस्य विमला शक्तिः शिवस्य समवायिनी।

सैव मूर्त्तिः क्रियाभेदात्सदाशिवतनुर्मता॥ 3:146॥

कामिक, Untraced. ध्यानरत्नावलि, v. 150 and शैवभूषण, v. 94.

अस्तित्वमधिकत्वं च स्वातन्त्र्यं सर्वगोप्तृता ।

सर्वज्ञत्वमधृष्यत्वं षडङ्गानां गुणाः क्रमात् ॥ 3:171 ॥

कामिक (पूर्वकामिक), 4:492.

एकावरणपूजा स्यादङ्गैर्ब्रह्मभिरर्चनम् ।

अथवा केवलैरङ्गैः कैवलैः ब्रह्मभिस्तु वा ॥ 3:244 ॥

ब्रह्माङ्गैः लोकपैरस्तुर्भवेदावरणत्रयम् । 3:244b ॥

कामिक, Untraced. Cf. पूर्वकामिक, 4:459-460.

संस्काराष्टकमात्रं तु ब्रह्माङ्गानां प्रकीर्तितम् ।

नावकुण्ठनमेतेषां नामृतीकारणं तथा ॥ 3:277 ॥

कामिक (उत्तरकामिक), 68:2cd-4ab (without attribution).

एकवक्त्रा द्विनेत्राश्च करण्डमकुटान्विताः ।

कृताञ्जलिपुटोपेताः सद्विहस्ताः सलक्षणाः ॥ 3:346 ॥

जाये शक्तिगदे विद्यात्पाशपद्मे नपुंसके ।

शेषाः पुमांसो विज्ञेया ध्यातव्याश्चास्त्रमूर्तयः ॥ 3:347cd ॥

कामिक, Untraced. दीक्षादर्श, T. 372, p. 1383.

हूं हूमिति द्वयोपेतं वज्राय तदनन्तरम् ।

हुं फण्णमोन्तसंयुक्तं मन्त्रैरेवं समर्चयेत् ।

इत्युक्त्या सम्प्रदायज्ञः पूजयेच्च दशायुधम् ॥ 3:348 ॥

कामिक (पूर्वकामिक), 6:8-9.

शालीनां तण्डुलाः श्रेष्ठा यवव्रीह्यादिकाः समाः ।

व्रीहीणामवशिष्टानां तण्डुलाश्चाधमाः स्थिताः ॥ 3:342 ॥

सिततण्डुलका ये च ते सर्वे शालयः स्मृताः ।

इतरे व्रीहयः प्रोक्ताः फलं तेषां पृथक् पृथक् ॥ 3:343 ॥

कामिक (पूर्वकामिक), 4:498.

तृप्तावाचमनं दद्याद्धस्तोद्वर्तनकं ततः । 3:387ab ॥

मुखवासं च ताम्बूलं देवयोग्यं प्रदापयेत् । 3:388ab ॥

कामिक (उत्तरकामिक), 7:24b-28.

सितं पूतं सुगन्धञ्च भस्म निर्वालुकं तथा ।

अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु तिलकं मुखपञ्चके ॥ 4:24 ॥

फाललोचनमध्ये तु रक्षया किं प्रयोजनम् ।

ललाटनयनस्योर्ध्वे रक्षां शम्भोः प्रदापयेत् ॥ 4:25 ॥

देवीं व्यक्तस्वरूपा चेत्तिलकं प्रथमं गले ।

ततो ललाटे मूलेन हृदयेनाथवा नयेत् ॥ 4:26 ॥

बेराणां तु ललाटे तु हृद्बाह्वादिषु पुण्ड्रकम् । 4:27ab ॥

कामिक (पूर्वकामिक), 4:508cd.

मूलाद्दशांशतो ब्रह्माङ्गानां कार्यो जपः तथा । 4:67ab ॥

कामिक (उत्तरकामिक), 33:17-20.

सुधाकलशमध्यस्थः श्वेतपद्मासनस्थितः ।

चतुर्भुजस्त्रिनेत्रश्च जटाखण्डेन्दुमण्डितः ॥ 4:73 ॥

व्याघ्रचर्मपरीधानो नागेन्द्रोरोविभूषणः ।

त्रिशूलं चाभयं चोर्ध्वे सुधाकलशमन्ययोः ॥ 4:74 ॥

दधानः षड्भुजश्चेत्स त्रिशूलं चाक्षमालिकम् ।

कपालं कुण्डिकां वामे योगमुद्रां करद्वये ॥ 4:75 ॥

अनेन सदृशो मन्त्रो नास्तीति प्राणरक्षणे ।

न भविष्यति भूतश्च सत्यमेतदुदाहृतम् ॥ 4:76 ॥

कामिक (पूर्वकामिक), 4:518cd.

संहारमुद्रयास्त्रेण देवानावरणस्थितान् । 4:114ab ॥

कामिक (पूर्वकामिक), 4:522.

चललिङ्गे तु सापेक्षोऽनापेक्षः स्थण्डिलादिषु ।

सर्वत्र वानपेक्षस्तु प्रत्यहं विहितो यतः ॥ 4:120 ॥

कामिक (पूर्वकामिक), 4:536ab and 537ab.

स्थण्डिलात्संहरेत्पूजां त्रिभिर्गोमयगोलकैः ।

च्युतस्खलितशुद्ध्यर्थमभ्यसेन्मन्त्रसंहिताम् ॥ 4:145 ॥

कामिक, Untraced. Occurs in the बृहत्कालोत्तर NGMPP B 24/59, f. 43v.

अव्यक्तव्यक्तके लिङ्गे मण्डले स्थण्डिलेऽनले ।

चले स्थिरे तथा रत्ने धातुचित्रमये तथा ॥ 4:152 ॥

गन्धान्नसम्भवे लिङ्गे मृद्भस्मफलकल्पिते ।

तथा पुष्पमये लिङ्गे चण्डपूजा नियामिका ॥ 4:153 ॥

कामिकतन्त्रसार, Untraced. cf. पूर्वकामिक, 4:335c-340b.

त्रिगुणाः शूलमित्युक्तं सत्यं चात्रपरश्वथम् ।

प्रतापः शाम्भवः खड्गो ऽभेद्यत्वं वज्रमिष्यते ॥ 3:289 ॥

अनुग्रहोऽभयं सर्वलोकानां परिपालनम् ।

शक्तिः संहारिणी वह्निः पाशानां भस्मसात्करी ॥ 3:290 ॥

प्रकाशिका पदार्थानां स च मायोर्ध्ववर्तिनाम् ।

माया तु पाश एव स्यादीशाशेति सा स्फुटम् ॥ 3:291 ॥

नादो घण्टामणिः प्रोक्तो मन्त्रविग्रहबोधकः ।

अधृष्यत्वं ही नागः स्याच्छक्तिः सर्वभयङ्करी ॥ 3:292 ॥

यद्योग्ये ह्यात्मनः प्राप्तिस्तत्रैव नियमोऽङ्कुशः ।

एवमुक्तं स्वरूपं स्याद् दशायुधानां तु देशिकैः ॥ 3:293 ॥

कारण, Untraced. Quoted with attribution to the कारण in the आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 391.

आधारशक्तिपद्मान्तं स्थिरासनमुदाहृतम् । 3:95ab ॥

कारण, Untraced. Occurs in the पूर्वकामिक, 6:24-25b.

चतुः प्रस्थद्वयं प्रोक्तं हविराढकमुच्यते ।

प्रस्थं कूडुबसम्युक्तं पैशाचाशनमुच्यते ॥ 3:365 ॥

सकलानां तु नैवेद्यं भवेत्प्रस्थद्वयाधिकम् । 3:366ab ॥

कारण, Untraced. Cf. आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 511.

दक्षिणं हस्तमाकुंच्य चतुरङ्गुलमानतम् ।

पुष्पवारि गृहीत्वा तु पादमूले प्रदापयेत् ।

चुलुकोदकमाख्यातं पूजान्ते तु प्रजापते ॥ 4:58 ॥

कालोत्तर, T. 17, p. 320. सिद्धन्तसारावलिः, p. 122.

वितस्तिमात्रं हृत्पद्मं कर्णिका चतुरङ्गुला ।

अङ्गुष्ठपर्वतुल्योच्चा कर्णिका केसरैर्युता ॥ 2:106 ॥

कालोत्तर, T. 59, p. 346.

प्राकृतं भावमुत्सृज्य शिवोऽहमिति भावयेत् ।

एतं समाधिमुत्कृष्टं प्रविदन्ति मनीषिणः ॥ 2:127 ॥

कालोत्तर, Untraced. (सिद्धन्तसारावलिः, p. 121).

अकृत्वा मानसं यागं यो बहिर्यागमारभेत् ॥ 2:96ab ॥

कालोत्तर, 7:18ab, T. 59, p. 29 (without attribution).

प्राकृतं भावमुत्सृज्य शिवोऽहमिति भाव्य च ॥ 2:97ab ॥

कालोत्तर (बृहत्कालोत्तर), 13:96c-97 (NGMPP B 24/59, f. 120r).

पूज्यं नीलोत्पलाद्यैश्च कुन्दचम्पकजातिभिः ।

कूष्ण्डधुर्धूरकबकैः करवीरैः सपाटलैः ॥ 3:222 ॥

कदम्बदमनाद्यैश्च अखण्डैरजुगुप्सितै । 3:223ab ॥

कालोत्तर, Untraced. क्रियाक्रमद्योतिका (प्रभाव्याख्या), p. 107 and also आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, pp. 493-494.

एकनादस्तु मोक्षाय विरक्तानां प्रशस्यते ।

घण्टाताडनमेवं स्याद्विनादो भोगमोक्षदः ॥ 3:239 ॥

जानुनाभ्योरधो नादः कर्तव्यो न कदाचन ।

नाभेरूर्ध्वं तु कर्तव्यं घण्टाताडनमुत्तमम् ॥ 3:240 ॥

उत्तमः स्निग्धघोषः स्यान्मध्यमो मध्यमः स्मृतः ।

अधमो घर्घराघोषो घण्टाघोषस्य लक्षणम् ॥ 3:241 ॥

कालोत्तर, Untraced. Attribution to the सुप्रभेद in the आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 453.

पूगमेकं प्रतिप्रस्थं द्विगुणं त्रिगुणं तु वा ।

अधमादिक्रमेणैव पत्रं तत्त्रीगुणं भवेत् ॥ 3:390 ॥

शैलचूर्णं सदा देयं शङ्खचूर्णमथापि वा । 3:391ab ॥

कालोत्तर, Untraced. Cf. आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 500.

उभयोश्चन्द्रयोर्मध्ये स्वदेहं चिन्तयेत्सुधीः।
तेनामृतमयो देहोऽधृष्यः स्यात् त्रिदशैरपि ॥ 4:34 ॥
आत्मरक्षेयमाख्याता मन्त्ररक्षा निगद्यते।
शक्तिहस्ते न्यसेन्मन्त्रं न पुंसि न शिवे तथा ॥ 4:35 ॥
अशक्ताः पुरुषस्थाः स्युः शिवस्थाः शान्ततेजसः।
तस्माच्छक्तिगता मन्त्राः भुक्तिमुक्तिफलप्रदाः ॥ 4:36 ॥
पुंस्तत्त्वे जडतां यान्ति परतत्त्वे तु निष्फलम्।
निष्प्रपञ्चे परे तत्त्वे मन्त्रो भवति निष्फलः ॥ 4:37 ॥
शक्तिराद्या परा विद्या शैवी चैव फलप्रदा।
शिवादभिन्ना सा ज्ञेया सर्वदा रविरश्मिवत् ॥ 4:38 ॥
मन्त्रमाता परा शक्तिराद्या कुण्डलिनी स्मृता।
हृत्प्रदेशस्थिता नित्यं रविचन्द्राग्निसन्निभा ॥ 4:39 ॥
एका त्रिधा तु ज्ञेया स्यादिडाख्या पिङ्गलाह्वया।
सुषुम्नान्तर्गता गूढा ज्ञेया गुरुमुखेन सा ॥ 4:40 ॥
आनाभेर्द्वादशान्तान्तं व्याप्ता प्राणेन वर्तते।
त्रिशूलमार्गतो याति द्वादशान्तं तु योगिनाम् ॥ 4:41 ॥
गमागमप्रभेदेन याति सा शाङ्करे पदे। 4:42ab ॥

कालोत्तर, Untraced. But quoted with attribution to the *Kālottara* in the *Prabhāvyākhyā* on the *Kriyākramadyotikā* (p. 130) and also in the *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 548.

विद्युद्वद्दुत्थितान् ध्यायेत्स्वस्वस्थाने लयङ्गतान्। 4:115ab ॥

कालोत्तर (बृहत्कालोत्तर), NGMPP B 24/59, 13:121.

विसृज्य चार्घ्यपात्राणि समाचम्योपसंस्पृशेत्।
न्यासं कृत्वा यथान्यायं जप्तव्या शिवसंहिता ॥ 4:144 ॥

कालोत्तर, Untraced. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 571.

किन्तु देहावसानं तु यः पूजयति शङ्करम्।
स शिवः सर्वकृद्यज्वा जीवन्मुक्तः स कथ्यते ॥ 4:149 ॥

कालोत्तर, Untraced. Cf. *Kriyākramadyotikā*, p. 350.

स्थिरे चले तथा रत्नमृद्दारूपलकल्पिते।
लोहचित्रमये बाणे स्थितश्चण्डो नियामकः ॥ 4:151 ॥

कालोत्तर (बृहत्कालोत्तर), NGMPP B 24/59, f. 254r.

सिद्धान्ते नेतरे तन्त्रे न वामे न च दक्षिणे।
चण्डार्चनं प्रकर्तव्यं तस्माच्छैवार्चने वरम्॥ 4:156 ॥

किरण (किरणागमः), 59:29-32.

वारिजं सौम्यमाग्नेयं वायव्यं पार्थिवं तथा।
वानस्पत्यं पुनः षष्ठं प्रजापत्यं तु सप्तमम्॥ 2:111 ॥
अष्टमं शिवपुष्पं स्यात्किरणोक्तं विविच्यते।
वारिजं कमलाद्यं स्यात्सौम्यं घृतपयोदधि ॥ 2:112 ॥
आग्नेयं धूपदीपाद्यं वायव्यं चन्दनाद्रवम्।
पार्थिवं कन्दमूलाद्यं वानस्पत्यं फलादिकम्॥ 2:113 ॥
प्राजापत्यं यदन्नाद्यं श्रद्धा स्याच्छिवपुष्पिका।

किरण, Untraced. षट्सहस्रकालोत्तर, T. 767, p. 67.

मोक्षदं सात्विकं ज्ञेयमृद्धिदं राजसं तथा।

मिश्रितं द्वयसिद्ध्यर्थं पत्रं पुष्पं च वृद्धिदम् ॥ 3:205 ॥

किरण 14:39-40.

मध्यमानामिकाङ्गुष्ठकर्षणात्सिद्धिरुत्तमा ।

अङ्गुष्ठतर्जनीयोगान्मध्यमा सिद्धिरीरिता ॥ 4:81 ॥

कनिष्ठाङ्गुष्ठयोर्योगात्सिद्धिरुक्ता कनीयसी । 4:82ab ॥

किं च, Untraced.

अनन्तं नीलसङ्काशं सहस्रफणमण्डितम् ।

हृदञ्जलिसमोपेतमेकवक्त्रं चतुर्भुजम् ॥ 3:80 ॥

क्रियाक्रमद्योतिका (प्रभाव्याख्या), p. 67.

गन्धे भूस्सलिलं रसे हुतवहो रूपे मरुत्स्पर्शने

शब्दे स्यात् खमहंकृतौ पुनरिमास्तन्मात्रिकास्तामसे ।

कर्माक्षाणि च राजसे सह मनोबुद्धीन्द्रियैः सात्त्विके

बुद्धौ सोऽपि गुणेषु सा गुणगणोऽव्यक्ते लयं गच्छति ॥ 2:79 ॥

तद्रागविद्ये च कलां प्रयाति पुंस्त्वं च कालो नियतिः कला च ।

मायां सुविद्येशमसौ सदेशं सशक्तिमेषा शिवमेष बिन्दुम् ॥ 2:80 ॥

क्रियाक्रमद्योतिका (प्रभाव्याख्या) pp. 87-88 (without attribution).

अधः कूर्मशिलासीनां क्षीरोदसितविग्रहाम् ।

मौलौ बीजाङ्कुराकारां वरदामभयप्रदाम् ।

पाशाङ्कुशधरां शक्तिं क्रियामाधाररूपिणीम् ॥ 3:78 ॥

चिन्त्यविश्व, Untraced.

पञ्चाङ्गुलसमुच्छ्रायं तथा विस्तारसंयुतम् ।

एकाङ्गुलसमानोष्टमर्धाङ्गुलघनान्वितम् ॥ 2:138 ॥

चिन्त्यविश्व, Untraced.

बुन्दुनादशिखाप्रान्तं मन्त्रानुचार्य शोधयेत्।

ज्ञानशक्ति मया मन्त्रा शिवेनाधिष्ठिताः सदा ॥ 3:4 ॥

चिन्त्यविश्व, Untraced.

अधिकारमलोपेताः किञ्चैश्वर्यमदान्विताः ॥ 3:5cd ॥

शक्तिज्वलतसामर्थ्याः सर्वेऽभिष्टफलप्रदाः । 3:6ab ॥

चिन्त्यविश्व, Untraced. आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 504.

वामहस्ते तु कुसुमान्निक्षिपेद्दक्षपाणिना ।

दक्षहस्ते पटे न्यस्य जपं कुर्याद्विशेषतः ॥ 4:45 ॥

चिन्त्यविश्व, Untraced. Cf. बृहत्कालोत्तर, NGNPP B 24/59, 13.113cd.

दक्षजानुं क्षितौ कृत्वा शम्भवे जपमर्पयेत् ॥ 4:61cd ॥

ज्ञानरत्नावली, GOML MS R 14898, p. 39 (with the attribution *āgama*).

अहन्यहनि योगाग्निसम्पर्काच्छिवशक्तयः ॥ 2:73cd ॥

नित्यं मन्त्राम्बुसंसिक्ता गच्छन्त्युपचयं क्रमात् । 2:74ab ।

ज्ञानरत्नावली, GOML MS. R 14898, p. 68 and T. 231, p. 76.

नित्यपूजासमाप्तौ तु रुद्धे मन्त्रगणेश्वरे ।

शान्तं रूपं गते तत्र लिङ्गे पीठे च तत्क्षणात् ॥ 3:40 ॥

रौद्रा विघ्नास्थितासक्ताः स्थिता विघ्नं प्रकुर्वते ।

भुक्तिं मुक्तिं च निघ्नन्ति तस्मात्तान् रेचयेत्पुरा ॥ 3:41 ॥

शिवास्त्रेण लिङ्गस्थान् पीठं पाशुपतेन च ।

†पुनस्तासाञ्च संत्राप्य† स्नापयेद्धृदयाम्बुभिः ॥ 3:42 ॥

तदा लिङ्गं भवेच्छुद्धं पुनर्मन्त्राः फलप्रदाः । 3:43ab ॥

ज्ञानरत्नावली, GOML MS R 14898, p. 140.

विद्यापीठं कोटिमात्रं पूजयेद्वा स्वसंहिताम्।

गन्धपुष्पादिमालादिनैवेद्यैः शिववत्सुधीः ॥ 4:86 ॥

तथान्यत्र, Untraced.

षडाधारेषु पूज्यः स्यान्नित्यं शम्भुश्शुभार्थिभिः।

सूर्ये स्वात्मनि लिङ्गे च पावके पुस्तके गुरौ ॥ 1:13 ॥

तथान्यत्र, Untraced. आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 420.

अनन्ताद्या दलाग्रेषु पीठकण्ठे गणेश्वराः।

पीठपादे तु लोकेशाः पीठाधः शस्त्रमूत्रयः ॥ 3:246 ॥

तथान्यत्र, (अजित, 20:244c-245b).

एवं मन्त्रं समुच्चार्य स्वनाम्ना मूलमन्त्रतः।

लिङ्गमूले समायोज्य क्षमस्वेति विसर्जयेत् ॥ 4:59 ॥

तथान्यत्र, Untraced.Cf. ज्ञानरत्नावली, GOML MS. R 14898, p. 135. Also शैवभूषण, p. 56.

पूजाहोमाग्निकार्याद्यैः सुकृतं यन्मया कृतम्।

तत्फलं परमेशान मया तुभ्यं समर्पितम् ॥ 4:102 ॥

तद्गृहाण स्वयं प्रीत्या भुक्तिमुक्त्यर्थास्तु मे। 4:103ab ॥

तद्यथा, (सिद्धान्तशेखरः, pp. 32-33, vv. 102-106A).

भूतशुद्धिः स्थानशुद्धिर्द्रव्यमन्त्रविशोधनम्।

लिङ्गशुद्धिस्तु पञ्चासां प्रथमं भूतशोधनम् ॥ 2:66 ॥

भूतशुद्धिरथान्तार्चाहवनध्यानसमाधयः।

एते पञ्चात्मशुद्ध्यर्थं प्रोक्ता सिद्धान्तशेखरे ॥ 2:67 ॥

सत्यं भूतानि शुद्धानि द्विप्रकाराणि तानि तु।
आभ्यन्तराणि बाह्यानि देहे त्वभ्यन्तराणि हि ॥ 2:69 ॥
षडध्वस्थानि बाह्यानि तानि शुद्धानि दीक्षया।
देहस्थितानि भूतानि शोध्यानि स्युर्दिने दिने ॥ 2:70 ॥
निःशेषदग्धपाशस्य भुक्तभोगस्य चात्मनः।
निर्दग्धसञ्चिताङ्गानि कर्मणो निर्मलात्मनः ॥ 2:71 ॥
मातापितृमलोद्भूतदेहे स्थातुं न युज्यते।
तस्मान्मन्त्रमयः कार्यः क्रियते प्रतिवासरम् ॥ 2:72 ॥
धारणाशोधिते देहे शिवः साक्षात्प्रदृश्यते।

तदुपरि, Untraced.

आसनोर्ध्वे महासत्वं ब्रह्माण्डाभरणक्षमम्।
प्रपञ्चव्याप्तितो ब्रह्मशिलास्थं मन्त्रनायकम्।
माया पद्मासनं श्वेतमनन्तं पूजयाम्यहम् ॥ 3:79 ॥

तन्त्रसार, Untraced.

जडचिद्भेदनं विधि शिवदृष्ट्या निरीक्षणम्।
प्रोक्षणं योग्यताक्लृप्तिर्जडाद्भिन्नस्य वस्तुनः ॥ 2:163 ॥

दीप्तागम, Attribution to दीप्त in आत्मार्थपूजापद्धति, T. 371, p. 854 and T. 55, p. 355. शैवसिद्धान्तसङ्ग्रह, T. 46, p. 220.

शिवार्घ्यं शिवतत्वान्तं रोधार्घ्यं शक्तिगोचरम्।
इति दीप्तागमे प्रोक्तन्द्रव्यशुद्धिरथोच्यते ॥ 2:159 ॥

निश्वास (निश्वासकारिका) 36:14ab, T. 17, p. 230. सिद्धन्तसारावलिः p. 122.

पद्मनालं नवद्वारं समन्तात्परिकीर्त्तितम्। 2:105ab ॥

निश्वासाख्यागम, 36.12ab, T. 17, p. 320.

कदलीपुष्पसङ्काशं हृदयं सर्वदेहिनाम् ॥ 2:100cd ॥

पञ्चावरणस्तव, 3–4.

सोमं सितं बुधं गौरं गुरुं गोरोचनाद्युतिम् ।

शुक्रं शुक्लं च पूर्वादिदिक्ष्वाग्नेयादिकोणगान् ॥ 1:68 ॥

रक्तं भौमं श्यामदेहञ्च सौरिं कृष्णं राहुं धूम्रवर्णं च केतुम् ।

वामैर्हस्तैर्न्नौमि तान् षट् समेतान् वामोरुस्थैर्दक्षिणैः साभयैश्च ॥ 1:69 ॥

पञ्चावरणस्तोत्र (पञ्चावरणस्तव), v. 65.

खड्गं बाणमथाक्षसूत्रमभयं पद्मं च सव्यैः करैः

वामैः खेटधनुः कमण्डलुवरान् शूलान्वितान् बिभ्रतः ।

पद्मस्थान् चतुराननान् प्रतिमुखं नेत्रत्रयेणान्वितान्

विद्येशान् रुचिराननान्धृतजटाजूटेन्दुखण्डान् भजे ॥ 3:302 ॥

पञ्चावरणस्तव, vv. 84-85b.

शङ्खचक्रगदापद्महस्तं गरुडवाहनम् ।

श्याममेकाननं विष्णुं वनमालाविभूषितम् ॥ 3:333 ॥

अधोदिगधिपं कान्तं पीतवस्त्रं श्रियान्वितम् । 3:334ab ॥

पञ्चावरणस्तव, vv. 86-95, (शिवप्रतिष्ठाविधिः, pp. 195-198) (without attribution).

वज्रं च पुरुषं स्थूलं दृढं कर्कशविग्रहम् ॥ 3:335cd ॥

बलिनं वज्रमूर्धानं दीप्तं प्राचि कृताञ्जलिम् ।

शक्तिं च योषिदाकारामाग्नेय्यां दिशि लोहिताम् ॥ 3:336 ॥

पूजयेच्छिरसा शक्तिं त्रिकोणस्थां कृताञ्जलिम् ।

दण्डं दक्षिणदिग्भागे कृष्णं पुरुषविग्रहम् ॥ 3:337 ॥

दण्डाकारशिरोयुक्तं यजेल्लोहितलोचनम् ।

नैर्ऋत्यां पुरुषाकारं खड्गं श्यामं कृताञ्जलिम् ॥ 3:338 ॥

खड्गालङ्कृतमूर्धानं क्रुद्धं क्रूरदृशं यजेत् ।

नाभ्यधो भुजगाकारं तदूर्ध्वं पुरुषाकृतिम् ॥ 3:339 ॥

पाशं सप्तफणोपेतमूर्धानं पश्चिमेऽर्चयेत् ।

प्रपद्ये वायुदिग्भागे ध्वजं मूर्ध्नि ध्वजान्वितम् ॥ 3:340 ॥

पीतं च पुरुषाकारं व्यावृतास्यं महाभुजम् ।

कन्यारूपां गदां पीतामापीनजघनस्थलाम् ॥ 3:341 ॥

गदाकारशिरोयुक्तां यजेतोत्तरतः स्थिताम् ।

त्रिशूलं पुरुषाकारं दिव्यं श्यामं कृताञ्जलिम् ॥ 3:342 ॥

त्रिशूलशिरसं शश्वदर्चयेदीशदिग्गतम् ।

शङ्खाभं पद्मकोशाङ्कमूर्धानं पुरुषाकृतिम् ॥ 3:343 ॥

पूजयामि विरिञ्चास्त्रं पद्मं सौम्य विलोचनम् ।

चक्रं शतारचक्राङ्कमूर्धानं पुरुषाकृतिम् ॥ 3:344 ॥

श्यामदेहं मुकुन्दास्त्रं यजेन्नैर्ऋतिकोणगम् । 3:345ab ॥

पराख्य, Untraced. ज्ञानरत्नावली, JOML MS. R 14898, p. 97.

पूजनावधि तत्रेशं रोधयेन्निष्ठराख्यया ।

निरोधार्घ्यं तथा दद्यात्सन्निधानाय शम्भवे ॥ 3:168 ॥

कालकण्ठ्या भसन्तेन हेतिना पुष्पमुत्क्षिपेत् ।

अन्तरायं समुत्सार्य लिङ्गमुद्रां तु वामतः ॥ 3:169 ॥

नमस्कारं हृदा दत्वा कवचेनावकुण्ठ्य च । 3:168ab ॥

पराख्य, Untraced. आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 404 and T. 321, p. 216.

अमृतीकरणं कुर्यान्मन्त्राणां धेनुमुद्रया ।

हृदा तेन महामुद्रामथवा मूलमन्त्रतः ॥ 3:176 ॥

पराख्य, v. 134cd, p. 437.

नवार्कतेजसाह्वानं विधायाह्वानमुद्रया । 3:159ab ॥

पारमेश्वर, Untraced, Atmārthapūjāpaddhati, T, 323, p. 169.

उग्रभूतपिशाचाद्या इह मे भूमिघातकाः ॥ 2:132cd ॥

ये भूता विघ्नकर्त्तारस्ते गच्छन्तु शिवाज्ञया । 2:133ab ॥

पारमेश्वर, Untraced, आत्मार्थपूजापद्धति, T, 55, p. 357.

दृक्क्रियेच्छात्मकैरर्कसोमवह्निविलोचनैः ।

क्रमाच्छुष्कं तथा दृश्यममृतार्पतिसंयुतम् ॥ 2:162 ॥

पूजास्तव (शिवपूजास्तव), v. 14.

शुचीशरक्तपानिलेन्दमृत्युकेन्दुसंस्थितान्

पयोधरार्कवातवह्निसन्निभानिनेक्षणान् ।

युगाननान् वराभयत्रिशूलशक्तियुक्करान्

नमः शिवाङ्गसम्भवान् हृदादिमन्त्रविग्रहान् ॥ 3:275 ॥

पूर्वकामिक, 5:58ab (without attribution).

गन्धहीनमपिग्राह्यं पवित्रं तु कुशादिकम् । 3:221ab ॥

पूर्वकामिक, 6:1c-5b (without attribution).

भक्त्या वित्तानुसारेण नैवेद्यं सम्प्रकल्पयेत् ॥ 3:355cd ॥

पत्रं पुष्पं फलं तोयमन्नपानाद्यमौषधम् ।

अनिवेद्य न भुञ्जीत भगवन्तं सदाशिवम् ॥ 3:356 ॥

अपूपादि च यद्द्रव्यं भोज्यं यदि शिवार्पितम्।

वर्धते तस्य तद्धान्यं फलपुष्पादयस्तथा ॥ 3:357 ॥

अदत्वा तु हरस्याथ भुक्तश्चेत्क्षीयते धनम्।

अल्पे महति वा तुल्यं फलमाढ्यदरिद्रयोः ॥ 3:358 ॥

यथाशक्ति प्रदेयं हि भक्तिरेवात्र कारणम्। 3:359ab ॥

पूर्वकामिक, 6:13c-14b (without attribution).

यावन्तस्तण्डुलास्तत्र नैवेद्ये परिकल्पिते ॥ 3:359cd ॥

तावद्वर्षसहस्रं तु शिवलोके वसेद्ध्रुवम्। 3:360ab ॥

पूर्वकामिक, 4:505 (without attribution).

अक्षाणामक्षकल्पानां संयमो यत्प्रसूयते।

दृष्टादृष्टफलप्राप्तेरक्षसूत्रं तदुच्यते ॥ 4:32 ॥

पूर्वकारण, 102:23ab (without attribution).

द्वारमन्तर्मुखं विद्याद्द्वारपाला बहिर्मुखाः ॥ 2:45cd ॥

मकुट, 3:82-83 (T. 159, p. 77, vv. 70cd-72ab. T. 248 p. 149, vv. 81cd-83ab. T. 279, p. 754, vv. 83-84).

द्वारं तु दक्षिणे श्रेष्ठञ्चतुर्वर्णस्य मुख्यतः।

पूर्वद्वारं प्रशस्तं स्याद्ब्रह्मणानां महेश्वर ॥ 2:28 ॥

क्षात्रं तु दक्षिणद्वारं वैश्यानामुत्तरं शुभम्।

शूद्राणां पश्चिमद्वारं विशेषेण महेश्वर ॥ 2:29 ॥

मृगेन्द्र (क्रियापाद) 3:56c-57b.

विद्यापीठेऽपि मत्वैवमेकोच्चारेण पूजयेत्।

गन्धस्रग्धूपनैवेद्यैः समाधिरुचिरीश्वरम् ॥ 4:87 ॥

मोहशूरोत्तर, Untraced. क्रियाक्रमद्योतिका(प्रभाव्याख्या), p. 45.

सूर्योपस्थानमात्मेज्या लिङ्गाग्निगुरुपुस्तकम् ।

इति नित्यं समाख्यातं षडाधारं शिवार्चनम् ॥ 1:12 ॥

मोहशूरोत्तर, Untraced. Cf. Mohacūḍottara, NGMPP A 182/2, f. 39r.

तामसी सा भवेत्पूजा परमिकरणं विना ।

यद्वा, Untraced. क्रियाक्रमद्योतिका (प्रभाव्याख्या), p. 108 and ध्यानरत्नावलि, v. 139c-141b.

अरुणाभं स्मरन्नेत्रं दृक्क्रियेच्छात्मकं विभोः ।

त्रितत्वरूपवह्न्यादिमण्डलत्रितयाश्रयम् ॥ 3:268 ॥

हृदाद्यङ्गोक्तवदनकरधार्यादिसंयुतम् ।

एकास्यं वा त्रिशूलाहिहस्तं योगशिवोक्तितः ॥ 3:269 ॥

वरुणपद्धति, vv. 90-91b, p. 93 (without attributation).

वामा ज्येष्ठा च रौद्री च काली कलविकरणी ॥ 3:99cd ॥

बलविकरणी चैव बलप्रमथिनी ततः ।

सर्वभूतदमन्यष्टौ मनोन्मन्या नव स्मृताः ॥ 3:100 ॥

वातुल, Untraced. षड्भहस्तकालोत्तर, T. 767, p. 65.

यो वेत्ति पञ्चशुद्धीस्तु स पूजां कर्त्तुमर्हति ॥ 2:65 ॥

वातुल, Untraced. सिद्धन्तसारावलिः, p. 123.

अहिंसा प्रथमं पुष्पमन्यदिन्द्रियनिग्रहः ।

दयापुष्पं तृतीयं स्याच्चतुर्थं ज्ञानपुष्पकम् ॥ 2:109 ॥

पञ्चमं तु क्षमापुष्पं तपः पुष्पं तु षष्ठमिम् ।

सप्तमं भावपुष्पं स्यात्सत्यपुष्पं तथाष्टमम् ॥ 2:110 ॥

वातुल, Untraced. उत्तरकामिक, 29:95a-96b.

हृदयेन तु गन्धार्चा शिरसा पुष्पपूजनम्।

शिखया धूपदानं च दृष्ट्या दीपसमर्पणम्॥ 3:236॥

वातुलशुद्ध, 1:91-97.

स्यादेवमङ्गप्रत्यङ्गसाङ्गोपाङ्गं चतुर्विधम्।

शिरो वक्त्रं च हृदयमङ्गं चेति प्रकीर्तितम्॥ 3:284॥

वक्षः कण्ठः स्तनौ बाहू नाभिगुह्योदरास्तथा।

नेत्रे नासास्यकर्णाश्च पाणिपादौ तथाङ्गुलिः॥ 3:285॥

तथोरुजानुजङ्घाश्च प्रत्यङ्गमिति कथ्यते।

मूर्त्तीनां गुणरूपं तु साङ्गमित्यभिधीयते॥ 3:286॥

गुणश्चिह्नमिति ज्ञेयं स्वगुणो दशधा भवेत्।

गुणः सत्यं प्रतापश्च दुर्भेद्यत्वमनुग्रहः॥ 3:287॥

भूतिर्माया च नादश्चाधृष्यत्वं नियमो दश।

एते दश गुणाः शम्भोः तेषां लक्षणमुच्यते॥ 3:288॥

त्रिगुणाः शूलमित्युक्तं सत्यं चात्रपरश्वथम्।

प्रतापः शाम्भवः खड्गो ऽभेद्यत्वं वज्रमिष्यते॥ 3:289॥

विजय, Untraced. Quoted with attribution to the *Vijaya* in *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 421.

पञ्चब्रह्मषडङ्गानि देवस्य परितो यजेत्।

मूर्त्तिभ्यः तत्तदङ्गेभ्यो दीपाद्दीपवदाहरेत्॥ 3:248॥

शिवतन्त्ररहस्यसार, Untraced. ईशानशिवगुरुदेवपद्धति, 5:74c-75.

पुष्पाणि सात्विकानीह शुक्लवर्णानि यानि वै।

राजसानि च रक्तानि तामसान्यसितान्यपि ।

श्यामं तमो रजो मिश्रं पीतं राजससात्विकम् ॥ 3:204 ॥

शिवधर्म (शिवधर्मशास्त्र), pp. 44-46: v. 4-7 are (शिवधर्मशास्त्र), 7:2-5; v. 8- 9 are 7:22-23; and v. 10-18 are 7:25-33.

अग्निहोत्राश्च वेदाश्च यज्ञाश्च बहुदक्षिणाः ।

शिवलिङ्गार्चनस्यैते कोटचंशेनापि नो समाः ॥ 2:4 ॥

सदा यजति यज्ञेन सदा दानं प्रयच्छति ।

सदा स वायुभक्षः स्यात्सदा योऽर्चयते शिवम् ॥ 2:5 ॥

यः शिवं पूजयेन्नित्यं प्रणमेद्वापि भक्तितः ।

तस्य भोगञ्च मोक्षञ्च शिवः प्रीतः प्रयच्छति ॥ 2:6 ॥

यः कुर्यादर्चनं मासमेकाहारो जितेन्द्रियः ।

स यत्फलमवाप्नोति न तत्सर्वैर्महामखैः ॥ 2:7 ॥

यत्प्रदद्याद्गवां लक्षं दोग्ध्रीणां वेदपारगे ।

एकाहमर्चयेल्लिङ्गंतस्य पुण्यं ततोऽधिकम् ॥ 2:8 ॥

मासे मासे तु योऽश्नीयाद्यावज्जीवं द्विजोत्तमः ।

यश्चार्चयेत्सकृल्लिङ्गं सममेव न संशयः ॥ 2:9 ॥

यः पुनः सङ्गमुत्सृज्य शिवमब्दं प्रपूजयेत् ।

नैरन्तर्याच्छतगुणं पुण्यं तस्य प्रवर्धते ॥ 2:10 ॥

पञ्चाशद्गुणितं पुण्यमब्दार्धं योऽर्चयेच्छिवम् ।

ऋतावृतौ तदर्धं स्यान्मासे मासे तदर्धकम् ॥ 2:11 ॥

मासार्धमपि यो लिङ्गं नैरन्तर्येण प्रपूजयेत् ।

पुरुषोत्तमः स विज्ञेयो नैरन्तर्यं हि दुष्करम् ॥ 2:12 ॥

प्रातरुत्थाय यो लिङ्गं भक्त्या पूजयते सकृत्।

सम्पूर्णां पृथिवीं दत्वा यत्फलं तदवाप्नुयात्॥ 2:13 ॥

मध्यं दिनकरे प्राप्ते यश्शिवं सम्यगर्चयेत्।

कपिलानां शतं दत्वा यत्पुण्यं तदवाप्नुयात्॥ 2:14 ॥

वारुणीमाश्रिते सूर्ये यः शिवं सम्यगर्चयेत्।

गवां शतसहस्रस्य दत्तस्य फलमाप्नुयात्॥ 2:15 ॥

यो लिङ्गमर्धरात्रे तु शुचिर्भूत्वा प्रपूजयेत्।

अग्निष्टोमसहस्रस्य धर्मतो लभते फलम्॥ 2:16 ॥

एवं सर्वासु वेलासु लिङ्गस्थं परमेश्वरम्।

सम्पूजयेन्नरो भक्त्या सर्वान् कामानवाप्नुयात्॥ 2:17 ॥

शिवलिङ्गं महापुण्यं सर्वदेवनमस्कृतम्।

यः स्पृशेदपि पाणिभ्यां न स पापैः प्रलिप्यते॥ 2:18 ॥

शिवधर्मोत्तर, 10:81ff.

नाभिमूलोद्भवन्नालमष्टाङ्गुलसमुन्नतम्।

द्वादशाङ्गुलविस्तीर्णं चतुरङ्गुलकर्णिकम्॥ 2:101 ॥

षोडशोपदलोपेतं प्रधानाष्टदलान्वितम्।

अणिमादिगुणोपेतं सितपद्मं हृदि स्मरेत्॥ 2:102 ॥

आवृतेषु दलेष्वष्टस्वों शिवाय नमो नमः।

इन्द्रादीशानकाष्ठान्तं न्यसेदष्टाक्षराणि तु॥ 2:103 ॥

चिन्तयेत्कर्णीकां तस्य पञ्चाशद्बीजगर्भिताम्।

तत्पद्मकर्णिकामध्ये लिङ्गं मणिमयं शुभम्।

प्रतिष्ठाप्य च मनसा पूजयेच्छिवमुक्तवत्॥ 2:104 ॥

शिवधर्मोत्तर, 11:8.

शिवाश्रमाश्रितैः पूजा कर्त्तव्या यतिभिः सदा।
पुष्पैररण्यसम्भुतैः पत्रैर्वा वनसम्भवैः ॥ 3:206 ॥

शिवधर्मोत्तर, 2:15.

यथा शिवस्तथा विद्या यथा विद्या तथा गुरुः।
शिवविद्यागुरुणां च पूजया सदृशं फलम् ॥ 4:84 ॥

शिवपूजास्तव, v. 7 (without attribution).

ज्ञानशम्भुशिवाचार्यप्रोक्ता पूजास्तवे स्फुटम्।
अहिंसाद्यष्टभिः पुष्पैरर्चयेद्वारिजादिभिः ॥ 2:108 ॥

शिवपूजास्तव, vv. 12-14.

हृत्पद्माख्यशिवालये मनसिजे तत्कर्णिकाख्ये क्रिया-
पीठे ज्ञानमयं विशुद्धमनसा संस्थाप्य नादात्मना।
लिङ्गं तच्च सुधामयेन पयसा संस्नाप्य सम्यक् पुनः
वैराग्येन च चन्दनेन वसुभिः पुष्पौरहिंसादिभिः ॥ 2:128 ॥

प्राणायामभवेन धूपविधिना चिद्दीपदानेन यः
प्रत्याहारमयेन सोमहविषा सौषुम्नजापेन च।
तच्चित्ते बहुधारणाभिरमलध्यानोद्भवैर्भूषणै
स्तत्साम्याणुनिवेदनेन यजते धन्यस्स एवामलः ॥ 2:129 ॥

चन्द्रास्त्राविसुधामयेन हविषा नाभिस्थकुण्डेऽनलम्
सन्तर्प्येशमयं शिवास्पदगत व्योम्निस्थिते सर्वगे।
कन्दोद्भूतशिवाणुनादशिखया वृत्यात्मसम्वेदनं
शैवे ज्योतिषि यः करोति पुरुषो मुक्तस्स एवाक्षयः ॥ 2:130 ॥

शिवलिङ्गप्रतिष्ठाविधि, pp. 115-116 (without attribution).

लम्बोदरं श्यामतनुं गणेशं कुठारमक्षस्त्रजमूर्ध्वगाभ्याम्।

सलड्डुकं दन्तमधःकराभ्यां वामेतराभ्यां च दधानमीडे ॥ 2:37 ॥

शुक्लां शुक्लाम्बरामक्षमालापुस्तकधारिणीम्।

सव्यवामकराभ्यां च सुप्रसन्नां सरस्वतीम्॥ 2:38 ॥

वामदक्षकरोपात्तवीणावादनतत्पराम्।

वामदक्षिणहस्ताभ्यां दधतीं श्रीफलाम्बुजे ॥ 2:39 ॥

हेमाभां सघटेभाभ्यां प्लाव्यमानां महाश्रियम्।

रक्तं त्रिणेत्रं जटिलं सव्यवामकरद्वये ॥ 2:40 ॥

अक्षमालां त्रिशूलं च दधानं नन्दिकेश्वरम्। 2:41ab

कृष्णं त्र्यक्षं महाकालं सव्यवामकरद्वये।

कपालञ्च त्रिशूलञ्च दधानं विकटाननम्॥ 2:43 ॥

श्यामां कूर्मस्थितां वामसव्यहस्तद्वये घटम्।

नीलोत्पलं च बिभ्राणां यमुनाञ्च विभावयेत्॥ 2:44 ॥

शैवभूषण, v. 96.

तैलात्पिष्टरसादिभिस्त्रिभिरथो गव्येन पञ्चामृतै-

राज्यस्नानमथो पयोदधिमधुस्नानं सितेक्षुस्रवैः।

कुर्यात्पञ्चरसैः फलैस्त्रिभिरथो स्नानञ्च नालयम्बुना

चान्नैः कुम्भजलैः सुगन्धसलिलैरर्घ्याभिषेकं क्रमात्॥ 3:54 ॥

शैवभूषण, v. 81.

विद्यादेहवहं सदाशिवमिह ध्यायेत्सपद्मासनं

शुभ्रं पञ्चमुखाम्बुजं प्रतिमुखं त्र्यक्षं दशोद्यद्भुजम्।

दक्षे शूलपरश्वथासिकुलिशाभीत्यन्वितं वामतो

वह्निं पाशमिति क्रमेण दधतं घण्टाभुजङ्गाङ्कुशम् ॥ 3:148 ॥

श्राद्धत्रिशति, 2:13 (without attribution).

अग्निकार्यञ्च नाभौ स्यादागमोक्तेन वर्त्मना ॥ 2:117 ॥

षड्वहस्त्रिका, Untraced. बृहत्कालोत्तर, NGNPP B 24/59, f. 133v.

अष्टोत्तरशतेनैव फलं कोटिगुणोत्तरम् ।

अक्षराक्षरसन्धानं न द्रुतं न विलम्बितम् ॥ 4:47 ॥

फलं सहस्रगुणितं प्राप्नुयान्नानृतं वचः ।

भुक्तये सृष्टिमार्गेण कर्षयेदक्षसूत्रकम् ॥ 4:48 ॥

और्ध्वमार्गेणमुक्त्यर्थं कर्षयेत्तु शनैश्शनैः । 4:49ab ॥

षड्वहस्त्रिका, Untraced. बृहत्कालोत्तर, NGNPP B 24/59, f. 81v. Cf. *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 570, *Trilocana's Prāyaścitta-sammuccaya*, 809 and the *Vimalāvatī* f. 56v, NGMPP A 186/10.

त्रिसप्तवारमावर्त्त्य पूजान्ते नियमेन तु ।

पूजाफलं तदाप्नोति अघोरं शास्त्रभाषितम् ॥ 4:147 ॥

अघोरान्नापरो मन्त्रो कलिमासाद्य सिद्धिदः ।

अघोरार्पितचेता यो मुक्तिभाक् स च नान्यथा ॥ 4:148 ॥

सन्तान, Untraced.

शाक्तेनानेन सकलो विज्ञेयो निष्कलः शिवः ।

क्षित्यादिकुटिलाप्रान्तमन्त्रसिंहासनस्थितम् ॥ 3:140 ॥

सन्तान, Untraced. Ascribed to सन्तान in आत्मार्थपूजापद्धति, T. 55, p. 420.

गर्भावरणमेकं तु पूजयेल्लिङ्गमूलतः ॥ 3:245ef ॥

सन्तानसंहिता, Untraced. Attributed to the *Santānasaṃhitā*, T. 7, p. 211.

ईशानस्य कलाः पञ्च पुरुषस्य चतुष्कलाः ।

अघोरास्य कलाश्चाष्टौ वामदेवस्त्रयोदश ॥ 3:127 ॥

अष्टौ सद्यकला ज्ञेया मकुटादिक्रमान्न्यसेत् । 3:128ab ॥

सहस्र, T. 33 p. 5 also T. 190, p. 70.

आचम्य सकलीकृत्य पूर्ववद्भस्मधारणम् । 1:17ab ॥

सिद्धान्तसारावली, vv. 41-42, pp. 21-22.

स्वं देहं भूतबीजं हरिविधिरचितं स्वाङ्कुरं कर्ममूलं

भव्यं कालादिसारं विषयदलगतं खादिशाखोपशाखम् ।

भावाशेषे प्रसूनं व्यवहितसुफलं पुंविहङ्गोपभोग्यं

न्यग्रोधं चोर्ध्वमूलं विषयरसमवाक् शाखिनं भावयेच्च ॥ 2:87 ॥

कुम्भापूरकरेचकार्द्धयुगलैर्ह्रामादिमन्त्रान् पठन्

पृथ्व्याधिस्थगुणस्थितक्रमयुतं पत्राद्ययोगान्वितान् ।

शोषाद्दाहभस्मतद्व्यपनयाच्छुद्धो नभो भावना-

च्छक्त्याप्लावितमन्त्रविग्रहयुतः पूजां विदध्याद्धृदि ॥ 2:88 ॥

सिद्धान्तसारावली (क्रियापाद), v. 44.

मूर्धानः पञ्चवक्त्राण्यथ हृदयगलौ ध्वंसनाभीश्च कुक्षिः

पृष्ठोरो गुह्यशिश्नोर्युगलमथ परे जानुयुग्मञ्च जङ्घे ।

द्विप्सित्कट्या च पार्श्वे द्विदशकरतले घ्राणमौलिं च बाहो

स्थानानि स्युः कलानां शिवतनुकरणे त्रिंशता साष्टकानाम् ॥ 3:134 ॥

सिद्धान्तसारावली, Untraced.

मूर्ध्न्यास्ये हृदये गले भुजयुगे कुक्षौ च नाभौ तथा

योनौ गुह्य उभोरुजानुयुगले जङ्घाद्वये पृष्ठके।

पार्श्वाङ्घ्रिष्वतिहस्तयोश्च कुचयोरेतावतालं तथा

गौरीविग्रहपञ्चविंशतिकलाः स्थानेषु मन्त्रैर्न्यसेत्॥ 3:137॥

सुप्रभेद (क्रियापाद), 8:101-102b.

इह शक्त्यादि नालान्तमनन्तासनमीरितम्।

गुणान्तं धर्मज्ञानादि सिंहासनमुदीरितम्॥ 3:119॥

योगासनञ्च तत्ख्यातं परमेशस्य सुव्रत।

पद्मग्रन्थिं समारभ्य केसरान्तं कजासनम्॥ 3:120॥

शक्त्यन्तं केसरादूर्ध्वे कर्णिका विमलासनम्। 3:121ab॥

सुप्रभेद (क्रियापाद), 8:150cd.

विद्येशानां गणेशानां कालकण्ठीं प्रदर्शयेत्। 3:321ab॥

सुप्रभेद (क्रियापाद), 8:151ab.

लोकेशानां तदस्त्राणां शूलमुद्रां प्रदर्शयेत्। 3:349ab॥

सुप्रभेद (क्रियापाद), 9:15.

कृत्वाञ्जलिं करभ्यां तदङ्गुष्ठानामिकाग्रतः।

प्रसारयेत्ततः शेषान् मुद्रेयं दिव्यरूपिणी॥ 4:113॥

सूक्ष्म, 40: 47cd-48.

खेटके भूतले चैव सौरपूजां समाचरेत्।

पूर्वाशाभिमुखः प्राप्य लिखेद्भास्करमण्डलम्॥ 1:33॥

बेरे चक्रे च लिखिते यथेष्टं स्थण्डिले यजेत्। 1:34ab॥

सूक्ष्म, 40: 81cd-82.

कनिष्ठानामिकामध्ये नवपुष्पं तु संग्रहेत्।

अङ्गुष्ठतर्जनीभ्यां तु हृदा निर्माल्यमोचनम् ॥ 3:35 ॥

पुष्पात्सर्जनकाले तत्पुष्पं मूर्ध्नि हृदा न्यसेत् । 3:36ab ॥

सूक्ष्म, 40:122ab and 123ab.

कनिष्ठानामिकामध्ये पुष्पं सङ्गृह्य बुद्धिमान् ।

प्रच्छन्नपटमाच्छाद्य मन्त्रमूलं जपेत्ततः ॥ 4:44 ॥

सोमशम्भुपद्धति, I. 2:7cd and क्रियाक्रमद्योतिका (प्रभाव्याख्या) p. 43.

दीप्तदीपशिखाकारा ध्यातव्या नवशक्तयः ॥ 1:47 ॥

पद्मचामरहस्ताश्च रक्तास्सर्वाङ्गभूषणाः । 1:48ab ॥

सोमशम्भुपद्धति, I. 2:8-9, क्रियाक्रमद्योतिका (प्रभाव्याख्या), p. 43.

धवलाम्भोरुहारूढं दाडिमीकुसुमप्रभं

स्फुरद्रक्तमहातेजोवृत्तमण्डलमध्यगम् ।

अंसासक्तस्फुटश्वेतसनालाब्जकरद्वयं

एकास्यं चिन्तयेद्भानुं द्विनेत्रं रक्तवाससम् ॥ 1:52 ॥

इति वा खं खषोल्काय सूर्यमूर्तय औध्र्वतः । 1:53ab ॥

सोमशम्भुपद्धति, I. 3:18ab.

पार्थिवं मण्डलं पीतं कठिनं वज्रलाञ्छितम् ॥ 2:82cd ॥

सोमशम्भुपद्धति, I. 3:22cd.

आग्नेयं मण्डलं त्र्यश्रं रक्तं स्वस्तिकलाञ्छितम् । 2:86ab ॥

सोमशम्भुपद्धति (similar kind of stanzas), I, pp. 221-223 (witout attributation). (Also *Ātmārthapūjāpaddhati*, T. 55, p. 508 and T. 273, p. 98. Cf. also *Ajita*, 20:241c-244b).

ओं हां – गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् ।

सिद्धिर्भवतु मे येन त्वत्प्रसादात्त्वयि स्थिते ॥ 4:54 ॥

ओं हां – यत्किञ्चित्कुर्महे देव सदा सुकृतदुष्कृतम्।

तन्मे शिवपदस्थस्य भुङ्क्ष्व क्षपय शङ्कर ॥ 4:55 ॥

ओं हां – शिवो दाता शिवो भोक्ता शिवः सर्वमिदञ्जगत्।

शिवो यजति सर्वत्र यः शिवः सोऽहमेव तु ॥ 4:56 ॥

सौरसंहिता, 2: 39c- 40b. Cf. भविष्यपुराण I.206: 26c- 27b.

एका शक्तिश्च सम्पूज्यास्तन्नामध्यानमुच्यते।

दीप्ता सूक्ष्मारुजा भद्रा विभूतिर्विमला ततः ॥ 1:46 ॥

अमोघा विद्युता शक्तिर्नवमी सर्वतोमुखी। 1:47ab ॥

स्वायम्भुव, 15:10-11.

अथान्यथा प्रवृत्तानां शिवाज्ञाभङ्गकारिणाम्।

शास्ता चण्डेश्वरस्तेषां दीक्षितानामपि प्रभुः ॥ 4:154 ॥

चण्डेश्वरप्रपन्ना ये न तेषां भयकारणम्।

तस्मात्तदर्चनं कुर्याच्छैवपत्थानमाश्रितः ॥ 4:155 ॥

Works Consulted

Manuscripts

Those whose shelf-mark begins with a T are paper transcripts in Devanāgarī Script belonging to the IFP; those whose shelf-marks begin with RE are palm-leaf manuscripts belonging to the IFP; for Nepalese mansucripts, the microfilm reel number of the Nepal German Manuscripts Cataloguing Project (NGMPP) is given.

Acintyaviśvasādākhya – T. 7.
Aṃśumadbheda – T. 158.
Aṃśumadāgama and **Aṃśumatkāśyapa** – T. 4, T. 745.
Ātmārthapūjāpaddhati – T. 55, T. 273, T. 282, T. 321, T. 323 T. 371, T. 1056, T. 1064.
Kāraṇāgama – RE 20183.
Kālottarāgama – T. 59.
Kriyākramadyotikā - nityānuṣṭhānavidhi – T. 653.
Jñānaratnāvalī – GOML, Madras, MS R 14898, IFP T. 231.
Jñānasiddhyāgama – T. 178.
Dikṣādarśa – T. 372, T. 76.
Dviśatikālottara NGMPP B 118/7.
Niśvāsakārikā – T. 17.
Bṛhatkālottara – NGMPP B 24/59.
Mahābhiṣeka – RE 20262.
Mohacūḍottara – NGMPP A 182/2.
Lalitātrimṣannāmāvali – RE 199979.
Vimalāvati – NGMPP A 186/10.
Śaivasiddhāntasaṅgraha – T. 44.
Ṣaṭsahasra-Kālottara – T. 767 (The same text is referred to in Nepalese Manuscripts (such as NGMPP B 24/59) as the *Bṛhatkālottara*. (We are grateful to Dr. Nirajan Kafle for providing us with his partial e-text of this work.).

Ṣoḍaśadīpārcana – RE 19991.
Sakalāgamasaṅgraha – T. 351.
Santānasaṃhitā – T. 67, T. 68, T. 881, T. 1112.
Sahasrāgama/Sahasratantra – T. 33, T. 190.
Somaśambhupaddhativyākhyā – T. 170.
Saurasaṃhitā, quoted from unpublished edition of Diwakar Acharya.

PRINTED PRIMARY SOURCES

Ajitamahātantram The Great Tantra of Ajita, ed. and trans. N. R. Bhatt, Jean Filliozat, Pierre-Sylvain Filliozat. 5 vols. Kalāmūlaśāstra Series 49. New Delhi: Indira Gandhi National Centre for the Arts / Delhi: Motilal Banarsidass, 2005.

Ajitāgama ed. N. R. Bhatt, 3 vols. IFI 24, Pondicherry, IFP 1964, 1967 & 1991.

Amarakośa of Amarasiṃha with the commentaries of Liṅgayasūrin, Mallinātha and Appayārya. *Amarakośa with the unpublished South Indian Commentaries*, ed. A. A. Ramanathan. 3 vols. The Adyar Library Series, Volume 101. Madras: Adyar Library and Research Centre, 1971, 1978, 1983.

Amarakośa of Amarasiṃha with the commentaries of Kṣīra-svāmin and Vandyaghaṭīyasarvānanda. *The Nāmalingānusāsana of Amarasimha With the two commentaries, Amarakośodghātana of Kṣīrasvāmin and Tīkāsarvasva of Vandyaghatīyasarvānanda. Part II. 2nd Kanda, 1–8 Vargas*, ed. T. Gaṇapati Sāstrī. Trivandrum Sanskrit Series No. XLIII. Trivandrum: Travancore Government Press, 1915.

Aṣṭaprakaraṇa, ed. Kṛṣṇaśāstrī. Devakōṭṭai: Śivāgamasiddhāntaparipālanasaṅgha, 1923 (Tattvaprakāśa, Tattvasaṅgraha, Tattvatrayanirṇaya, with the commentaries of Aghoraśivācārya) and 1925 (Ratna-trayaparīkṣā, Bhogakārikā, Nādakārikā with the

commentaries of Aghoraśivācārya, and Mokṣakārikā and Paramokṣanirāsakārikā with the commentaries of Rāmakaṇṭha II).

——, ed. Vrajavallabha Dvivedī. Yogatantragranthamālā Vol. 12. Varanasi: Sampurnananda Sanskrit University, 1988.

Āgamaprāmāṇya. *Āgamaprāmāṇya of Yāmunācārya*, ed. M. Narasimhachary. Gaekwad's Oriental Series 160. Baroda: Oriental Institute, 1976.

Īśānaśivagurudevapaddhati of Īśānaśivagurudeva, ed. T. Gaṇapati Śāstri 4 Vols. Delhi: Bharatiya Vidya Prakashan, 1990. (Reprinted, but with a substantial new introduction dated to 1987 by N. P. Unni, from Trivandrum Sanskrit Series, 67, 72, 77 and 83, Trivandrum, 1920, 1921, 1922 and 1925.)

Kāmikāgama, Pūrva- and *Uttarabhāga*, pub. C. Swaminatha Gurukkal, South Indian Archaka Association, Chennai, 1975 and 1988.

Kāraṇāgama, Pūrva- and *Uttarabhāga*, pub. Li. Ku. Civaññāṉaccelvakkurukkaḷ, Archana Printers, Cuddalore, 2002.

Kāraṇāgama (*Pūrva*) *Prathamasampuṭa*, ed. Vedacārya Śrī Sannidhāna Sudarśana Śarma, pub. Śriveṅkaṭeśvaravedaviśva-vidyālaya, S. V. Vedic University Series No. 24, Tirupati, 2009.

Kiraṇatantra *Śrīmatkiraṇāgamamahātantram Śrīgaruḍopaśrutam idaṃ śrībilvāraṇyasthalābhijātaśrīmacchaivāgamādbhipārīṇaśrīrāmasvāmiśivacāryavaryavarasūnunā śrīmanmāyūrasthasarvaśāstraviśāradaśrīvaidyanāthaśivācāryavaryavarāntevāsinā śrīpañcacanadasthāmmālagrahāraśrīśaivāgamapāṭhaśālāpradhānādhyāpanena ca śrīmattatpuruṣaśivāparanāmakaśrīpañcāpageśaśivācāryavaryeṇa yathāmati pariśodhitam. Devakoṭṭaiśivāgamasidhāntaparipālanasabhādhyākṣaiḥ kumbhaghoṇanagaravirājamānaśrīkomalāmbāmudrākṣaraśālāyām mudritaṃ*, ed. Ti Rā. Pañcāpageśaśivācārya. Śivāgamasiddhāntaparipālanasaṅghaprakāśitasaṅkhyā 16. Devakoṭṭai, 1932.

Kriyākramadyotikā of Aghoraśivācārya with the commentary (*Prabhā*) of *Nirmalamaṇi*, ed. Rāmaśāstrin and *Ambalavānajñānasambandhaparāśaktisvāmin*, Chidambaram, 1927.

Kriyāsāra of Nīlakaṇṭhaśivācārya, ed. Śrīkaṇṭhaśivācārya, and S Narayanaswamy Sastry, Oriental Research Institute Series 95, 99 & 100, Mysore, 1954–1958.

Tattvaratnāvalī of Vimalācārya. National Archives, Kathmandu, MS 1-1679 7/6, NGMPP Reel No. B26/16. Incomplete palm-leaf manuscript.

Tantrasadbhāva Electronic edition of Mark Dyczkowski based on NGMPP Reel Nos. A 188/22, A 44/1, and A 44/2.

Tantrasāra of Abhinavagupta, ed. Mukund Rām Śāstri, Kashmir Series of Texts and Studies 17, Bombay, 1918.

Tantrāloka of Abhinavagupta with commentary (-Viveka) of Rājānaka Jayaratha. *The Tantraloka of Abhinava=Gupta. With Commentary by Rājānaka Jayaratha*, ed. Madhusūdan Kaul Śāstrī. KSTS 23, 28, 30, 35, 29, 41, 47, 59, 52, 57 and 58. Bombay and Srinagar, 1918–38.

Dīptāgama Vol. 1 to 3, ed. Marie-Luce Barazer-Billoret, Bruno Dagens, Vincent Lefevere and S. Sambandha Sivacharya. Publications du département d'indologie 81.1, 81.2 and 81.3, Pondicherry: IFP, 2004, 2007 and 2009.

Dviśatikālottara. Preliminary electronic edition prepared by Mei Isaacson on the basis of Nepalese Paper MS NAK 5-4632, NGMPP Reel No. B 118/7.

Dharmaputrikā. Printed in: *Paśupatimatam sivadharmamahāśāstram paśupatināthadarśanam*, ed. Yogī Naraharinātha. Kathmandu: Bṛhadā-

dhyātmikapariṣadaḥ Kāṣṭhamaṇḍapaḥ Gorakhāhindurāṣṭram, 1999 (*śaka* 1921).

Dhyānaratnāvalī of Trilocanaśivācārya, ed. R. Satyanarayanan and S. A. S. Sarma, Srikantha Sivacharya Research Institute Series 4, Karaikkal, 2013.

Dhyānaślokāḥ dhyānaślokaṅṅaḷ bhāṣāvyākhyānasahitam. Vyākhyātā: Kāṇippayyūr Śaṅkaran Nampūtirippāṭ. Kunnamkulam: Pañcāṃgaṃ Pustakaśālā, 1986 (Kollam 1161). [Second edition.]

Nareśvaraparīkṣā of Sadyojyotiḥ with commentary (*Prakāśa*) of Bhaṭṭa Rāmakaṇṭha, ed. Madhusūdan Kaula Śāstrī, Kashmir Series of Texts and Studies 45, Srinagar, 1926.

Pañcāvaraṇastava, *The Pañcāvaraṇastava of Aghoraśivācārya. A twelfth-century South Indian Prescription for the visualisation of Sadāśiva and his retinue*, ed. Dominic Goodall, Nibedita Rout, R. Sathyanarayanan, S. A. S. Sarma, T. Ganesan, S. Sambandhasivacarya, Collection Indologie 102, Pondicherry: IFP/EFEO, 2005.

Parākhyatantra, *The Parākhyatantra a Scripture of the Śaiva Siddhānta. A Critical edition and annotated translation*, ed. and trans. Dominic Goodall Collection Indologie 98, Pondicherry: IFP/EFEO, 2004.

Pārameśvarasaṃhitā, ed. Govindācārya, Srirangam, 1953.

Pāśupatasūtra with the commentary (Pāñcārthabhāṣya) of Kauṇḍinya, ed. Ananthakrishna Sastri, Trivandrum Sanskrit Series No. CXLIII, Pub. The Oriental Manuscript Library of the University of Travancore, Trivandrum, 1940.

Pauṣkarāgama, ed. K. Ramachandra Sarma, The Adyar Library Pamphlet Series No. 50, The Adyar Library and Research Centre, Madras 1995.

Pratiṣṭhālakṣaṇasārasamuccaya, ed. Dāmodaraśarman and Bābukṛṣṇaśarman, Kathmandu: Nepāla Rājakīya Pustakālaya, 1966 and 1968 (Vikrama Samvat 2023 and 2025).

Prāyaścittapaṭalasaṅgraha of Hṛdayaśiva. See Prāyaścittasamuccaya of Trilocanaśiva below.

Prāyaścittasamuccaya of Trilocanaśiva, *Śaiva Rites of Expiation. A first edition and translation of Trilocanaśiva's twelfth-century Prāyaścittasamuccaya (with a transcription of Hṛdayaśiva's Prāyaścittasamuccaya)*, ed. and trans. R. Satyanarayanan, with an introduction by Dominic Goodall, Collection Indologie 127, Pondicherry: IFP/EFEO, 2015.

Bṛhatsaṃhitā of Varāhamihira. *The Brihat Samhita by Varâhamihira with the commentary of Bhaṭṭotpala*, ed. Sudhâkara Dvivedî. Part 2. The Vizianagram Sanskṛit Series No. 12. Benares: E. J. Lazarus & Co., 1897.

Bodhāyanagṛhyasūtra and ***Bodhāyanagṛhyaśeṣasūtra***. *The Bodhâyana Grihyasutra*, ed. R. Shama Sastri. Oriental Library Publications Sanskrit Series 32 55. Mysore: University of Mysore, 1920.

Brahmayāmalatantra Transcription by Shaman Hatley, with correction by Csaba Kiss, of NAK MS 3-370, NGMPP A 42/6. See also Hatley forthcoming A and Kiss forthcoming.

Bhaviṣyapurāṇa, ed. Purnaprajna Das, trans. Bhumipati Das, pub. Rasbihari Lal and Sons, Vrindavana, 2007.

Makuṭāgama, ed. Kāśīnātha Śāstri, pub. Śrī Pañcācārya Ělēṭrik Press, Mysore, 1955.

Makuṭāgama (*Kriyā* & *Caryāpāda*) *bhāṣānuvādaṭippaṇisahita,* ed. Vrajavallabha Dwivedi, pub. Śaivabhāratiśodhapratiṣṭhānam, Varanasi, 1994.

Makuṭāgama (*Kriyā & Caryāpāda*), ed. Vrajavallabha Dwivedi, trans. and notes. By Rama Ghose, pub. Shaiva Bharatishodha Pratisthan, Varanasi, 1996.

Makuṭāgama (Pūrvabhāga), South Indian Archaka Association, Chennai, 1977.

Mataṅgapārameśvara (*Vidyāpāda*) with the commentary of Bhaṭṭa Rāmakaṇṭha, ed. N. R. Bhatt, Publications de d'Institut Français d'Indologie 56, Pondicherry, 1977.

Mataṅgapārameśvara (Kriyā, Caryā and Yogapāda) with the commentary of Bhaṭṭa Rāmakaṇṭha, ed. N. R. Bhatt, Publications de d'Institut Français d'Indologie 65, Pondicherry, 1982.

Mantrakaumudī of Devanāthaṭhākura. *Mantrakaumudi of Devanatha Thakkura*, ed. Rāmanātha Jha. Darbhanga: Mithila Institute of Post-Graduate Studies and Research in Sanskrit Learning, 1960.

Mālinīvijayottaratantra, ed. Madhusūdana Kaul Śāstrī, Kashmir Series of Texts and Studies 37, Srinagar, 1922.

Mṛgendrāgama (Kriyā and Caryāpāda) avec le commentaire de Bhaṭṭa Nārāyaṇakaṇṭha, ed. N. R. Bhatt, Publications de d'Institut Français d'Indologie 23, Pondicherry, 1962.

Mṛgendrāgama with the commentary (*vṛtti*) by Nārāyaṇakaṇṭha and sub- commentary (*dīpikā*) by Aghoraśivācārya (*Śrī Mṛgendram kāmikopāgamam vidyāyogapādadvayamilitam Bhaṭṭa Nārāyaṇakaṇṭha viracitayā vṛttyā tadvyākhyayā Aghoraśivācārya viracitayā dīpikayācālaṃ kṛtam*), ed. N. Krishnasastri and K. M. Subrahmanyasastri, Śivāgama Siddhānta-paripālanasaṅgha, Devakottai, 1928.

Yaśastilaka. *The Yaśastilaka of Somadeva Sûri with the Commentary of Śrutadeva Sûri*, ed. Pandit Śivadatta and Kaśinath Pandurang Parab. Kāvyamālā 70. Bombay: Tukârâm Jâvajî, 1901–03.

Yājñavalkyasmṛti with the commentary of Aparārka. *Aparārkāparābhidhāparādityaviracitaṭīkāsametā yājñavalkyasmṛtiḥ*, ed. Pandits of the Ānandāśrama. Ānandāśramasaṃskṛtagranthāvaliḥ 46. Pune: Ānandāśramamudraṇālaya, 1903.

Yājñavalkyasmṛti with the commentary (*Mitākṣarā*) of Vijñāneśvara, ed. Narayan Ram Acharya. 5th edition. Bombay, 1949.

Rauravasūtrasaṅgraha Printed at the beginning (pp. 1–16) and as Appendice I (pp. 173–194) of volume 1 of the rauravāgama (see below).

Rauravāgama, ed. N. R. Bhatt, 3 Vols. Publications de d'Institut Français d'Indologie 18, Pondicherry, 1961, 1972 and 1988.

Varuṇapaddhati (*nigamajnānadeśikaviracitavilocanākhyavyākhyā-sahita*), ed. T. Ganesan, Sri Aghoraśivācārya Trust, Chennai, 2006.

Vātulaśuddhākhya (*Āgamarahasyam – Vātūlaśuddhākhyam*), ed. Talakaḍu Āgamika Kṛṣṇadīkṣita, Śrimanonmanīgranthamālā-kusumam 6, Śrimanonmanīgranthamālāprakāśanamandiram, Bangalore, 1958.

Vātulaśuddhākhya (*Vātulaśuddhākhyaṃ Tantram*), ed. Vrajavallabha Dvivedi, pub. Śaivabhāratīśodhapratiṣṭānam, Vāraṇasī, 2004.

Vātulaśuddhāgamaḥ (*Kannaḍa Anuvādasahita*), ed. Hec. Pi. Malledevaru; co/ed. Ār. Rāmaśāstrī, Hec. Ke. Siddhagaṅagaiāha En. Es. Veṅkaṭanāthācāra, pub. prācyavidyā saṃśodhanālaya, Maisūru Viśvavidyālaya, Maisūru, 1988.

Vijayottarasaṃhitā, ed. Sarvesvaran and K. Mallikeswaran, pub. SSSRI Karaikkal, 2012.

Śivajñānabodha with the *laghuṭīkā* of Śivāgrayogin, ed. T. Ganesan, Pub. Sri Aghorasivacharya Trust, Chennai, 2003.

Śivajñānabodhasaṅgrahabhāṣya. The *Śivajñānabodhasaṅgraha-bhāṣya* of Śivāgrayogin, ed. R. Balasubramaniyan, V. K. S. N. Raghavan, G. Mishra, Madras University Philosophical Series-49, Madras, 1992.

Śivajñānabodhopanyāsa of Nigamajñānadeśika (A commentary on the Śivajñānabodha by Nigamajñānadeśika), edited with introduction and notes and English translation by T. Ganesan, pub. the Rashtriya Sanskrit Samsthan, New Delhi, 2009.

Śivadharmaśāstra (*Paśupatimatam śivadharamamahāśāstram paśupatināthadarśanam*), ed. Yogi Naraharinātha, Bṛhadādhyātmika-pariṣadah kāṣṭhamaṇḍapaḥ Gorakhāhindurāṣṭram, Kathmandu, 1999 (saka 1921).

Śivadharmasaṅgraha, ed. Dr. Anil Kumar Acharya, pub. Axis Book Private Ltd., New Delhi, 2014.

Śivadharmottara Printed in: *Paśupatimatam śivadharmamahāśāstram paśupatināthadarśanam*, ed. Yogi Naraharinātha, Bṛhadādhyātmika-pariṣadaḥ kāṣṭhamaṇḍapaḥ Gorakhāhindurāṣṭram, Kathmandu, 1999 (saka 1921).

Śivapūjāstava of Jñānaśambhu with an anonymous commentary, ed. K. M. Subrahmaṇyaśāstrī, Śivāgamasaṅgrahaprakāśitagrantha-saṅkhyā 19, Devakoṭṭai, 1935.

Śivaliṅgapratiṣṭhāvidhi of Yālppāṇam Accuveli Ca. Kumāra-cuvāmikkurukal, Cuddalore, 1953.

Śivasūtravimarśinī of Kṣemarāja. *The Shiva Sūtra Vimarshinī being the Sūtras of Vasu Gupta with The Commentary called Vimarshinī by Kṣhemarāja*, ed. J. C. Chatterji. KSTS 1. Srinagar, 1911.

Śaivabhūṣaṇa of Pañcākṣarayogi, with Tamil commentary by Sri K. M. Subramanya Sastri, pub. Śivāgama Siddhānta Paripālana Sabhā (s. d).

Śaivabhūṣaṇa of Pañcākṣarayogi, text is in Sanskrit with Grantha Script and Tamil commentary by Sri Pañcākṣarayogi, pub. Sri Aghora Śivācārya Trust, Chennai, 2005

Sarvajñānottara (Vidyāpāda) śrīkaṇṭaparamesucarar śrī cuppiramaṇiya-rukkupatêcittaruliya caruvañānōttara ākamam ñānapādam tamilmūlamum itaṟkkut tiruvāvaṭuturai ātīṉa caivappiracārakarum, tevakōṭṭaic civākama-cittāntap paripālaṉacaṅkattuc cittāantacāttira pōtakarumākiya tūttukkuṭi po, muttaiyapiḷḷai eḷutiya muttiratnam eṉṉum viruttiyaraiyum, ed. with Tamil translation and commentary by Po. Muttaiyapillai, Estate Press, Devakoṭṭai, 1923.

Sārdhatriśatikālottara avec le commentaire de Bhaṭṭa Rāmakaṇṭha ed. N. R. Bhatt, Publications de l'Institut Français d'Indologie 61, Pondicherry, 1979.

Siddhāntaprakāśikā of Sravātmaśambhu with introduction and English translation, by T. Ganesan, pub. The Śaiva Bharati Shodha Pratishtanam, Jangamwadi Math, Varanasi, 2006.

Siddhāntaśekhara of Viśvanātha, ed. Ke. Sītārāma Somayājin, with the assistance of Talakāḍu Āgama Kṛṣṇadīkṣita, Śrīmanonmanī-granthamālā 20, Mysore, 1971.

Siddhāntasārāvali of Trilocanaśivācārya with the commentary of Anantaśivācārya, published in five parts in the *Bulletin of the Government Oriental Manuscript Library Madras* Vol. 17.1, pp. 29-68 (ed. A. A. Ramanathan and T. H. Viswanathan), Vols. 17.2, pp. 1-48, 18.1, pp. 1-64 and 19.1, pp. 53-84 (ed. R. K. Parthasarathi and T. H. Viswanathan), Vols. 19.2, pp. 1-48 and Vol. 2o.2, pp. 49-71 (ed. T. H. Viswanathan, P. G. Seetharaman and R. Ganesan) Madras, 1965-1968.

Suprabhedāgama, Printed by Mayilai Alakappa Mudaliyar, Madras, Civañānapotayantracālai, 1908.

Sūkṣmāgama vol. I to III, ed. S. Sambandha Sivacharya, B. Dagens, M L. Barazer-Billoret and T. Ganesan, Collection Indologie 114, Pondicherry: IFP & EFEO, 2010, 2012 and 2017.

Somaśambhupaddhati, 4 vols, ed. Hélène Brunner, *Première Partie. Le rituel quotidien dans la tradition śivaïte de l'Inde du Sud selon Somaśambhu; Deuxième Partie. Rituels occasionnels dans la tradition śivaïte de l'Inde du Sud selon Somaśambhu I Pavitrārohaṇa, Damanapūjā et Prāyaścitta; Troisième Partie. Rituels occasionels dans la tradition śivaïte de l'Inde du Sud selon Somaśambhu II dīkṣā, abhiṣeka, vratoddhāra, antyeṣṭi, śrāddha*; and *Rituels dans la tradition sivaïte selon Somaśambhu. Quatrième partie: rituels optionnels: pratiṣṭhā*. Publications de l'Institut Français d'Indologie 25. Pondicherry, 1963, 1968, 1977, 1998.

Svacchandatantra with the commentary of Rājānaka Kṣemarāja, ed. Madhusūdana Kaul Śāstrī, Kashmir Series of Texts and Studies 31, 38, 44, 48, 51, 53 and 56, Bombay 1921-35.

Svāyambhuvasūtrasaṃgraha, ed. Veṅkaṭasubramaṇyaśāstrī, Mysore, 1937.

Svāyambhuvasūtrasaṃgraha, Vidyāpāda, Sadyojyotiṣkṛtaṭīkā-sahita. Edited and translated by Pierre-Sylvain Filliozat, Indira Gandhi National Centre for the Arts & Motilal Banarsidass Publishers Pvt. Ltd., New Delhi, 1994.

Translation & Studies

Agarwal, Rishi Kumar, 1971, 'Origin of spectacles in India', *British Journal of Opthalmology* 55 (1971), pp. 128–129.

Birch, Jason, 'The Meaning of *haṭha* in Early Haṭhayoga', *Journal of the American Oriental Society* 131 (2011), pp. 527–554.

BRUNNER, **Hélène**, 1969, 'De la consommation du *nirmālya* de Śiva', *Journal Asiatique*, no. 257 (1969), pp. 213–63.

BRUNNER, **Hélène**, 1999, 'Le *Parārthanityapūjāvidhi*. Règle pour le culte quotidian dans un temple. Introduction, traduction partielle et notes', in *Tiruvaṇṇāmalai, un lieu saint śivaïte du Sud de l'Inde, volume* 3 *rites et fêtes*, by François L'Hernault & Marie-Louise Reiniche. Publications de l'École française d'Extrême-Orient 156-3, Paris: EFEO, 1999.

CIOTTI, **Giovanni**, 2017, 'Teaching and Learning Sanskrit through Tamil. Evidence from Manuscripts of the *Amarakośa* with Tamil Annotations (Studies in Late Manipravalam Literature 2)' in: Vincenzo Vergiani, Daniele Cuneo, and Camillo Alessio Formigatti (eds.), *Indic Manuscript Cultures Through the Ages: Material, Textual, and Historical Investigations*. Berlin/Boston: Walter de Gruyter, 2017, pp. 193–222.

DE SIMINI, **Florinda**, 2016, *Of Gods and Books, Ritual and Knowledge Transmission in the Manuscript Cultures of Premodern India*. Berlin, Boston: De Gruyter.

DUQUETTE, **Jonathan**, forthcoming, 'Reuse and Adaptation of Appaya Dīkṣita's *Śivārcanacandrikā* in a Vīraśaiva Ritual Manual', to appear in 2019 a volume published from Vienna ed. Cristina Pecchia.

GANESAN, **T.**, 2009, *Two Śaiva Teachers of the Sixteenth Century. Nigamajñāna I and his disciple Nigamajñāna II*, IFP – Publications Hors Série 9. Pondicherry: French Institute of Pondicherry.

GODE, **P.K.**, 1947, 'Some Notes on the Invention of Spectacles and the History of Spectacles in India between A.D. 1500 and 1800', *B.I.S. Mandal Quarterly* 28 (1947), pp. 32–46.

GOOD, **Anthony**, 2001, 'The Structure and Meaning of Daily Worship in a South Indian Temple', *Anthropos* 96, no. 2 (2001), pp. 491–507.

GOODALL, **Dominic**, 2000, 'Problems of Name and Lineage: relationships between Sounth Indian authors of the Śaiva Siddhānta (a review article of Brunner 1998)' in *Journal of the Royal Asiatic Society*, Series 3, Vol. 10, Part 2, pp. 105–116.

GOODALL, **Dominic**, 2009, 'Who is Caṇḍeśa?', in *Genesis and Development of Tantrism*, ed. Shingo EINOO. Institute of Oriental Culture Special Series 23. Tokyo: Institute of Oriental Culture, pp. 351–423.

GOODALL, **Dominic**, 2014, 'Saiddhāntika paddhatis I. On Rāmanātha, the Earliest Southern Author of the Śaivasiddhānta of Whom Works Survive, and on Eleventh-century Revisions of the *Somaśambhupaddhati*', *Cracow Indological Studies* 16 (2014), pp. 169–201.

GOODALL, **Dominic**, 2017, 'On Image-Installation Rites (*liṅga-pratiṣṭhā*) in the Early Mantramārga', in *Consecration Rituals in South Asia*, ed. István KEUL. Numen Book Series 155. Leiden / Boston: Brill, 2017, pp. 45–84.

GOODALL, **Dominic**, 2018, 'Rudragaṇikās: Courtesans in Śiva's Temple? Some Hitherto Neglected Sanskrit Sources', *Cracow Indological Studies* 20 (2018), pp. 69–122.

GOODALL, **Dominic**, forthcoming A, 'Harmonisation and distortion in Śaiva scholastic literature. Studies in the Saiddhāntika Paddhatis III', in a volume on scholasticism edited by Émilie Aussant and Gérard Colas to published from the EFEO in Paris.

GOODALL, **Dominic**, forthcoming B, 'Damanotsava: on Love in spring, on what Jñānaśambhu wrote, and on the spread of public festivals into the Mantramārga. Studies in the Saiddhāntika

Paddhatis II.', in a volume edited Nina Mirnig, Marion Rastelli & Vincent Eltschinger to be published from the Austrian Academy of Sciences in Vienna.

GOODALL, Dominic, forthcoming C, 'On the influence of the language and culture of the Tamil-speaking South on the Temple Āgamas of the Śaivasiddhānta: an annotated list of distinctive vocabulary', article to be published from Pondicherry in a volume edited by Giovanni Ciotti and Erin McCann.

KISS, Csaba, 2015, *The Brahmayāmalatantra or Picumata II. The Religious Observances and Sexual Rituals of the Tantric Practitioner: Chapters 3, 21 and 45.* Collection Indologie 130/Early Tantra Series 3. Pondicherry: Institut Français de Pondichéry/École française d'Extrême-Orient/Asien-Afrika-Institut, Universität Hamburg.

L'HERNAULT, Françoise, & Marie-Louise REINICHE, 1999, *Tiruvaṇṇāmalai, un lieu saint śivaïte du Sud de l'Inde, volume 3 rites et fêtes.* Publications de l'École française d'Extrême-Orient 156-3. Paris: EFEO.

MITRA, Haridas, 1933, 'Sadāśiva Worship in early Bengal: A study in History, Art and Religion' in *Journal of the Asiatic Society of Bengal* (New Series) XXIX pp. 171–254.

NAGASWAMY, R., 1989, *Śiva Bhakti*, New Delhi: Navrang.

SANDERSON, Alexis, 1986, 'Maṇḍala and Āgamic Identity in the Trika of Kashmir' in *Mantras et diagrammes rituels dans l'hindouisme.* Paris: Éditions du CNRS, pp. 169-214.

SANDERSON, Alexis, 2004, 'The Śaiva Religion among the Khmers (Part I)', *Bulletin de l'École française d'Extrême-Orient* 90-91, pp. 349-462.

SANDERSON, **Alexis**, 2007. 'The Śaiva Exegesis of Kashmir', in: Dominic Goodall and André Padoux (eds.), *Mélanges tantriques à la mémoire d'Hélène Brunner. Tantric Studies in Memory of Hélène Brunner.* Collection Indologie 106. Pondicherry: IFP/EFEO, pp. 231–442.

SATHYANARAYANAN, **R.**, 2015: see *Prāyaścittasamuccaya* above.

SATHYANARAYANAN, **R.**, and Dominic GOODALL, forthcoming, 'Text and Paratext in South Indian Śaiva Manuscripts', article to be published in a volume edited by Jonas Buchholz.

SOUTIF, **Dominique**, 2009, *Organisation religieuse et profane du temple khmer du VIIème au XIIIème siècle.* Doctoral thesis, Université Sorbonne nouvelle-Paris 3.

WESSELS-MEVISSEN, **Corinna**, 2011, 'Festival Vehicles and Motif Lamps: Reflections on Visual Elements in South Indian Temple Ritual' in *Ritual Dynamics and the Science of Ritual*, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, pp. 567-597.

Half-verse Index

†एवं विसर्जनी मुद्रा शिरस्यञ्जलिमाचरेत्† ४:११२ef
†धृत्वा† स्वहस्तं प्रक्षाल्य दर्शयेदथ दर्पणम् ४:२८cd
†पुनस्तासाञ्च संन्नाप्य† स्नापयेद्धृदयाम्बुभिः ३:४२cd
†पुरीतादाहृतान्† शिष्यैस्स्वेन वा स्वसमीपतः २:६०cd
†यथा पानीयतत्पीठसेक्त चामकरं तथा† ३:१९२cd
†रुद्रशक्तिप्रसूर्भूतमण्डलं वर्त्तिमण्डलम्† ४:१८cd
†शिरः सर्वेशितात्मान्या पराधीनवशत्वगा† ३:२७१ab
†शिवासनेन तन्मूर्त्या ब्रह्मभिर्विद्यया दृशा† २:१५१cd
†स्मृत्वाथ धूपदीपौ च दत्वा चारात्रिकावलेः† ४:१९ab
अंशुमत्यपि नैवेद्यविधिरुक्तः कथं हि सः ३:३६७ab
अंसासक्तस्फुटश्वेतसनालाब्जकरद्वयं १:५२c
अकृत्वा मानसं यागं यो बहिर्यागमारभेत् २:९६ab
अक्षमालां त्रिशूलं च दधानं नन्दिकेश्वरम् २:४१ab
अक्षराक्षरसन्धानं न द्रुतं न विलम्बितम् ४:४७cd
अक्षाणामक्षकल्पानां संयमो यत्प्रसूयते ४:३२ab
अग्निकार्यं करिष्येऽहमस्मिन्नवसरे शिव ४:९७ab
अग्निकार्यं करिष्येऽहम् इति विज्ञाप्य सादरम् ४:१cd
अग्निकार्यञ्च नाभौस्यादागमोक्तेन वर्त्मना २:११७cd
अग्निमण्डलमभ्यर्च्य तेजोराशिनिधिस्थलम् ३:११०cd
अग्निष्टोमसहस्रस्य धर्मतो लभते फलम् २:१६cd
अग्निहोत्राश्च वेदाश्च यज्ञाश्च बहुदक्षिणाः २:४ab
अग्न्यादीशान्तमभ्यर्च्य तद्ध्यानञ्च निगद्यते ३:८२ab
अग्रेणापि च मूलेन समः शङ्कः पुमानिति २:१४२ab
अघोरस्य कलाश्चाष्टौ वामदेवस्त्रयोदश ३:१२७cd
अघोरहृदयं वामगुह्यं सद्यपदद्वयम् ३:१५०ab
अघोरान्नापरो मन्त्रो कलिमासाद्य सिद्धिदः ४:१४८ab
अघोरार्पितचेता यो मुक्तिभाक् स च नान्यथा ४:१४८cd
अघोरे चाष्टशक्तीश्च वामदेवस्तथोच्यते ३:१३१cd
अङ्गन्यासं ततः कृत्वा महामुद्रान्तमप्यथो २:९३cd
अङ्गुष्ठतर्जनीभ्यां तु हृदा निर्माल्यमोचनम् ३:३५cd
अङ्गुष्ठतर्जनीयुक्तं पुष्पत्रयविसर्जनम् ४:११२ab
अङ्गुष्ठतर्जनीयोगान्मध्यमा सिद्धिरीरिता ४:८१cd
अङ्गुष्ठपर्वतुल्योच्चा कर्णिका केसरैर्युता २:१०६cd
अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु तिलकं मुखपञ्चके ४:२४cd
अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु नित्यमेव जपेद्बुधः ४:४६ab
अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु पादान्मूर्धान्तमेव वा ४:२०ab
अङ्गुष्ठानामिके चोभे सर्वकामफलप्रदे ४:४६cd
अङ्गुष्ठाभ्यां तु तर्जन्योर्न्यसेदस्त्रं फडन्तकम् १:२२ab
अङ्गैर्मूलेन तूष्णीं वा कल्पितं दर्शनार्घ्यकम् १:२७cd
अजातादिकनिष्ठादिक्रमाद्ब्रह्माणि विन्यसेत् ३:३४ab
अणिमादिगुणोपेतं सितपद्मं हृदि स्मरेत् २:१०२cd
अणुभूतानि चान्यानि दीक्षया गुरुणाणुभिः २:६८ab
अत एवादितः शम्भोः पूजाया महिमोच्यते २:३cd
अतोथाङ्गुष्ठानामाभ्यां तन्मूलं हृदि विन्यसेत् १:२३ab
अथ कृत्वा करन्यासं हृदञ्जलिकरद्वयम् २:७७cd
अथ गद्यगिरा भूतशुद्धिमात्रमिहोच्यते २:७८ab

अथ तं नरमादाय वक्रेभ्यः परमेशितुः ३:२५२ab
अथ तत्रासनासीनः पूर्वास्यः सूर्यमर्चयेत् १:११cd
अथ तद्देहहृत्पद्मे तच्चैतन्यं शिवात्मकम् ३:१६४cd
अथ दक्षाङ्घ्रिणा वामशाखामाश्रित्य देहलीम् २:४९cd
अथ द्वारन्तु सम्प्रोक्ष्य सामान्यार्घ्येण हेतितः २:३४ab
अथ द्वाराविरोधेन द्वाराधिपधुरन्धरम् २:५५ab
अथ धौताङ्घ्रिराचम्य धृत्वा भस्म जलं विना ४:१४३ab
अथ पञ्चामृतस्नानं ब्रह्मभिः पृथगेव तत् ३:५७cd
अथ पञ्चासनान्यत्र प्रकल्प्यानि शिवासने ३:११७cd
अथ पर्युषितत्यागश्चण्डेशाय तु तत्कथम् ३:३४ef
अथ पर्युषितां पूजां गायत्र्याभ्यर्च्य तत्परम् ३:३१ab
अथ पानीयपुष्पादि गन्धपुष्पाणि चार्पयेत् १:६१ab
अथ पुष्पाञ्जलिं स्वस्य हृत्प्रदेशे निधाय च ३:१२२cd
अथ पूजादिकार्यादौ निर्वृत्यादित्यपूजनम् २:२०ab
अथ प्रार्थ्य जपं कुर्यादक्षसूत्रेण पूजकः ४:३१cd
अथ फट्स्वाहान्तमस्त्रेण लिङ्गं गड्डुकपाथसा ३:३७cd
अथ ब्राह्मे समुत्थाय मुहूर्ते शिवदीक्षितः १:७ab
अथ मूलदृशालोक्य दिवि विघ्नान्निवारयेत् २:४८ab
अथ वस्त्रेण सम्मृज्य लिङ्गं शुचिकरस्ततः ३:१९१cd
अथ शक्त्यादिशक्त्यन्तमासनं पूजयेत्कथम् ३:७७ab
अथ सङ्गृह्य तत्पात्रं पाणिनाथो द्वयेन तु ४:१९cd
अथ सर्वाङ्गसम्पूर्णं चैतन्यमिति भावयेत् ३:१६६cd
अथ सायं महादेवविरुदावलिकीर्त्तनम् ४:१६४ab
अथ स्वाहान्तमूलेन देयमर्घ्यं विवस्वते १:६२ab
अथ हे भगवन् स्वामिन् स्वागतं ते वदेदिति ३:१७९cd
अथवा केवलैरङ्गैः केवलैः ब्रह्मभिस्तु वा ३:२४४cd
अथवा चन्दनस्नानकालेऽवश्यं शिवाय तु ३:६३ab
अथवा दिव्यमुद्राभ्यां क्षिप्त्वा मूर्तौ सुमद्वयम् ४:१२३ab
अथवा पाद्यमेकं †स्यादेकमेवाथवा त्रिषम्† २:१५७ab
अथवा प्राच्यवाच्यां वा द्वारं ग्राह्यं यथोचितम् २:३२cd
अथवा बाह्यपूजावदन्तर्यागं समाचरेत् २:११७ab
अथवानधिकार्यस्य वह्निकार्यस्य पूजकः ४:९८ab
अथवान्यप्रकारेण चाढकं तूत्तमं भवेत् ३:३६२ab
अथाग्नेय्यां तु गुर्वर्चा षडुत्थासनमध्यतः ४:९३cd
अथाज्यस्नानमन्त्रोक्तमघोरेणोष्णवारिणा ३:५८ab
अथात्रावसरे शम्भुं हृदञ्जलिकरस्स्वयम् ४:१ab
अथादौ सूर्यपूजायै दर्शनार्घ्यं प्रकल्पयेत् १:२६ab
अथान्यथा प्रवृत्तानां शिवाज्ञाभङ्गकारिणाम् ४:१५४ab
अथाब्जकेसरेष्वष्टौ पूज्या वामादिशक्तयः ३:९५cd
अथाभिषिञ्चेन्मूलेन विशेषार्घ्यं हृदाथवा ३:७०ab
अथार्कासनमभ्यर्च्य तन्मध्ये मूर्तिमर्चयेत् १:४९cd
अथाविघ्नमिहास्त्वित्थं प्रार्थ्य विघ्नेश्वरं यजेत् ३:७२cd
अथाष्टपुष्पैरभ्यर्च्य सद्य आद्यैश्च मूलतः ४:१०५ab
अथास्त्रप्रावृतिर्भाव्या वर्मणा वौषडन्ततः २:६३ab
अथेति तत्तन्मुद्राभिः. षडङ्गन्यासमाचरेत् ३:१७०cd
अथेशानोत्तरे नेत्रं दृग्भ्य आदाय तैजसम् ३:२६६ab
अथैतेषां क्रियापूर्त्यै ब्रह्माङ्गानां यथाक्रमम् ३:२८०ab
अथैषां दिक्पतीनां च मुद्रा देया त्रिशूलिका ३:३३४cd
अथों नमोऽन्तमूलेन शिवमूर्ध्नि सुमार्पणम् ३:२८६cd
अथोपविश्य सौम्यास्यः सामान्यार्घ्यं प्रकल्पयेत् २:२२ab
अदत्वा तु हरस्याथ भुक्तश्चेत्क्षीयते धनम् ३:३५८ab
अधः कूर्मशिलासीनां क्षीरोदसितविग्रहाम् ३:७८ab

अधमं चाढकं चैव नैवेद्यं त्रिविधं भवेत् ३:३६१cd
अधमादिक्रमेणैव पत्रं तत्त्रिगुणं भवेत् ३:३९०cd
अधमो घर्घराघोषो घण्टाघोषस्य लक्षणम् ३:२४१cd
अधर्मादिस्वरूपेण पीठगात्राणि भावयेत् ३:८४ab
अधिकारमलोपेताः किञ्चैश्वर्यमदान्विताः ३:५cd
अधृष्यत्वं ही नागः स्याच्छक्तिः सर्वभयङ्करी ३:२९२cd
अधोदिगधिपं कान्तं पीतवस्त्रं श्रीयान्वितम् ३:३३४ab
अनन्तं च तथा सूक्ष्मं शिवोत्तममतः परम् ३:३०३cd
अनन्तं नीलसङ्काशं सहस्रफणमण्डितम् ३:८०ab
अनन्तं पुण्डरीकाक्षं फणादशशतैर्युतम् ३:३३२cd
अनन्तधर्मज्ञारागभूतिपद्मं चलासनम् ३:४५cd
अनन्तसिंहयोगाब्जविमलश्चेति पञ्चकम् ३:११८ab
अनन्तादेरधिष्ठात्र्यः शिवस्यैवाष्टशक्तयः ३:९९ab
अनन्ताद्या दलाग्रेषु पीठकण्ठे गणेश्वराः ३:२४६ab
अनिवेद्य न भुञ्जीत भगवन्तं सदाशिवम् ३:३५६cd
अनुक्ते यत्र मन्त्रे तु हृन्मन्त्रस्तत्र सर्वतः ३:५७ab
अनुग्रहोऽभयं सर्वलोकानां परिपालनम् ३:२९०ab
अनेन सदृशो मन्त्रो नास्तीति प्राणरक्षणे ४:७६ab
अन्तरायं समुत्सार्य लिङ्गमुद्रां तु वामतः ३:१६९cd
अन्तर्यागादथो वाह्ये स्थानशुद्धिं समाचरेत् २:१३२ab
अन्तर्यागोऽयमित्युक्तो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः २:१३१cd
अन्तश्शुद्धिकरः शङ्खो वहिरस्थिवदीरितः २:१४३ab
अन्नाभिषेकमात्मार्थे कार्यं वा शक्तिरस्ति चेत् ३:६१cd
अपराधसहस्राणि कियन्तेऽहर्निशं मया ४:११८ab
अपर्यूषितनिरिछद्रैः कृमिकेशादिवर्जितैः ३:२०८cd
अपामार्गं कुशां दूर्वा पञ्चविल्वं शमी तथा ३:२२४cd
अपि नित्यं यथाशक्ति कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ४:१६३ab
अपिधानं तु संयोज्य भीमरुद्रं स्मरेत्तदा ४:१२९ab
अपूपादि च यद्द्रव्यं भोज्यं यदि शिवार्पितम् ३:३५७ab
अप्यङ्गुष्ठादि चेशादिपञ्चब्रह्माणि विन्यसेत् ३:३४cd
अप्युर्ध्वकायस्सन् कृत्वा यथा पुष्पाञ्जलिं पुरा ३:१५४cd
अभावे श्लोकपाठस्य हृदा देयो जपस्तदा ४:६४ab
अभिव्यक्ताश्च सम्पूर्णा भवन्त्येव न संशयः २:७४cd
अभिषिच्य ततस्तद्वत्पीठं पाशुपतेन च ३:३८ab
अभिषिच्य पुनः कल्प्यं स्नानकाले चलासनम् ३:४५ab
अभिषिच्य हृदा पश्चाद्वाससा परिमृज्य च ३:५२ab
अभिषेकक्रमोऽस्माभिर्व्याख्यातः शैवभूषणे ३:५३cd
अभ्यर्च्येत्यभिमन्त्र्यैतत्कृत्वा तालत्रयं ततः २:२५ab
अमन्त्रपुष्पमारोप्य मन्त्रपुष्पं च मूलतः ३:१९२ab
अमृतमथनोत्पन्ने सुरभे लोकधारिणि ४:१५८cd
अमृतीकरणं कूर्यान्मन्त्राणां धेनुमुद्रया ३:१७६ab
अमृतीकरणं तावज्जडचित्पूर्त्तिकारणम् २:१६५ab
अमोघा विद्युता शक्तिर्नवमी सर्वतोमुखी १:४७ab
अम्बामन्त्रेण कर्तव्यमन्नस्नानं शिवाय तु ३:६२ab
अम्भोजलाञ्छितं सौम्यं द्रवद्रूपं स्वभावकम् २:८५cd
अरुणाभं स्मरेन्नेत्रं दृक्कियेच्छात्मकं विभोः ३:२६८ab
अर्घ्यादिपात्रनिर्माणं चिन्त्यविश्वे समीरितम् २:१३७cd
अर्घ्योदकं समापाद्य दक्षिणे हस्तसम्पुटे ४:६०ab
अर्चनं ध्यानपूर्वं हि तस्मात्तद्ध्यानमुच्यते ४:७०ab
अर्चने भोजने चेत्यथोङ्कारादिनमोन्तकम् ३:२ab
अर्थेऽस्मिन् लिख्यतेऽस्माभिरंशुमद्वचनं परम् ४:१०६cd
अर्धकायोर्ध्वकेशौ च राहुकेतू कृताञ्जली १:७०ab

अलमेतावदात्मार्थे कामिकादावुदीरितम् ३:५०ab
अल्पे महति वा तुल्यं फलमाढ्यदरिद्रयोः ३:३५८cd
अवश्यं साध्यमन्त्रार्चा कार्या तत्क्रम उच्यते ४:६८cd
अविच्छिन्नाभिषेकेण शिवोऽभीष्टं प्रयच्छति ३:६७cd
अविज्ञाय शिवार्चाया माहात्म्यं कर्तुमक्षमम् २:३ab
अव्यक्तव्यक्तके लिङ्गे मण्डले स्थण्डिलेऽनले ४:१५२ab
अशक्ताः पुरुषस्थाः स्युः शिवस्थाः शान्ततेजसः ४:३६ab
अशिवस्तु स विज्ञेयो न मोक्षाय विधीयते २:९६cd
अष्टत्रिंशत्कलान्यासमप्यत्रावसरे क्रिया २:९४cd
अष्टत्रिंशत्कलामध्ये देवीनामेकविंशतिः ३:१३६ef
अष्टमं शिवपुष्पं स्यात्किरणोक्तं विविच्यते २:११२ab
अष्टोत्तरशतेनैव फलं कोटिगुणोत्तरम् ४:४७ab
अष्टौ सद्यकला ज्ञेया मकुटादिक्रमान्न्यसेत् ३:१२८ab
असनं शिखिनी चैव पीतपुष्पं प्रकीर्तितम् ३:२१७ab
अस्तित्वमधिकत्वं च स्वातन्त्र्यं सर्वगोप्तृता ३:१७१ab
अस्तित्वादिति लिखितं कामिकोक्तं पुरात्र तु ३:२७३ab
अस्त्रस्य त्रासनीमुद्रा देयाथावरणार्चनम् १:६७cd
अस्त्रादि हृदयान्तां चाङ्गान्यङ्गे तु योजयेत् ४:१०८cd
अस्पृष्टान्तः प्रविश्याथ देहलीमध्यमेऽर्चकः २:५०ab
अस्फुटावयवां लिङ्गनाहे मूर्त्तिं समर्चयेत् ३:१२४ab
अस्मिन्नवसरे देयं नैवेद्यं भक्ष्यवस्तु वा ३:३२cd
अस्मिन्नवसरे देयं मन्त्रान्नं शम्भवे हितम् ३:१९३ab
अस्मिन्नवसरे देयं महानैवेद्यमुत्तमम् ३:२९७ab
अस्मिन्नवसरे देया मुद्रा पञ्चमुखी नमः ३:१८२ab
अहन्यहनि योऽधीते विधिस्थः शिवसंहिताम् ४:१४६ab
अहन्यहनि योगाग्निसम्पर्काच्छिवशक्तयः २:७३cd
अहिंसा प्रथमं पुष्पमन्यदिन्द्रियनिग्रहः २:१०९ab
अहिंसादिभिरुक्तैस्तैर्हार्दलिङ्गं तु ज्योतिषम् २:१२४ab
अहिंसाद्यष्टभिः पुष्पैरर्चयेद्वारिजादिभिः २:१०८cd
आकाशमण्डलं धूम्रं वृत्तं विन्द्वेकभूषितम् २:८६ef
आगमोक्तप्रकारेण विदधीत शिवार्चनम् २:३३cd
आगमोक्त्या प्रवक्ष्यामि पूजान्ते तत्र गम्यताम् १:२५cd
आग्नेयं धूपदीपाद्यं वायव्यं चन्दनाद्रवम् २:११३ab
आग्नेयं मण्डलं त्र्यश्रं रक्तं स्वस्तिकलाञ्छितम् २:८६ab
आग्नेय्यां हृदयं चैव अर्चयेत्तु लयाङ्गकम् ४:११०cd
आचम्य सकलीकृत्य पूर्ववद्भस्मधारणम् १:१७ab
आचरः स्वविरुद्धश्चेत्केन वा लङ्घितुं क्षमः ४:६५cd
आचामार्घ्ये प्रदायाथ दद्याद्दिव्याम्बरद्वयम् ३:२००ab
आच्छादनं तु गळितं प्रोक्षयेदस्त्रवारिणा ३:१४ab
आच्छादयति देवेशं गवां कोटिफलं लभेत् ३:२३२ab
आज्यहीनं तु नैवेद्यमसुराणां निवेदनम् ३:३६३cd
आत्मपूजाक्रिया प्रोक्ता मन्त्रशुद्धिस्ततः परम् २:१७७cd
आत्मरक्षेयमाख्याता मन्त्ररक्षा निगद्यते ४:३५ab
आत्मारामोद्भवैर्वापि पुष्पैः सम्पूजयेच्छिवम् ३:२०७ef
आत्मार्थयजनान्ते तु सन्ध्यां प्रति विशेषतः ४:१३०ab
आत्मार्थयजने मुख्यं शतधाराभिषेचनम् ३:६९ab
आत्मार्थयजने शम्भोरासनद्वयमिष्यते ३:२७ab
आत्मार्थशिवपूजायाः क्रमोऽस्माभिर्निगद्यते २:२ab
आत्मार्थे च परार्थे च भीमरुद्रं समर्चयेत् ३:१२ab
आत्मार्थे च परार्थे च ह्यभिषेकक्रमः समः ३:५३ab
आत्मार्थे तु तदूर्ध्वं वा तदर्धं वापि कारयेत् २:१३९ab
आत्मार्थे त्वग्निकार्यं स्यात्सर्वान्ते स्तुत्यनन्तरम् ४:६ab

आत्मार्थे त्वथवा पञ्चावरणार्चनमुत्तमम् ३:२४७cd
आत्मार्थेऽप्यादितः कुर्यादर्कपूजनमुत्तमम् १:१५ab
आदायेशहृदोऽघोरं पूजयेद्याम्यदिग्दले ३:२५४cd
आदायेशानमन्त्रादौ देवमस्तकपञ्चकात् ३:२४९cd
आधारशक्तिपद्मान्तं स्थिरासनमुदाहृतम् ३:९५ab
आधारशक्तिर्वृत्ताग्रे पात्रपादाधिदेवताः २:१४६ab
आनाभेर्द्वादशान्तान्तं व्याप्ता प्राणेन वर्तते ४:४१ab
आनीयाधाय पूजोपकरणद्रव्यौघं चिन्तयेत् २:६१ab
आपीठान्तं महेशानं तुलसीदलमालया ३:२३१cd
आपीनं हरितच्छायं विलोलध्वजधारिणम् ३:३२७cd
आपोशनं हृदा दद्यात्स्वाहान्तेन विचक्षणः ३:३८०ab
आप्यं मण्डलकं शुभ्रमर्धचन्द्रनिभं शुभम् २:८५ab
आप्यवाद्यं तु शंखाद्यं नालाद्याग्नेयमीरितम् २:११८cd
आभ्यन्तराणि वाह्यानि देहे त्वभ्यन्तराणि हि २:६९cd
आमोपदंशकैर्युक्तं तथा पच्चडिकायुतम् ३:३७२ab
आरोपयेद्भद्रपीठे लिङ्गमुत्तरगोमुखम् ३:७२ab
आवश्यके च स्नाने चानुष्ठाने जपकालतः ३:१cd
आवाहनेन तन्मूर्तिर्द्रवति द्रवहेमवत् २:१६३ab
आवाह्य हृदयोपेतं तत्तन्मन्त्रैः समर्चयेत् ४:७९cd
आवृतेषु दलेष्वष्टस्वों शिवाय नमो नमः २:१०३ab
आसनार्चितमन्त्रांस्तु पीठेनैव तु योजयेत् ४:११४ef
आसनावरणाद्यं यदुपाङ्गमिति तत्प्रभौ ३:२९६ab
आसनोर्ध्वे महासत्त्वं ब्रह्माण्डाभरणक्षमम् ३:७९ab
आहत्य स्नानकालाङ्गं त्रेधा नैवेद्यमीरितम् ३:१९९ab
आहत्यैतावता श्लोकाः चत्वारिंशद्द्वयान्विताः २:७८cd
इडयापूरकाकृष्य सुधया च शिवाणुभिः २:१२०cd
इण्डामालाद्यलङ्कारैरलङ्कृत्य सदाशिवम् ३:२३४ab
इतरे व्रीहयः प्रोक्ताः फलं तेषां पृथक् पृथक् ३:३५३cd
इतरैकफलं प्रोक्तं शालिर्दशगुणो भवेत् ३:३५४ab
इति ऑ हुमघोराय नमोऽघोरं समर्चयेत् ३:२५८cd
इति कालोत्तरे प्रोक्तं नारुद्रो रुद्रमर्चयेत् २:१७६ab
इति कुत्रागमे प्रोक्ता तर्हि कालोत्तरादिषु ४:१५०cd
इति कृत्वाथ पूर्वास्यो लिखेद्देशे तु मण्डलम् ४:१२९cd
इति चण्डेश्वरं ध्यात्वा यजेतेत्थ गणेश्वरान् ३:३१९cd
इति चेदष्टकं कुर्यादावाहनादी चतुष्टयम् ३:२७८ab
इति तस्माद्विशेषार्घ्यजलेनात्मानमस्त्रतः २:१६६ab
इति दण्डिनमभ्यर्च्याथो वामे द्वारि पिङ्गलम् १:३८ab
इति दत्वाल्पग्रासं च त्रेधाऽथो पुस्तकार्चनम् ४:१५९cd
इति दीप्तागमे प्रोक्तन्द्रव्यशुद्धिरथोच्यते २:१५९cd
इति ध्यात्वा तु वृषभं पूजयेदथ मारुते ३:३१४ab
इति ध्यात्वा महाकालमर्चयेदथ दक्षिणे ३:३०९ab
इति ध्यात्वा यजेदस्त्रद्वारपालं ततः परम् २:५२cd
इति ध्यात्वा यजेन्नेत्रं नमोन्तेनाक्षिमन्त्रतः ३:२७०ab
इति ध्यात्वा विधिं सूर्यमण्डलाधिपतिं यजेत् ३:१०५ab
इति ध्यात्वा सदाशम्भुं व्यक्तावयवमद्भुतम् ३:१५०cd
इति ध्यात्वा समावाह्य धुनिचण्डेश्वरं यजेत् ४:१३८ab
इति ध्यायन् यजेद्देवीं पश्चादीशानदेशतः ३:३१७ab
इति नन्दिनमैन्द्रेऽथ महाकालं तथानले ३:३०७cd
इति नित्यं समाख्यातं षडाधारं शिवार्चनम् १:१२cd
इति पिङ्गलमाराध्य पद्मैशाने गजाननम् १:३९cd
इति पूर्वादिदिङ्नाथानष्टाभ्यर्च्येशदक्षिणे ३:३३०cd
इति प्रकल्प्य मनसा पूजयेद्धार्दमीश्वरम् २:११६cd

इति प्रणवसंयुक्तमीशानाय नमोऽर्चयेत् ३:२५१cd
इति बुद्ध्या ममारम्भः प्रवृत्तो हि शिवार्चने १:१६cd
इति ब्रह्माणमभ्यर्च्य पश्चान्निर्ऋतिवामतः ३:३३२ab
इति भृङ्गिं गणेशानमर्चयेदथ नैर्ऋते ३:३१०cd
इति वा खं खषोल्काय सूर्यमूर्तय और्ध्वतः १:५३ab
इति वा स्नानवेदीं तु निर्माय स्वानुकूलतः ३:२५cd
इति वामादिशक्त्यर्चा पश्चाद्ध्येया मनोन्मनी ३:१०१ab
इति वार्ता प्रसिद्धा हि शब्दमात्रं भिदा तयोः १:५ab
इति विघ्नेश्वरं ध्यायंश्चार्चयेताथ पश्चिमे ३:३१२cd
इति विज्ञाप्य देवं हि स्वागतार्घ्यं शिवाय तु ३:१८१cd
इति विज्ञाप्य पाणिभ्यां पेटकाल्लिङ्गमाददत् ३:३०ab
इति विज्ञाप्य सूर्याय सन्निधानाख्यमत्र तु १:५७cd
इति विज्ञाय पूज्यास्स्युरथवा पूजयेदिमान् २:४६ab
इति विज्ञाय वेराणि तत्तत्स्थानेषु पूजयेत् ३:२१ab
इति विज्ञाय शङ्खादिपात्रं हैमं परं ततः २:१४५ab
इति श्लोकत्रयं सार्धं पठित्वा सजलं सुमम् ४:१०३cd
इति सम्पूजयेच्छक्तिमण्डलेश्वरमीश्वरम् ३:११६cd
इति सम्पूज्य विघ्नेशमथाग्नेये गुरुं यजेत् १:४१ab
इति सूक्ष्मागमे प्रोक्तं सम्प्रदायमिदं वचः ३:३६cd
इति सूक्ष्मादितन्त्रोक्त्या वेरे चक्रेऽथवा स्थले १:३४cd
इति स्कन्दं यजेद्वायोर्दिश्यनन्तरमुत्तरे ३:३१५cd
इतीशहृच्छिरश्शूडासर्वाङ्गाक्षिकरोद्भवाः ३:२७६ab
इत्थं गात्राणि चत्वारि ततोऽर्च्यं छदनद्वयम् ३:८७ab
इत्थमभ्यर्च्य तत्पश्चाच्छक्तिमण्डलमर्चयेत् ३:११३ab
इत्थमाचमनीयं तु त्रिपाद्यां स्थापयेदथो २:१५५cd
इत्यघोरशिवाचार्यैरपि प्रोक्तः क्रियाक्रमे ४:६cd
इत्यतः प्रणमेद्भानुं सहाष्टशतसंख्यया १:७२cd
इत्यत्र सप्ततिश्लोकपुष्पैर्यः सूर्यमर्चयेत् १:७७ab
इत्यथो ज्ञेयमात्मार्थे घण्टापञ्चकमुत्तमम् ३:२४२ab
इत्यथो तदनुज्ञातो वहिरर्चां समाचरेत् २:१३१ab
इत्यथो साध्यमन्त्रार्चां विज्ञाप्यानुज्ञया ततः ४:६७cd
इत्यनन्तं समभ्यर्च्य पश्चात्पीठाङ्घ्रिपूजनम् ३:८१ab
इत्यर्कशक्तयः पूज्या नवासां विस्फुरार्पणम् १:४९ab
इत्याथो लिङ्गमुत्थाप्य हृदात्मर्चतृणेन तु ३:४३cd
इत्यादि सर्वं नैवेद्यं सपात्रं सापिधानकम् ३:३७६ab
इत्यादिवचनात्पुष्पैरापूर्य स्वकमञ्जलिम् ३:१४७ab
इत्यादिवचनादन्नं यत्किञ्चिद्भक्ष्यवस्तु वा ३:१९६ab
इत्यादिवचनार्थज्ञः पश्चान्नत्यन्तमूलतः ४:११५cd
इत्यादिवचनार्थज्ञो जपं कुर्याद्विचक्षणः ४:८२cd
इत्यादिवचनार्थज्ञो नैवेद्यं तु समर्पयेत् ३:३६६cd
इत्यादिवचनैः शम्भुपूजान्ते चण्डपूजनम् ४:१५७ab
इत्यादिवचनैः शम्भुपूजार्थं सूर्यपूजनम् १:१४ab
इत्यादिवचनैः शम्भुपूजैवाभीष्टदायिनी २:१९ab
इत्यादिवचनैः शम्भोः भस्म दत्वान्तरान्तरा ४:२७cd
इत्यादिवचनैः साम्बुपुष्पं स्वजपमर्चकः ४:६२ab
इत्यादिवचनैरात्ममन्त्रयो रक्षणं सुधीः ४:४२cd
इत्यादिवचनैरेकावरणमात्मार्थके वरम् ३:२४७ab
इत्यादिवचनैर्देयं ताम्बूलं शम्भवे तदा ३:३९२ab
इत्यादिवचनैस्तज्ज्ञः शतमर्धं तदर्धकम् ४:५०cd
इत्यादिवचसां मध्ये पुरोक्तांशुमदुक्तितः ४:१२१cd
इत्याद्यत्र तु चण्डार्चा कार्येशार्चावसानके ४:१५०ab
इत्युक्तं कामिके तन्त्रे प्रसङ्गादेवमीरितम् ३:१३८ab

इत्युक्तं कामिके तस्माद्वामहस्तेऽक्षमालिकाम् ४:३३ab
इत्युक्तं चिन्त्यविश्वे तो मन्त्रशुद्धिरितीरिता ३:६cd
इत्युक्तं शिवधर्मे च तस्माच्छम्भुसमर्चने २:१७६cd
इत्युक्तं सुप्रभेदे तु कल्प्यमासनपञ्चकम् ३:१२११cd
इत्युक्तं स्वार्थपूजायां न परार्थे तथा मतम् ३:५१cd
इत्युक्तं हि ताथाप्येषां शुद्धिस्स्यात्कथमुच्यते ३:५ab
इत्युक्तवचनादेतद्गुणषट्कसमन्वितान् ३:१७२ab
इत्युक्ता सूर्यपूजात्र सौन्दरेण प्रकाशिता १:७६cd
इत्युक्त्यांशुमते देयमर्घ्यमावाहनोत्तरम् ३:१६४ab
इत्युक्त्या पश्चिमे शम्भोः योगपीठं प्रपूजयेत् ४:८५ab
इत्युक्त्या पाद्यमाचाममर्घ्यं दत्वा प्रसूनतः ३:१८७ab
इत्युक्त्या प्रत्यहं भूतशुद्धिः कार्येति निश्चिता २:७५ab
इत्युक्त्या शम्भवे कुर्यात्परमीकरणार्चनम् ३:२८२cd
इत्युक्त्या सम्प्रदायज्ञः पूजयेच्च दशायुधम् ३:३४८ef
इत्युक्त्या स्वस्य वामे तु लिखेदर्धेन्दुमण्डलम् ४:१३२ab
इत्युक्त्या स्वार्थपूजायां पश्चिमद्वारमुत्तमम् २:३२ab
इत्युक्त्यातो दशास्त्राणां देया मुद्रा त्रिशूलिका ३:३४९cd
इत्युक्त्याष्टगणेशानां देया स्यात् कालकण्ठिका ३:३२११cd
इत्युक्त्वांशुमद्वाक्याद्भीमरुद्रार्चनादथो ३:१२cd
इत्युक्त्वा ओं भीमरूद्राय नम इत्यभिवन्द्य च ३:१०ab
इत्युक्त्वा तद्दलाद्दक्षे देवं मृत्युञ्जयं यजेत् ४:७७ab
इत्युक्त्वा दासभावेन पश्चादुद्वासयेद्यथा ४:११९ef
इत्युक्त्वा धुनिचण्डाय दद्याच्छिवनिवेदितम् ४:१४०ab
इत्युक्त्वा ध्वनिचण्डेशं स्वस्य हृद्युपसंहरेत् ४:१४१cd
इत्युक्त्वा नाभिकुण्डेऽग्निकार्यं कृत्वा ततः परम् २:१२३ab
इत्युक्त्वात्मानमावाह्य हृदये प्रणवासने २:९२ab
इत्येतैरष्टभिः पुष्पैः शिवं सम्पूजयेत्सदा २:११४cd
इत्येतैरष्टसंस्कारैः ब्रह्माङ्गानि समर्चयेत् ३:२७९ab
इत्येवं पञ्च वाद्यानि मनसा तु निवेदयेत् २:११९ef
इत्यों हं सद्योजाताय नमोऽजातं प्रपूजयेत् ३:२६४cd
इत्यों हिं वामदेवाय नमोऽभ्यर्च्य ततः परम् ३:२६१cd
इत्यों हें तत्पुरुषाय नमः सम्पूजयेदथो ३:२५४ab
इदानीमेष गीर्वाणभाषात्मा च मया स्तुतः १:७८cd
इन्द्रादीशानकोष्ठान्तं न्यसेदष्टाक्षराणि तु २:१०३cd
इमं ग्रासं गृहाण त्वमिदं मे व्रतमुत्तमम् ४:१५९ab
इह शक्त्यादि नालान्तमनन्तासनमीरितम् ३:११९ab
इहारोगदृढाङ्गत्वे महदैश्वर्यमाप्नुयात् १:७७cd
ईक्षणं मूलमन्त्रेण प्रोक्षणं चास्त्रमन्त्रतः २:१६१ab
ईक्षणादि महामुद्रापर्यन्तैरष्टशुद्धिभिः ३:३७७cd
ईक्षणादिचतुश्शुद्धिपूतमर्घ्यस्य भाजनम् २:१४९cd
ईक्षणादेः फलं प्रोक्तं कामिकादौ तदुच्यते २:१६०ef
ईशदिक्पश्चिमे पूज्यं गुरुसप्तकमुच्यते ३:७४ab
ईशानं वृषभारूढं त्रिशूलव्यालधारिणम् ३:३२९cd
ईशानस्य कलाः पञ्च पुरुषस्य चतुष्कलाः ३:१२७ab
उग्रभूतपिशाचाद्या इह मे भूमिघातकाः २:१३२cd
उत्तमं ब्याढकं प्रोक्तं षड्प्रस्थं मध्यमं भवेत् ३:३६१ab
उत्तमः स्निग्धघोषः स्यान्मध्यमो मध्यमः स्मृतः ३:२४१ab
उत्तमो दक्षिणावर्तः तस्मादपि चलच्चलः २:१४२cd
उत्तिष्ठात्राभिषेकार्थमात्मरक्षार्थमेव च ३:२९cd
उत्पत्तिर्विस्फुलिङ्गानामभ्युक्षणमतः परम् २:१६४cd
उद्यद्दिनकराभासास्त्रिनेत्राश्च चतुर्भुजाः ३:९७ab
उपर्यास्तरणावासोऽस्याविस्तीर्य च हेतितः ३:२६cd

उभयोश्चन्द्रयोर्मध्ये स्वदेहं चिन्तयेत्सुधीः ४:३४ab
उमामहेश्वरं देवमर्धनारीश्वरं तु वा ४:७७cd
उशीरहिरिवेरादिमूलानि शुभदानि च ३:२२८cd
ऊर्ध्वमीषत्पुनर्नीत्वा पश्चान्नाड्या सुषुम्नया ३:१६१cd
ऊर्ध्वादि सितहेमालिशोणशुभ्रास्यपञ्चकम् ३:१४९ab
ऋतावृतौ तदर्धं स्यान्मासे मासे तदर्धकम् २:११cd
एकं चलासनं तत्र स्थिरासनमतः परम् ३:२७cd
एकं पर्युषितार्चायां तत्र ताम्बूलमुत्तमम् ३:१९७cd
एकं स्थिरासनारूढस्नानकालावसानके ३:१९८cd
एकत्रिंशत्कलान्यासे विशेषः कश्चिदिष्यते ३:१३५ab
एकत्वं मुष्टिवन्धेन मूलेन हृदि विन्यसेत् ३:१७४cd
एकनादस्तु मोक्षाय विरक्तानां प्रशस्यते ३:२३९ab
एकनेत्रैकरुद्रौ च त्रिमूर्तिं श्रीकण्ठमेव च ३:२०४ab
एकपत्रारविन्दश्च तुलसी नागदन्तिका ३:२२५ab
एकप्रकारं वा दद्यात्तत्पुष्पमपहाय च ३:३८२cd
एकमन्त्राभिषेके वा चन्दनस्नानकालतः ३:१९८ab
एकमारात्रिकं वा त्रिपादोर्ध्वे स्थलिकोपरि ४:१७cd
एकमेव शिरोवक्रं महेशे रुद्रविग्रहे ३:१३५cd
एकवक्रं द्विनेत्रञ्च कर्णवेष्टनशोभितम् ३:१०७cd
एकवक्रा द्विनेत्राश्च करण्डमकुटान्विताः ३:३४६ab
एकवर्णकृता माला श्रेष्ठेति परिकीर्तिता ३:२२९ab
एकवारं द्विवारं वा पञ्चकृत्वः सृजेज्जलम् ३:३७९ab
एकस्मिन्वपुषि ध्यायेत्स्त्रीपुंरूपं शिवं यथा ४:७८ab
एका त्रिधा तु ज्ञेया स्यादिडाख्या पिङ्गलाह्वया ४:४०ab
एका शक्तिश्च सम्पूज्यास्तन्नामध्यानमुच्यते १:४६ab
एकाङ्गुलसमानोष्ठमर्धाङ्गुलघनान्वितम् २:१३८cd
एकाननं नमोमुद्रावराभयकरान्वितम् ३:१११cd
एकावरणपूजा स्यादङ्गैर्ब्रह्मभिरर्चनम् ३:२४४ab
एकास्यं चिन्तयेद्धानुं द्विनेत्रं रक्तवाससम् १:५२cd
एकास्यं वा त्रिशूलाहिहस्तं योगशिवोक्तितः ३:२६९cd
एकास्यमष्टवाहुञ्च हस्तिसिंहाजिनाम्बरम् ३:११५cd
एकाहमर्चयेल्लिङ्गं तस्य पुण्यं ततोऽधिकम् २:८cd
एतं समाधिमुत्कृष्टं प्रवदन्ति मनीषिणः २:१२७cd
एतदावाहनं शम्भोः स्नानकालोचितं विदुः ३:४९cd
एतस्यां पद्धतौ नाम शम्भुपुष्पाञ्जलिः स्वयम् ४:१६६cd
एताः पञ्चकलाशक्तीः पञ्चमूर्धोपरि न्यसेत् ३:१२९cd
एतावन्मात्रतो लिङ्गशुद्धिः स्यादिति चक्षते ३:३९ab
एते दश गुणाः शम्भोः तेषां लक्षणमुच्यते ३:२८८cd
एते दशगुणा वत्स साङ्गमित्यभिधीयते ३:२९५ab
एते पञ्चात्मशुध्यर्थं प्रोक्ताः सिद्धान्तशेखरे २:६७cd
एलालवङ्गकर्पूरजातीतक्कोलचूर्णयुक् ३:३८८cd
एलालवङ्गकर्पूरतिम्बूजातीफलं मुरम् २:१५४ab
एवं चतुष्कलाशक्तिरीरिता चोर्ध्ववक्रके ३:१३०cd
एवं ध्यायन् कर्णिकायै नमोऽभ्यर्च्याथ मध्यतः ३:९३ab
एवं पञ्चदश प्रोक्ताः प्राणायामास्तु भूतगाः २:८३ab
एवं पराख्यवचनाद्देवदेवोत्तमोत्तमम् ३:१५९cd
एवं पराख्यवचनाद्धूमहामुद्रिकार्प्पणम् ३:१७९ab
एवं मन्त्रं समुचार्य स्वनाम्ना मूलमन्त्रतः ४:५९ab
एवं यजेन्महाविष्णुं सोममण्डलनायकम् ३:१०९cd
एवं रञ्जितनैवेद्या स्थलिकास्त्वङ्घ्रिषु न्यसेत् ३:३७४ab
एवं शाक्तं वपुः कल्प्यं तस्मिन् परमकारणम् ३:१५६ab
एवं सर्वासु वेलासु लिङ्गस्थं परमेश्वरम् २:१७ab

एवमादीनि पत्राणि शिवप्रीतिकराणि वै ३:२२६cd
एवमाराध्य तान्सप्तद्वारपालान्यथाक्रमम् २:४५ab
एवमुक्तं स्वरूपं स्याद् दशायुधानां तु देशिकैः ३:२९३cd
एवमुक्ता परीवारदेवानामर्चना ततः ३:२२cd
एवमुक्त्याङ्गप्रत्यङ्गसाङ्गोपाङ्गसमन्वितम् ३:२९६cd
एवमेकेन पुष्पेण गुरुसप्तकमर्चयेत् ३:७६ab
एवमों हीं मनोन्मन्यै नम इत्यधिकर्णिकम् ३:१०२cd
ऐरावतगजारूढं स्वर्णवर्णं किरीटिनम् ३:३२२cd
ओं नमो देवदेवेश सर्वलोकैकनायक ३:२९ab
ओं पद्माय नमोऽभ्यर्च्य पद्ममुद्रां प्रदर्शयेत् ३:९४ab
ओं वीजं समुच्चार्य सुयशाये नमोऽस्त्विति २:५८cd
ओं वीजेभ्यो नमो भूयश्चेति पद्मं विभाव्य च ३:९३cd
ओं शिवायेति दातव्या मुद्राः सर्वा हृदान्विताः ३:१८२cd
ओं हां सदाशिवादिसप्तगुरुभ्यो नमः ३:७५cd
ओं हां हौं सर्वतत्त्वाधिपतयेऽथ शिवाय च ४:१४ab
ओं हां हीं शक्तये वौषडिति मुद्रां पयस्विनीम् २:१३६ab
ओं हीं श्रीं नन्दिकेशाय ततोऽभ्यर्च्य ततः परम् २:५७ab
और्ध्वच्छदनमैशाने विद्यारूपं सितं यजेत् ३:८८ab
और्ध्वमार्गेण मुक्त्यर्थं कर्षयेत्तु शनैश्शनैः ४:४९ab
कण्ठप्रावरणाद्धर्मं तर्जनीभ्यां तु विन्यसेत् ३:१७४ab
कथं तन्मौनमादाय मौनं षड्ढु विधीयते ३:१ab
कथं प्रक्षाल्य हस्तौ संमृज्य तौ हेतितं पुनः ४:१२६ab
कथं वात्र जपः कार्यः सूक्ष्मोक्त्या कथ्यते यथा ४:४३cd
कदम्बं चेति रक्तानि पीतानि च ततः श्रृणु ३:२१५cd
कदम्बदमनाद्यैश्च अखण्डैरजुगुप्सितैः ३:२२३ab
कदर्थितोऽसि यद्भक्तिलेशात्प्रीतः क्षमस्व तत् ४:११९cd
कदलीपुष्पसङ्काशं हृदयं सर्वदेहिनाम् २:१००cd
कदल्यादिफलैर्युक्तं नालिकेरफलैर्गुळैः ३:३७२cd
कदा तर्ह्यग्निकार्यं स्यादिति चेदुच्यते परम् ४:७cd
कनकानि कदम्वानि जातीपुष्पं तथैव च ३:२१८cd
कनिष्ठाङ्गुष्ठयोर्योगात्सिद्धिरुक्ता कनीयसी ४:८२ab
कनिष्ठादित्रये चान्यानङ्गुष्ठाभ्यां तु विन्यसेत् १:२१ab
कनिष्ठानामिकामध्ये नवपुष्पं तु संग्रहेत् ३:३५ab
कनिष्ठानामिकामध्ये पुष्पं सङ्गृह्य वुद्धिमान् ४:४४ab
कन्दोद्भूतशिवाणुनादशिखया वृत्यात्मसम्वेदनं २:१३०c
कन्यारूपां गदां पीतामापीनजघनस्थलाम् ३:३४१cd
कपालं कुण्डिकां वामे जटाखण्डेन्दुमण्डितम् ३:२६७cd
कपालं कुण्डिकां वामे योगमुद्रां करद्वये ४:७५cd
कपालञ्च त्रिशूलञ्च दधानं विकटाननम् २:४३cd
कपालमालाभरणं सर्पवृश्चिकभुषणम् ३:२५६ab
कपिलानां शतं दत्वा यत्पुण्यं तदवाप्नुयात् २:१४cd
करण्डमकुटोपेता मुक्तादिभिरलङ्कृता ३:३१६cd
कराङ्गन्यासं कृत्वाथ संहिताघोरमभ्यसेत् ४:१४३cd
करौ संशोध्य संयोज्य वौषडन्तेन मूलतः १:२०ab
कर्णिकाष्टदलोपेतं दलैः षोडशभिर्युतम् ३:२३३ab
कर्तव्यमिति केषाञ्चिदागमानां मतं तथा ४:४ab
कर्पूरारात्रिकव्यूहं तट्टीनां पञ्चकत्रयम् ४:१७ab
कर्म सर्वं च निर्वर्त्य स्नानानुष्ठानतत्त्ववित् १:८cd
कर्माक्षाणि च राजसे सह मनोवुद्धीन्द्रियैः सात्त्विके २:७९c
कवचेनावकुण्ठ्योभौ करौ मूलेन योजयेत् १:२२cd
कांस्यं वा भस्मना पात्रं ताम्रमाम्लेन शोधयेत् २:१४४ab
कामिकादाविति प्रोक्तमीक्षणादिप्रयोजनम् २:१६५cd

कामिके कारने प्रोक्तं नैवेद्यार्पणमुच्यते ३:३५१ef
काम्यार्थं यत्तु नैवेद्यमात्मार्थे स्वेच्छया मतम् ३:३६४cd
कायेन मनसा वाचा विद्यापीठाश्रयं भजे ४:८९ab
कार्यं हि तत्तन्मुद्रान्ते पराख्यवचनं यथा ३:१६७ef
कालकण्ठ्या फडन्तेन हेतिना पुष्पमुत्क्षिपेत् ३:१६९ab
कालपाशधरं कृष्णं ध्यायेद्दक्षिणदिक्पतिम् ३:३२५ab
किञ्च मुक्तानिभाग्रांस्तानिति ध्यात्वा नमोऽन्तकैः ३:९०cd
किञ्चात्र वेदगीतादि तेवारादि परायणम् २:११९cd
किञ्चात्र सम्प्रदाये हि प्राणमन्त्रं सकृज्जपेत् ३:१६५cd
किञ्चोपनेत्रिका मन्ददृशां पूजावलोकने १:६cd
किन्तु देहावसानं तु यः पूजयति शङ्करम् ४:१४९ab
किन्तु सर्वोपचारान्ते वह्निकार्यं तदुत्तमम् ४:५cd
किमसाध्यं महादेवभक्तपादाब्जसेविनाम् १:१६ab
किरीटमकुटोपेतं विद्यातत्त्वस्वरूपिणम् ३:१०८cd
कुटिलाशिवगायत्र्यादीच्छाज्ञानक्रियात्मकम् ३:११४ab
कुत्रेत्युक्ता तदर्चा चेच्छिवधर्मोत्तर यथा ४:८३cd
कुवेरं मनुजासीनं सगर्वं खर्वविग्रहम् ३:३२८cd
कुब्जधुर्दूरकवकैः करवीरैः सपाटलैः ३:२२२cd
कुमारं च गुरूंन्नत्वा शिवपूजाविधिं ब्रुवे १:१cd
कुम्भापूरकरेचकार्द्धयुगलैर्ह्रामादिमन्त्रान् पठन् २:८८a
कुरण्डं कृष्णवर्णं च चतुर्वर्णं प्रकीर्तितम् ३:२१८ab
कुर्यात्पञ्चारसैः फलैस्त्रिभिरथो स्नानञ्च नाल्पम्बुना ३:५४c
कुर्यात्स्थाने तु वह्न्यादौ धूपदीपादिकार्पणम् ३:४८cd
कुर्यादवश्यमात्मार्थे शम्भोरर्चाफललब्धये ४:१५७cd
कुशाः सद्देशजाः स्निग्धा नातिखर्वा न चायताः ३:२२१cd
कूर्मदीपस्ततो भूतदीपः पद्माख्यदीपिका ४:११cd
कृतयोगाख्यमुद्राञ्च ध्यायेच्छान्तं गुरुं परम् १:४२cd
कृताञ्जलिपुटोपेताः सद्विहस्ताः सलक्षणाः ३:३४६cd
कृतानि पूर्वमेतेषां शुद्ध्या किं साध्यतेऽधुना २:६८cd
कृतान्तं महिषारूढं दण्डहस्तं भयानकम् ३:३२४cd
कृत्वा ततः परं पूजामारभेत दृढव्रतः १:१७cd
कृत्वा तु सकलीकृत्य कराङ्गन्यासवर्त्मना २:२१cd
कृत्वा वौषड्युजः शक्तिमन्त्राद्धेनुं प्रदर्श्य तु ४:११६cd
कृत्वाग्निकार्यमुत्थाय पश्चादीशान्तिकं गतः ४:२cd
कृत्वाञ्जलिं कराभ्यां तदङ्गुष्ठानामिकाग्रतः ४:११३ab
कृत्वाथ तद्बहिर्देशे तर्जनीभ्रमणत्रयात् २:१३५ab
कृत्वान्तःस्थानथो पेट्यां परिवारान् प्रवेशयेत् ४:१२५cd
कृत्वास्त्रेण तु तन्मध्ये परितः पात्रमर्पयेत् ३:३६८ab
कृपाणपाणिमस्त्रौघं पिबन्तं राक्षसेश्वरम् ३:३२६ab
कृष्णं त्र्यक्षं महामालं सव्यवामकरद्वये २:४३ab
कृष्णाघोरमुखोपेतं रक्ताभोत्तरवक्त्रकम् ३:१४३ab
केवलं तदभावे स्यादविच्छिन्नपताकया ३:६६cd
केवलं मातृकान्यासं श्रीकण्ठन्यासमेव वा २:९५ab
कोट्यादित्यसमाः सर्वा जटाखण्डेन्दुमण्डिताः ३:९७cd
क्रमाच्छुष्कं तथा दग्धममृताप्लुतिसंयुतम् २:१६२cd
क्रमेण ब्रह्मभिः कुर्याद्दर्पणादिप्रदर्शनम् ४:२९cd
क्रमेण हृच्छिरश्शूडावर्मशस्त्राणि पूजयेत् ३:२७४cd
क्रमेणाथ समानीय स्वगुरूक्तोपदेशतः ३:१६२ab
क्रियेयं जपयुक्तात्मस्थिरीकरणभावना ४:६३cd
क्वचित्कलाशक्तीनां तु नामभेदोऽस्ति सर्वथा ३:१२८cd
क्षात्रं तु दक्षिणद्वारं वैश्यानामुत्तरं शुभम् २:२९ab
क्षित्यादिकुटिलाप्रान्तमन्त्रसिंहासनस्थितम् ३:१४०cd

क्षीरपुष्पतिलान्दर्भयवसिद्धार्थतण्डुलान् २:१५०cd
खट्वाङ्गं च कपालं च खेटकं पाशमेव च ३:२५६cd
खड्गं वाणमथाक्षसूत्रमभयं पद्मं च सव्यैः करैः ३:३०२a
खड्गालङ्कृतमूर्धानं क्रुद्धं क्रुरदृशं यजेत् ३:३३९ab
खण्डेन्दुमौलयः सौम्याः पद्मस्था विविधायुधाः ३:३०१ab
खल्वपत्रे दलान्यष्टौ विघ्नेश्वरगृहाणि तु ३:९१cd
खषोल्कमूर्तिं तां मैत्रीं सूक्ष्मागमसमीरिताम् १:५०cd
खषोल्केत्यम्बु सम्पूर्य सूर्याङ्गैश्चास्य मूलतः १:३०ab
खेटके भूतले चैव सौरपूजां समाचरेत् १:३३ab
गङ्गाचन्द्रधरं हृदञ्जलिकरं टङ्कं दधानं मृगं २:५६c
गजास्यादि यथान्यायं पश्चादेवं तु मध्यतः ४:१२७cd
गणेशं नैर्ऋते न्यस्त्वा स्कन्दं वायुदिशि न्यसेत् ३:१५ab
गणेशक्षेत्रपालान्तमर्चयेत्स्वस्वमन्त्रतः ३:२०cd
गणेशादीनिमान्प्रार्थ्य कुर्यामिति शिवार्चनाम् ३:७६cd
गण्डूषार्थं जलं देयं कुब्जदक्षिणपाणिना ३:३७८cd
गदाकारशिरोयुक्तां यजेतोत्तरतः स्थिताम् ३:३४२ab
गन्धं पुष्पं च धूपं च दीपं नैवेद्यमेव च ३:३८९cd
गन्धपुष्पाक्षतोपेतं हृदि तं सन्निवेश्य च ४:६०cd
गन्धपुष्पादिमालादिनैवेद्यैः शिववत्सुधीः ४:८६cd
गन्धपुष्पैः समभ्यर्च्याङ्गमूलैरभिमन्त्र्य च १:३०cd
गन्धस्रग्धूपनैवेद्यैः समाधिरुचिरीश्वरम् ४:८७cd
गन्धहीनमपि ग्राह्यं पवित्रं तु कुशादिकम् ३:२२१ab
गन्धादिभिरलङ्कृत्य शिवं सम्पूज्य साञ्जलिः ४:९४cd
गन्धादिसुरभिद्रव्यं सद्योमन्त्रेण संस्पृशेत् २:१६८cd
गन्धान्नसम्भवे लिङ्गे मृद्भस्मफलकल्पिते ४:१५३ab
गन्धे भूस्सलिलं रसे हुतवहो रूपे मरुत्स्पर्शने २:७९a
गमागमप्रभेदेन याति सा शाङ्करे पदे ४:४२ab
गर्भगेहं प्रविश्याथ पिधानोद्घाटनात्पुरा ३:८ab
गर्भाग्रे भीमरुद्रन्तु स्थितमासीनमेव वा ३:८cd
गर्भावरणमेकं तु पूजयेल्लिङ्गमूलतः ३:२४५ef
गवां शतसहस्रस्य दत्तस्य फलमाप्नुयात् २:१५cd
गुणः सत्यं प्रतापश्च दुर्भेद्यत्वमनुग्रहः ३:२८७cd
गुणश्चिह्नमिति ज्ञेयं स्वगुणो दशधा भवेत् ३:२८७ab
गुणान्तं धर्मज्ञानादि सिंहासनमुदीरितम् ३:११९cd
गुरवश्चक्षते केचित्परार्थेऽपि तथेति चेत् ४:४cd
गुरुः शिवान्तिकं गत्वा समसीनस्ततः परम् ४:१००ab
गुरुपूजेत्यथो मध्ये प्रभूतासनमर्चयेत् १:४३ab
गुहं कृष्णञ्च धातारं गुरून् सप्त स्मरन्यजेत् ३:७५ab
गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपम् ४:५४cd
गोधूमं तु भवेल्लाक्षमनन्तं वैणवं भवेत् ३:३५५ab
गोशृङ्गाग्रप्रमाणेनाभिषिञ्चेच्छीतलाम्बुना ३:६७ab
गौरीविग्रहपञ्चविंशतिकलाः स्थानेषु मन्त्रैर्न्यसेत् ३:१३७d
घण्टां सन्ताड्य धूपं च दीपमाचमनार्घ्यकम् ३:३५१ab
घण्टा नागोऽङ्कुशश्चेति सदाशिवदशायुधम् ३:२९४cd
घण्टाघोषेण गच्छन्ति †देवसान्निध्यमेव च† ३:२३८cd
घण्टाताडनमेवं स्याद्विनादो भोगमोक्षदम् ३:२३९cd
घण्टामन्त्रेण सन्ताड्य दद्याद्धूपं च दीपिकाः ३:२३४cd
घृतक्षिरेण दध्ना च मध्येऽन्नं शुभ्रशोभितम् ३:३७३ab
चक्रं शतारचक्राङ्कमूर्धानं पुरुषाकृतिम् ३:३४४cd
चक्रस्य दक्षिणे न्यस्य भस्माधाराक्षमालिके ३:१६cd
चण्डं रक्तं करालास्यामब्जाभयकरद्वयम् १:७५ab
चण्डार्चनं प्रकर्तव्यं तस्माच्छैवार्चने वरम् ४:१५६cd

चण्डेश्वरप्रपन्ना ये न तेषां भयकारणम् ४:१५५ab
चण्डेश्वरश्चतुर्वाहुरेकवक्त्रस्त्रिलोचनः ३:३१७cd
चतुर्थावरणे पूज्याः पीठपादे दिगीश्वराः ३:३२२ab
चतुर्दिक्ष्वस्त्रमभ्यर्च्य सोमादीन्द्रान्तमेव च ४:१०९ab
चतुर्भुजं त्रिनेत्रं च वरदाभयसंयुतम् ३:९ab
चतुर्भुजस्त्रिणेत्रश्च जटाखण्डेन्दुमण्डितः ४:७३cd
चतुर्वक्त्रं चतुर्वाहुं प्रदीप्ताग्निसमप्रभम् २:५१ab
चतुश्शुद्धियुतान् कुम्भान् गड्डुकानस्त्रवस्त्रगान् २:५९cd
चतुष्टयमिदं तत्र परिपाट्या निवेदयेत् ३:१८६cd
चन्द्रार्धशेखरं त्र्यक्षं शुद्धस्फटिकनिर्मलम् ३:११५ab
चन्द्रास्त्राविसुधामयेन हविषा नाभिस्थकुण्डेऽनलं २:१३०a
चन्द्रे सत्यपि पूर्णे तु सन्ति दीपा गृहे गृहे १:५cd
चम्पकं कर्णिकारं च तथारग्वधमेव च ३:२१६ab
चम्पकैः करवीराद्यैः पुष्पैश्चान्यैस्तथोचितैः ३:२०७cd
चरुः प्रस्थद्वयं प्रोक्तं हविराढकमुच्यते ३:३६५ab
चललिङ्गे तु सापेक्षोऽनापेक्षः स्थण्डिलादिषु ४:१२०ab
चले स्थिरे तथा रत्ने धातुचित्रमये तथा ४:१५२cd
चान्नैः कुम्भजलैः सुगन्धसलिलैरर्घ्याभिषेकं क्रमात् ३:५४d
चित्रवस्त्रेण संवेष्ट्य पेटिकामध्यमे न्यसेत् ४:१२८cd
चिन्तयेत्कर्णिकां तस्य पञ्चाशद्वीजगर्भिताम् २:१०४ab
चिन्त्यविश्वोक्तिरत्रापि लिख्यते निर्णयाय तु ३:३ef
चुलुकोदकदानार्थं मन्त्रं श्लोकत्रयं पठेत् ४:५४ab
चुलुकोदकदाने तु नोक्ता मुद्रोद्भवाह्वया ४:६४cd
चुलुकोदकमाख्यातं पूजान्ते तु प्रजापते ४:५८ef
च्छक्त्याप्लावितमन्त्रविग्रहयुतः पूजां विदध्याद्धृदि २:८८d
च्युतस्खलितशुद्ध्यर्थमभ्यसेन्मन्त्रसंहिताम् ४:१४५cd
छत्रचामरव्यजनतालवृन्तालवट्टकम् ४:२९ab
छत्रदीपः ततः कल्पवृक्षदीपो लताह्वयः ४:१२ab
जटामकुटखण्डेन्दुमण्डितं फणिकङ्कणम् ४:१३५ab
जटामकुटशोभाढ्यं भस्मपाण्डरविग्रहम् १:४१cd
जटामकुटसंयुक्तमर्धेन्दुकृतशेखरम् २:५२ab
जडचिद्भेदनं विद्धि शिवदृष्ट्या निरीक्षणम् २:१६३ab
जपो देयस्तथा चोक्तं कामिकादौ शिवागमे ४:६६cd
जप्त्वा दद्याच्छिवायाथ हुतञ्चेदथवा तदा ४:९९cd
जह्नुकन्यां सितां सौम्यां मकरोपरि संस्थिताम् २:४१cd
जातिः सायं विशेषेण दातव्या स्याच्छिवाय वै ३:२२०ab
जानुनाभ्योरधो नादः कर्तव्यो न कदाचन ३:२४०ab
जानुभ्यां धरणिं स्पृष्ट्वा पाणिभ्यामर्घ्यमाहरन् १:२८ab
जानूर्ध्वविलसत्पाणिं सव्यहस्तेन टङ्कधृक् ४:१३७ab
जाये शक्तिगदे विद्यात्पाशपद्मे नपुंसके ३:३४७ab
ज्ञानशक्तिमया मन्त्राः शिवेनाधिष्ठिताः सदा ३:४cd
ज्ञानशम्भुशिवाचार्यपद्धत्यादौ तथेरितम् ३:३९cd
ज्ञानशम्भुशिवाचार्यप्रोक्तपूजास्तवे स्फुटम् २:१०८ab
ज्ञानानलं न्यसेत्तत्र सूर्यायुतसमप्रभम् २:१२१ab
ज्योतिस्तम्भाकृतौ तस्यां दण्डभङ्ग्या मनून्न्यसेत् ३:१२४cd
ज्वलत्पावकसङ्काशं द्विनेत्रं प्रज्वलच्छिखम् १:६५cd
ज्वालामालाकुलं रक्तं शक्तिहस्तं छगासनम् ३:३२४ab
टङ्काभमर्धचन्द्राभं लिखेच्चण्डस्य मन्त्रतः ४:१३१ab
तं षोडशकलोपेतं मूलमन्त्रं समुच्चरन् ३:१५५ab
तच्चित्ते वहुधारणाभिरमलध्यानोद्भवैर्भूषणै २:१२९c
ततः परिमलद्रव्यकस्तूर्याद्यङ्गलेपनम् ३:२०१ab
ततः शिवाय मूलेन पुष्पं मूर्ध्नि समर्पयेत् ३:३५०cd

ततः शिवासनं पूज्यं क्षित्यादिकुटिलान्तकम् ३:११७ab
ततः शिवासनं मूर्तिमूलेनाञ्जलिना सुमैः ३:४७ab
ततः सूर्यं गुरूक्तेन वर्त्मनाञ्जलिना सुमैः १:५४cd
ततः सूर्यावलोकोऽथ श्रीशिवालयसेवनम् ४:१६१cd
ततः स्वहृदि शक्त्यादि षडुत्थासनमर्चयेत् २:८९cd
तत उत्थाय मध्याह्ने सन्ध्यार्चासाक्षिभोजनम् ४:१६२cd
ततस्तदधिपं रुद्रं त्र्यक्षं मानिक्कसन्निभम् ३:१११ab
ततस्तदर्चितं लिङ्गं ज्योतीरत्नमयं हृदा २:१२५ab
ततस्तु सायानुष्ठानं शिवपूजा च पूर्ववत् ४:१६५ab
ततो नमोऽन्तमूलेन देयं पुष्पाञ्जलित्रयम् १:६१cd
ततो लयाङ्गयजनमस्त्रादीशान्तमेव तत् ३:२४२cd
ततो ललाटे मूलेन हृदयेनाथवा नयेत् ४:२६cd
ततो विमानदीपः स्यादिति दीपास्तु षोडश ४:१३ab
ततो हृद्यञ्जलिं न्यस्त्वा भीमरुद्रं समर्चयेत् ३:७cd
ततोऽब्जबिम्बमुद्रे द्वे दत्वा मूलेन पूजयेत् १:६२cd
ततोऽम्बायाश्च हैमादिस्थलिकायां पृथक् ततः ३:३७०cd
तत्कथं पत्रखण्डेन स्वासने तु शिवासनम् २:१७२cd
तत्कथं यदि वक्ष्यामः पञ्चावरणपूजनम् ३:२९८cd
तत्कालनैवेद्यमतः प्रदेयं नोचेत्तदायुर्बलवीर्यभुक् स्यात् ३:१९५cd
तत्काले सन्निधानार्घ्यं दत्वाथो सन्निरोधनम् ३:१६७cd
तत्कुमारनतिः पश्चात्तद्दासप्रियभाषणम् ४:१६१ab
तत्केनास्त्रेण सम्प्रोक्ष्य सद्रव्यार्चास्थलानि च १:३२ab
तत्केसराग्रवृत्तेऽथ चन्द्रकोटिसमप्रभम् ३:१०५cd
तत्क्रमः कथ्यते सम्यक् श्लोकेनानुष्टुभा मया १:१५cd
तत्क्रमः प्रथमं पुष्पं +दीपस्तेन+ तु षोडश ४:१०ab
तत्क्षुधाशान्तये तज्ज्ञो दद्यान्मन्त्रान्नमादरात् ३:१९४cd
तत्तत्स्थानञ्च संशोध्य लेपयेद्गोमयाम्भसा ४:१४२cd
तत्तद्द्वारोचितं सर्वद्वारपालार्चनं भवेत् २:४७cd
तत्तन्नाम्ना चतुर्थ्यन्तं प्रत्येकमथवेति च ४:९२ab
तत्तन्मन्त्रेण देयं हि करशुद्धिपुरस्सरम् ३:३८४cd
तत्तन्मन्त्रैः सहृदयैश्चतुर्थ्यन्तैः प्रपूजयेत् ३:३०५ab
तत्तेजोबिन्दुमेतस्मिन्नञ्जलौ पतितं स्मरन् ३:१६१ab
तत्त्वत्रितयसंयुक्तं पुष्पाञ्जल्यर्चनात्रयम् ३:२३३cd
तत्पङ्कजदलाग्रेषु पूर्वादिन्द्रादि पूजयेत् १:६७ef
तत्पतिं चापि विष्णुं च नीलजीमूतसन्निभम् ३:१०६cd
तत्पद्मकर्णिकामध्ये क्षीरोदसितविग्रहम् ३:११३cd
तत्पद्मकर्णिकामध्ये लिङ्गं मणिमयं शुभम् २:१०४cd
तत्पद्मदक्षिणे मध्यदलवामेऽन्यमध्ययोः ४:६९ab
तत्पश्चात्कर्णिकाग्रे तद्वृत्तेऽनन्ताग्निसन्निभम् ३:११०ab
तत्पश्चात्परिषिच्यान्नमस्त्रमन्त्रेण तत्परम् ३:३७९cd
तत्पश्चात्पुनरप्यस्मिन् विषये तु सदाशिवे ४:१५cd
तत्पश्चादर्चयेद्विद्यापीठं तत्कथमुच्यते ४:८५cd
तत्पश्चादुच्यते शम्भोर्विद्यादेहे समर्चनम् ३:१३८cd
तत्पश्चाद्दक्षहस्तस्थगडुकस्रुतपाथसा ३:१८९ab
तत्पश्चाद्भूतशुद्धिः स्यात्तत्क्रमः कथमुच्यते २:६४cd
तत्पश्चाद्विधिना घण्टां सन्ताड्य दक्षपाणिना ४:९ab
तत्पश्चान्मूलतो देयं शम्भोः पुष्पाञ्जलित्रयम् ४:३०cd
तत्पीठवायुदिक्प्राचि गणेशं दक्षिणाननम् ३:७३ab
तत्पुष्पं वर्जयित्वा तु निरोधाह्वयमुद्रया ४:११२cd
तत्पुष्पं हेतिकवचहृद्भिर्भूयोः हृदादिभिः ४:५१cd
तत्पुष्पाञ्जलिनावाह्य मूर्त्तिं तत्रार्पयेद्दृशौ १:५४ab
तत्फलं चान्तरीशाय समर्प्याथाष्टभिः सुमैः २:१२३cd

तत्फलं परमेशान मया तुभ्यं समर्पितम् ४:१०२cd
तत्फलं स्वामिने दयं पठित्वा यत्कृतादिकम् ४:३ab
तत्र चण्डेश्वरार्चायै षडुत्थासनमर्चयेत् ४:१३२cd
तत्र श्वेतं तु ताम्बूलवल्ल्याश्चेद्दलमुत्तमम् ३:३९२cd
तत्रत्यविघ्नानुत्सार्य शस्त्रप्राकारमुज्ज्वलम् २:१३४cd
तत्रेशानेन वक्त्रेण मनसा सकलेन च ३:१३६ab
तत्स्थानं तु शिवीभूतं इति भाव्यं तथैव तत् २:६४ab
तथा चतुर्भिः संस्कारैः पवित्रीकृत्य बुद्धिमान् २:१६७ab
तथा पाद्याचमार्घ्याणां पृथक् चेत्पात्रमुत्तमम् २:१३९cd
तथा पुष्पमये लिङ्गे चण्डपूजा नियामिका ४:१५३cd
तथा हि पद्धतिश्चैषा सर्वशैवोपकारिणी १:६ab
तथापि पूर्वाचरणाद्द्याद्वोद्भवया जपम् ४:६५ab
तथार्घ्यपात्रमन्त्रांश्च ततो निर्माल्यशोधनम् ४:१४२ab
तथोरुजानुजङ्घाश्च प्रत्यङ्गमिति कथ्यते ३:२८६ab
तदङ्घ्रिकमलद्वन्द्वमस्पृष्ट्वैव नतिर्वरा ४:१६०cd
तदनन्तवलोपेतान् गात्रकासक्तमस्तकान् ३:८३ab
तदन्नादि विशोध्याथ स्पृष्ट्वा तद्वक्त्रमन्त्रतः ३:३७८ab
तदन्यत्पौर्विकं पुष्पमपसृज्य च लिङ्गतः ३:१८८cd
तदर्धार्धघृतं वाथ पुष्पेणैव तु योजयेत् ३:३६३ab
तदा धूपादि दत्वाथ नैवेद्यञ्च समर्पयेत् ३:६२cd
तदा लिङ्गं भवेच्छुद्धं पुनर्मन्त्राः फलप्रदाः ३:४३ab
तदा सर्वज्ञतावीजद्वक्त्रयं प्रतिवक्त्रकम् ३:१५३ab
तदानन्तादिभिर्देवैः स्तूयमानं शिवं स्मरेत् ४:३०ab
तदावृताष्टादशके जयाद्यष्टादशार्चयेत् ४:९१cd
तदूर्ध्वं केसराणि स्युश्चतुष्षष्टिरिमानि च ३:९२ab
तद्गृहाण स्वयं प्रीत्या भुक्तिमुक्त्यर्थमस्तु मे ४:१०३ab
तद्धोमफलमीशाय दातव्यं तद्यथोच्यते ४:१००cd
तद्यथा करशुद्धिः स्यादस्त्रेण दक्षिणेतरौ १:१९cd
तद्यथा दशधा सप्तधाथवा प्रणवेन तत् २:२४cd
तद्यथा भोगकामीति ध्यायेत्पुष्पाञ्जलिं हृदि १:५०ab
तद्यथा हेतितः पात्रं सम्प्रक्षाल्य निधाय तत् २:२२cd
तद्यथा हेतितस्ताम्रपात्रमाह्णविशोधितम् १:२६cd
तद्यथादाय सामान्यपात्रं हस्ते तदम्भसा ४:१२४ab
तद्रागविद्ये च कलां प्रयाति पुंस्त्वं च कालो नियतिः कला च २:८०ab
तद्वामे सुयशां श्यामां सर्वावयवसुन्दरीम् २:५७cd
तन्मध्ये कर्णिकां पीतां पञ्चाशद्बीजगर्भिताम् ३:९२cd
तन्मे शिवपदस्थस्य भुङ्क्ष्व क्षपय शङ्कर ४:५५cd
तप्तहेमसमाकारां गौरीं सर्वाङ्गसुन्दरीम् ४:७०cd
तमो मोहा जया निद्रा धृतिः क्षान्तिः स्मृति क्षया ३:१३१ab
तर्जनीभ्यां तु हृदयं न्यसेदङ्गुष्ठयोरथ १:२०cd
तर्जयद्विघ्नसङ्घातमित्थमस्त्रं विचिन्तयेत् १:६६cd
तर्जनीमध्यमाङ्गुष्ठैर्वस्त्रं सङ्गृह्य वामतः ४:४४ef
तर्हि व्रह्माणि चाङ्गानि पूजयेत्तत्कथं यदि ३:२४९ab
तस्माच्छक्तिगता मन्त्राः भुक्तिमुक्तिफलप्रदाः ४:३६cd
तस्मात्कुर्यात्सकृद्वापि शिवपूजां दिने दिने २:१९cd
तस्मात्तदर्चनं कुर्याच्छैवपन्थानमाश्रितः ४:१५५cd
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन घृतयुक्तं निवेदयेत् ३:३६४ab
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन संहिताजपमभ्यसेत् ४:१४६ef
तस्मात्सर्वाङ्गमाद्यन्तं वद्धा च कनकादिना २:१४३cd
तस्मात्साम्वाय मन्त्रान्नं शम्भवे विनिवेद्य च ३:१९९cd
तस्मात्स्वहृदयाम्भोजे ज्योतिर्लिङ्गे शिवं यजेत् २:९९cd
तस्मादक्षि विनान्येषामर्चनक्रम उच्यते ३:२७३cd

तस्मादावाहने काले दद्यादर्घ्यं विचक्षणः ३:१६३cd
तस्मान्मन्त्रमयः कायः कार्यो द्विः प्रतिवासरम् २:७२cd
तस्य भोगञ्च मोक्षञ्च शिवः प्रीतः प्रयच्छति २:६cd
तस्य मध्ये तु वागीश्यै शिवाय च नमोऽर्चयेत् ४:९०cd
तस्याभितश्चतुर्दिक्षु चतुरश्रैकमण्डलम् १:३५cd
तस्योपरि न्यसेल्लिङ्गं तत्कर्मोऽशुमदीरितः ३:२८ef
तां मनोरथमुद्रां च तथोक्तं वातुलागमे ३:२३५ef
ता एव पाननैवेद्यं तैजसं दीपमालिका २:११५cd
ताडनं चास्त्रमन्त्रेण वर्मणाभ्युक्षणं भवेत् २:१६१cd
ताडनं तत्र चिद्व्यक्तिर्यथा पाषाणताडनम् २:१६४ab
तादृश्यां पद्धतौ सत्यामेतस्याः करणेन किम् १:४ab
तानस्त्रेण तु सम्प्रोक्ष्य हैमाद्याः स्थलिका अपि ३:३६९ab
तामसी सा भवेत्पूजा परमीकरणं विना ३:२८२ab
ताम्बूलं मूलमन्त्रेण प्रदद्यात्परमेश्वरे ३:३८९ef
तालत्रयं च दिग्बन्धं कवचेनावकुण्ठनम् ३:१७५cd
तालमानं तदौन्नत्यं सापिधानञ्च सावृति ३:२४ab
तालेन तिर्यग्वैशाल्यमप्यन्यल्लक्षणं क्वचित् ३:२५ab
तावत्सम्प्रीतिभावेन लिङ्गेऽस्मिन् सन्निधीभव ३:१८१ab
तावद्वर्षसहस्रं तु शिवलोके वसेद्ध्रुवम् ३:३६०ab
तिष्ठ त्वं स्थापितो भक्त्या मया सूर्य जगत्पते १:५७ab
तुङ्गनासारुणोष्णीषं खड्गखेटलसत्करम् ३:२६०cd
तुलसीं विल्वपत्रं च स्वर्णपुष्पं तथैव च ३:२२७cd
तृतीयावरणे पूज्याः प्रागाद्यष्टौ गणेश्वराः ३:३०६ab
तृप्तावाचमनं दद्याद्धस्तोद्वर्तनकं ततः ३:३८७ab
तृष्णा मोहा क्षया चिन्ता मोहिनी भ्रामिणी तथा ३:१३२cd
तेजश्चण्डमिति ध्यात्वा पूजयेत गुरूक्तितः १:७५cd
तेजसो नव षड्वायोराकाशस्य त्रयो मताः २:८४ab
तेन विन्यस्तमात्रेण सर्वकर्मार्हको भवेत् २:१२२cd
तेनादौ गन्धतैलेन सद्योजातेन मर्दयेत् ३:५५ab
तेनामृतमयो देहोऽधृष्यः स्यात् त्रिदशैरपि ४:३४cd
तेनैषान्नतिमुद्राथ सूर्यादेरर्चनां क्रमात् १:७०cd
तैलात्पिष्टरसादिभिस्त्रिभिरथो गव्येन पञ्चामृतै- ३:५४a
तैलादिद्रव्यवर्गाणामभिषेकक्रमः कथम् ३:५२cd
त्रिः प्रदक्षिणमाक्रम्य साष्टाङ्गं दण्डवन्नमेत् ४:९६ab
त्रिकालप्रणवेनाथ तन्मध्ये तु चतुष्कला २:९०ab
त्रिगुणाः शूलमित्युक्तं सत्यं चात्रपरश्वथम् ३:२८९ab
त्रितत्त्वरूपवह्न्यादिमण्डलत्रितयाश्रयम् ३:२६८cd
त्रिनेत्रः पीनकृष्णाङ्गो बभ्रुश्मश्रुशिरोरुहः ३:३०८ab
त्रिनेत्रो वामनाकारो गजवक्त्रश्च तुन्दिलः ३:३११ab
त्रिपुण्ड्रधारणं कृत्वा पश्चात्सूर्यं समर्चयेत् १:१८cd
त्रिपुण्ड्रविलसत्फालं जटाखण्डेन्दुमण्डितम् ३:११२ab
त्रिशूलं चाक्षसूत्रं च दधानं च चतुर्भुजम् ३:२६७ab
त्रिशूलं चाभयं चोर्ध्वे सुधाकलशमन्ययोः ४:७४cd
त्रिशूलं परशुं खड्गं दण्डं चैवारिमर्दनम् ३:२५७cd
त्रिशूलं पुरुषाकारं दिव्यं श्यामं कृताञ्जलिम् ३:३४२cd
त्रिशूलमार्गतो याति द्वादशान्तं तु योगिनाम् ४:४१cd
त्रिशूलशिरसं शश्वदर्चयेदीशदिग्गतम् ३:३४३ab
त्रिसप्तवारमावर्त्य पूजान्ते नियमेन तु ४:१४७ab
त्रेधा हृदा नमोन्तेन भ्रामयेद्वर्मणाथवा ४:२०cd
त्र्यक्षं मौलीन्दुहृत्सौम्यं कुण्डलालङ्कृतं ततः ३:२५५ab
दंष्ट्राकरालवदनं भीमरूपं चतुर्दिशि १:६६ab
दक्षजानुं क्षितौ कृत्वा शम्भवे जपमर्पयेत् ४:६१cd

दक्षहस्ते पटे न्यस्य जपं कुर्याद्विशेषतः ४:४५cd
दक्षहस्ते हविर्दद्यान्मूलं स्वाहान्तमुच्चरन् ३:३८१ab
दक्षिणं मणिबन्धं च वामहस्तं तथैव च ४:१११ab
दक्षिणं हस्तमाकुंच्य चतुरङ्गुलमानतम् ४:५८ab
दक्षिणद्वारपूजायामुत्तरे नालं दोषकृत् २:३०ab
दक्षिणपार्ष्णित्रिघातेन भूविघ्नांश्च निवारयेत् २:४९ab
दक्षिणानामया लिङ्गपीठं स्पृष्ट्वा तमुच्चरेत् ३:१६६ab
दक्षिणे †चेत्तदा द्वारं† नोत्तरस्यां तु गोमुखम् २:२७ab
दक्षे शूलपरश्वथासिकुलिशाभीत्यन्वितं वामतो ३:१४८c
दण्डं दक्षिणदिग्भागे कृष्णं पुरुषविग्रहम् ३:३३७cd
दण्डाकारशिरोयुक्तं यजेल्लोहितलोचनम् ३:३३८ab
दण्डी द्वार्दक्षिणे गौरस्स्थूलतुन्दिलकूर्चवान् १:३६cd
दत्वा मूलेन दूर्वादि ततः शुद्धाभिषेचनम् १:६०cd
दत्वाथ दद्यान्नैवेद्यमात्मार्थं तद्यथोच्यते ३:३५१cd
दद्यादाचमनं चार्घ्यं मध्ये मध्ये क्रियाविधौ ४:१३cd
दद्यादावृतिकाम्यार्थदेवानां च पराङ्मुखम् ४:१०६ab
दद्यान्नित्यपवित्रं तदहोरात्राघशान्तये ४:१५ab
दधानं दक्षिणे वामे दण्डाक्षस्रुकमण्डलून् २:५४cd
दधानं परमेशानं मूर्धानं पुरुषाननम् ३:१४९cd
दधानः षट्भुजश्चेत्स त्रिशूलं चाक्षमालिकाम् ४:७५ab
दधानश्च चतुर्हस्तैर्गजवक्त्रं गणाधिपम् १:४०cd
दध्ना तु राजतं शङ्खं तुषदग्धेन भस्मना २:१४४cd
दध्यन्नं वापि दुग्धं वा ताम्बूलश्चेत्तदुत्तमम् ३:३३ab
दयापुष्पं तृतीयं स्याच्चतुर्थं ज्ञानपुष्पकम् २:१०९cd
दलानि रजताभानि स्वर्णाभान् केसरान् स्मरेत् ३:९०ab
दासोऽहमिति मां मत्वा क्षमस्व परमेश्वर ४:११८cd
दिग्बन्धं छोटिकास्त्रेण कृत्वा तु क्रिययानया २:१३४ab
दिव्यविद्युत्प्रभाजालमाविर्भूतमिवाञ्जलौ ३:१५२ab
दिव्याङ्गरागालङ्कारो दिव्यपुष्पार्चनं ततः ३:२०२ab
दीपं नेत्रेषु नेत्रेण पश्चादाचमनार्घ्यकम् ३:२३५cd
दीप्तदीपशिखाकारा ध्यातव्या नवशक्तयः १:४७ab
दीप्ता सूक्ष्मारुजा भद्रा विभूतिर्विमला ततः १:४६cd
दीर्घं ततः षडङ्गानि विन्द्वन्तं ह्रस्वमुच्चरेत् ३:३ab
दुग्धदध्याज्यमधुभिः सितेनेक्षुरसेन च ३:५९cd
दूर्वापुष्पाक्षतादीनि पश्चाल्लोकोपचारतः ३:१८५cd
दृक्क्रियेच्छात्मकैरर्कसोमवह्निविलोचनैः २:१६२ab
दृक्क्रियेच्छाविशालाक्षं ज्ञानचन्द्रकलान्वितम् ३:१४२ab
दृष्टादृष्टफलप्राप्तेरक्षसूत्रं तदुच्यते ४:३२cd
देयमाचमनार्घ्यं च स्वधा स्वाहेति मूलतः ४:८cd
देया पञ्चमुखी धेनुः महामुद्रा च मूलतः ४:३१ab
देये धेनुमहामुद्रे वौषडन्तेन मूलतः ३:१७७ab
देवदेव त्रिधामेश जगत्प्रथममङ्गल १:५६cd
देवस्य पीठाधोभागे शक्तिमाधाररूपिणीम् ३:७७cd
देवस्येशानदिग्भागे गोमयालिप्तभूतले ४:१३०cd
देवाग्रे गोमयालिप्तं मण्डलं चतुरश्रकम् ३:३६७cd
देवी व्यक्तस्वरूपा चेत्तिलकं प्रथमं गले ४:२६ab
देहलीदक्षिणे किञ्चिन्नैर्ऋते वास्तुवेधसम् २:५३cd
देहस्थितानि भूतानि शोध्यानि स्युर्दिने दिने २:७०cd
देहो देवालयः प्रोक्तो जीवो देवस्सदाशिवः २:१०७cd
दैर्घ्यं तस्याः सनालेन हस्तमानेन सम्मतम् ३:२४cd
द्रव्यं प्रति विशेषेण घण्टां सन्ताड्य चार्चयेत् ३:२३७cd
द्रव्यशुद्धिं विधायैवमात्मपूजामथाचरेत् २:१७२ab

द्रव्यशुद्धिस्तु का शम्भोर्वस्तुग्रहणयोग्यता २:१६०cd
द्रव्यषट्कं च निक्षिप्य नमः संहितया जपेत् २:१५५ab
द्वादशाङ्गुलविस्तीर्णं चतुरङ्गुलकर्णिकम् २:१०१cd
द्वादशान्तपदे योज्य तत्तेजस्पुञ्जपिञ्जरम् २:१२२ab
द्वादशान्तस्थमात्मानमानीयात्रात्ममन्त्रतः २:९१cd
द्वादशान्तस्थितं शम्भुमनेकार्बुदचन्द्रभम् ३:१५५cd
द्वारं तु दक्षिणे श्रेष्ठं चतुर्वर्णस्य मुख्यतः २:२८ab
द्वारदक्षिणशाखायां नन्दिगङ्गे तदुत्तरे २:३५cd
द्वारमन्तर्मुखं विद्याद्द्वारपाला बहिर्मुखाः २:४५cd
द्वारस्य वामशाखायां महाकालोऽस्य वामतः २:३६ab
द्वाराभ्यन्तरतः स्थितञ्च सुयशानाथं तथा सन्निधौ २:५६a
द्वारार्चां पश्चिमे कुर्यादात्मार्थे प्राचि वाथवा २:२६cd
द्वारेशास्तत्र सम्पार्च्यास्ते के गणपवाग्रमाः २:३४cd
द्वारोर्ध्वे दक्षिणे वामे मध्ये तत्स्वदक्षिणे २:३५ab
द्वितीयावरणेऽनन्तदेवादेरष्टकं यजेत् ३:२९९cd
द्विनेत्रं द्विभुजं चैकवक्त्रं विशदवाससम् ४:१३६ab
द्विप्रस्थादिचतुर्द्रोणमात्मार्थे सम्प्रकीर्त्तितम् ३:३६०cd
द्विप्सित्कट्या च पार्श्वे द्विदशकरतले घ्राणमौलिं च बाह्वो ३:१३४c
द्विहस्तान्येकवक्त्राणि गात्राण्यर्च्यान्यधोमुखम् ३:८६cd
द्विहस्तोद्वासमुद्राभ्यां क्षिप्त्वा मूर्तौ सुमद्वयम् ४:१२२ab
धर्मो ज्ञानं च वैराग्यमैश्वर्यं च चतुष्टयम् ३:८१cd
धवलाम्भोरुहारूढं दाडिमीकुसुमप्रभम् १:५२a
धवलेशानवदनं पीततत्पुरुषाननम् ३:१४२cd
धारणाशोधिते देहे शिवः साक्षात्प्रदृश्यते २:७३ab
धारावारिण्यघोरन्तु वलये तु दिवाकरम् २:१४७ab
धाराशङ्खाभिषेकञ्च स्वाहान्तेनैव मूलतः ३:६९cd
धारासहस्रमात्मार्थे ह्यायुश्रीकीर्तिनाशनम् ३:६८cd
धुनिचण्डेश्वराय हुं फट् स्वाहा इति मूलतः ४:१३८cd
धुनिचण्डेश्वरायेति हुंफडन्तेन मन्त्रवित् ४:१३१cd
धूपं नासापुटे दद्याच्छिखामन्त्रेण बुद्धिमान् ३:२३५ab
धूपदीपाद्यथ स्तोत्रमभीष्टप्रार्थना ततः १:७१cd
धूपदीपौ ततो दत्वा सास्त्रघण्टारवान्वितम् ३:३३cd
धूपदीपौ पुनर्भूरिदीपावल्यर्पणं दृशा ४:९cd
धेनुः पद्मं त्रिशूलं च मकरी सृङ्गतिश्च षट् ३:२८०cd
धेनुमुद्रां महामुद्रां दत्वाथाचमनीयकम् २:१५३cd
धेनुमुद्रा हृदादीनां गोविषाणं दृशोरथ १:६७ab
धेन्वार्घ्यममृतीकृत्य वौषडन्तेन मूलतः १:३१cd
ध्यात्वाथ दक्षहस्तेन तां गृहीत्वा तु मालिकाम् ४:४३ab
ध्यानं सम्भूय सर्वेषां दशास्त्राणां निगद्यते ३:३४५cd
ध्यानं हि नवशक्तीनां उच्यते साम्प्रदायिकम् ३:९६cd
ध्यानस्थानं ललाटं स्यात्त्रिस्थानं शिवयोगिनाम् २:९९ab
ध्यायेत्तत्र शिवं शुद्धं परमाक्षरमव्ययम् २:१२६ab
ध्यायेद्रक्तसुगन्धमाल्यवसनं स्फूर्जत्प्रभामण्डलम् १:५१d
ध्यायेन्नवाम्बुदाभासमघोरं सर्वकामदम् ३:२५८ab
ध्येयो नवाम्बुदाभासः समयादिनियामकः ३:३१९ab
न करोत्यधिकारी चेद्धोमसंख्यादशांशतः ४:९९ab
न भविष्यति भूतश्च सत्यमेतदुदाहृतम् ४:७६cd
नन्दिकेशं यजेद्वाराभ्यन्तरे तद्यथोच्यते २:५५cd
नन्दीशं श्रुतिहस्तमेकवदनं त्र्यक्षं भजे शोणकम् २:५६b
नन्द्यावर्तं च पुन्नागं मल्लिका जातिरेव च ३:२११cd
नन्द्यावर्तं भवेत्प्रातः द्रोणं मध्यन्दिने तथा ३:२१९cd
नमः शिवाङ्गसम्भवान् हृदादिमन्त्रविग्रहान् ३:२७५d

नमःस्वाहावषड्वौषड्डुंफट्कारैः क्रमाद्युतान् ३:१७२cd
नम इत्यमुना दूर्वाक्षतपुष्पपवित्रकम् ४:१४cd
नमस्कारं हृदा दत्वा कवचेनावकुण्ठ्य च ३:१७०ab
नमस्कारप्रियो भानुरभिषेकप्रियः शिवः १:७२ab
नमस्कारस्स्वधास्वाहावषड्जातिचतुष्टयम् ३:१८६ab
नमस्कुर्याद्यथाशक्ति ह्यर्कायार्चां समाप्य च १:७३ab
नमोऽस्त्विति समुच्चार्य पुष्पाण्यापूर्य चाञ्जलौ १:५३cd
नवार्कतेजसाह्वानं विधायाह्वानमुद्रया ३:१५९ab
नागं पाशञ्च घण्टामनलकरयुतं साङ्कुशं वामभागे ३:१४५cd
नागदीपो द्वितीयः स्याद्वृषदीपः तृतीयकः ४:१०cd
नागपाशधरं हृष्टं रत्नौघद्युतिविग्रहम् ३:३२६cd
नागोपवीतिनं शान्तं जटाखण्डेन्दुमण्डितम् ३:१४४cd
नादान्तमुच्चरन्नीत्वा ब्रह्मरन्ध्रान्तमञ्जलिम् ३:१५१cd
नादो घण्टामणिः प्रोक्तो मन्त्रविग्रहबोधकः ३:२९२ab
नापक्कं नातिपक्कं च पक्कान्नं मन्त्रवत्कृतम् ३:३६९cd
नाभिकुण्डे स्वभावोत्थे तर्पयेत्परमामृतैः २:१२०ab
नाभिमूलोद्भवन्नालमष्टाङ्गुलसमुन्नतम् २:१०१ab
नाभेरूर्ध्वं तु कर्तव्यं घण्टाताडनमुत्तमम् ३:२४०cd
नाभ्यधो भुजगाकारं तदूर्ध्वं पुरुषाकृतिम् ३:३३९cd
नालं नीललताकारं कण्टकान्विद्रुमप्रभान् ३:८९cd
नालमष्टाङ्गुलं विद्याद्ग्रन्थिर्मायाभिधीयते २:१०५cd
नालिकेरफलोद्भिश्च शकलैर्मिश्रितैस्तु वा ३:६०ab
नालिकेरोदकस्नानात्पश्चात्कुम्भाभिषेचनम् ३:६४ab
नावकुण्ठनमेतेषां नामृतीकरणं तथा ३:२७७cd
नाष्टत्रिंशत्कलान्यासं तदयोग्यं समाचरेत् २:९५cd
नासादक्षिणरन्ध्रस्था पिङ्गलेडा तु वामगा २:७६cd
नास्य सन्तिष्ठते पापं दिवेवार्काहतं तमः ४:१४६cd
निःशेषदग्धपाशस्य भुक्तभोगस्य चात्मनः २:७१ab
निक्षिपेदभिषेकाप्सु श्रीजलद्रव्यपञ्चकम् २:६२cd
निक्षिप्यात्र विशेषार्घ्ये द्रव्याष्टकमिदं स्मृतम् २:१५१ab
नित्यं मन्त्राम्बुसंसिक्ता गच्छन्त्युपचयं क्रमात् २:७४ab
नित्यपूजासमाप्तौ तु रुद्धे मन्त्रगणेश्वरे ३:४०ab
निधाय चाष्टसंस्कारैः पवित्रीकृत्य पूजयेत् ४:१८ab
निधाय देवदक्षेऽथ सुखासीनस्त्वनन्यधीः २:६१cd
निधाय पूर्ववत्पात्रं पूरयेद्वैन्दवाम्बुना २:१५४cd
निधायेक्षादिभिः शुद्धां हृदा पुष्पेण पूजयेत् ४:३३cd
निम्वपत्रैश्च दूर्वाभिः वीजैः कार्पाससम्भवैः ४:२२ab
निरीक्ष्य प्रोक्ष्य सन्ताड्याभ्युक्ष्याद्भिः पूरयेद्धृदा २:२३ab
निरोधार्घ्यं तथा दद्यात्सन्निधानाय शम्भवे ३:१६८cd
निर्गन्धान्युग्रगन्धानि कुसुमानि विवर्जयेत् ३:२२०cd
निर्दग्धसञ्चितागामि कर्मणो निर्मलात्मनः २:७१cd
निर्मांसविग्रहो भृङ्गी शुभ्रो दण्डाक्षसूत्रदृक् ३:३०९cd
निर्माल्यं कुत्रचित्पात्रे हृदैशाने निधाय तत् ३:३७ab
निर्माल्यञ्च विसृज्याथ मानसं स्नानमाचरेत् ३:१४cd
निर्माल्यभोजनं कुर्याद्विभाव्य मनसाखिलम् ३:१९०ab
निर्माल्यभोजनं तुभ्यं प्रदत्तं तु शिवाज्ञया ४:१३९cd
निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिस्तथैव च ३:१३०ab
निशाचरान्तकृत् देव देवेशयजनार्थकम् ३:११ab
निश्वासे चात्र लिख्यन्ते निश्वासादिवचांसि च २:१००ab
निष्प्रपञ्चे परे तत्त्वे मन्त्रो भवति निष्फलः ४:३७cd
नीलोत्पलं च बिभ्राणां यमुनाञ्च विभावयेत् २:४४cd
नीलोत्पलं विष्णुक्रान्तिरतसीपुष्पमेव च ३:२१७cd

नीलोत्पलकरं ध्यायेत्प्रसारितकरामिति २:५८ab
नृत्यंस्त्रिनेत्रः सशिखो देवालोकनतत्परः ३:३१०ab
नेत्रं सर्वज्ञताबीजं हृदयं सत्त्वदर्शकम् ३:२७०cd
नेत्रदेवं त्रिनेत्रं तु सितवर्णं दिगाननम् ३:२६६cd
नेत्रमग्रे समभ्यर्च्य कवचं वायुदेशके ४:१०९cd
नेत्रे नासास्यकर्णाश्चा पाणिपादौ तथाङ्गुलिः ३:२८५cd
नैरन्तर्याच्छतगुणं पुण्यं तस्य प्रवर्धते २:१०cd
नैर्ऋते च शिखां चैव शिरस्त्वीशानदेशके ४:११०ab
नैर्ऋत्यां पुरुषाकारं खड्गं स्यामं कृताञ्जलिम् ३:३३८cd
नैवं क्रियाक्रमस्तावदात्मार्थे स परार्थकः ४:५ab
नैवेद्यं तु परीवारदेवानां च पृथक् पृथक् ३:२८४ab
नैवेद्यमपि पानीयं ताम्बूलं मुखवासकम् ४:८ab
नैवेद्यमपि पानीयं ताम्बूलादि समर्पयेत् १:७१ab
न्यग्रोधं चोर्ध्वमूलं विषयरसमवाक्शाखिनं भावयेच्च २:८७d
न्यस्तव्यं प्रथमं शम्भोः द्रव्याद्यैः स्थलिकोपरि ३:३७०ab
न्यस्त्वा तु पुरतः शम्भोः शाल्यन्नं सघृतं तथा ३:३७६cd
न्यासं कृत्वा यथान्यायं जप्तव्या शिवसंहिता ४:१४४cd
न्यूनं वाप्यधिकं वापि यन्मया मोहतः कृतम् ४:११७ab
न्यूनाधिकं कृतं मोहात्परिपूर्णं तदस्तु मे ४:१४१ab
पञ्च वाद्यानि सन्त्यत्र भेरिकाद्यं तु पार्थिवम् २:११८ab
पञ्चगव्यं भवेत्क्षीरदध्याज्यजलगोमयम् ३:५८cd
पञ्चब्रह्मषडङ्गानि देवस्य परितो यजेत् ३:२४८ab
पञ्चमं तु क्षमापुष्पं तपः पुष्पं तु षष्ठकम् २:११०ab
पञ्चमावरणे पूज्या पीठाधोऽस्त्राण्यनुक्रमात् ३:३३५ab
पञ्चाङ्गुलसमुच्छ्रायं तथा विस्तारसंयुतम् २:१३८ab
पञ्चामी ब्रह्मदेवाः तत्तदाशाभिमुखाः स्थिताः ३:२६५cd
पञ्चामृतं भवेत्क्षीरदध्याज्यमाक्षिकं सिता ३:५९ab
पञ्चावरणस्तोत्रे तु तद्ध्यानं स्पष्टमीरितम् ३:३०१ef
पञ्चावृत्यर्चनापक्षे तदन्ते हि निवेदनम् ३:२९८ab
पञ्चाशद्गुणितं पुण्यमब्दार्धं योऽर्चयेच्छिवम् २:११ab
पट्टिका चोत्पलं रक्तं मुनिपुष्पं तथैव च ३:२१५ab
पठित्वा वरदे हस्ते स दद्याच्छम्भवे जपम् ४:६३ab
पठित्वेत्यथ वीक्षादि कृत्वा तालत्रयं ततः २:१३३cd
पत्रं पुष्पं फलं तोयमन्नपानाद्यमौषधम् ३:३५६ab
पदमन्त्रेण संस्नाप्य शतधाराजलैः शनैः ३:६५cd
पद्भ्यां निवेदयेत्पाद्यं दक्षहस्तेन सम्मुखम् ३:१८४cd
पद्मग्रन्थिं समारभ्य केसरान्तं कजासनम् ३:१२०cd
पद्मचामरहस्ताश्च रक्तास्सर्वाङ्गभूषणाः १:४८ab
पद्मनालं नवद्वारं समन्तात्परिकीर्तितम् २:१०५ab
पद्मपश्चिमपत्रादौ सद्योजातं समर्चयेत् ३:२६२cd
पद्मपूर्वदलादौ तं ध्यानपूर्वं यजेद्यथा ३:२५२cd
पद्मस्थांश्चतुराननान् प्रतिमुखं नेत्रत्रयेणान्वितान् ३:३०२c
पद्मस्योदग्दलादौ तं यजेत्तद्ध्यानपूर्वकम् ३:२५९cd
पद्मासनस्थं पञ्चास्यं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनम् ३:१४१cd
पद्मेशानदलादौ तं पूजयेद्ध्यानपूर्वकम् ३:२५०ab
पयोधरार्कवातवह्निसन्निभानिनेक्षणान् ३:२७५b
परदृष्टिगता माला यदि स्यान्निष्फलो जपः ४:५०ab
परमं शाश्वतं सत्यं ज्ञानानन्दसुखात्मकम् ३:१५६cd
परस्परतलस्पर्शो नामभ्यां हेतितस्ततः ३:१७५ab
पराङ्मुखार्घं स्वाहेति साङ्गाय सह मूलतः ४:१०५cd
पराङ्मुखार्घ्यं स्वाहेति गुर्वादीनां प्रदाय च ४:१२४cd
पराङ्मुखार्घ्यं स्वाहेति दत्वोत्थापनमाचरेत् १:७४ab

परावहनमित्युक्तं शिवशक्तिनिमन्त्रणात् ३:१५८cd
परिखेति धिया पूजास्थानं रक्षस्व तत्परम् २:६३cd
परिवारामराणां च तत्तद्भोगं पृथक् पृथक् ३:३७१ab
पशुभावं परित्यज्य शिवोऽहमिति भावयेत् २:१७४cd
पश्चाच्छुद्धाभिषेकः स्यादंशुमत्प्रोक्तवर्त्मना ३:१८७cd
पश्चात्कपिलापूजायै दद्याद्ग्रासमिदं पठन् ४:१५८ab
पश्चात्पिधानवस्त्रमुत्क्षिप्य प्रोक्ष्य हृदा ततः ३:३७७ab
पश्चात्सुखासनो भुत्वा ब्रह्माङ्गानां दशांशतः ४:६६ab
पश्चात्स्वगृहमागत्य शिवागमपरायणम् ४:१६२ab
पश्चादंशुमदुक्त्यात्र दद्यात्पाद्यादि शम्भवे ३:१८३cd
पश्चादङ्गाङ्गिभावेन शिवेन सह तेजसः ३:२८३ab
पश्चादर्घ्यं च दातव्यं समूलकुसुमार्चनम् ३:३९२ef
पश्चादाग्नेयकोणादीशान्तं पीठाङ्घ्रिपूजनम् १:४३cd
पश्चादावाहनं कुर्याच्छम्भोरमितवर्चसः ३:१५४ab
पश्चादुत्थाय सम्प्रार्थ्य शिवं विज्ञापयेदिति ४:९६cd
पश्चादुद्वास्य गुर्वादीन्मन्त्रान्संहारमुद्रया ४:१२५ab
पश्चाद्गुरुनमस्कारः तत्पत्नीनतिरत्र तु ४:१६०ab
पश्चाद्दलाग्रवृत्ते तु कोट्यादित्यसमप्रभम् ३:१०३ab
पश्चाद्धिमाम्बुकर्पुरमिश्रगन्धसमर्पणम् ३:२०१cd
पश्चाद्धूपोपचारादि सर्वं चण्डार्चनान्तकम् ४:३cd
पश्चाद्वामकराद्दक्षहस्ते संगृह्य तत्परम् ४:५३ab
पश्चिमं पूजयेद्द्वारं शेषद्वाराणि घट्टयेत् २:३१cd
पश्चिमाभिमुखो भुत्वाथास्त्रद्वारपमर्चयेत् २:५०cd
पाटलोत्पलपद्मार्ककरवीराण्युशीरकम् २:६२ab
पात्रमिष्टं समादाय प्रक्षाल्यास्त्रेण वारिणा २:१४८cd
पात्राधारं न्यसेत्तत्र प्रधानाधारसंयुतम् ३:३६८cd
पात्राभावेऽपि शङ्खं स्याच्छुक्तिकां वापि कारयेत् २:१४०cd
पात्रालाभे त्रयाणाञ्च पात्रमेकं प्रकल्पयेत् २:१४०ab
पादे वा तत्त्रिपाद्यां वा निधायास्त्रेण तत्परम् २:१४९ab
पाद्यद्वयं षडङ्गैस्तु दूर्वासिद्धार्थचन्दनम् २:१५६ab
पाद्यमाचमनं चार्घ्यं पुष्पदानं तथाष्टकम् ३:२७८cd
पाद्यमाचमनं चार्घ्यन्नम आदिखषोल्किना १:६०ab
पाद्यमीश्वरतत्त्वान्तमाचामाख्यं सदेशगम् २:१५८cd
पाद्याचमार्घ्यदानञ्च हृदाद्यर्चां विना दृशम् ३:४८ab
पानीयमाढकार्धं वा तदर्धं वा तदर्धतः ३:३८५cd
पारम्पर्यागताचारः शक्यते केन लङ्घितुम् ४:७ab
पार्थिवं कन्दमूलाद्यं वानस्पत्यं फलादिकम् २:११३cd
पार्थिवं मण्डलं पीतं कठिनं वज्रलाञ्छितम् २:८२cd
पार्थिवः सकलो गन्धो भवत्यापोऽभिषेचनम् २:११५ab
पार्श्वाङ्घ्रिष्वतिहस्तयोश्च कुचयोरेतावतालं तथा ३:१३७c
पाशं सप्तफणोपेतमूर्धानं पश्चिमेऽर्चयेत् ३:३४०ab
पाशाङ्कुशधरां शक्तिं क्रियामाधाररूपिणीम् ३:७८ef
पाशाङ्कुशशुकालम्बहस्ताभ्यर्च्या मनोन्मनी ३:१०२ab
पाशाङ्कुशौ स्वकं दन्तं पक्वमाम्रफलं वहन् ३:३११cd
पिङ्गलो वामपार्श्वे तु प्रतीहारी च दण्डवान् १:३९ab
पिञ्छचामरसंयुक्तं भीमरुद्रं विभावयेत् ३:९cd
पिष्टेनामर्द्य सर्वाङ्गमम्भसाऽऽमलकेन च ३:५५cd
पीठपादे तु लोकेशाः पीठाधः शस्त्रमूर्तयः ३:२४६cd
पीठमध्ये तु पद्मस्य कन्दादियजनं यथा ३:८८cd
पीठस्य वामभागे तु भोगशक्तिञ्च विन्यसेत् ३:१८cd
पीठाधश्छदनं मायारूपं रक्तञ्च नैर्ऋते ३:८७cd
पीठे ज्ञानमयं विशुद्धमनसा संस्थाप्य नादात्मना २:१२८b

पीतं च पुरुषाकारं व्यावृतास्यं महाभुजम् ३:३४१ab
पीतं चतुर्मुखोपेतं चतुर्हस्ताष्टलोचनम् ३:१०४ab
पीतकृष्णमनैश्वर्यं पूर्वपादमुदग्दिशि ३:८६ab
पीताम्बरधरं ध्यायेत्स्थितिकारणकारणम् ३:१०९ab
पीताम्बरोपवीतं च पुरुषं हेमसन्निभम् ३:२५३ab
पीनं पीतं चतुर्बाहुं ब्रह्माणं चतुराननम् ३:३३१ab
पुंस्तत्वे जडतां यान्ति परतत्त्वे तु निष्फलम् ४:३७ab
पुनश्च प्रार्थनावाक्यं पठेदंशुमदीरितम् ३:१०cd
पुनश्चाचम्य वै भस्मधारणं चाम्बुना विना २:२१ab
पुनश्चास्त्रेण संरक्ष्य कवचेनावकूण्ठ्य तत् ४:५२cd
पुरुषत्वाप्तये पश्चादोमा पञ्चकलायुजा २:९१ab
पुरुषामृगदीपोऽथ सिंहाख्यो हस्तिदीपिका ४:११ab
पुरुषोत्तमः स विज्ञेयो नैरन्तर्यं हि दुष्करम् २:१२cd
पुष्पं मूर्धनि विन्यस्य पश्चाद्ध्यानं समाचरेत् ३:२०ab
पुष्पपत्रैः कृता माला कन्यसेति प्रकीर्तिता ३:२३०ab
पुष्पभेदात्पत्रभेदात्फलभेदोऽस्ति तद्यथा ३:२०३cd
पुष्पमारोपयेन्मूलात् परमीकरणं हि तत् ३:१७८ab
पुष्पवारि गृहीत्वा तु पादमूले प्रदापयेत् ४:५८cd
पुष्पाणामप्यलाभे तु पत्राण्यपि निवेदयेत् ३:२२४ab
पुष्पाणि तानि वक्ष्यामि श्वेतादीनि यथाक्रमम् ३:२१०cd
पुष्पाणि सात्त्विकानीह शुक्लवर्णानि यानि वै ३:२०४ab
पुष्पाणीशेन चान्यानि गायत्र्या वाभिमन्त्र्य च ३:१७०cd
पुष्पैः पूरितया तद्व्या भ्रमणं वर्मणा त्रिधा ४:२२cd
पुष्पैररण्यसम्भूतैः पत्रैर्वा वनसम्भवैः ३:२०६cd
पुष्पोत्सर्जनकाले तत्पुष्पं मूर्ध्नि हृदा न्यसेत् ३:३६ab
पूगमेकं प्रतिप्रस्थं द्विगुणं त्रिगुणं तु वा ३:३९०ab
पूजनावधि तत्रेशं रोधयेन्निष्ठुराख्यया ३:१६८ab
पूजयामि विरिञ्चास्त्रं पद्मं सौम्य विलोचनाम् ३:३४४ab
पूजयेच्छिरसा शक्तिं त्रिकोणस्थां कृताञ्जलिम् ३:३३७ab
पूजयेदुक्तवत्तस्य प्राचि तद्वन्महाश्रियम् ३:७३cd
पूजाफलं तदाप्नोति अघोरं शास्त्रभाषितम् ४:१४७cd
पूजास्तवैकश्लोकेन तद्ध्यानं सम्यगुच्यते ३:२७४ef
पूजास्थानं प्रविश्योक्तसर्वलक्षणसंयुतम् १:११ab
पूजाहोमाग्निकार्याद्यैः सुकृतं यन्मया कृतम् ४:१०२ab
पूजाहोमादिजं पुण्यं मूलेनोद्भवमुद्रया ४:१०४ab
पूज्यं नीलोत्पलाद्यैश्च कुन्दचम्पकजातिभिः ३:२२२ab
पूरकेणाथ भूयोऽपि भ्रूमध्यान्तेऽवरोप्य तम् ३:१६०cd
पूर्वं मणिप्रवालात्मा सूर्यपूजाविधिः कृतः १:७८ab
पूर्वद्वारं प्रशस्तं स्याद्ब्राह्मणानां महेश्वर २:२८cd
पूर्वपत्रं विसृज्याथ पुष्पेण मृगमुद्रया ३:३८०cd
पूर्वादि कर्णिकैशाने शक्तिरर्च्या मनोन्मनी ३:९६ab
पूर्वादिकेसरेष्वष्टशक्तयः कर्णिकोपरि १:४५cd
पूर्वादिदशपत्रेषु कामिकादिदशार्चयेत् ४:९१ab
पूर्वाशाभिमुखं प्राप्य लिखेद्भास्करमण्डलम् १:३३cd
पूर्वे प्रत्यङ्मुखे भानुं दक्षिणास्यं तु दक्षिणे ३:१९ab
पूर्वोक्तवत्सुधापूरैः पुमांसं स्थापयेद्धृदा २:९३ab
पूर्वोक्तवर्त्मना विद्यादेहमन्त्रं सदोमिति ३:१५१ab
पूर्वोक्तवर्त्मनाऽथो तद्भावनाविनिवृत्तये २:२०cd
पृथ्व्यादिस्थगुणस्थितक्रमयुतं पत्राद्ययोगान्वितान् २:८८b
पृष्ठोरो गुह्यशिश्नोर्युगलमथ परे जानुयुग्मञ्च जङ्घे ३:१३४b
पेटिकात्सर्वबेराणि पृथक् सङ्गृह्य बुद्धिमान् ३:१३cd
पेटिकोद्घाटनं कृत्वा परिवारपरिग्रहः ३:१२ef

पेट्टकालयपार्श्वे तु भीमरुद्रस्थितिर्यथा ३:७ef
प्रकाशिका पदार्थानां स च मायोर्ध्ववर्तिनाम् ३:२९१ab
प्रक्षाल्य परमेशानमर्चयेत्तु मुहुर्मुहुः ३:२२८ab
प्रक्षाल्यापूर्य केनास्मिन् हृदा पुष्पाणि निक्षिपेत् १:२७ab
प्रच्छन्नपटमाच्छाद्य मन्त्रमूलं जपेत्ततः ४:४४cd
प्रणवाक्षरमुच्चार्य पुर्यष्टाङ्गं विभावयेत् २:९०cd
प्रणवाद्यैश्चतुर्थ्यन्तैरर्चयेत्स्वस्वनामभिः ३:९१ab
प्रणवेनासनं दत्त्वा मूर्तिमादाय तादृशम् ४:७९ab
प्रतापः शाम्भवः खङ्गोऽभेद्यत्वं वज्रमिष्यते ३:२८९cd
प्रतिष्ठाप्य च मनसा पूजयेच्छिवमुक्तवत् २:१०४ef
प्रत्ययालूष्टिपूताध्वा चास्त्रपञ्जरमध्यगः १:९cd
प्रत्यहं भक्तितः कुर्याच्छ्रीमहेश्वरपूजनम् ४:१६३cd
प्रत्याहारमयेन सोमहविषा सौषुम्नजापेन च २:१२९b
प्रत्येकं तु समादाय सर्ववेरं सपुष्पकम् ४:१२६cd
प्रत्येकमथ कर्तव्यं गण्डूषजलमोचनम् ३:३८६ab
प्रथमावरणे चोक्तं ब्रह्माङ्गध्यानपूर्वकम् ३:२९९ab
प्रपञ्चव्याप्तितो ब्रह्मशिलास्थं मन्त्रनायकम् ३:७९cd
प्रपद्ये वायुदिग्भागे ध्वजं मूर्ध्नि ध्वजान्वितम् ३:३४०cd
प्रभूतादि च पद्मान्तं षडुत्थं सौरमासनम् १:४५ab
प्रयोजनं तर्हि ब्रूमः कापि कापि सरस्वती १:४cd
प्रलम्बमानदक्षाङ्घ्रिं शयनान्यपदान्वितम् ४:१३६cd
प्रसारयेत्ततः शेषान् मुद्रेयं दिव्यरूपिणी ४:११३cd
प्रसीद मम शम्भो श्रीप्राप्तये तृप्यतेऽनलः ४:९७cd
प्रस्थं कुडुवसंयुक्तं पैशाचाशनमुच्यते ३:३६५cd
प्रस्थस्यार्धं फलं प्रोक्तं कुडुवार्धं धृतं भवेत् ३:३६२cd
प्राकृतं भावमुत्सृज्य शिवोऽहमिति भावयेत् २:१२७ab
प्राकृतं भावमुत्सृज्य शिवोऽहमिति भाव्य च २:९७ab
प्रागधर्मं कृष्णसितं धर्मविन्यस्तमस्तकम् ३:८४cd
प्रागाद्यष्टदलाग्रेषु तत्तन्नाम्ना तु तद्यथा ३:३००ab
प्राग्द्वारे दक्षिणद्वारे स्ववामोर्ध्वे विनायकम् २:४७ab
प्राजापत्यं यदन्नाद्यं श्रद्धा स्याच्छिवपुष्पिका २:११४ab
प्राणभूतं च भूतानां हरिणस्थं समीरणम् ३:३२८ab
प्राणायामत्रयं कार्यमोमा संहितयाथवा २:७५cd
प्राणायामत्रयं तस्मादेकोद्घातमिति स्मृतम् २:८४cd
प्राणायामभवेन धूपविधिना चिद्दीपदानेन यः २:१२९a
प्राणिनां कर्मसाक्षी च तत्कर्माणि लिखत्यसौ १:३७cd
प्रातरारभ्य पूर्वोक्तप्रकारेण शिवाश्रमी १:८ab
प्रातरुत्थाय यो लिङ्गं भक्त्या पूजयते सकृत् २:१३ab
प्रातस्सन्ध्यामुपास्याथ स्वकीयं गृहमुत्तमम् १:९ab
प्रियङ्गुः शतधा प्रोक्तो नीवारस्तु सहस्रधा ३:३५४cd
प्रोक्तं वातुलशुद्धाख्ये ज्ञेयमङ्गादिलक्षणम् ३:२८३ef
प्रोक्तस्तथोच्यते चात्र शम्भुपुष्पाञ्जलाविति १:३cd
प्रोक्ता स्त्रीरूपमन्त्रार्चा पुंरूपार्चनमुच्यते ४:७२cd
प्रोक्षणं योग्यताक्लृप्तिर्जडाद्भिन्नस्य वस्तुनः २:१६३cd
प्रोक्ष्य पूजोपकरणद्रव्याणि निखिलानि च २:१६६cd
फलं सहस्रगुणितं प्राप्नुयान्नानृतं वचः ४:४८ab
फाललोचनमध्ये तु रक्षया किं प्रयोजनम् ४:२५ab
फाले धृत्वाथ पुष्पैस्तु मूलेनाभिषिच्य मूर्धनि २:१७३cd
वध्वावकुण्ठ्य धेन्वन्तमीक्षणाद्यष्टसंस्कृतम् २:२५cd
वभ्रुभ्रूश्मश्रुकेशाढ्यं दंष्ट्रया विकटाननम् ३:२५५cd
वलविकारणी चैव वलप्रमथिनी ततः ३:१००ab
वलिनं वज्रमूर्धानं दीप्तं प्राचि कृताञ्जलिम् ३:३३६ab

बहुवर्णैः तथा पुस्पैः मध्यामा परिकीर्तिता ३:२२९cd
बालयौवनवृद्धस्त्रीबालाकारं शिवादितः ३:२६५ab
बालवेषश्चतुर्बाहुः स्कन्दः कनकसुप्रभः ३:३१४cd
बिभ्रत्कमण्डलूं शूलमक्षसूत्रं परश्वथम् ३:३१८ab
बिम्बमुद्रां प्रदर्श्याथ स्वागतार्घ्यं ततः परम् १:५८ab
बिल्वपत्रैरखण्डैश्च सकृत्पूजयते शिवम् ३:२३०cd
बुद्धौ साऽपि गुणेषु सा गुणगणोऽव्यक्ते लयं गच्छति २:७९d
बुन्दुनादशिखाप्रान्तं मन्त्रानुच्चार्य शोधयेत् ३:४ab
बेराणां तु ललाटे तु हृद्बाह्वादिषु पुण्ड्रकम् ४:२७ab
बेरे चक्रे च लिखिते यथेष्टं स्थण्डिले यजेत् १:३४ab
बैन्दवामृतमाकृष्य पूरकोऽङ्कुशमुद्रया २:२३cd
ब्रह्मणि स्पर्शशब्दौ च रसं वै केशवे त्यजेत् २:८१ab
ब्रह्मभिः पञ्चगव्येन मूलमन्त्रेण वा हृदा ३:५६cd
ब्रह्मभिः पञ्चभिर्दण्डमुण्डभञ्ज्यर्पणं पुनः २:९४ab
ब्रह्मविघ्नेशनन्दीन्द्रशस्त्रैरावृतिपञ्चकम् ३:२४५cd
ब्रह्मविष्णुस्तुतं रुद्रं लयकारणकारणम् ३:११२cd
ब्रह्माङ्गानां पृथक् देयमथवा त्वेकपात्रतः ३:३८५ab
ब्रह्माङ्गैः लोकपैरस्त्रैर्भवेदावरणत्रयम् ३:२४५ab
ब्रह्माङ्गैरभिमन्त्र्याथ कृत्वा तालत्रयं तथा ३:१५२cd
भक्त्या वित्तानुसारेण नैवेद्यं सम्प्रकल्पयेत् ३:३५५cd
भक्त्या स्तुत्वा महादेवमथोत्थायासनात्स्वयम् ४:९५ef
भक्ष्यं फलादिकं भोज्यमन्नं पेयं रसायनम् ३:३७५ab
भक्ष्यं भोज्यं च पेयं च लेह्यं शोष्यं च पञ्चधा ३:३७४cd
भस्माधारे तु मायाख्यं भसिते लकुलीश्वरम् ३:१७ab
भस्मोद्धूलितसर्वाङ्गं सर्वाभरणभुषितम् ३:१०७ab
भानुं कुङ्कुमभास्वरं द्विनयनं चैकाननं पद्मगं १:५१a
भावाशेषप्रसूनं व्यवसितसुफलं पुंविहङ्गोपभोग्यं २:८७c
भाव्यं कालादिसारं विषयदलगतं खादिशाखोपशाखम् २:८७b
भुक्तये सृष्टिमार्गेण कर्षयेदक्षसूत्रकम् ४:४८cd
भुक्तिं मुक्तिं च निघ्नन्ति तस्मात्तान् रेचयेत्पुरा ३:४१cd
भूतशुद्धिरन्तरर्चाहवनध्यानसमाधयः २:६७ab
भूतशुद्धिः थानशुद्धिर्द्रव्यमन्त्रविशोधनम् २:६६ab
भूतिर्माया च नादश्चाधृष्यत्वं नियमो दश ३:२८८ab
भूमिष्ठदक्षजानुः सन्नथ श्लोकत्रयं सकृत् ४:६२cd
भूमिष्ठदक्षजानुस्सन् शिवसव्यकरेऽर्पयेत् ४:१०४cd
भूयस्तत्र निधायेशं हृदा शुद्धजलेन तु ३:४४cd
भूयस्सुरभिपुष्पार्चा तस्मिन्नवसरे तथा ३:२०३ab
भूयो भोगाङ्गपूजायै मूलेन शिवमर्चयेत् ३:२४३ab
भूषावर्गमघोरेण स्पृशेद्दक्षेण पाणिना २:१६९cd
भोगाङ्गपूजनं नाम पृथक् ब्रह्माङ्गपूजनम् ३:२४३cd
भोगीशानादि योगी तु सद्योजातमुखाद्यथो ३:३२ab
भ्रामयित्वाखिलाः तट्टीरथ शिष्यकरेऽथवा ४:२१ab
मकराख्यस्त्रिशूलाख्यस्तथा नक्षत्रदीपिका ४:१२cd
मकुटे च तथा प्रोक्तमत्र पञ्चमुखीति च ३:१८३ab
मङ्गलं गृहमागत्य पादौ प्रक्षाल्य तत्परम् १.१०cd
मञ्जिष्ठखण्डसम्मिश्रं मुखवासमिदं भवेत् ३:३८९ab
मणिकसदृशं कन्दं यथाबीजं तथाङ्कुरम् ३:८९ab
मत्कृता पद्धतिस्त्वेषा शम्भोः पुष्पाञ्जलिर्भवेत् १:२ab
मधुरं सहदेवी च दान्तं भद्रा यवाङ्कुरम् ३:२२६ab
मध्यं दिनकरे प्राप्ते यः शिवं सम्यगर्चयेत् २:१४ab
मध्यमं यजनं प्रोक्तं सितरक्तैस्तु कन्यसम् ३:२१०ab
मध्यमादि त्रयं तत्तन्मूलमध्ये तु योजयेत् ४:१११cd

मध्यमानामिकाङ्गुष्ठकर्षणात्सिद्धिरुत्तमा ४:८१ab
मध्यमानामिकाभ्यान्तु तलयोरपि विन्यसेत् १:२१cd
मध्यवह्न्यादिकोणेषु मध्ये चार्घ्यञ्चलासनम् ३:४६ab
मध्या नाडी सुषुम्नाख्या एवं नाडीत्रयं विदुः २:७७ab
मनसा शङ्करं ध्यायेत् स्वगुरूक्तप्रकारतः १:७cd
मनोविन्दू शिवे त्यक्त्वा त्वेभिर्मुक्तः शिवं व्रजेत् २:८२ab
मनोवाक्कायजापात्त्यै देयं पुष्पाञ्जलित्रयम् ४:१६ab
मन्त्रं रहस्यमित्युक्तं तस्मात्तद्गोप्यमेव हि ३:१९३cd
मन्त्रमाता परा शक्तिराद्या कुण्डलिनी स्मृता ४:३९ab
मन्त्राश्च केसराणि स्युर्विद्यायां ये प्रतिष्ठिताः २:१०७ab
ममाभिषेकान्त उमे क्षुदुत्था जगत्त्रयं दग्धुमलं समर्था ३:१९५ab
ममार्कार्चाफलं देहि चण्डं प्रार्थ्य समापयेत् १:७६ab
मयूरवाहनः स्कन्दो वृषभः केवलः स्थितः ३:३२०cd
मलात्मना विशिष्टं तु पूर्ववत्परिकल्पयेत् ३:१३६cd
मषीभाजनलेखिन्यौ धारयन् हस्तयोर्द्वयोः १:३७ab
मस्तकाञ्जलिमावध्य दद्यादर्घ्यं पराङ्मुखम् ४:१२३cd
मस्तकेऽञ्जलिमावध्य दद्यादर्घ्यं पराङ्मुखम् ४:१२२cd
महत्तथा हि सर्वत्र प्रमाणं शाम्भवं वचः २:३३ab
महादेवादिनाम्नां हि पटनं श्रवणं मुदा ४:१६४ab
महामुद्राञ्च दत्वा तच्छक्तिप्रोतं स्मरेत्स्थलम् २:१३६cd
महामुद्राप्रदानान्तमङ्गन्यासं यथाविधि १:२४ab
महाशम्भुमिति ध्यात्वा नीत्वादित्यान्तमञ्जलिम् ३:१६०ab
महेशं दक्षिणे देशे पूर्वाशाभिमुखं न्यसेत् ३:१५cd
महोरगोपवीताढ्यस्तन्निवर्त्तितकङ्कणः ३:३१८cd
मातापितृमलोद्भूतदेहः स्थातुं न युज्यते २:७२ab
मातुलुङ्गाक्षसूत्रे च दधानं चन्द्रमौलिनम् ३:२५३cd
मातुलङ्गफलादीनि दद्यात्ताम्बूलकैः सह ३:३९१cd
माधवी कुरवं चैव द्रोणं धुर्द्धूरमेव च ३:२१२ab
मायां सुविद्येशमसौ सदेशं सशक्तिमेषा शिवमेष विन्दुम् २:८०cd
माया तु पाश एव स्यादीशाशेति सा स्फुटम् ३:२९१cd
मायापद्मासनं श्वेतमनन्तं पूजयाम्यहम् ३:७९ef
मासार्धमपि यो लिङ्गं नैरन्तर्येण पूजयेत् २:१२ab
मासे मासे तु योऽश्नीयाद्यावज्जीवं द्विजोत्तमः २:९ab
मिश्रितं द्वयसिद्ध्यर्थं पत्रं पुष्पं च वृद्धिदम् ३:२०५cd
मुकुलैर्नार्चयेल्लिङ्गं पक्वमेव निवेदयेत् ३:२२३cd
मुखवासं च ताम्बूलं देवयोग्यं प्रदापयेत् ३:३८८ab
मुखे तु सप्त तीर्थानि प्रवेशे चन्द्रमर्चयेत् २:१४७cd
मुखेष्वाचमनं दद्यादर्घ्यं पञ्चसु मूर्धसु ३:१८५ab
मुखोद्गीर्णमहाज्वालारक्तं द्वादशलोचनम् ४:१३४cd
मुण्डखड्गौ खेटशूले महाकालो वहन् करैः ३:३०८cd
मुद्रा देया हृदा पश्चाच्छम्भोः पुष्पाञ्जलिं सकृत् ३:२८१ab
मूर्तिमन्त्रं समुच्चार्य नीत्वा विन्द्वन्तमञ्जलिम् ३:१२३ab
मूर्तिमीश्वरतत्त्वान्तां लिङ्गनाहे तु विन्यसेत् ३:१२५ab
मूर्तीनां गुणरूपं तु साङ्गमित्यभिधीयते ३:२८६cd
मूर्धभ्यस्तत्तदङ्गेभ्यो दीपादीपवदाहरेत् ३:२४८cd
मूर्धानः पञ्चवक्राण्यथ हृदयगलौ ब्यंसनाभीश्च कुक्षिः ३:१३४a
मूर्ध्नि पुष्पं प्रकुर्वीत पद्माकारं सुशोभनम् ३:२३२cd
मूर्ध्यास्ये हृदये गले भुजयुगे कुक्षौ च नाभौ तथा ३:१३७a
मूलं प्लुतं शिखान्तस्थं नादान्तं ब्रह्मपञ्चकम् ३:२cd
मूलस्थूलो भवेन्नारी शिखास्थूलो नपुंसकः २:१४१cd
मूलादृशांशतो ब्रह्माङ्गानां कार्यो जपस्तथा ४:६७ab
मूलेन सहृदावाह्य देयमावाहनार्घ्यकम् ३:१६२cd

मूलेन सूर्यमावाह्य दद्यादर्घ्यञ्च तत्क्षणे १:५५ab
मूलेन स्थापनादीनि त्रीणि दत्वा निरोध्य च १:५५cd
मूलेनाङ्गैर्विना नेत्रं पुनर्मूलेन चार्चयेत् २:१५२ab
मूलेनाथ निधायाथ सुखासीनस्ततो जपेत् १:२९ab
मृग्या भस्मभ्रमं त्रेधा कृत्वा तद्दीषु तत्क्षिपेत् ४.२३ab
मृदुना वर्मणा मृज्य सावधानेन भक्तिमान् ३:७१ab
मोक्षदं सात्त्विकं ज्ञेयमृद्धिदं राजसं तथा ३:२०५ab
मौनन्तु शिवपूजायां तदयोग्याप्रशंसनम् ३:७ab
मौलौ वीजाङ्कुराकारां वरदामभयप्रदाम् ३:७८cd
यः कुर्यादर्चनं मासमेकाहारो जितेन्द्रियः २:७ab
यः पुनः सङ्गमुत्सृज्य शिवमब्दं प्रपूजयेत् २:१०ab
यः प्रदद्याद्गवां लक्षं दोग्ध्रीणां वेदपारगे २:८ab
यः शिवं पूजयेन्नित्यं प्रणमेद्वापि भक्तितः २:६ab
यः स्पृशेदपि पाणिभ्यां न स पापैः प्रलिप्यते २:१८cd
यजेत कुसुमैः शम्भुमग्निकार्यार्थमादरात् ४:९८cd
यजेदुत्तरतस्तस्य नन्दिनः सर्वभूषणाम् २:४२cd
यत्किञ्चित्कुर्महे देव सदा सुकृतदुष्कृतम् ४:५५ab
यत्कृतं यत्करिष्यामि तत्सर्वं सुकृतं तव ४:१०१ab
यथा शिवस्तथा विद्या यथा विद्या तथा गुरुः ४:८४ab
यथाघोरशिवाचार्यपद्धतावर्चनक्रमः १:३ab
यथालाभन्तु नैवेद्यं फलाद्यं वाम्बु वार्पयेत् ३:६३cd
यथाशक्ति प्रदेयं हि भक्तिरेवात्र कारणम् ३:३५९ab
यथाशक्त्यथवा जप्त्वा शिवायामुं समर्पयेत् ४:८०cd
यथाशक्त्याथवा मन्त्रानन्यानपि यथार्हणम् ३:३cd
यथोक्तं शम्भुनैवेद्यं पञ्चकृत्वस्त्रिधाथवा ३:३८२ab
यदि कुर्यात्स दुर्मेधाः स तु पूजाविडम्बकः ३:५११ab
यदि वा लोहजं वेरं स्नानं पर्वणि पर्वणि ३:२२ab
यद्भोग्ये ह्यात्मनः प्राप्तिस्तत्रैव नियमोऽङ्कुशः ३:२९३ab
यद्वा समुदितानष्टसंस्कारानेकधार्चयेत् ३:२७९cd
यद्वैकास्यान् स्मरेत्सर्वान् करद्वयकृताञ्जलीन् ३:३०३ab
यमुनार्च्या भवेदेषां सप्तानां ध्यानमुच्यते २:३६cd
यश्चार्चयेत्सकृल्लिङ्गं सममेव न संशयः २:९cd
यस्यां दिशि भवेद्द्वारं तां प्राचीं परिकल्पयेत् २:३११ab
यां दिशं समनुप्राप्तस्तां प्राचीं परिकल्पयेत् २:३०cd
या तस्य विमला शक्तिः शिवस्य समवायिनी ३:१४६ab
यानि नैवेद्यवस्तूनि तानि तत्पुरुषेण तु २:१७०ab
यावन्तस्तण्डुलास्तत्र नैवेद्ये परिकल्पिते ३:३५९cd
यावन्न तत्समो जातः तावन्नाराधने क्षमः २:९७cd
यावन्न तत्समो जातस्तावन्नाराधने क्षमः २:१७५ab
युक्ता प्रत्युषया च वामगतया सव्यस्थया चोषया १:५१c
युगाननान् वराभयत्रिशूलशक्तियुक्करान् ३:२७५c
ये भूता विघ्नकर्तारस्ते गच्छन्तु शिवाज्ञया २:१३३ab
यो लिङ्गमर्धरात्रे तु शुचिर्भूत्वा प्रपूजयेत् २:१६ab
यो वेत्ति पञ्च शुद्धीस्तु स पूजां कर्तुमर्हति २:६५cd
योगपट्टयुतं ब्रह्मसूत्रं नाभिस्थलोपरि १:४२ab
योगपीठस्य पूर्वे तु मण्डलं चतुरश्रकम् ४:८९cd
योगासनञ्च तत्ख्यातं परमेशस्य सुव्रतः ३:१२०ab
योनौ गुह्य उभोरुजानुयुगले जङ्घाद्वये पृष्ठके ३:१३७b
योषिदाकारसर्वाङ्गं वस्त्रयुग्मविराजितम् ३:२६१ab
रक्तं त्रिणेत्रं जटिलं सव्यवामकरद्वये २:४०cd
रक्तं पद्मासनासीनं दन्तं पाशाङ्कुशौ फलम् १:४०ab
रक्तं भौमं श्यामदेहञ्च सौरिं कृष्णं राहुं धूम्रवर्णं च केतुम् १:६९ab

रक्तनेत्रं शवारूढं नीलोत्पलदलप्रभम् ३:३२५cd
रक्तपीतमवैराग्यं पश्चिमे सौम्यमस्तकम् ३:८५cd
रक्तपुष्पं पलाशं च हयमारं च पाटली ३:२१४ab
रक्तवर्णस्सुवेषाढ्यस्सूचिहस्तसमन्वितः १:३८cd
रक्तानि सौम्यरूपाणि द्विभुजान्युज्ज्वलानि च १:६४cd
रक्तो नन्दी चतुर्बाहुरेकवक्त्रस्त्रिदृग्जटी ३:३०६cd
रक्षावकुण्ठने कृत्वा तालत्रयपुरस्सरम् १:३१ab
रक्षावकुण्ठने चाथ वौषडन्तेन मूलतः २:१५३ab
रक्षावकुण्ठने शस्त्रवर्मभ्यां कर्म मूलतः १:५९ab
रजन्या वामदेवेन सहृदा शीतलाम्बुना ३:५६ab
रजा रतिः पाली रक्षा कला स्यात्संयमी क्रिया ३:१३२ab
रत्नाभरणपट्टादिगोलकादिसमर्पणम् ३:२०२cd
रम्भाफलैः पृथग्वापि पनसैराम्रजैर्हृदा ३:६०cd
रसायनं च तद्वाथ गण्डूषापोशनं ततः ३:३८३cd
राक्षसाश्चासुराश्चापि पिशाचा ब्रह्मराक्षसाः ३:२३८ab
राजसानि च रक्तानि तामसान्यसितान्यपि ३:२०४cd
राज्यस्नानमथो पयोदधिमधुस्नानं सितेक्षुस्त्रवैः ३:५४b
रात्रौ दद्याच्छिवे शेषं दद्याद्देवे दिवानिशम् ३:२१९ab
रुद्रकोपाग्निसम्भूतं चण्डं कज्जलसन्निभम् ४:१३३ab
रुद्रेश्वरशरीरार्थमेकत्रिंशत्कला मताः ३:१२६cd
रूपगन्धौ त्यजेद्रुद्रे बुध्यहङ्कारमीश्वरे २:८१cd
रेचयेत्पुरयेद्वायुं कुम्भयेत्पुर्णकुम्भवत् २:७६ab
रौद्रा विघ्नास्तथासक्ताः स्थिता विघ्नं प्रकुर्वते ३:४१ab
लब्ध्वानुज्ञस्तथा कुर्यादग्निकार्यं यथोक्तवत् ४:२ab
लम्बमानकरां वामे गौरीमेव समर्चयेत् ४:७१cd
लम्बोदरं श्यामतनुं गणेशं कुठारमक्षस्त्रजमूर्ध्वगाभ्याम् २:३७ab
लयाङ्गमथ भोगाङ्गमब्जपत्रेषु तद्यथा १:६३ab
लयाङ्गयजनं कृत्वा पराङ्मुखार्घ्यं ददेद्बुधः ४:१०७ab
ललाटनयनस्योर्ध्वे रक्षां शम्भोः प्रदापयेत् ४:२५cd
लिकुचादिरसैरद्भिर्नालिकेरोदकैरथो ३:६१ab
लिखित्वास्मिन् लिखेत्पद्मं सदशाष्टदशच्छदम् ४:९०ab
लिङ्गं तच्च सुधामयेन पयसा संस्नाप्य सम्यक् पुनः २:१२८c
लिङ्गमादाय वस्त्रेण शुष्केणैव सितेन तु ३:७०ab
लिङ्गमूले प्रदातव्यं कुञ्चितावामजानुकम् ४:६१ab
लिङ्गमूले समायोज्य क्षमस्वेति विसर्जयेत् ४:५९cd
लिङ्गशुद्धिस्तु पञ्चासां प्रथमं भूतशोधनम् २:६६cd
लिङ्गस्य तूत्तरे नृत्तमूर्त्यादीन् दक्षिणाननान् ३:१६ab
लिङ्गाग्रे वृषभं न्यस्य लिङ्गाभिमुखमेव च ३:१८ab
लेह्यं मध्वादि शोष्यं तु नालिकेरोदकादिकम् ३:३७५cd
लेह्यचोष्यान्नपानादि ताम्बूलं स्त्रग्विलेपनम् ४:१३९ab
लोकेशानां तदस्त्राणां शूलमुद्रां प्रदर्शयेत् ३:३४९ab
लोहचित्रमये बाणे स्थितश्चण्डो नियामकः ४:१५१cd
वंशादिवाद्यं वायव्यं घण्टानादस्तु नाभसः २:११९ab
वक्षः कण्ठः स्तनौ बाहू नाभिगुह्योदरास्तथा ३:२८५ab
वज्रं च पुरुषं स्थूलं दृढं कर्कशविग्रहम् ३:३३५cd
वत्स स्वागतमत्रेति स्वामिनोक्तं विभावयेत् ३:१८०ab
वरदाम्बुजहस्तानि भानोरङ्गानि भावयेत् १:६५ab
वर्धते तस्य तद्धान्यं फलपुष्पादयस्तथा ३:३५७cd
वर्मणा परिखास्तिस्त्रः कृत्वा सुमनसा ततः २:१३५cd
वर्मणा वस्त्रभूषार्चा घण्टाताडनमस्त्रतः ३:२३७ab
वर्मा चाखिलगोप्तात्वं ३:२७१cd
वर्मान्याभेद्यता रूपमस्त्रमन्यैरघृष्यता ३:२७२ab

वस्त्रेण वर्मणाच्छाद्य पेटिकापार्श्वतो न्यसेत् ४:१२७ab
वस्त्रोपवितमाल्यादिगन्धाश्चाभरणानि च ३:२९५cd
वह्निं पाशमिति क्रमेण दधतं घण्टाभुजङ्गाङ्कुशम् ३:१४८d
वह्नीशरक्षोवाय्विन्द्रयमकेन्दुदलेषु च ३:२७४ab
वह्नीशासृक्पवातेषु सन्निधौ दिक्चतुष्टये १:६३cd
वाच्यवाचकरहितं वाङ्मनोऽतीतगोचरम् ३:१५७cd
वातुलादौ विविच्योक्तं भूतशुद्धिप्रयोजनम् २:६५ab
वातुलेऽपि तथा प्रोक्तमङ्गानां गुणगौरवम् ३:२७२cd
वानस्पत्यं पुनः षष्ठं प्रजापत्यं तु सप्तमम् २:१११cd
वामं रक्तं सुरक्ताभमाल्यवस्त्रोपवीतकम् ३:२६०ab
वामदक्षकरोपात्तवीणावादनतत्पराम् २:३९ab
वामदक्षिणमध्येषु स्त्रीपुंमिश्रान् यजेत्तथा ४:७८cd
वामदक्षिणहस्ताभ्यां दधतीं श्रीफलाम्बुजे २:३९cd
वामदेवकलाशक्तिस्त्रयोदश समीरिताः ३:१३३ab
वाममादाय सादाख्ये गुह्यमण्डलदेशतः ३:२५९ab
वामहस्तचतुष्केऽथ दक्षहस्तचतुष्टये ३:२५७ab
वामहस्ते तु कुसुमान्निक्षिपेद्दक्षपाणिना ४:४५ab
वामहस्तोद्धृताम्भोजास्तदन्योद्धृतचामराः १:४८cd
वामा ज्येष्ठा च रौद्री च काली कलविकरणी ३:९९cd
वामे त्वीशाङ्कसंसक्तवरदानलसत्कराः ३:९८cd
वामे शिवस्य दक्षे च मध्याख्ये सन्निधावपि ४:६८ab
वामे स्त्रीरूपगौर्यादिमन्त्रशक्तीः समर्चयेत् ४:६९cd
वामेनाथोपवीतं तु सौवर्णं तान्तवं हृदा ३:२००cd
वामैः खेटधनुःकमण्डलूवरान् शूलान्वितान् बिभ्रतः ३:३०२b
वामैर्हस्तैर्नौमि तान् षड्ढमेतान् वामोरुस्थैर्दक्षिणैः साभयैश्च १:६९cd
वायव्यं तालवृन्ताद्यं गीताद्यं नाभसं सुमम् २:११६ab
वायव्यमण्डलं कृष्णं षट्कोणं रसबिन्दुकम् २:८६cd
वारिजं कमलाद्यं स्यात्सौम्यं घृतपयोदधि २:११२cd
वारिजं सौम्यमाग्नेयं वायव्यं पार्थिवं तथा २:१११ab
वारुणस्य दश द्वे तैर्वारिभूतं विशोधयेत् २:८३cd
वारुणीमाश्रिते सूर्ये यः शिवं सम्यगर्चयेत् २:१५ab
वासुकिं तस्य सूत्रे तु गन्धपुष्पैः समर्चयेत् ३:१७cd
वितस्तिमात्रं हृत्पद्मं कर्णिका चतुरङ्गुला २:१०६ab
विद्यादेहवहं सदाशिवमिह ध्यायेत्सपद्मासनं ३:१४८a
विद्यादेहे न्यसेदेषा नयनोन्मीलनक्रिया ३:१५३cd
विद्यापीठं कोटिमात्रं पूजयेद्वा स्वसंहिताम् ४:८६ab
विद्यापीठस्थमादृत्य मनोवाग्विग्रहैर्नमः ४:९३ab
विद्यापीठेऽपि मत्वैवमेकोच्चारेण पूजयेत् ४:८७ab
विद्युद्दामप्रतीकाशं कूर्मारूढं कृताञ्जलिम् ३:३३२ef
विद्युद्वदुत्थितान् ध्यायेत्स्वस्वस्थाने लयङ्गतान् ४:११५ab
विद्येशानां गणेशानां कालकण्ठीं प्रदर्शयेत् ३:३२१ab
विद्येशान् रुचिराननान्धृतजटाचूडेन्दुखण्डान् भजे ३:३०२d
विद्येश्वराश्चतुर्वक्त्रा हरवद्दशबाहवः ३:३००cd
विधायाथ स्वमात्मानं सूर्योऽहमिति भावयेत् १:२४cd
विमलं सारमाराध्यं परमाप्तसुखं क्रमात् १:४४ab
विमानस्था गणास्तेषां मूषकस्थो गजाननः ३:३२०ab
विलङ्घ्य मनसा तत्त्वान्येकत्रिंशदतः परम् १:१०ab
विशिष्यावाहनं कार्यमात्मार्थे नाभिमज्जने ३:५०cd
विशेषार्घ्यजलेनापि श्रीपादक्षालनं हि तत् ३:१९०cd
विशेषार्घ्याम्बुसंसिक्तमेकपुष्पं हृदा ततः २:१७१ab
विशेषार्घ्याम्भसापूर्य चुलूकोदकमत्र तु ४:५३cd
विश्वगोप्ता त्वमेवासि नान्यो नाथो हि मे शिव ४:१०१cd

विसर्जनं तु सर्वत्र कार्यं प्रोक्तेन वर्त्मना ४:१२१ab
विसृज्य चार्घ्यपात्राणि समाचम्योपसंस्पृशेत् ४:१४४ab
वृषो वृषाकृतिस्त्र्यक्षो रुद्रैकगतमानसः ३:३१३ab
वेद्यादौ निरपेक्षं स्यात् सापेक्षोत्थापनं तनौ १:७४cd
वैराग्येण च चन्दनेन वसुभिः पुष्पैरहिंसादिभिः २:१२८d
वौषडन्तेन गोमुद्रां महामुद्रां च दर्शयेत् १:५९cd
वौषण्मूलेन दत्वाथ महामुद्रां च दर्शयेत् ३:२८१cd
व्यक्तं कुर्याद्विशेषेण निष्कलं सकलात्मनि ३:१५८ab
व्यञ्जनैरावृतं कृत्वा परिपक्वोपदंशकैः ३:३७१cd
व्याघ्रचर्मपरीधानो नागेन्द्रोरोविभूषणः ४:७४ab
व्याघ्रचर्माम्वरधरं व्यालेन्द्रकटिसूत्रकम् ३:१४४ab
व्यापकं सर्वतत्त्वानामप्रमेयमतुल्यकम् ३:१५७ab
व्यास्यै चेत्थं विभाव्याथ साङ्गोपाङ्गं यजेच्छिवम् ३:२८३cd
व्यालयज्ञोपविताढ्यं चतुर्वक्त्रं चतुर्भुजम् ४:१३४ab
व्रीहीणामवशिष्टानां तण्डुलाश्चाधमाः स्थिताः ३:३५२cd
शक्तिं च योषिदाकारामाग्नेय्यां दिशि लोहिताम् ३:३३६cd
शक्तिः संहारिणी वह्निः पाशानां भस्मसात्करी ३:२९०cd
शक्तिकुक्कुटहस्तश्च वराभयसमन्वितः ३:३१५ab
शक्तिज्वलितसामर्थ्याः सर्वेऽभीष्टफलप्रदाः ३:६ab
शक्तिमण्डलमभ्यर्च्यमथ तत्पतिमीश्वरम् ३:११४cd
शक्तिराद्या परा विद्या शैवी चैव फलप्रदा ४:३८ab
शक्तिहस्ते न्यसेन्मन्त्रं न पुंसि न शिवे तथा ४:३५cd
शक्त्यन्तं केसरादूर्ध्वे कर्णिका विमलासनम् ३:१२१ab
शक्त्यादिशक्तिपर्यन्ते सर्वमन्तर्गतं किल ३:१२२ab
शङ्खचक्रगदापद्महस्तं गरुडवाहनम् ३:३३३ab
शङ्खचक्रनमोमुद्रासमन्वितचतुर्भुजम् ३:१०८ab
शङ्खपादे त्रिपाद्यादावधिदेवास्त्रिमूर्तयः २:१४५cd
शङ्खमूले धरादेवीं कुक्षौ विष्णुं समर्चयेत् २:१४६cd
शङ्खमेवं परिज्ञाय तारतम्यञ्च पात्रतः २:१४८ab
शङ्खश्चेत्प्रस्थपूर्णश्चेदुत्तमः स तु कथ्यते २:१४१ab
शङ्खाभं पद्मकोशाङ्कमूर्धानं पुरुषाकृतिम् ३:३४३cd
शतधारोर्ध्वं शङ्खाद्भिरभिषिञ्चेद्मुदा शिवम् ३:६६ab
शनैर्विशोध्य गन्धादिलेपनं †तृणवद्दशी† ३:४४ab
शब्दे स्यात् खमहंकृतौ पुनरिमास्तन्मात्रिकास्तामसे २:७९b
शम्भुना प्रत्युमां पूर्वं प्रोक्तं तच्चात्र लिख्यते ३:१९४ef
शम्भुपुष्पाञ्जलिर्नाम तस्मात्तस्याः कृतं मया १:२cd
शम्भोः शुद्धाभिषेकान्ते जाठराग्निर्ज्वलत्यपि ३:१९४ab
शम्भो स्वामिन् महादेव साम्वमूर्ते प्रसीद मे २:१ab
शम्भोस्तदर्थं विज्ञाप्य लब्धानुज्ञस्तथार्चयेत् ३:२४७ef
शरच्चन्द्रावदातं च चन्द्रमौलिं त्रिलोचनम् ३:३३०ab
शशाङ्कधवलं ध्यायेद्वरुणं मकरासनम् ३:३२७ab
शशिनी चाङ्गदा चेष्टा मरीची ज्वालिनी तथा ३:१२९ab
शश्यर्कपीतकृष्णादीनथाधर्मादिमर्चयेत् ३:८३cd
शाक्तेनानेन सकलो विज्ञेयो निष्कलः शिवः ३:१४०ab
शान्तं रूपं गते तत्र लिङ्गे पीठे च तत्क्षणात् ३:४०cd
शालीनां तण्डुलाः श्रेष्ठा यवव्रीह्यादिकाः समाः ३:३५२ab
शास्ता चण्डेश्वरस्तेषा दीक्षितानामपि प्रभुः ४:१५४cd
शिखण्डिनमिति प्रोक्तानष्टदीक्षु यजेत्क्रमात् ३:३०४cd
शिखया धूपदानं च दृष्ट्या दीपसमर्पणम् ३:२३६cd
शिरः शिरसि विन्यस्य शिखास्थाने शिखां न्यसेत् ३:१७३cd
शिरो वक्त्रं च हृदयमङ्गं चेति प्रकीर्तितम् ३:२८४cd
शिवं प्रदक्षिणीकृत्य मनसा न परार्थके २:५३ab

शिवं सम्पूज्य शस्त्रेण रक्षां वर्मावकुण्ठनम् ४:११६ab
शिवतत्त्वादिसंयुक्तमथ नीराजनक्रमः ४:१६cd
शिवपूजा तु सौरादिचण्डान्तेति च हेतुना १:१४cd
शिवपूजाधिकारोऽयं प्रचारोऽस्त्वस्य सर्वतः ४:१६६ef
शिवपूजाविधिः प्रोक्तः सदास्तु मम मङ्गलम् ४:१६६ab
शिवभेदे शिवः पूज्यो रुद्रभेदे स एव हि ४:८८ab
शिवमन्त्रमनुस्मृत्य लिङ्गं सङ्गृह्य देशिकः ४:१२८ab
शिवमूर्तिमनूद्धारः कामिकादावुदीरितः ३:१२४ef
शिवमूर्त्तिं हृदि न्यस्य तिलकं चन्दनेन तु २:१७२ab
शिवमूर्ध्नि च पुष्पेण सिञ्चेदर्घ्योदबिन्दुना ३:१९१ab
शिवलिङ्गं महापुण्यं सर्वदेवनमस्कृतम् २:१८ab
शिवलिङ्गार्चनस्यैते कोट्यंशेनापि नो समाः २:४cd
शिवविद्यागुरूणां च पूजया सदृशं फलम् ४:८४cd
शिवस्य रक्षातिलकं कामिकोक्त्या निगद्यते ४:२३cd
शिवस्याभिमुखं चाक्षशूलाभयवरान्वितम् २:५१cd
शिवस्यासनपद्मं तन्मर्यादा च स्तुता यथा ३:११८cd
शिवागमपूराणोक्तिपञ्चाङ्गपठनादिभिः ४:९५ab
शिवादभिन्ना सा ज्ञेया सर्वदा रविरश्मिवत् ४:३८cd
शिवार्घ्यं शिवतत्त्वान्तं रोधार्घ्यं शक्तिगोचरम् २:१५९ab
शिवार्घ्यस्थापनात्पश्चात्कुर्याद्द्रव्यविशोधनम् २:१६०ab
शिवाश्रमाश्रितैः पूजा कर्तव्या यतिभिः सदा ३:२०६ab
शिवास्त्रेण च लिङ्गस्थान् पीठं पाशुपतेन च ३:४२ab
शिवैक्यवर्ण्यतां ध्यायेदङ्गानामङ्गिभावतः ३:१७७cd
शिवो दाता शिवो भोक्ता शिवः सर्वमिदञ्जगत् ४:५६ab
शिवो यजति सर्वत्र यः शिवः सोऽहमेव तु ४:५६cd
शिवोऽहं भावना कार्या सर्वदाप्यास्तिकोत्तमैः २:१७७ab
शुकच्छायाः साग्रमूलाः सप्तपर्णा न सप्तजाः ३:२२१ef
शुक्लं शुक्लं च पूर्वदिदिक्ष्वाग्नेयादिकोणगान् १:६८cd
शुक्लां शुक्लाम्बरामक्षमालापुस्तकधारिणीम् २:३८ab
शुचीशरक्तपानिलेन्द्रमृत्युकेन्दुसंस्थितान् ३:२७५a
शुण्डावामकराभ्यां च रक्ताङ्गो विघ्ननायकः ३:३१२ab
शुद्धकांस्येन वा यज्ञदारुणा वा यथारुचि ३:२३cd
शुद्धत्वान्निर्मलत्वाच्च स्वाङ्गं शिवतनुं स्मरेत् २:१७५cd
शुद्धद्वारस्य सव्ये तु गच्छ त्वं हि प्रसीद मे ३:११cd
शुद्धस्फटिकसङ्काशं द्वात्रिंशल्लक्षणान्वितम् ३:१४१ab
शुभ्रं पञ्चमुखाम्बुजं प्रतिमुखं त्र्यक्षं दशोद्यद्भुजम् ३:१४८b
शुभ्रवर्णा चतुर्बाहुरेकवक्त्रा त्रिलोचना ३:१०१cd
शूद्राणां पश्चिमद्वारं विशेषेण महेश्वर २:२९cd
शूलं परश्वसीं वज्राभयेऽग्निः पाश एव च ३:२९४ab
शूलं वज्रञ्च खड्गं परशुमभयदं सव्यभागे वहन्तम् ३:१४५ab
शूलटङ्कधरं रौद्रं साक्षसूत्रकमण्डलूम् ४:१३३cd
शूलस्याक्षित्रयं प्रोक्तमन्येषां नयनद्वयम् ३:३४७ef
शूलासीष्वक्षमालाभीकुण्डिपद्मवरान्वितम् ३:११६ab
शेषाः पुमांसो विज्ञेया ध्यातव्याश्चास्त्रमूर्तयः ३:३४७cd
शैलचूर्णं सदा देयं शङ्खचूर्णमथापि वा ३:३९१ab
शैवे ज्योतिषि यः करोति पुरुषो मुक्तस्स एवाक्षयः २:१३०d
शोषाद्दाहकभस्मतद्व्यपनयाच्छुद्धो नभोभावना २:८८c
श्यामं तमोरजोमिश्रं पीतं राजससात्त्विकम् ३:२०४ef
श्यामदेहं मुकुन्दास्त्रं यजेन्नैर्ऋतिकोणगम् ३:३४५ab
श्याममेकाननं विष्णुं वनमालाविभूषितम् ३:३३३cd
श्यामां कूर्मिस्थितां वामसव्यहस्तद्वये घटम् २:४४ab
श्रीपुष्पं वकुलं चैव लोध्रपुष्पं तथैव च ३:२१३ab

श्रीमद्गजाननं पश्चादम्बिकापतिमम्बिकाम् १:१ab
श्रीमन्मकुटतन्त्रोक्तिर्लिख्यते द्वारनिर्णये २:२७cd
श्रेष्ठमभ्यर्चनं प्रोक्तं पुष्पैः कृष्णैर्विना कृतम् ३:२०९cd
श्लोकत्रयं पठित्वेदं चुलूकोदकमुद्रया ४:५७ab
श्वेतचामरपीयुषकलशासक्तवाहुकाम् २:४२ab
श्वेतपद्मासनायेति मध्ये पद्मासनं यजेत् १:४४cd
श्वेतपद्मासनासीनं भक्तिप्रह्वार्तिनाशनम् ४:१३५cd
श्वेतरक्ताङ्गमङ्गानं याम्ये प्राग्गतमस्तकम् ३:८५ab
श्वेतै रक्तैस्तथा पीतैः पुष्पैश्च कुसुमैः सुभैः ३:२०८ab
षडङ्गदेवाः सर्वेऽमी शिवस्याभिमुखस्थिताः ३:२७६cd
षडङ्गमन्त्रान् तत्रादौ हृदयं हृदये न्यसेत् ३:१७३ab
षडङ्गान्यप्यनन्ताद्याः शिवस्याभिमुखाः स्थिताः ३:३५०ab
षडध्वस्थानि वाह्यानि तानि शुद्धानि दीक्षया २:७०ab
षडाधारेषु पूज्यः स्यान्नित्यं शम्भुश्शुभार्थिभिः १:१३ab
षडुत्थासनमप्येतत्कथ्यते शैवदेशिकैः ३:४६cd
षष्ठौकारसमोपेतं विन्दुनादसमन्वितम् ३:१३९ab
षोडशोपदलोपेतं प्रधानाष्टदलान्वितम् २:१०२ab
संग्रहेऽपि च साकल्यात्सम्मदायपुरस्सरम् २:२cd
संपूर्णपरमज्योतीरूपां दण्डाकृतिं सिताम् ३:१२३cd
संलिख्य पश्चिमद्वारे दक्षिणे दण्डिनं यजेत् १:३६ab
संस्काराष्टकमात्रं तु ब्रह्माङ्गानां प्रकीर्तितम् ३:२७७ab
संस्कृतैश्चथ तेवारैः स्तोत्रैर्नानाविधैः शुभैः ४:९५cd
संस्थाप्य हृदयेनैव मुद्रया स्थापनाख्यया ३:१६५ab
संहारमुद्रयास्त्रेण देवानावरणस्थितान् ४:११४ab
संहिताभिः सकृज्जप्त्वा परा वा गायत्र्या हृदा २:६०ab
संहिताभिर्निरोधार्घ्यं न तस्य द्रव्यमीरितम् २:१५७cd
स यत्फलमवाप्नोति न तत्सर्वैर्महामखैः २:७cd
स शिवः सर्वकृद्यज्वा जीवन्मुक्तः स कथ्यते ४:१४९cd
सकलं पुष्पं भद्रा च गिरिकर्णी तथैव च ३:२१२cd
सकलाङ्ज्ञानघं विश्वविज्ञानप्रदमीश्वरम् ४:९२cd
सकलानां तु नैवेद्यं भवेत्प्रस्थद्वयाधिकम् ३:३६६ab
सघण्टाध्वनिविघ्नेशनैवेद्यानन्तरं तु वा ३:३८१cd
सङ्गृह्याभिनवं पुष्पं शम्भुमूर्धनि विन्यसेत् ३:१८८ab
सञ्चिन्त्य मूर्तेरुपरि न्यसेत्पुष्पाञ्जलिं क्रमात् ३:१५२cd
सञ्जप्य मूलमन्त्रं तु तत्र मालां निधाय च ४:५१ab
सत्यं भूतानि शुद्धानि द्विप्रकाराणि तानि तु २:६९ab
सदा यजति यज्ञेन सदा दानं प्रयच्छति २:५ab
सदा स वायुभक्षः स्यात्सदा योऽर्चयते शिवम् २:५cd
सदाशिवमनन्तञ्च श्रीकण्ठं पुनरम्बिकाम् ३:७४cd
सदेशदेहसिद्ध्यर्थमष्टत्रिंशत्कला मताः ३:१२६ab
सद्यश्चाष्टकलाशक्तिरीरिता नन्दिकेश्वर॥ इति ३:१३३ef
सद्यादीशान्तमभ्यर्च्य व्यत्क्रमेणैव योजयेत् ४:१०७cd
सद्यो वाममघोरं च पुरुषैशानकं क्रमात् ४:१०८ab
सद्योजातं गृहीत्वैवं पादाद्यखिलविग्रहात् ३:२६२ab
सद्योजातं सितास्यैकं वरदाभयहस्तकम् ३:२६४ab
सन्तर्प्येशमयं शिवास्पदगतं व्योम्नि स्थिते सर्वगे २:१३०b
सन्निधानं तु मूलेन तदेवाभिमुखीकृतिः ३:१६७ab
सपीठं लिङ्गमालिप्य कुङ्कुमागरुचन्दनैः ३:६४cd
सप्तमं भावपुष्पं स्यात्सत्यपुष्पं तथाष्टमम् २:११०cd
सप्तार्चिषं च विभ्राणमक्षमालां कमण्डलुम् ३:३२३cd
समन्त्रं शम्भवे देयं तत्क्रमः कारणे यथा ४:५७cd
समस्तानर्चितान्देवांस्तान् लिङ्गे सह योजयेत् ४:११४cd

समुत्क्षिप्य विशेषार्घ्यभाजनं वामपाणिना ३:१८४ab
समुत्थाप्य समादाय भ्रूमध्ये स्थापयेत्सुधीः २:१२५cd
सम्पूजयेन्नरो भक्त्या सर्वान् कामानवाप्नुयात् २:१७cd
सम्पूज्य नन्दिनो देवीमथ द्रव्यावलोकनम् २:५९ab
सम्पूज्य हृदयेनैव ज्योतिर्लिङ्गं हृदालये २:१२४cd
सम्पूर्णां पृथिवीं दत्वा यत्फलं तदवाप्नुयात् २:१३cd
सम्प्रदायमुखेनैव ज्ञेयं कार्यं हि सर्वदा २:१६७cd
सम्यगावाह्य सम्पूज्य स्थापनादि विधाय च ३:४७cd
सर्वं गुरुमुखाज्ज्ञेयं सम्प्रदायो हि दुर्लभः २:२६८ab
सर्वं तदस्तु सम्पूर्णं त्वत्प्रसादात्प्रभो मम ४:११७cd
सर्वज्ञत्वमधृष्यत्वं षडङ्गानां गुणाः क्रमात् ३:१७१cd
सर्वज्ञानप्रदं शम्भुं सर्वाज्ञानविघातकम् ४:८८cd
सर्वत्र वानपेक्षस्तु प्रत्यहं विहितो यतः ४:१२०cd
सर्वथा सर्वदा सत्यं शरणं ते पदाम्बुजम् २:१cd
सर्वपत्रेषु सङ्ग्राह्यं विल्वं च तुलसीद्वयम् ३:२२७ab
सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवलोके महीयते ३:२३१ab
सर्वप्रकाशकं सौम्यं निष्कम्पार्चिस्प्रदीपवत् २:१२६cd
सर्ववेरासनार्थं तु तत्तत्स्थाने समर्चयेत् ३:१३ab
सर्वभूतदमन्यष्टौ मनोन्मन्या नव स्मृताः ३:१००cd
सर्वमेतत्क्रियाकाण्डं मया चण्ड तवाज्ञया ४:१४०cd
सर्वलक्षणसम्पन्नां कल्हारविलसत्कराम् ४:७१ab
सर्वेभ्यो द्वारपालेभ्यो नम इत्येकपुष्पतः २:४६cd
सर्वैरेतैः कृतं यच्च पत्रैश्चैव तथाविधैः ३:२०९ab
सलड्डुकं दन्तमधःकराभ्यां वामेतराभ्यां च दधानमीडे २:३७cd
सव्यवामकराभ्यां च सुप्रसन्नां सरस्वतीम् २:३८cd
सव्यहस्तद्वयासक्तचामराभीतिरञ्जिताः ३:९८ab
सव्ये तामरसाभये च दधतं वामे वराब्जे करैः १:५१b
सहकारस्तथा कृष्णतुलसी गन्धपुष्पिका ३:२२५cd
सहसा सम्पुटीकृत्य सव्यहस्तेन पूजकः ४:५२ab
सहस्रधारया स्नानं नात्मार्थे शतधारया ३:६८ab
सहस्रनयनं शक्रं वज्रपाणिं विभावयेत् ३:३२३ab
सहस्रवचनादेवं भूयोप्याचम्य पूर्ववत् १:१८ab
सहृत्स्वाहान्तमूलेन स्नानं शुद्धाभिषेचनम् ३:१८९cd
साक्षसूत्रत्रिशूली च वराभयविराजितः ३:३०७ab
साक्षाद्धर्मस्वरूपी च शुद्धस्फटिकनिर्मलः ३:३१३cd
साञ्जलिः सन्निधावेतत्पठेद्वाक्यं प्रियावहम् १:५६ab
सादाख्यस्वामिनं ध्यात्वा दद्याद्धूपं च दीपिकाम् ३:२९७ab
साध्यमन्त्रं सहस्रं वा शतमष्टोत्तरं तु वा ४:८०ab
साध्यमन्त्रार्चनं तावत्त्रेधा भवति तत्र तु ४:७२ab
साध्यमन्त्रार्चनात्पश्चाद्यो विद्या च गुरून् यजेत् ४:८३ab
सान्तं हृत्सम्पूटितं कृत्वा विद्याहेहं प्रकल्पयेत् ३:१३९cd
सामान्यार्घ्यं तु मूलेन दद्यात्पञ्चसु मूर्धसु ३:३१cd
सामान्यार्घ्यं प्रकल्प्येवमथ द्वारं यजेत् कथम् २:२६ab
सामान्यार्घ्येण तत्पश्चादभिषिञ्चेद्भूदोभयम् ३:३८cd
सामान्यार्घ्येण संभूय स्थाप्य षढ्कं शिवार्चने २:१५८ab
सासनमूर्तिमूलाङ्गा नेत्रहीनाष्टपुष्पिका ३:४९ab
सास्त्रनाराचकुसुमप्रक्षेपेणान्तरिक्षगान् २:४८cd
सास्त्रैकपुष्पक्षेपेण तत्र विघ्नान्निवारयेत् १:३२cd
सिंहाकारांश्चतुष्पादान्द्विभुजानेकवक्त्रकान् ३:८२cd
सिंहोपरि स्थिता पीता शूलादर्शकरद्वया ३:३१६ab
सितं पूतं सुगन्धञ्च भस्म निर्वालूकं तथा ४:२४ab
सिततण्डुलका ये च ते सर्वे शालयः स्मृताः ३:३५३ab

सितपद्मं सितार्कं च मन्दारं करवीरकम् ३:२११ab
सितस्रग्गन्धभूषाढ्यं सितोष्णीषं सिताम्बरम् ३:२६३ab
सिद्धान्ते नेतरे तन्त्रे न वामे न च दक्षिणे ४:१५६ab
सिद्धिर्द्युतिश्च लक्ष्मी वा मेधा कान्तिः स्वधा प्रजा ३:१३३cd
सिद्धिर्भवतु मे येन त्वत्प्रसादात्त्वयि स्थिते ४:५४ef
सिन्दुवारं शमीपुष्पं सितान्युक्तानि तानि तु ३:२१२cd
सुधाकलशमध्यस्थः श्वेतपद्मासनस्थितः ४:७२ab
सुधाभिषेकेणानेन दिव्यदेहमिति स्मरेत् २:८९ab
सुपक्वैः स्फुटितैः सद्यश्चाहृतैश्च सुगन्धिभिः ३:२०७ab
सुप्त्वोत्थायाथ चान्येद्युरुदयादिक्रियेतिवत् ४:१६५cd
सुप्रभेदागमोक्त्यैषां कालकण्ठीं प्रदर्शयेत् ३:३०५cd
सुरक्तवृहती चैव पिण्डीतकमतः परम् ३:२१४cd
सुश्वेतपश्चिमास्यैकसद्योजातसमूर्तिकम् ३:१४३cd
सुषुम्नान्तर्गता गूढा ज्ञेया गुरुमुखेन सा ४:४०cd
सूपापूपैरनेकैश्च भोज्यवस्तुभिरन्वितम् ३:३७२cd
सूर्यमण्डलमभ्यर्च्य ब्रह्माणं तत्पतिं यथा ३:१०३cd
सूर्यमूलं यथाशक्ति पात्रं प्रक्षाल्य शस्त्रतः १:२९cd
सूर्यमूलषडङ्गानाम् उद्धारः कथमत्र चेत् १:२५ab
सूर्याङ्गमन्त्रैर्मूलेन कराङ्गन्यासमाचरेत् १:१९ab
सूर्ये स्वात्मनि लिङ्गे च पावके पुस्तके गुरौ १:१३cd
सूर्योपस्थानमात्मेज्या लिङ्गाग्निगुरुपुस्तकम् १:१२ab
सैव मूर्तिः क्रियाभेदात्सदाशिवतनुर्मता ३:१४६cd
सोमं सितं बुधं गौरं गुरुं गोरोचनाद्युतिम् १:६८ab
सोममण्डलमभ्यर्च्य सुधावारिप्रवाहवत् ३:१०६ab
सोमशङ्करयोर्मध्ये भक्तादीन्विन्यसेत्क्रमात् ३:१९cd
सोशीरं पूजयेदेतच्चतुर्द्रव्यं द्विपाद्यगम् २:१५६cd
सौम्यं प्रसन्नमीशानं त्रिशूलाभयधारिणम् ३:२५१ab
सौम्यं मौलीन्दुसम्पन्नं वालाकारं त्रिलोचनम् ३:२६३cd
स्तत्साम्याणुनिवेदनेन यजते धन्यस्स एवामलः २:१२९d
स्थण्डिलात्संहरेत्पूजां त्रिभिर्गोमयगोलकैः ४:१४५ab
स्थण्डिले वा समालिख्य पद्ममष्टदलावृतम् १:३५ab
स्थले निधाय तत्पश्चान्निम्बपत्रादिकं तथा ४:२१cd
स्थानशुद्धिरिति प्रोक्ता विशेषार्घ्यविधिस्ततः २:१३७ab
स्थानानि स्युः कलनां शिवतनुकरणे त्रिंशता साष्टकानाम् ३:१३४d
स्थिरासनान्तमेतावदित्युक्तं कारणागमे ३:९४cd
स्थिरासनाभिषेकान्तेऽवश्यमन्नं निवेदयेत् ३:१९६cd
स्थिरे चले तथा रत्नमृद्दारूपलकल्पिते ४:१५१ab
स्नानं वेरविशुद्ध्यर्थं यदि शैलं दिने दिने ३:२१cd
स्नानकालेषु नैवेद्यं त्रिविधं तत्किमुच्यते ३:१९७ab
स्नानकालोचितं पूर्वमन्यकालोचितं परम् ३:२८ab
स्नानम्बुदक्षिणे क्षिप्त्वामृतीकुर्याद्विचक्षणः २:१७१cd
स्नानवेदी प्रकर्तव्या हेम्ना वा रजतेन वा ३:२३ab
स्नानवेदीमुदङ्नालां प्राङ्नालां वा निधाय च ३:२६ab
स्नानवेद्यां समभ्यर्च्य षट्भिर्मन्त्रैश्चलासनम् ३:२८cd
स्नानवेद्युपरि न्यस्य वस्त्रमुन्मुच्य हेतितः ३:३०cd
स्फटिकाभं जगद्धेतुं त्रिनेत्रं चद्रमौलिनम् ३:२५०cd
स्फुरद्रक्तमहातेजोवृत्तमण्डलमध्यगम् १:५२b
स्यादेवमङ्गप्रत्यङ्गसाङ्गोपाङ्गं चतुर्विधम् ३:२८४ab
स्रुग्दण्डनमोमुद्राढ्यं सृष्टिकारणकारणम् ३:१०४cd
स्वं देहं भूतवीजं हरिविधिरचितं स्वाङ्कुरं कर्ममूलं २:८७a
स्वगुरोर्मूर्तिमभ्यर्च्य तस्मिन्नावाहयेच्छिवम् ४:९४ab
स्वमस्तकान्तं तन्नीत्वा दर्शनार्घ्यं प्रदाय च १:२८cd

स्वयं मन्त्राक्षमालां च गुरोरपि न दर्शयेत् ४:४९cd
स्वर्णच्छायं गदाहस्तमुत्तराशापतिं यजेत् ३:३२९ab
स्वहृद्युपहरेद्धानुं यथास्थानमथापि वा १:७३cd
स्वागतं ते महादेवेत्युक्त्वा सम्प्रार्थयेद्विभुम् ३:१७८cd
स्वामिन् क्षुद्रेण दासेन मलीमसधिया मया ४:११९ab
स्वामिन् सर्वजगन्नाथ यावत्पूजावसानकम् ३:१८०cd
हंसयानं च बिभ्राणं दण्डाक्षस्त्रुक्कमण्डलून् ३:३३१cd
हंसस्थं तुन्दिलं गौरं सश्मश्रुचतुराननम् २:५४ab
हस्तं प्रक्षाल्य तत्पश्चात्पानीयं शीतलं लघु ३:३८३ab
हस्तप्रक्षालनायास्त्रमुच्चरेदथ †चात्मनः† ४:२८ab
हस्तशुद्धिं स्मरंस्तूष्णीं मस्तके न्यस्तपुष्पकम् ३:७१cd
हस्तैर्दक्षिणकूर्परे क्षुरिकया हैमेन वेत्रेण च २:५६d
हस्तोद्वर्त्तनसिद्ध्यर्थं चन्दनं हस्तयोर्द्वयोः ३:३८७cd
हिमतोयञ्च कर्पूरं वासोवर्गञ्च वामतः २:१६९ab
हिमाम्बुशतधाराद्भिर्मूलब्रह्माङ्गमुच्चरन् ३:६५ab
हुं फण्णमोन्तसंयुक्तं मन्त्रैरेवं समर्चयेत् ३:३४८cd
हृत्पद्माख्यशिवालये मनसिजे तत्कर्णिकाख्ये क्रिया- २:१२८a
हृत्पुण्डरीकमध्यात्तु सौषुम्नेन पथानलम् २:१२१cd
हृत्प्रदेशस्थिता नित्यं रविचन्द्राग्निसन्निभा ४:३९cd
हृत्प्रदेशे निधायैनं ध्यायेद्विद्यावपुर्यथा ३:१४७cd
हृत्सम्पुटश्च सान्तोऽयं मूर्तिमन्त्र उदाहृतः ३:१२५cd
हृदञ्जलिकरः पश्चान्मौनी भूत्वा स्थिरः स्वयम् २:१७४ab
हृदञ्जलिकरं वाथ ध्यायेच्चण्डेश्वरं त्विति ४:१३७cd
हृदञ्जलिकरो भूत्वा अन्तर्यागं समाचरेत् २:९८ab
हृदञ्जलिसमोपेतमेकवक्त्रं चतुर्भुजम् ३:८०cd
हृदयादि कनिष्ठादिहृदयादिषु विन्यसेत् १:२३cd
हृदयादिचतुर्न्यासो मूलेनैकैककल्पितम् १:५८cd
हृदयेऽर्चाविधानञ्च नाभावाहुतिकर्म च २:९८cd
हृदयेन तु गन्धार्चा शिरसा पुष्पपूजनम् ३:२३६ab
हृदा तदप्सु निक्षिप्य पुष्पैः पत्रैश्च वाऽर्चयेत् २:२४ab
हृदा तेन महामुद्रामथवा मूलमन्त्रतः ३:१७६cd
हृदा विन्दूत्थपीयूषधारावारा प्रपूर्य तत् २:१५०ab
हृदात्मानं तु संस्थाप्य सपुर्यष्टकविग्रहम् २:९२cd
हृदादिषड्कमभ्यर्च्य तद्ध्यानसहितं यथा १:६४ab
हृदाद्यङ्गोक्तवदनकरधार्यादिसंयुतम् ३:२६९ab
हेमधुत्तूरकं चैव कुरण्डं गोक्षुरं तथा ३:२१६cd
हेमाग्निनीलभृङ्गेन्दुहिमरक्तसिताः क्रमात् ३:३०१cd
हेमाभां सघटेभाभ्यां प्लाव्यमानां महाश्रियम् २:४०ab
हुं ह्लमिति द्वयोपेतं वज्राय तदनन्तरम् ३:३४८ab

List of Plates

1a., 1b. A *pūjā* box or *peṭṭi* (private possession). Photo: S. Gowri Shankaran.

1c., 1d. A *pūjā* box or *peṭṭi* (private possession). Photo: S. Gowri Shankaran.

2a., 2b. A *pūjā* box or *peṭṭi* (private possession). Photo: S. Gowri Shankaran.

2c., 2d. A *pūjā* box or *peṭṭi* (private possession). Photo: S. Gowri Shankaran.

3abcdef. S. Sambandhaśivācārya, on the occasions of a *śaṅkhābhiṣeka*-ceremony, showing the series of ritual objects mentioned in 4:28–4:29: *darpaṇa* (3a.); *chatra* (3b.); *cāmara* (3c.); *vyajana* (3d.); *dhvaja* (3e.); *ālavaṭṭaka* (3f.). Photos: N. Ramaswamy (Babu).

4a. A *dhvaja, darpaṇa, chatra, vyajana,* various lamps and other ritual objects, in use in Cuddalore in 2005. Photo N. Ramaswamy (Babu).

4b. A *chatra, darpaṇa, vyajana* and *ālavaṭṭaka* (mentioned in 4.29). Photo: G. Ravindran.

5a. Two conches (*śaṅkha*: see 1:141ff) partly cased in silver (for which a justification is offered in 1:43). Photo: Françoise L'Hernault.

5b. A *darpaṇa* (see 4:28). Photo: N. Ramaswamy (Babu).

6a. *nāgadīpa*, second in the series of sixteen lamps (4:10ff) that are to be shown to the deity. Note that there is no reservoir for oil, but slots

for wicks instead, indicating that the lamp is not designed to remain burning for a long time. Photo: N. Ramaswamy (Babu).

6b. *vṛṣadīpa*, third in the series of sixteen lamps (4:10ff) that are to be shown to the deity. Photo: N. Ramaswamy (Babu).

7a. Various lamps: *ekamukha, dvimukha, trimukha*, etc. Photo: G. Ravindran.

7b. More lamps: *pūrṇakumbha-dīpa* and *pañcabrahma-dīpa*. Photos: G. Ravindran.

8a. Offering ash (*bhasma*): see 4:24ff. Photo: G. Ravindran.

8b. Showing the *darpaṇa* (4:28). Photo: G. Ravindran.

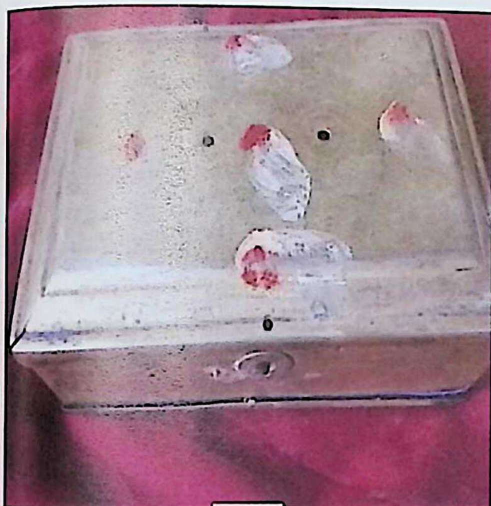
8c. Showing the *chatra* (4:29). Photo: G. Ravindran.

8d. Showing the *cāmara* (4:29). Photo: G. Ravindran.

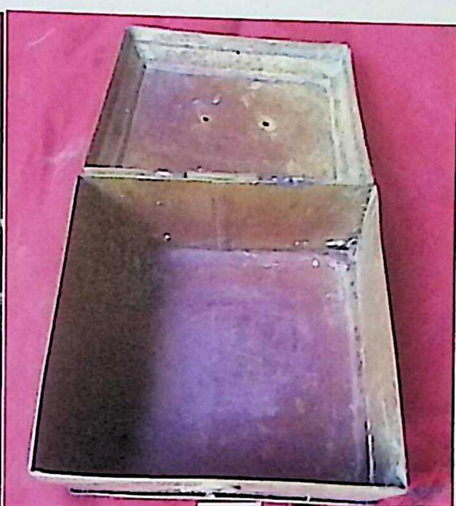
8e. Showing the *vyajana* (4:29). Photo: G. Ravindran.

8f. Showing the *dhvaja* (4:29). Unfortunately, in this sequence of photographs, we have no image of Sambandhaśivācārya showing the *ālavaṭṭaka*. Photo: G. Ravindran.

PLATES

1a

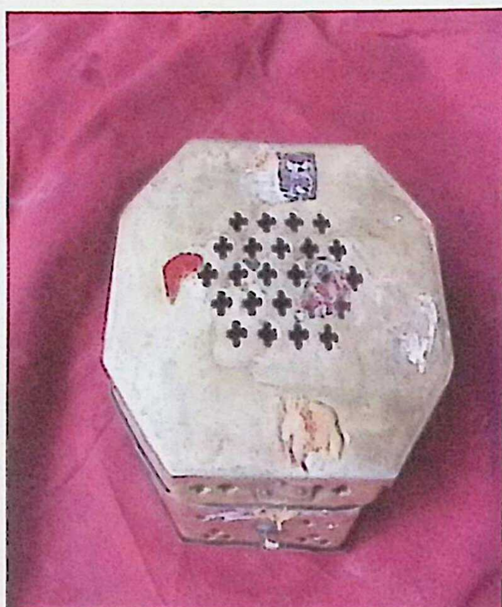
1b

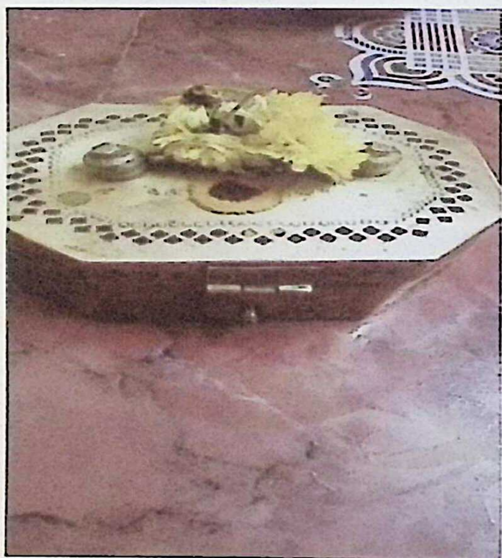
1c

1d

2a

2b

2c

2d

3a

3b

3c

3d

3e

3f

4a

4b

5a

5b

6a

6b

7a

7b

8a

8b

8c

8d

8e

8f

OTHER BOOKS IN THE *COLLECTION INDOLOGIE* SERIES
D'AUTRES OUVRAGES DANS LA COLLECTION INDOLOGIE

The Three Early Tiruvantātis of the Tivyappirapantam. Annotated translation and glossary by Eva Wilden with the collaboration of Marcus Schmücker. EFEO/IFP, 2020, xiii, 556 p. (CI n°143; NETamil Series n°7).

The Peruṅkuṟiñci (Kuṟiñcippāṭṭu). A critical edition of the text, with the commentary of Nacciṉārkkiṉiyar. T. Rajeswari. EFEO/IFP, 2020 (CI n°142; NETamil Series n°6). In press.

The Commentary Idioms of the Tamil Learned Traditions. Edited by Suganya Anandakichenin and Victor B. D'Avella, EFEO/IFP, 2020, iv, 603 p. (CI n°141; NETamil Series n°5).

Experiments in Literature: Tirumaṅkai Āḻvār's Five Shorter Works. Annotated translation with glossaries Lynn Ate, EFEO/IFP, 2019, ix, 433 p. (CI n°140 / NETamil Series n°4).

Vaiyākaraṇabhūṣaṇam. The Vaiyākaraṇabhūṣaṇa of Kauṇḍabhaṭṭa with the Nirañjanī commentary by Ramyatna Shukla and Prakāśa explanatory notes by K. V. Ramakrishnamacharyulu. Part 2 (Lakārārtha-, Kārakārtha- and Nāmārtha-chapters). Critically edited by K.V. Ramakrishnamacharyulu, IFP/Shree Somnath Sanskrit University, Veraval (Gujarat) / EFEO, 2019, [10], xxviii, 598 p. (CI n°139 / Shree Somnath Sanskrit University Shastragrantha series n°5).

Temple Design in Six Early Śaiva Scriptures: Critical edition and translation of the prāsādalakṣaṇa portions of the Bṛhatkālottara, Devyāmata, Kiraṇa, Mohacūrottara. Libbie Mills, IFP/EFEO, 2019, 665 p. (CI n°138).

A Grammar of Old Tamil for Students. [By] Eva Wilden. EFEO/IFP, 2018, 226 p. + 2 folded sheets (CI n°137 / NETamil Series n°3).

My Sapphire-hued Lord, my Beloved! A complete, annotated translation of Kulacēkara Āḻvār's Perumāḷ Tirumoḻi and of its medieval Maṇipravāḷa commentary by Periyavāccāṉ Piḷḷai, with an introduction. [By] Suganya Anandakichenin. EFEO/ IFP, 2018, xi, 604 p. (CI n°136 / NETamil Series n°2).

Domestic Rituals of the Atharvaveda in the Paippalāda Tradition of Orissa: Śrīdhara's Vivāhādikarmapañjikā. Volume I: Book One, Part One: General Prescriptions. [Edited by] Arlo Griffiths & Shilpa Sumant, IFP/EFEO, 2018, cxxxiii, 172 p.(CI n°135).

To order, contact: / *Pour commander, s'adresser à :*
Institut Français de Pondichéry
(attn. Library and Publication Division)
P. B. 33, 11, St. Louis Street,
Pondicherry-605001, INDIA
Ph: +91-413-2231660/661
E-mail: library@ifpindia.org
Web: www.ifpindia.org

École française d'Extrême-Orient
P.O. Box 151, 16 & 19, Dumas Street,
Pondicherry – 605001, INDIA
Ph: +91-413-2334539
E-mail: shanti@efeo-pondicherry.org
Web: www.efeo.fr

FLOWERS IN CUPPED HANDS FOR ŚIVA

A Critical Edition of the *Śambhupuṣpāñjali*, a Seventeenth-Century Manual of Private Worship by Saundaranātha

The *Śambhupuṣpāñjali* is a seventeenth-century manual in 824 Sanskrit verses, with some prose, that describes the worship of Śiva, not in a temple, but in a South Indian domestic context. It is full of quotations from scriptures and manuals of the Śaivasiddhānta, notably those of Somaśambhu (C11th), Aghoraśiva (C12th) and Vedajñāna (C16th). About the author, Saundaranātha, we can deduce little other than his provenance, for he tells us that he also wrote a manual, now lost, about the worship of Śivasūrya (Śiva as the sun) in Maṇipravāḷam, a mixture of Sanskrit vocabulary and Tamil inflections and syntax, a literary idiom usually associated today with Vaiṣṇava commentarial works. Several features of his Sanskrit style also reveal the influence of Tamil. The introduction presents the work and gives a detailed synopsis of its structure.

Le Śambhupuṣpāñjali *(« Florilège en l'honneur de Śambhu ») est un manuel de rituel śivaïte datant du XVIIe siècle en 824 stances sanskrites, avec quelques passages en prose, qui décrit le culte de Śiva non pas dans un temple, mais dans un contexte domestique en Inde méridionale. Il contient de nombreuses citations tirées d'un large éventail de textes scripturaires (Siddhāntatantras) et de manuels similaires, notamment ceux de Somaśambhu (XIe s.), d'Aghoraśiva (XIIe s.) et de Vedajñāna (XVIe s.). Concernant l'auteur, Saundaranātha, nous savons peu de choses à part son origine géographique, car il mentionne avoir rédigé un manuel, maintenant perdu, sur le culte de Śivasūrya (Śiva considéré sous l'aspect du soleil) en Maṇipravāḷam, une langue hybride dont l'essentiel du vocabulaire est sanskrit alors que la syntaxe et la morphologie sont plus proches du tamoul, généralement associée avec la tradition d'exégèse vishnouïte. Des traits du style sanskrit de Saundaranātha révèlent également une influence du tamoul. L'introduction présente l'ouvrage et fournit un synopsis détaillé de sa structure.*

ISBN 978-81-8470-236-1

ISBN (IFP)

ISBN 978-2-85539-239-4

ISBN (EFEO)

PUBLICATIONS DU DÉPARTEMENT D'INDOLOGIE – 89.2

LE RAURAVĀGAMA

UN TRAITÉ DE RITUEL ET DE DOCTRINE ŚIVAÏTES

Tome II

introduction, traduction et notes
par

B. Dagens et M.-L. Barazer-Billoret

INSTITUT FRANÇAIS DE PONDICHÉRY